

မန္တလေး၊ ရန်ကုန် ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ်ပြဋ္ဌာန်းကျမ်းစာ

BUDDHA'S FIRST TWO SERMONS

ဓမ္မစကြာ
နိပါတ်

အနတ္တလက္ခဏသုတ်
(ပါဠိ၊ မြန်မာ၊ အင်္ဂလိပ်)

ဦးမြင့်ဆွေ

ဓမ္မာစရိယ၊ ဝိဇ္ဇာဂုဏ်ထူး၊ မဟာဝိဇ္ဇာ (လန်ဒန်)
ပါမောက္ခချုပ်၊ ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ် (မန္တလေး၊ ရန်ကုန်)

BUDDHA'S FIRST TWO SERMONS

ဓမ္မစကြာ (၁) နဒုတိယကုဏ္ဍသုတ်

(ပါဠိ၊ မြန်မာ၊ အင်္ဂလိပ်)

ဤစာအုပ်၏ ဓမ္မဒါနကုသိုလ်ရှင်

* 'ဓမ္မဒူတ' အရှင်ဆေကိန္ဒ နှင့် မိခင်ကြီး ဒေါ်ခန်းရီ၊ သမီး ဒေါက်တာဒေါ်ခင်ရီ (ရှိုင်းဟုတ်ကုမ္ပဏီ) တို့ လှူဒါန်းသည့် 'ကျပ်ငွေနှစ်သိန်း' ဖြင့် ဤစာအုပ်ကို ပုံနှိပ်ပါသည်။

ဤစာအုပ်၏ ရောင်းရငွေသည် 'ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ်၊ မန္တလေး' ၏ ပညာရေးရုံးငွေ ဖြစ်ပါသည်။ * ဤစာအုပ်၏စာမူကို 'ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ်၊ မန္တလေး' အား စာရေးသူက လှူဒါန်းပါသည်။

ဦးမြင့်ဆွေ (ဧတာဝိဇ္ဇာ၊ လန်းဒန်)

ဓမ္မလေး-ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ် ကျောင်းအုပ်

စာရေးသူ၏ အမှာစကား

မြတ်စွာဘုရားသည် မဟာဗောဓိပင်ရင်းဝယ်၊ မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်နေ့၌ 'သဗ္ဗညုဘုရား' အဖြစ်သို့ရောက်၍၊ သတ္တဋ္ဌာန၌ ၇-ရက်စီ (၄၉-ရက်တိုင်) စံနေတော်မူပြီးနောက်၊ ပထမဦးဆုံးတရားဟောရန် မဟာဗောဓိမှ ၁၈-ယူဇနာ ကွာဝေးသော ဗာရာဏသီပြည်အနီးရှိ မိဂဒါဝန်တောသို့ ကြွတော်မူရာ၊ ဝါဆိုလပြည့် ညနေ ချိန်တွင် ရောက်၍၊ ထိုတော၌ နေထိုင်သည့် 'ပဉ္စဝဂ္ဂီ' ခေါ် ရဟန်း ၅-ပါးတို့အား "ဓမ္မစကြာ တရားတော်" ကို ဟောကြားတော်မူ၏။ တရားတော်၏ အဆုံး၌ 'အရှင်စောဏ္ဍည' သည် သောတာပန်ဖြစ်သွားလေ၏။ တဖန်- ထိုတရားတော်ကိုပင် အကျယ်အားဖြင့် ၄-ရက်တိုင် ဆက်လက်ဟောတော်မူသော်၊ ကျန် ၄-ပါးတို့လည်း တရက်-တပါးစီ သောတာပန် ဖြစ်သွားကြလေ၏။

ထိုနောက် 'အနတ္တလက္ခဏသုတ်' တရားတော်ကို ဆက်လက်ဟောတော်မူသော်၊ ပဉ္စဝဂ္ဂီ ၅-ပါးစလုံး ရဟန္တာများ ဖြစ်သွားကြလေ၏။ သို့ဖြစ်၍ လောက၌ ပထမဦးဆုံး သောတာပန်ဖြစ်စေသော 'ဓမ္မစကြာ' တရားတော်နှင့် ပထမဦးဆုံး ရဟန္တာဖြစ်စေသော 'အနတ္တတရားတော်'- ဤတရားဦးနှစ်ပုဒ်သည် ဘုရားဟောတရားတော်အပေါင်း၏ "အထူးခြားဆုံး-အရေးအပါဆုံး အနှစ်ချုပ်တရားတော်"-ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ရဟန်းရှင်လူတိုင်းသည် ဤ 'တရားဦး-တရားထူး နှစ်ပုဒ်' ကို 'ပါဠိ-အနက်' အရကျက် အာဂုံဆောင်၍၊ တရားထဲပါ အချက်တို့ကို ကောင်းမွန်စွာ မပြတ်နလုံးသွင်း၍၊ မိမိသန္တာန်ထံရှိ ကိလေသာ-တရားဆိုးတို့ကို ပယ်သတ်၍၊ ကိုယ်စိတ် နှစ်ပါး ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ 'စိတ်တည်ငြိမ်မှု-သမာဓိ'ကို ရယူပြီး၊ မိမိကိုယ်တွင်းရှိ ရုပ်နာမ် တရားတို့၏ 'မမြဲ-ဆင်းရဲ-အလိုသို့မလိုက်'သည့် သဘောမှန် ကို ဉာဏ်ဖြင့်ဆင်ခြင် သိမြင်အောင်၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုပွားမှုအလုပ်ကို တကယ်စူးစိုက်၍ ကြိုးစား-အားထုတ်လျှင်၊ နောင်တွင်ဘယ်တော့မှ အပါယ်မကျနိုင်တော့သည့် 'အပါယ်ထံခါးပိတ်-သောတာပန်' အရိယာအဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်ရာ၏။ ရဟန်းရှင်လူအပေါင်း တို့အား ဤသို့သော 'အထူး တရားထူးကြီး' ကို ရရှိစေရန်အလိုငှါ၊ 'ပါဠိ၊ မြန်မာ၊ အင်္ဂလိပ်' သုံးဘာသာဖြင့် (ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ်၏ ပြဋ္ဌာန်းကျမ်းစာအဖြစ်) ရေးသားလိုက်ရပါကြောင်း။

ဦးမြင့်စော့ (မဟာဝိဇ္ဇာ-လန်ဇန်)
ကျောင်းဆုပ်၊ ဗုဒ္ဓထက္ကသိုလ်-မန္တလေး
၃-၃-၂၀၀၂

Buddha's First Two Sermons

ဦးမြင့်ဆွေ၊ မဟာဝိဇ္ဇာ-လန်ဒန်

I. “ဓမ္မစက္က.ပဝတ္တနသုတ် (ဓမ္မစကြာ)”

(ပါဠိ၊ မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်)

၁။ * စကံ သမယံ ဘဂဝါ ဗာရာဏသီယံ ဝိဟရတိ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ။
အခါတပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ဗာရာဏသီပြည်(အနီး)၌ ‘ဣသိပတန’
အမည်ရှိသော ‘မိဂဒါဝန်တော’၌ နေတော်မူ၏။

At one time, the Blessed One was dwelling in the Deer-park
at Isipatana near Benares.

၂။ * တတြ ခေါ ဘဂဝါ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ ဘိက္ခု အာမဇ္ဈေသိ။
ထိုမိဂဒါဝန်တောဝယ် နေတော်မူသောအခါ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ‘ပဉ္စဝဂ္ဂိ’
(၅-ဦးအစု)မည်သော ရဟန်းတို့ကို မိန့်တော်မူ၏။

There the Blessed One addressed the ‘Five-group’ monks.

၃။ * “ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ အန္တာ ပဗ္ဗဇိတေန န သေဝိတဗ္ဗာ၊ ကတမေ ဒွေ။
“ရဟန်းတို့၊ တောထွက်-ရဟန်းပြုသူသည် ဤ‘အစွန်းကျင့်စဉ်’ ၂-ပါး
တို့ကို မမှီဝဲ-မပြုကျင့်အပ်ကုန်၊ ထို ၂-ပါးကား အဘယ်နည်း။

“Monks! These two extremes should not be practised by a
monk who has renounced the household life. What are the two?

၄။ * (i) “ယော ဓာယံ ကာမေသု ကာမသုဇ္ဈိကာနယောဂေါ၊ ဟီနော၊
ဂါမ္မော၊ ပေါထုဇ္ဇနိကော၊ အနရိယော၊ အနတ္တသံဟိတော။

“ယုတ်ညံ့သော၊ မြို့ရွာသူ-သားတို့၏ အကျင့်ဖြစ်သော၊ သာမန်ပုထုဇဉ်တို့
၏ အကျင့်ဖြစ်သော၊ အရိယာသူမြတ်တို့၏ အကျင့်မဟုတ်သော၊ ကောင်းကျိုး-

ချမ်းသာနှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ ကာမဂုဏ်တို့၌ ကာမချမ်းသာကို သာယာလိုက်စား အားထုတ်ခြင်း”-ဟူသော အကြင် (လျော့လွန်းသော) အစွန်းရောက်ကျွန်ုပ်တို့ ၎င်း။

“There is one extreme- Indulgence in sensual pleasures, which is low, vulgar (the practice of common people), the way of ordinary worldlings, ignoble (not the practice of Noble ones) and unprofitable.

၅။ * (ii) “ယော စာယံ အတ္တကိလမထာနယောဂေါ ဒုက္ခော၊ အနရိယော၊ အနတ္တသံဟိတော။

“(ကိုယ်ချမ်းသာမဖက်) ဆင်းရဲမှုသက်သက်သာဖြစ်သော၊ အရိယာ-သူမြတ်တို့၏ အကျင့်မဟုတ်သော၊ ကောင်းကျိုးချမ်းသာနှင့် မစပ်ယှဉ်သော၊ (တိတ္ထိတို့၏ ရေချိုး-မီးလုံ-ဆူးပုံ၌အိပ်ခြင်း--စသည်) မိမိကိုယ်ကို ပင်ပန်းဆင်းရဲအောင် ပြုကျင့်မှုသက်သက်ဖြစ်သော အကြင် (တင်းလွန်းသော) အစွန်းရောက်ကျွန်ုပ်တို့ ၎င်း။

“There is another extreme- To be addicted to self-mortification, which is painful, ignoble (not the practice of Noble ones) and unprofitable.

၆။ * ဧတေ ခေါ တိက္ခမေ ဥဘော အဇ္ဈ အနုပက္ခ မဇ္ဈိမပဋိပဒါ တထာဂတေန အဘိသဗ္ဗဒ္ဓါ စက္ခုကရထိ၊ ဉာဏကရထိ၊ ဥပသမာယ၊ အဘိညာယ၊ သဗ္ဗောဓာယ၊ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္ထတိ။

* ရဟန်းတို့၊ ဤ(လျော့လွန်း-တင်းလွန်းသော) အစွန်းရောက်ကျွန်ုပ်တို့ ၂-ပါးတို့ကို မမှီဝဲ-မပြုကျင့်မှု၍၊ ငါဘုရားသည် ထိုးထွင်းသိမြင်အပ်ပြီးသော- (သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်စေနိုင်သည့်) ပညာမျက်စိကို ပြုပေးတတ်သော၊ အသိဉာဏ်ပွင့်လင်းမှုကို ပြုပေးတတ်သော’-(မလျော့လွန်း-မတင်းလွန်းသော) ‘အလယ်အလတ်ကျွန်ုပ်တို့ (ဓဉ္ဇင်လမ်း)သည် ကိလေသာမီးငြိမ်းစေခြင်းငှါ၊ ဉာဏ်ကွန်မြူး၍ အထူးသိစေခြင်းငှါ၊ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိစေခြင်းငှါ၊ (တဏှာချုပ်ငြိမ်း-ဝဋ်ဒုက္ခဇာတ်သိမ်းခြင်း=) နိဗ္ဗာန်အလိုငှါ ဖြစ်ပေ၏။

"Monks! Avoiding both these extremes, the Winner of Truth (Tathā-gata) has realized the **Middle Path**, making for vision, making for wisdom, which leads to tranquility, to higher knowledge, to enlightenment, to Nibbāna (extinction of craving and suffering).

၇။ * ကတဓာ ဓ သာ ဘိက္ခုဝေ မဇ္ဈိမပဋိပဒါ တထာဂတေန အတိသမ္ဗုဒ္ဓါ
ဇ္ဈေကရဏံ၊ ဉာဏကရဏံ၊ ဥပသမာယ၊ အဘိညာယ၊ သဗ္ဗောဓာယ၊ နိဗ္ဗာနာယ
သံဝဇ္ဇတိ။

"ရဟန်းတို့၊ ဘုရားရှင် ထိုးထွင်းသိမြင်အပ်ပြီးသော- 'ပညာမျက်စိကို ပြုပေး
တတ်သော၊ အသိဉာဏ်ပွင့်လင်းမှုကို ပြုပေးတတ်သော၊ ကိလေသာမီး ငြိမ်းစေ
ခြင်းငှါ - ဉာဏ်ကွန်မြူး၍ အထူးသိစေခြင်းငှါ-သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိစေ
ခြင်းငှါ -နိဗ္ဗာန်အလိုငှါဖြစ်သော'-အလယ်အလတ်ကျင့်စဉ် (မဂ္ဂင်္ဂလမ်း)သည်
ကား အဘယ်နည်း။

"And, monks, what is that Middle Path, realized by the Winner of Truth, making for vision, making for wisdom, which leads to tranquility, to higher knowledge, to enlightenment, to Nibbāna?"

၈။ * အယမေဝ အရိယော အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ၊ သေယျထိဒံ-သမ္မာဒိဋ္ဌိံ၊ သမ္မာ-
သင်္ကပ္ပေါ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တော၊ သမ္မာအာဇီဝေါ၊ သမ္မာဝါယာမော၊
သမ္မာသတိံ၊ သမ္မာသမာဓိံ။

"မြတ်သော အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော ဤ 'မဂ္ဂင်္ဂ-ကျင့်စဉ်လမ်း'ပေတည်း။ ယင်း
'မဂ္ဂင်္ဂကျင့်စဉ်လမ်း'ကား အဘယ်နည်း-သမ္မာဒိဋ္ဌိံ=ကောင်းစွာမြင်ခြင်း၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ
=ကောင်းစွာကြံခြင်း၊ သမ္မာဝါစာ=ကောင်းစွာဆိုခြင်း၊ သမ္မာကမ္မန္တ=ကောင်းစွာ
ပြုခြင်း၊ သမ္မာအာဇီဝ=ကောင်းစွာအသက်မွေးခြင်း၊ သမ္မာဝါယာမ=ကောင်းစွာ
အားထုတ်ခြင်း၊ သမ္မာသတိံ=ကောင်းစွာအောက်မေ့ခြင်း၊ သမ္မာသမာဓိံ=ကောင်းစွာ
စိတ်တည်ကြည်ခြင်း-- တို့ဖြစ်၏။

“It is this (very) Noble Eightfold Path, namely, right view, right thought, right speech, right action, right livelihood, right effort, right mindfulness, right concentration.

၉။ * အယ် ခေါ် သာ ဘိက္ခဝေ မဇ္ဈိမ.ပဋိပဒါ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ စက္ခုကရဏံ၊ ဣဏကရဏံ၊ ဥပသမာယ၊ အဘိညာယ၊ သမ္မောဓာယ၊ နိဗ္ဗာနာယ သံဝတ္ထတိ။

“ရဟန်းတို့၊ ဤသည်ကား ငါဘုရား ထိုးထွင်းသိမြင်အပ်ပြီးသော- (သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်စေနိုင်သည့်) ဉာဏ်မျက်စိကို ပြုပေးတတ်သော၊ အသိဉာဏ်ပွင့်လင်းမှုကို ပြုပေးတတ်သော၊ ကိလေသာမီးငြိမ်းစေခြင်းငှါ၊ ဉာဏ်ကွန်မြူး၍ အထူးသိစေခြင်းငှါ၊ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိစေခြင်းငှါ၊ (တဏှာချုပ်ငြိမ်း-ဝဋ်ဒုက္ခဇာတ်သိမ်းခြင်း=) နိဗ္ဗာန်အလို့ငှါဖြစ်သော (မလျှော့လွန်း-မတင်းလွန်းသော) ‘အလယ်အလတ်ကျင့်စဉ် (မဂ္ဂင်လမ်း)’ပေတည်း။

“Monks! This indeed is the Middle Path, realized by the Winner of Truth (Tathāgata), making for vision, making for wisdom, which leads to tranquility, to higher knowledge, to enlightenment, to Nibbāna (extinction of craving and suffering).

၁၀။ * (1) “ဣဒံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ ‘ဒုက္ခံ’ အရိယသစ္စံ- ဇာတိပိ ဒုက္ခာ၊ ဇရာပိ ဒုက္ခာ၊ ဗျာဓိပိ ဒုက္ခော၊ မရဏံပိ ဒုက္ခံ၊ အပ္ပိယေဟိ သမ္ဗယောဂေါ ဒုက္ခော၊ ပိယေဟိ ဝိပွယောဂေါ ဒုက္ခော၊ ယံ ပိစ္ဆံ န လဘတိ တံပိ ဒုက္ခံ၊ သံခိတ္တေန ပဉ္စပါဒါနာက္ခန္ဓာ ဒုက္ခာ။

“ရဟန်းတို့၊ ဤ (ဆိုလတဲ့)သည်ကား ‘ဆင်းရဲခြင်းသဘော’ ဖြစ်သော၊ (အရိယာသူမြတ်တို့သာ အမှန်သိမြင်နိုင်၍) မြတ်သော အမှန်တရားမည်၏ - ‘ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းသည်လည်း ဆင်းရဲ၏၊ အိုမင်းရခြင်းသည်လည်း ဆင်းရဲ၏၊ ဖျား-

နာရခြင်းသည်လည်း ဆင်းရဲ၏။ သေရခြင်းသည်လည်း ဆင်းရဲ၏။ မချစ်-မနှစ်သက်
 အပ်သော သတ္တဝါ-သင်္ခါရ(သက်ရှိ-သက်မဲ့)တို့နှင့် အတူတကွ ပေါင်း-နေရခြင်း
 သည်(လည်း) ဆင်းရဲ၏။ ချစ်-နှစ်သက်အပ်သော သတ္တဝါ-သင်္ခါရ(သက်ရှိ-
 သက်မဲ့)တို့မှ ကွေကွင်း-ခွဲခွါရခြင်းသည်(လည်း) ဆင်းရဲ၏။ အလိုရှိ-တောင့်တ
 သည့် အရာကို မရခြင်းသည်လည်း ဆင်းရဲ၏။ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် (ဆင်းရဲမှု၏
 အခြေခံအကြောင်းရင်းဖြစ်သော) 'ဥပါဒါန်တရားတို့၏ စွဲလမ်းရာ-စန္ဒာငါးပါး'တို့
 သည် ဆင်းရဲ(အစစ်မည်)ကုန်၏။

“Monks! This is the Noble Truth of Suffering:- 'Rebirth also is suffering; old age also is suffering; illness also is suffering; death also is suffering; association with unloved ones (also) is suffering; separation from loved ones (also) is suffering; not to get what one wants, also, is suffering; in brief, the five aggregates of clinging are suffering.

၁၀။ * (၂) “ဣဒံ ဧဝါ ပန ဘိက္ခဝေ ‘ဒုက္ခသမုဒယံ’ အရိယသစ္စံ-ယာယံ
 တဏှာ ပေါနောဘဝိကာ နန္ဒိရာဂသဟဂတာ၊ တတြ တတြဘိနန္ဒိနိ၊ သေယျ-
 ထိဒံ-ကာမတဏှာ၊ ဘဝတဏှာ၊ ဝိဘဝတဏှာ။

“ရဟန်းတို့၊ ဤ (ဆိုလတံ)သည်ကား ‘ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်း’ ဖြစ်သော၊
 (အရိယာသုမြတ်တို့သာ အမှန်သိမြင်နိုင်၍) မြတ်သော အမှန်တရားမည်၏- တဖန်
 ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ နှစ်သက်-တပ်မက်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ထိုထို
 အာရုံ-ဘဝတို့၌ အလွန်ခုံမင်နှစ်သက်တတ်သော ‘တဏှာ’ပင်တည်း။ ဤတရားကား
 အဘယ်နည်း- ကာမတဏှာ=ကာမအာရုံတို့၌ တပ်မက်တတ်သော တဏှာ၎င်း၊
 ဘဝတဏှာ=(သဿတဒိဋ္ဌိဖြင့်) ဘဝတည်မြဲမှုကို တပ်မက်သော တဏှာ၎င်း၊ ဝိဘဝ-
 တဏှာ=(ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဖြင့်) ဘဝပြတ်စဲမှုကို တပ်မက်သော တဏှာ၎င်း” -- တို့
 ဖြစ်၏။

“Monks! This is the Noble Truth of the ‘Cause of Suffering’: -

It is that craving which generates rebirth, is accompanied by passionate greed, seeking delight here and there (in this and that object or existence), namely, craving for sensual pleasures, craving for eternity of existence, craving for annihilation of existence (at death).

၁၂။ • (3) “ဣဒံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ ‘ဒုက္ခနိရောဓံ’ အရိယသန္တံ-ယော တဿာ-ယောဝ တဏှာယ အသေသ.ဝိရာဂ.နိရောဓော, စာဂေါ, ပဋိဒိဿဓဂ္ဂေါ, ဝိမုတ္တိ, အနာလယော။

“ရဟန်းတို့၊ ဤ (ဆိုလတုံ)သည်ကား ‘ဒုက္ခစပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာ(နိဗ္ဗာန်)’ ဖြစ်သော, (အရိယာသူမြတ်တို့သာ အမှန်သိမြင်နိုင်၍) မြတ်သော အမှန်တရား မည်၏- ‘ထိုတဏှာ၏သာလျှင် အကြွင်းမဲ့-တပ်မက်ခြင်းကင်းရာ-ချုပ်ရာဖြစ်သော, စွန့်လွှတ်ရာဖြစ်သော, လုံးဝလွတ်မြောက်ရာဖြစ်သော, မကပ်ငြိရာဖြစ်သော ‘နိဗ္ဗာန်’ ပေတည်း။

“Monks! This is the Noble Truth of the ‘Cessation of Suffering’:-

It is (Nibbāna) the complete cessation of that very craving, the giving it up, the abandoning it, the release from it, the detachment from it.

၁၃။ • (4) “ဣဒံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ ‘ဒုက္ခ.နိရောဂေါ’ ပဋိပဒါ’ အရိယသန္တံ-အယဗေဝ အရိယော အဋ္ဌဂိကော မဓဂ္ဂေါ၊ သေယျထိဒံ-သမ္မာဝိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကန္တိ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မဇ္ဈော, သမ္မာအာစိဝေါ, သမ္မာဝါယာဓော, သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိ။

“ရဟန်းတို့၊ ဤ (ဆိုလတုံ)သည်ကား ‘ဒုက္ခစပ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်’ ဖြစ်သော, (အရိယာသူမြတ်တို့သာ အမှန်သိမြင်နိုင်၍) မြတ်သော အမှန်တရားမည်၏။ (ယင်းကား) မြတ်သော, အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော-ဤမဂ္ဂင်-ကျင့်စဉ်လမ်းပင်တည်း။ ဤမဂ္ဂင်-ကျင့်စဉ် (ထဲပါ အင်္ဂါရှစ်ပါး)ကား အဘယ်

နည်း- ကောင်းစွာမြင်ခြင်း၊ ကောင်းစွာကြံခြင်း၊ ကောင်းစွာဆိုခြင်း၊ ကောင်းစွာ ပြုခြင်း၊ ကောင်းစွာအသက်မွေးခြင်း၊ ကောင်းစွာအားထုတ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့ခြင်း၊ ကောင်းစွာစိတ်တည်ကြည်ခြင်း--တို့တည်း။

“Monks! This is the Noble Truth of the ‘Path leading to the Cessation of Suffering’:- It is this (very) Noble Eightfold Path, namely;right view, right thought, right speech, right action, right livelihood, right effort, right mindfulness, right concentration.

၁၄။ * (1-a) ဒုက္ခသစ္စာ၌ သစ္စဉာဏ်။ ။ “ဣဒံ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံတိ ဓေ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနနဿုတောသု ဓမ္မေသု ဧက္ခံ ဥဒပါဒိ၊ ဣထံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌၊ (တဏှာမှတပါးသော) ဤ(တောဘုမက) တရားစုသည် ဆင်းရဲခြင်းအမှန် ဖြစ်သော အရိယသစ္စာတရားဖြစ်၏’-ဟူ၍၊ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိသည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိမှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ခဲ့လေပြီ။

“Monks! ‘This is the Noble Truth of Suffering’:- such was the vision, the penetrating knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၁၅။ * (1-b) ဒုက္ခသစ္စာ၌ ကိစ္စဉာဏ်။ ။ “တံ ဓေါ ပနိဒံ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ ပရိညယျံ-တိ ဓေ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနနဿုတောသု ဓမ္မေသု ဧက္ခံ ဥဒါပါဒိ၊ ဣထံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ အာလောကော ဥဒပါဒိ။

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌ ‘ဆင်းရဲခြင်းအမှန်ဖြစ်သော အရိယသစ္စာတရားကို ပိုင်းခြားသိအပ်၏’-ဟူ၍၊ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိမှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

“Monks! This Noble Truth of Suffering should be fully understood”: - such was the vision, the penetrating knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၁၆။ * (1-c) ဒုက္ခသစ္စာ၌ ကတဉာဏ်။ ။ “တံ ခေါ ပနိဒံ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ ပရိညာတံ”-တိ မေ တိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနုနုဿုတေသု ဓမ္မေသု ဧက္ကံ ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌၊ ‘ဆင်းရဲခြင်းအမှန်ဖြစ်သော အရိယသစ္စာတရားကို (ငါဘုရား) ပိုင်းခြားသိပြီးလေပြီ’-ဟူ၍ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိမှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

“Monks! This Noble Truth of Suffering has been fully understood (by me)”:- such was the vision, the penetrating knowledge,

the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၁၇။ * (2-a) သမုဒယသစ္စာ၌ သစ္စဉာဏ်။ ။ “ဣဒံ ဒုက္ခသမုဒယံ အရိယသစ္စံတိ ဓမ္မံ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနုဋသုတေသု ဓမ္မေသု စက္ခု ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။”

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါ့ဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌ ဤ(တဏှာ-လောဘ)တရားသည် ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှန်ဖြစ်သော အရိယသစ္စာဖြစ်၏”-ဟူ၍ (ငါ့ဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိမှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

“Monks! This (craving) is the Noble Truth of the Cause of Suffering”:- such was the vision, the penetrating knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၁၈။ * (2-b) သမုဒယသစ္စာ၌ ကိစ္စဉာဏ်။ ။ “တံခေါ ပနိဒံ ဣဒံ ဒုက္ခသမုဒယံ အရိယသစ္စံ ပဟာတဗ္ဗံ-တိ ဓမ္မံ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနုဋသုတေသု ဓမ္မေသု စက္ခု ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။”

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါ့ဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌ ဤ(တဏှာ-လောဘဟူသော) ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှန်ဖြစ်သော အရိယသစ္စာတရားကို ပယ်သတ်အပ်၏”-ဟူ၍ (ငါ့ဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်း

သိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိမှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

"Monks! 'This Noble Truth of the Origin of Suffering (the craving) should be abandoned' :- such was the vision, the knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၁၉။ * (2-c) သမုဒယသစ္စာ၌ ကတဉာဏ်။ ။ "တံ ခေါ ပနိဒံ ဒုက္ခသမုဒယံ အရိယသစ္စံ ပဟိနံ"-တိ မေ ဘိက္ခဝေ ပုစ္ဆေ အနုဋသုတေသု ဓမ္မေသု ဧက္ကံ ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။

"ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌၊ ဤ(တဏှာ-လောဘဟူသော) ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှန်ဖြစ်သော အရိယသစ္စာတရားကို (ငါဘုရား) ပယ်သတ်ပြီးပြီ-ဟူ၍ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိမှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

"Monks! 'This Noble Truth of the Cause of Suffering (the craving) has been abandoned (by me)' :- such was the vision, the penetrating knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၂၀။ * (3-a) နိရောဓသေဇ္ဇာ၌ သစ္စဉာဏ်။ ။ “ဣဒံ ဒုက္ခနိရောဓံ အရိယသစ္စံတိ
ဓမ္မံ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနနဿုတေသု ဓမ္မေသု ဧကံ ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊
ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့
ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌ ဤ(နိဗ္ဗာန်)တရားသည် ဆင်းရဲစပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာ
အမှန် ဖြစ်သော အရိယသစ္စာတရားဖြစ်၏’-ဟူ၍ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့်
ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည်
ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်
ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းဟုတ်မှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာ
အလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

“Monks! ‘This (Nibbāna) is the Noble Truth of the Cessation
of Suffering’: such was the vision, the penetrating knowledge, the
wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me,
with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၂၁။ * (3-b) နိရောဓသေဇ္ဇာ၌ ကိစ္စဉာဏ်။ ။ “တံ ဓေါ ပနိဒံ ဒုက္ခနိရောဓံ
အရိယသစ္စံ သန္တိကာတစ္စံတိ ဓမ္မံ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနနဿုတေသု ဓမ္မေသု
ဧကံ ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော
ဥဒပါဒိ။

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့
ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌၊ ဤ(နိဗ္ဗာန်-ဟူသော) ဆင်းရဲစပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာ
အမှန်ဖြစ်သော အရိယသစ္စာတရားကို မျက်မှောက်ပြု (ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်)အပ်၏’-
ဟူ၍ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊
ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့်

သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။ ထိုးထွင်းဟုတ်မှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

“Monks! ‘This Noble Truth of the Cessation of Suffering (Nibbāna) should be realized’: such was the vision, the penetrating knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၂၂။ * (3-c) နိရောဓသစ္စာ၌ ကတဉာဏ်။ ။ “တံ ခေါ ပနိဒံ ဒုက္ခနိရောဓံ အရိယသစ္စံ သန္တိကတံ”-တံ ဖေ တိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနုနုဿုတေသု ဓမ္မေသု ဧက္ခံ ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌၊ ဤ(နိဗ္ဗာန်ဟူသော) ဆင်းရဲခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာအမှန် ဖြစ်သော အရိယသစ္စာတရားကို (ငါဘုရား) မျက်မှောက်ပြုပြီးပြီ”-ဟူ၍ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။ ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။ ထိုးထွင်းဟုတ်မှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

“Monks! ‘This Noble Truth of the Cessation of Suffering (Nibbāna) has been realized by me’: such was the vision, the penetrating knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၂၃။ * (4-a) မဂ္ဂသစ္စာ၌ သစ္စဉာဏ်။ ။ “ဣဒံ ဒုက္ခနိရောဓဂေါမိနိ ပဋိပဒါ အရိယသစ္စံ-တိ မေ တိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနနဿုတေသု ဓမ္မေသု စက္ခု ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌၊ ဤ(မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတရားစု)သည် ဆင်းရဲခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာ (နိဗ္ဗာန်)သို့ ရောက်စေကြောင်း ‘အကျင့်ကောင်းလမ်းမှန်’ ဖြစ်သော အရိယသစ္စာ တရား ဖြစ်၏’-ဟူ၍ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်း ဟုတ်မှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

“Monks! ‘This (Eightfold Path) is the Noble Truth of the Path leading to the Cessation of Suffering’: such was the vision, the penetrating knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၂၄။ * (4-b) မဂ္ဂသစ္စာ၌ ကိစ္စဉာဏ်။ ။ “တံ ခေါ ပနိဒံ ဒုက္ခနိရောဓဂေါမိနိ ပဋိပဒါ အရိယသစ္စံ ဘာဝေတတ္ထံ-တိ မေ တိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနနဿုတေသု ဓမ္မေသု စက္ခု ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။

“ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌၊ ဆင်းရဲခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာ (နိဗ္ဗာန်)သို့ ရောက်စေကြောင်း ‘အကျင့်ကောင်းလမ်းမှန်’ ဖြစ်သော ဤ(မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတရားစု) အရိယသစ္စာ

တရားကို (ဘာဝနာအလုပ်ဖြင့်) ပွားများအပ်၏'-ဟူ၍ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းဟုတ်မှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

"Monks! 'This Noble Truth of the (Eightfold) Path leading to the Cessation of Suffering should be developed (by means of insight-meditation)': such was the vision, the penetrating knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၂၅။ * (4-c) ဓဂ္ဂသစ္စာ၌ ကတဉာဏ်။ ။ "တံ ခေါ ပနိဒံ ဒုက္ခနိရောဂေါပိနိ ပဋိပဒါ အရိယသစ္စံ ဘာဝိတံ'-တံ မေ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနနဿုတေသု ဓမ္မေသု စက္ခု ဥဒပါဒိ၊ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ၊ ပညာ ဥဒပါဒိ၊ ဝိဇ္ဇာ ဥဒပါဒိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။

"ရဟန်းတို့၊ (ဘုရားမဖြစ်မီ) ရှေးကာလ၌ (ငါဘုရား) တခါမျှ မကြားခဲ့ဘူးသေးသည့် တရားတို့၌၊ ဆင်းရဲခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းရာ(နိဗ္ဗာန်)သို့ ရောက်စေကြောင်း 'အကျင့်ကောင်းလမ်းမှန်' ဖြစ်သော ဤ(မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတရားစု) အရိယသစ္စာတရားကို (ဘာဝနာအလုပ်ဖြင့် ငါဘုရား) ပွားများပြီးပြီ'-ဟူ၍ (ငါဘုရားအား) မြင်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းသိနိုင်သည့် အသိဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ အပြားအားဖြင့် သိနိုင်သည့် ပညာသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ထိုးထွင်းဟုတ်မှန် ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ၊ ပညာအလင်းရောင်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခဲ့လေပြီ။

"Monks! 'This Noble Truth of the (Eightfold) Path leading to the Cessation of Suffering has been developed be me (by means of

insight-meditation): such was the vision, the penetrating knowledge, the wisdom, the insight-knowledge, the light (of wisdom) that arose in me, with regard to things (Dhammas) not heard before by me.

၂၆။ ■ 'ယာဝကီဝ္ဇ ခေ တိက္ခေ ဣဗေသု စတူသု အရိယသစ္စေသု စေံ တိပရိဋ္ဌိ ဒွါဒသာကာရံ ယထာဘူတံ ဉာဏဒဿနံ န သုဝိသုဒ္ဓံ အဟောသိ-

“နေဝ တာဝါဟံ တိက္ခေဝ သဒေဝကေ လောကေ သမာရကေ သဗြဟ္မကေ, သဿမဏ.ဗြာဟ္မဏိယာ ပဓာယ သဒေဝဓနဿာယ ‘အနတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ’-တိ ပစ္စညာသိ။

“ရဟန်းတို့၊ အကြင်မျှလောက်ကာလပတ်လုံး ဤကောင်းမြတ်-မှန်ကန်သော အရိယ.သစ္စာတရားလေးပါးတို့၌ ဤသို့ (သစ္စဉာဏ်, ကိစ္စဉာဏ်, ကတဉာဏ် အားဖြင့်) စက်လည်ပုံသုံးပါးရှိသော, (သုံးပါး x လေးလီအားဖြင့်) အခြင်းအရာ ၁၂-ပါးရှိသော, ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ပိုင်းခြားသိမြင်သည့် ဉာဏ်အမြင်သည် ငါအား အလွန်.အထူး စဉ်ကြယ်မှု(စွာ) မဖြစ်ပေါ်ခဲ့သေး-

“ရဟန်းတို့၊ ထိုမျှလောက်ကာလပတ်လုံး ‘နတ်ပြည်နှင့်တကွ-မာရ်နတ် လွမ်းမြို့ ဝသဝတ္တိနတ်ဘုံနှင့်တကွ-ဗြဟ္မာဘုံနှင့်တကွဖြစ်သော စကြာဝဠာလောက ဓာတ်ကြီးအတွင်း၌ (ရှိကြ-နေထိုင်ကြသော) ရဟန်းပုဏ္ဏားနှင့်တကွ-(ဗြဟ္မာ) နတ်လူနှင့်တကွဖြစ်သော သတ္တဝါများအလယ်၌’ ‘အတုမရှိသော သမ္မာသမ္ဗောဓိ- သစ္စညုတဉာဏ်တော်ကြီးကို ငါဘုရား ထိုးထွင်း၍သိပြီ’-ဟူ၍ ငါဘုရား ဝန်ခံတော် မမူခဲ့သေးချေ။

“Monks! As long as my vision of true knowledge of (in) these four Noble Truths, which knows truly thus with these three aspects (rounds) and twelve modes (ways), was not fully clear-

“So long, monks, I did not admit that ‘I (was a Perfect Buddha,

who) had attained (realized) the supreme Perfect Enlightenment (sammā.sambodhi)'-among the sentient beings comprising the recluses and Brāhmans, and gods (& Brahmās) and men, (living) in the worlds comprising that of gods, that of Māras and that of Brahmās.

၂၇။ * “ယတော စ ခေါ မေ ဘိက္ခဝေ ဣမေသု စတုသု အရိယသစ္စေသု စံ တိပရိပဋ္ဌံ ဒွါဒသာကာရံ ယထာဘူတံ ဉာဏဒဿနံ သုဝိသုဒ္ဓံ အဟောသိ-
“အထာဟံ ဘိက္ခဝေ သဒေဝဏေ လောကေ သမာရဏေ သဗြဟ္မဏေ သသမဏ.ဗြာဟ္မဏီယာ ပဇာယ သဒေဝ.မနုသာယ ‘အနတ္တရံ သမ္မာသမ္မောဓိံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ’တိ ပစ္စညာသိ။

“ရဟန်းတို့၊ သို့ရာတွင် အကြင်အခါ၌ကား ဤကောင်းမြတ်-မှန်ကန်သော အရိယသစ္စာတရားလေးပါးတို့၌ ဤသို့ (သစ္စဉာဏ်, ကိစ္စဉာဏ်, ကတဉာဏ်အားဖြင့်) စက်လည်ပုံသုံးပါးရှိသော, (သုံးပါး x လေးလီအားဖြင့်) အခြင်းအရာ ၁၂-ပါး ရှိသော, ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ပိုင်းခြားသိမြင်သည့် ဉာဏ်အမြင်သည် ငါအား အလွန် အထူး စဉ်ကြယ်မှု(စွာ) ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့၏ -

“ရဟန်းတို့၊ ထိုအခါ၌သာလျှင် ‘နတ်ပြည်နှင့်တကွ-မာရ်နတ်လွမ်းမြို့ ၀သဝတ္တိ နတ်ဘုံနှင့်တကွ-ဗြဟ္မာဘုံနှင့်တကွဖြစ်သော စကြာဝဠာလောကဓာတ်ကြီးအတွင်း ၌ (ရှိကြ-နေထိုင်ကြသော) ရဟန်းပုဏ္ဏားနှင့်တကွ-(ဗြဟ္မာ) နတ်လူနှင့်တကွ ဖြစ်သော သတ္တဝါများအလယ်၌ ‘အတုမရှိသော သမ္မာသမ္မောဓိံ=သစ္စညုတ ဉာဏ်တော်ကြီးကို ငါဘုရား ထိုးထွင်း၍သိပြီ’-ဟူ၍ ငါဘုရား ဝန်ခံတော်မူပြီ။

“But when, monks, my vision of true knowledge of (in) these four Noble Truths, which knows truly thus with these three aspects (rounds) and twelve modes (ways), was fully clear-

“Then, monks, I admitted that ‘I (was a Perfect Buddha, who) had

attained (realized) the supreme Perfect Enlightenment (sammā-sambodhi)' among the sentient beings comprising the recluses and Brāhmans, and gods (& Brahmās) and men, (dwelling) in the worlds comprising that of gods, that of Māras and that of Brahmās.

၂၇။ * ဉာဏဉ္စ ပန မေ ဒဿနံ ဥဒပါဒိ- 'အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တိံ၊ အယမန္တိမာဇာတိံ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနုဋ္ဌေါ'တိ။

"ငါဘုရား၏ ဝဋ်ဆင်းရဲမှလွတ်မြောက်မှု (အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်တော်)သည် မပျက်မစီးနိုင်-ခံနိုင်တည်တံ့လေပြီ၊ (ငါဘုရား၏) ဤဘဝအဖြစ်သည် နောက်ဆုံးဖြစ်၏၊ ယံခုအခါ၌ တဖန်ဘဝသစ်ဖြစ်မှု မရှိတော့ပြီ- ဤသို့ ဟုတ်မှန်တိုင်း သိမြင်သော (ပစ္စဝေက္ခဏာ)ဉာဏ်တော်သည် ငါဘုရားအား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လေပြီ။

"Moreover, the vision of knowledge arose to (in) me thus: 'Unshakable is my deliverance; this is the last birth (for me); now there is no more rebirth (for me).'

၂၉။ * ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ၊ 'အတ္တမနာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒု'တိ။

"မြတ်စွာဘုရားသည် ဤဓမ္မစကြာတရားတော်ကို ဟောကြားတော်မူ၏၊ ပဉ္စဝဂ္ဂိရဟန်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ ဟောကြားတော်မူအပ်သော တရားတော်ကို အလွန်အထူးနှစ်သက်ကြလေကုန်၏။

"This is what the Blessed One said; and the Five-group monks were extremely delighted and rejoiced at what the Blessed One had said.

၃၀။ * ဣသိံ ပန ဝေယျာကရဏသိံ တညမာနေ အာယသ္မတော ဧကောဏ္ဍညဿ ဝိရဗံ ဝိတမလံ ဓမ္မဧက္ခံ ဥဒပါဒိ- 'ယံကိံ သမုဒယ.ဓမ္မံ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓ.ဓမ္မံ'တိ။

“ဤဓမ္မစကြာသုတ်တော်ကြီးကို (ဘုရားရှင်က) ဟောကြားတော်မူပြီးလေ
သော်၊ အရှင်ကောဏ္ဍညအား- ‘ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသဘောရှိသော (တောဘူမက)တရား
ဟူသမျှသည် ချုပ်ပျောက်ခြင်းသဘောရှိ၏’-ဟူ၍ (ရာဂ-စသည်)မြှူကင်းစင်သော၊
(ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ) အညစ်အကြေးမရှိသော၊ (သစ္စာလေးပါး)တရားကို သိမြင်သော
ဉာဏ်မျက်စိသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လေ၏။

“When this discourse (Dhamma.cakka = the wheel of Dhamma)
had been delivered (by the Blessed One), there arose to (in) the
Venerable Koṇḍañña the dustless and stainless ‘vision (eye) of the
Dhamma, that ‘Whatever has the nature of arising, all that has the
nature of dissolution’.

၃၁။ * ပဝတ္တိတေ စ ပန ဘဂဝတာ ဓမ္မစက္ကေ စံဘုဗ္ဗာ’ ဒေဝါ သဒ္ဓမနဿာ-
ဝေသံ-‘ဧတံ ဘဂဝတာ ဗာရာဏသီယံ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ အနတ္တရံ
ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တိတံ အပ္ပဋိဝတ္တိတံ သမထေန ဝါ ဗြာဟ္မဏေန ဝါ ဒေဝေန
ဝါ ဗာရေနဝါ ဗြဟ္မဏှာ ဝါ ကေနစိ ဝါ လောကသ္မိ’-တံ။

‘မြတ်စွာဘုရားသည် ဓမ္မစကြာတရားတော်ကို လည်စေတော်=ဟောတော်မူ
အပ်ပြီးလေသော်၊ ‘ဘုမ္မနိနတ်’တို့က ကောင်းချီးပေးသံကို (ဤသို့) တပြိုင်နက်
ကြွေးကြော်ကြလေ၏- ‘မြတ်စွာဘုရားသည် ဗာရာဏသီပြည်(၏အနီး)၌ ဣသိ-
ပတန-မည်သော မိဂဒါဝုန်တော၌ ရဟန်း-ပုဏ္ဏား-နတ်-မာရ်နတ်-ဗြဟ္မာတို့က
၎င်း၊ စကြာဝဠာ=လောကဓာတ်ကြီးအတွင်း၌ရှိ (အခြား) တစ်တယောက်က၎င်း
နောက်ပြန်မလှည့်နိုင်-မတားမြစ်နိုင်-မဟောကြားနိုင်သော အတုမရှိမြတ်သော
ဓမ္မစကြာတရားတော်ကို လည်စေတော်=ဟောကြားတော်မူလေပြီ’-(ဟူ၍)

“And when the Blessed One had proclaimed the supreme discourse
on the **Wheel of Dhamma**, the **Earth-gods** (gods on earth) raised the

shout (of praise) together thus: 'The Blessed One had rolled (proclaimed) the supreme discourse on the Wheel of Dhamma, in the deer-park at Isipatana near Benares, that cannot be rolled (turned) back or contradicted by a recluse or a Brāhman, or a god or a Māra or a Brahmā, or anyone (else) in the world (universe)'.

၃၂။ * ဘုမ္မာနံ ဒေဝါနံ သဒ္ဓံ သုတွာ * စာတုမဟာရာဇိကာဒေဝါ ---- ။
စာတုမဟာရာဇိကာနံ ဒေဝါနံ သဒ္ဓံ သုတွာ * တာဝတိံသာဒေဝါ ---- ။
တာဝတိံသာနံ ဒေဝါနံ သဒ္ဓံ သုတွာ * ယာမာဒေဝါ ---- ။ ယာမာနံ
ဒေဝါနံ သဒ္ဓံ သုတွာ * တုသိတာဒေဝါ ---- ။ တုသိတာနံ ဒေဝါနံ သဒ္ဓံ
သုတွာ * နိမ္မာရတီဒေဝါ ---- ။ နိမ္မာရတီနံ ဒေဝါနံ သဒ္ဓံ သုတွာ * ပရ-
နိမ္မိတ.ဝသတ္တိဒေဝါ ---- ။ ပရနိမ္မိတ.ဝသတ္တိနံ ဒေဝါနံ သဒ္ဓံ သုတွာ * ဗြဟ္မ-
ကာယိကာဒေဝါ သဒ္ဓမနုဿာဝေသု- 'ဓတံ ဘဂဝတာ ဓာရာဏသိယံ ဣသိ-
ပတနေ မိဂဒါယေ အနတ္တရံ ဓမ္မဓတ္တံ ပဝတ္တိတံ အပ္ပဋိဝတ္တိယံ သမထေန
ဝါ ---- လောကသ္မိတိ။

* ဘုမ္မစိုးနတ်တို့၏ ကောင်းချီးပေးသံကို ကြားကြကုန်၍၊ * စာတုမဟာရာဇိ
နတ်တို့က ---- ။ စာတုမဟာရာဇိနတ်တို့၏ ကောင်းချီးပေးသံကို ကြားကြကုန်၍၊
* တာဝတိံသာနတ်တို့က ---- ။ တာဝတိံသာနတ်တို့၏ ကောင်းချီးပေးသံကို
ကြားကြကုန်၍၊ * ယာမာနတ်တို့က ---- ။ ယာမာနတ်တို့၏ ကောင်းချီးပေးသံကို
ကြားကြကုန်၍၊ * တုသိတာနတ်တို့က ---- ။ တုသိတာနတ်တို့၏ ကောင်းချီး
ပေးသံကို ကြားကြကုန်၍၊ * နိမ္မာရတီနတ်တို့က ---- ။ နိမ္မာရတီနတ်တို့၏
ကောင်းချီးပေးသံကို ကြားကြကုန်၍၊ * ပရနိမ္မိတ.ဝသဝတ္တိနတ်တို့က ---- ။
ပရနိမ္မိတ.ဝသဝတ္တိနတ်တို့၏ ကောင်းချီးပေးသံကို ကြားကြကုန်၍၊ * ဗြဟ္မာ့ပြည်ရှိ
ဗြဟ္မာတို့က ကောင်းချီးပေးသံကို (ဤသို့) တပြိုင်နက် ကြွေးကြော်ကြလေ၏ -

မြတ်စွာဘုရားသည် ဗာရာဏသီပြည်(၏အနီး)၌ ဣသိပတနမည်သော မိဂဒါဝန်
တော၌ ရဟန်း-ပုဏ္ဏား-နတ်-မာရ်နတ်-ဗြဟ္မာတို့ကင်း၊ စကြာဝဠာ=လောက
ဓာတ်ကြီးအတွင်း၌ရှိ (အခြား)တစ်တယောက်ကင်း၊ နောက်ပြန်မလှည့်နိုင်-
မတားမြစ်နိုင်-မဟောကြားနိုင်သော, အတုမရှိ မြတ်သောဓမ္မစကြာတရားတော်ကို
လည်စေတော်-ဟောကြားတော်မူလေပြီ’-(ဟူ၍)။

“Having heard the shout of the Earth-gods, * the Tāvātimsā-gods
-----|| Having heard the shout of the Tāvātimsā-gods, * the Yāmā-gods
-----|| Having heard the shout of the Yāmā-gods, * the Tusitā-gods -----||
Having heard the shout of the Tusitā-gods, * the Nimmāna.rati-gods
-----|| Having heard the shout of the Nimmāna.rati-gods, * the
Paranimmita.vasavatti-gods -----|| Having heard the shout of the
Paranimmita.vasavatti-gods, * the Brahmā-gods raised the shout (of
praise) together thus: ‘The Blessed One had rolled (proclaimed) the
supreme discourse on the Wheel of Dhamma, in the Deer-park at
Isipatana near Benares, that cannot be rolled (turned) back or contra-
dicted by a recluse or a Brāhman, or a god, or a Māra or a Brahmā, or
anyone (else) in the world (universe)’.

၃၃။ * “ဣတိဟ တေန ဓဏေန, တေန လယေန, တေန ဗဟုတ္တေန ယာဝ
ဗြဟ္မလောကာ သဒ္ဓေါ အဗ္ဗုဂ္ဂံ။

“ဤသို့လျှင် ထိုခဏအတွင်း၌, ထိုလယအတွင်း၌, ထိုဗဟုတ်အတွင်း၌
(အထက်‘အကနိဋ္ဌ’) ဗြဟ္မာပြည်တိုင်အောင် ကောင်းချီးပေး-ကြွေးကြော်သံသည်
အဆင့်ဆင့်ပျံ့နှံ့၍ တက်သွားလေ၏။

“Thus, in that moment, in that second, in that instant, the shout
(of praise) had reached as far as the (topmost) Brahmā-world.

၃၄။ * “အယဉ္ဇ ဒသ.သဟဿိ.လောကဓာတု သင်္ကမ္ဘိ, သမ္ဘကမ္ဘိ, သမ္မဝေမိ။
အပ္ပမာဏော * ဥဠာရော ဩဘာသော လောကေ ပါတုရဟောသိ အတိက္ကမ္မ
ဒေဝါနံ အာနဘာဝံ”-တိ။

“ဤတသောင်းသော စကြာဝဠာ=လောကဓာတ်သည်လည်း သက်၍သက်၍ လှုပ်၏၊ တက်၍တက်၍ လှုပ်၏၊ (အေးယဉ်လွှဲသကဲ့သို့-ထိုမှဤမှ) နှဲကာ နှဲကာ လှုပ်လေ၏။ နတ်ဗြဟ္မာတို့၏ တန်ခိုးအာနုဘော်ကို သာလွန်-လွမ်းမိုး၍၊ အတိုင်း အရှည်မရှိသော၊ ကြီးကျယ်မွန်မြတ်သော အလင်းရောင်ကြီးသည် လောကဓာတ်-တိုက်တသောင်း၌ အံ့ဩဖွယ်ရာ-ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လေ၏။” (ဣတိ=ဤတွင်ပြီး၏။)

“And, the world-system or universe of ten thousand worlds trembled, quaked and shook violently to and fro. And there appeared in the world an immeasurable and splendid radiance, surpassing the glory of gods.

၃၅။ * “အထဓေါ ဘဂဝါ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ-‘အညာသိ ဝတ ဘော
ကောဏ္ဍညော, အညာသိ ဝတ ဘော ကောဏ္ဍညော’တိ၊ ဣတိ ဟိဒံ
အာယသ္မာတော ကောဏ္ဍညဿ ‘အညာသိ(အညာတ)-ကောဏ္ဍညော’ *တွေဝ
နာမံ အဟောသိ။ (* တိ+ဝေ=တွေဝ>တွေဝ)

“ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် ‘ဘော=အို လူနတ်ဗြဟ္မာအပေါင်းတို့၊ ကောဏ္ဍည သည် (သစ္စာလေးပါးကို) သိလေပြီ (=သောတာပန်ဖြစ်လေပြီ)၊ အို လူနတ်ဗြဟ္မာ အပေါင်းတို့၊ ကောဏ္ဍညသည် (သစ္စာလေးပါးကို) သိလေပြီ (သောတာပန်ဖြစ် လေပြီ)’-ဟူ၍၊ ဤဝမ်းမြောက်သော ဥဒါန်းစကားကို ကျူးရင့်လေ၏။ ဤသို့ (သော ဥဒါန်းစကား)အားဖြင့် အရှင်ကောဏ္ဍညသည် ‘အညာသိ(အညာတ)- ကောဏ္ဍည’-ဟူ၍သာလျှင် အမည်ထူး ဖြစ်သွားလေ၏။

“Then the Blessed One uttered this solemn utterance: ‘Indeed,

Koṇḍañña has understood (the four Noble Truths); indeed, Koṇḍañña has understood (the four Noble Truths), and thus Aññāsi (or Aññāta)-Koṇḍañña became the name of Venerable Koṇḍañña.

၃။ * "အထခေါ အာယသ္မာ အညာသိ.ကောဏ္ဍညော ဒိဋ္ဌဓမ္မော, ပတ္တဓမ္မော, ဝိဒိတဓမ္မော, ပရိယောဂါဋ္ဌ.ဓမ္မော, တိတ္ထ.ဝိစိကိစ္ဆော, ဝိဂတ.ကထံကထော, ဝေသာရဗ္ဗ.ပတ္တော, အပရပစ္စယော, သတ္တုသာသနေ ဘဂဝန္တံ တေဒဝေါဓ- 'လဘောယျာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗန္တံ, လဘောယျံ ဥပသမ္ပဒံ'တိ။

"ထို (သောတာပန်ဖြစ်ပြီးသော)အခါ၌ အရှင်အညာသိ(အညာတ)-ကောဏ္ဍည သည် (သစ္စာလေးပါး)တရားကို မြင်ပြီးသည်ဖြစ်၍၊ (သစ္စာလေးပါး)တရားသို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးသည်ဖြစ်၍၊ (သစ္စာလေးပါး)တရားကို သိပြီးသည်ဖြစ်၍၊ (သစ္စာ လေးပါး)တရား၌ ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်ပြီးသည်ဖြစ်၍၊ (သစ္စာလေးပါးတရား၌) ယုံမှားခြင်း (အလုံးစုံ)ကို လွန်မြောက်ပြီးသည်ဖြစ်၍၊ (သစ္စာလေးပါးတရား၌) သို့လော-သို့လော တွေးတောယုံမှားခြင်းကင်းသည်ဖြစ်၍၊ မြတ်စွာဘုရား၏ (အဆုံးအမ)သာသနာတော်၌ ယုံကြည်မှုအပြည့်ဖြင့် ရဲရင့်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိပြီးဖြစ် ၍၊ (ကိုယ်တိုင်သိပြီးဖြစ်သောကြောင့်) သူတပါးကို အားကိုးရမှုမရှိတော့သည်ဖြစ်၍၊ မြတ်စွာဘုရားအား- မြတ်စွာဘုရား၊ တပည့်တော်သည် ရှင်တော်ဘုရား၏အထံ၌ ရှင်ရဟန်းအဖြစ်ကို ရရှိလိုပါ၏-ပဉ္စင်း(ပဉ္စဂံ.ဘိက္ခု)အဖြစ်ကို ရရှိလိုပါ၏ဘုရား"- ဟူ၍-ဤစကားကို တောင်းပန်-လျှောက်ထားလေ၏။

"Then, the Venerable Aññāsi-(Aññāta-) Koṇḍañña, having seen Dhamma (Truth), having attained to Dhamma, having understood Dhamma, having plunged into (penetrated) Dhamma, having gone beyond doubt (in Dhamma), having freed from uncertainty, having attained full self-confidence, depending no more on others in the

Buddha's Teaching, spoke to the Blessed One: 'May I receive the ordination of a Buddhist novice and the (higher) ordination of a Buddhist monk'.

၃၇။ * “ဧဟိ ဘိက္ခု”-တိ ဘဂဝါ အဝေါစ ‘သွာက္ခာတာ ဓမ္မော၊ ဓရ ဗြဟ္မ-
ဓနိယံ သဗ္ဗစ ဝုက္ခဿ အန္တကိရိယာယာ’တိ၊ သာဝ အာယသ္မတော ကောဏ္ဍညဿ
ဥပသမ္ပဒါ အဟောသီ’တိ။

“မြတ်စွာဘုရားက- ‘ရဟန်း၊ လာလော့၊ တရားတော်မြတ်ကို (ငါဘုရား) ကောင်းစွာဟောကြားတော်မူအပ်ပြီ၊ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲကို ကုန်ဆုံးအောင်ပြုခြင်းငှါ မြတ်သော(မဂ္ဂင်)အကျင့်ကို ကျင့်လေလော့’-ဟူ၍ မိန့်တော်မူလေ၏။ ဤ(သို့ ‘ဧဟိ ဘိက္ခု’ဟု ခေါ်တော်မူလိုက်ခြင်း)သည်ပင်လျှင် ထိုအရှင်ကောဏ္ဍည၏ ပဉ္စင်း (ပဉ္စဂံ.ဘိက္ခု)အဖြစ်သည် ဖြစ်လေသတည်း။

[ဣတိ - ဤတွင် ‘ဓမ္မကြော’တရားတော် ဖြီးပြီ]

“And the Blessed One said: ‘Come, monk; the Dhamma has been well expounded; practise the holy life (practice) for making an end of suffering (of birth and death)’. This (saying ‘Ehi bhikkhu’) is the (higher) ordination of the Venerable Kondañña.

[The End]

§ § § § § § § § § §

II. “အနတ္တလက္ခဏသုတ်” (ပါဠိ၊ မြန်မာ-အင်္ဂလိပ်)

၁။ * စကံ သမယံ ဘဂဝါ ဗာရာဏသီယံ ဝိဟရတိ ဣသိပတန ဖိဂဒါယေ။
“အခါတပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ဗာရာဏသီပြည်(အနီး)၌ ‘ဣသိပတန’
မည်သော ‘ဖိဂဒါဝုန်တော’၌ နေတော်မူ၏။

“At one time, the Blessed One was living in the Deer-park
at Isipatana near Benares.

၁။ * တတြ ခေါ ဘဂဝါ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ တိက္ခူ အာမန္တေသိ-‘ဘိက္ခဝေါ’တိ၊
‘ဘဒ္ဒန္တေ’တိ တေ တိက္ခူ ဘဂဝတော ပစ္စသောသုံ။

“ထို ဖိဂဒါဝုန်တောဝယ် နေတော်မူသောအခါ၌ မြတ်စွာဘုရားက ပဉ္စဝဂ္ဂိ
ရဟန်းတို့ကို ‘အို ရဟန်းတို့’-ဟူ၍ ခေါ်တော်မူ၏။ ထိုရဟန်းတို့က ‘မြတ်စွာဘုရား’
ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရားအား ပြန်၍ လျှောက်ကြားကြလေ၏။

“There, the Blessed One addressed the Five-group monks ‘O
monks!’; and those monks replied to the Blessed One, ‘Your Reverence
(Reverend Sir)’.

၃။ * ဘဂဝါ ဧတဒေါစ-

(1-a) ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ၊ ရူပဉ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊
န ယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ၊ လဗ္ဗေထ စ ရူပေ ‘စံ မေ ရူပံ
ဟောတု၊ စံ မေ ရူပံ မာ အဟောသိ’တိ။

“မြတ်စွာဘုရား ဤ(အနတ္တလက္ခဏသုတ်)တရားစကားကို မိန့်ဆို-ဟော
တော်မူလေ၏-

‘ရဟန်းတို့၊ ရူပံတရားအပေါင်းသည် အစိုးမရ=မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါသော

'အနတ္တသဘော'အမှန်ပင်တည်း။ ရဟန်းတို့၊ ရုပ်တရားသည် စင်စစ် (မိမိ)အလိုသို့ လိုက်ပါသော 'အတ္တသဘော' ရှိသည် ဖြစ်ပါမူကား၊ ဤရုပ်တရားသည် (မိမိအလို သို့ လိုက်ပါ၍) နာကျင်ခြင်းငှါ မဖြစ်နိုင်လေရာ၊ 'ငါ၏ရုပ်သည် ဤသို့ဖြစ်ပစေ၊ ငါ၏ရုပ်သည် ဤသို့ မဖြစ်စေလင့်'-ဟူ၍ ရုပ်တရား၌ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း) ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ရနိုင်လေရာ၏။

"Then, the Blessed One spoke thus:-

'**Matter (Form), monks, is not soul. If matter (form), monks, were the soul, then this form would not lead (tend) to affliction (sickness); and one could say to (one's) form, 'Let my form be thus. Let my form not be thus'.**

၄။ ● (1-b) "ယသ္မာ ဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ရူပံ အနတ္တာ၊ တသ္မာ ရူပံ အာဇာဓာယ သံဝတ္ထတိ၊ နစ လဇ္ဈတိ ရူပေ 'ဝေံ မေ ရူပံ ဟောတု၊ ဝေံ မေ ရူပံ မာ အဟောသီ'တိ။

"ရဟန်းတို့၊ ရုပ်တရားသည် စင်စစ် မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါသော 'အနတ္တ သဘော' ရှိချေသောကြောင့် ရုပ်တရားသည် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါပဲ) နာကျင် ခြင်းငှါ ဖြစ်၏။ 'ငါ၏ရုပ်သည် ဤသို့ဖြစ်ပစေ၊ ငါ၏ရုပ်သည် ဤသို့မဖြစ်စေလင့်' -ဟူ၍ ရုပ်တရား၌ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း) ပြောဆိုပိုင်ခွင့် မရနိုင်ချေ။

"But, monks, since form is not soul, so it (form) leads to affliction (sickness); and no one can say to (one's) matter, 'Let my form be thus. Let my form not be thus'.

၅။ ● (2-a) "ဝေဒနာ (ဘိက္ခဝေ)အနတ္တာ၊ ဝေဒနာ ဝ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အာဘိဿ၊ နယိဒံ ဝေဒနာ အာဇာဓာယ သံဝတ္ထယျ၊ လဇ္ဈထ ဝ ဝေဒနာယ 'ဝေံ မေ ဝေဒနာ ဟောတု၊ ဝေံ မေ ဝေဒနာ မာ အဟောသီ'တိ။

“ရဟန်းတို့၊ ခံစားမှု=ဝေဒနာတရားအပေါင်းသည် အစိုးမရ=မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါသော ‘အနတ္တသဘော’ အမှန်ပင်တည်း။ ရဟန်းတို့၊ ခံစားမှု=ဝေဒနာတရား သည် စင်စစ် မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါသော ‘အတ္တသဘော’ ရှိသည် ဖြစ်ပါမူကား၊ ဤဝေဒနာတရားသည် နာကျင်ခြင်းငှါ မဖြစ်နိုင်လေရာ၊ ငါ၏ဝေဒနာသည် ဤသို့ ဖြစ်ပစေ၊ ငါ၏ဝေဒနာသည် ဤသို့မဖြစ်စေလင့်’-ဟူ၍ ဝေဒနာတရား၌ (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်း) ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ရနိုင်လေရာ၏။

“Feeling, monks, is not soul. If feeling, monks, were soul, then this feeling would not lead to affliction (sickness), and one could say to (one’s) feeling, ‘Let my feeling-be thus. Let my feeling not be thus’.

၆။ * (2-b) “ယသ္မာ ဓ ဓေါ တိက္ခဝေ ဝေဒနာ အနတ္တာ၊ တသ္မာ ဝေဒနာ အာဗာဓာယ သံဝတ္ထတိ၊ န ဓ လစ္ဆတိ ဝေဒနာယ ‘စံ မေ ဝေဒနာ ဟောတု၊ စံ မေ ဝေဒနာ မာ အဟောသီ’တိ။

“ရဟန်းတို့၊ ခံစားမှု=ဝေဒနာတရားသည် စင်စစ်မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါ သော ‘အနတ္တသဘော’ ရှိချေသောကြောင့်၊ ဝေဒနာတရားသည် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါပဲ) နာကျင်ခြင်းငှါ ဖြစ်၏၊ ‘ငါ၏ဝေဒနာသည် ဤသို့ဖြစ်ပစေ၊ ငါ၏ ဝေဒနာသည် ဤသို့မဖြစ်စေလင့်’-ဟူ၍ ဝေဒနာတရား၌ ပြောဆိုပိုင်ခွင့် မရနိုင်ချေ။

“But, monks, since feeling is not soul, so it (feeling) leads to affliction (sickness); and no one can say to (one’s) feeling: ‘Let my feeling be thus. Let my feeling not be thus’.

၇။ * (3-a) “သညာ (တိက္ခဝေ)အနတ္တာ၊ သညာ ဓ ဟိဒံ တိက္ခဝေ အတ္တာ အတပိဿ၊ န ယိဒံ သညာ အာဗာဓာယ သံဝတ္ထယျ၊ လစ္ဆတ ဓ သညာယ ‘စံ မေ သညာ ဟောတု၊ စံ မေ သညာ မာ အဟောသီ’တိ။

“ရဟန်းတို့၊ မှတ်သားမှု=သညာတရားအပေါင်းသည် အစိုးမရ= မိမိအလို

သို့ မလိုက်ပါသော 'အနတ္တာသဘော' အမှန်ပင်တည်း။ ရဟန်းတို့၊ သညာတရားသည် စင်စစ် မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါသော 'အတ္တာသဘော' ရှိသည် ဖြစ်ပါမူကား၊ 'ဤသညာသည် (မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါ၍) နာကျင်ခြင်းငှါ မဖြစ်နိုင်လေရာ၊ 'ငါ၏ သညာသည် ဤသို့ဖြစ်ပစေ၊ ငါ၏သညာသည် ဤသို့မဖြစ်စေလင့်'-ဟူ၍ သညာတရား၌ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း) ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ရနိုင်လေရာ၏။

"Perception, monks, is not soul. If perception, monks, were soul, then this perception would not lead to affliction (sickness), and one could say to (one's) perception: 'Let my perception be thus. Let my perception not be thus'.

၈။ * (3-b) "ယသ္မာ ဓမ္မိ ဘိက္ခဝေ သညာ အနတ္တာ၊ တသ္မာ သညာ အာဇာဓာယ သံဝတ္ထတိ၊ န ဓ လဗ္ဘတိ သညာယ 'ဓံ မေ သညာ ဟောတု၊ ဓံ မေ သညာ မာ အဟောသံ'တိ။

"ရဟန်းတို့၊ မှတ်သားမှု=သညာတရားသည် စင်စစ်မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါသော 'အနတ္တာသဘော' ရှိချေသောကြောင့်၊ သညာတရားသည် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါပဲ) နာကျင်ခြင်းငှါ ဖြစ်၏။ 'ငါ၏သညာသည် ဤသို့ဖြစ်ပစေ၊ ငါ၏သညာသည် ဤသို့မဖြစ်စေလင့်'-ဟူ၍ သညာတရား၌ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း) ပြောဆိုပိုင်ခွင့် မရနိုင်ချေ။

"But, monks, since perception is not soul, so it (perception) leads to affliction (sickness); and no one can say to (one's) perception: 'Let my perception be thus. Let my perception not be thus'.

၉။ * (4-a) "သမ္မိရာ (ဘိက္ခဝေ) အနတ္တာ၊ သမ္မိရာ ဓ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အာဝိဿံသု၊ န ယိဒံ သမ္မိရာ အာဇာဓာယ သံဝတ္ထေယျံ၊ လဗ္ဘထ ဓ သမ္မိရေသု 'ဓံ မေ သမ္မိရာ ဟောဗ္ဗူ၊ ဓံ မေ သမ္မိရာ မာ အဟောသံ'တိ။

“(ရဟန်းတို့) ပြုပြင်စီရင်မှု=သင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် အစိုးမရ= မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါသော ‘အနတ္တသဘော’ အမှန်တို့ပင်တည်း။ ရဟန်းတို့၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် စင်စစ် မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါသော ‘အတ္တသဘော’ ရှိသည် ဖြစ်ပါမူကား၊ ‘ဤသင်္ခါရတရားတို့သည် (မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါ၍) နာကျင်ခြင်းငှါ မဖြစ်နိုင်လေရာ၊ ‘ငါ၏ သင်္ခါရတို့သည် ဤသို့ဖြစ်ကြပစေ၊ ငါ၏ သင်္ခါရတို့သည် ဤသို့ မဖြစ်ကြစေလင့်’-ဟူ၍ သင်္ခါရတရားတို့၌ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း) ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ရနိုင်လေရာ၏။

“Mental formations, monks, are not soul. If mental formations, monks, were soul, then these mental formations would not lead to affliction (sickness), and one could say to (one's) mental formations: 'Let my mental formations be thus. Let my mental formations not be thus'.

၁၀။ * (4-b) “ယသ္မာ ဝ ခေါ တိက္ခမေ သင်္ခါရာ အနတ္တာ၊ တသ္မာ သင်္ခါရာ အာတာဓာယ သံဝတ္တန္တိ၊ န ဝ လဗ္ဗတိ သင်္ခါရေသု ‘ဝေ မေ သင်္ခါရာ ဟောန္တု၊ ဝေ မေ သင်္ခါရာ မာ အဟေသု’တိ။

“ရဟန်းတို့၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် စင်စစ်မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါသော ‘အနတ္တသဘော’ ရှိချေကုန်သောကြောင့်၊ သင်္ခါရတရားတို့သည် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါပဲ) နာကျင်ခြင်းငှါ ဖြစ်ကုန်၏။ ‘ငါ၏ သင်္ခါရတို့သည် ဤသို့ဖြစ်ကြပစေ၊ ငါ၏ သင်္ခါရတို့သည် ဤသို့မဖြစ်ကြစေလင့်’-ဟူ၍ သင်္ခါရတရားတို့၌ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း) ပြောဆိုပိုင်ခွင့် မရနိုင်ချေ။

“But, monks, since mental formations are not soul, so they lead to affliction (sickness); and no one can say to (one's) mental formations: 'Let my mental formations be thus. Let my mental formations not be thus'.

၁၁။ * (5-a) "ဝိညာဏံ (ဘိက္ခဝေ) အနတ္တံ၊ ဝိညာဏဉ္စ ဟိံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အာဇာနည်၊ န ဟိံ ဝိညာဏံ အာဇာဓာယ သံဝတ္ထယျ၊ လတ္တထ စ ဝိညာဏေ-
'စံ မေ ဝိညာဏံ ဟော၊ ၊ စံ မေ ဝိညာဏံ မာ အဟောသီ'တိ။

"(ရဟန်းတို့) သိမှု-ဝိညာဉ်တရားအပေါင်းသည် အစိုးမရ-မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါသော 'အနတ္တသဘော' အမှန်ပင်တည်း။ ရဟန်းတို့၊ ဝိညာဉ်တရားသည် စင်စစ် မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါသော 'အတ္တသဘော' ရှိသည် ဖြစ်ပါမူကား၊ 'ဤဝိညာဉ် တရားသည် (မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါ၍) နာကျင်ခြင်းငှါ မဖြစ်နိုင်လေရာ၊ 'ငါ၏ ဝိညာဉ်သည် ဤသို့ဖြစ်ပစေ၊ ငါ၏ဝိညာဉ်သည် ဤသို့မဖြစ်စေလင့်'-ဟူ၍ ဝိညာဉ်တရား၌ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း) ပြောဆိုပိုင်ခွင့် ရနိုင်လေရာ၏။

"Consciousness, monks, is not soul. If consciousness, monks, were soul, then this consciousness would not lead to affliction (sickness); and one could say to (one's) consciousness: 'Let my consciousness be thus. Let my consciousness not be thus'.

၁၂။ * (5-b) "ယသ္မာ စ ဓေါ ဘိက္ခဝေ ဝိညာဏံ အနတ္တံ၊ တသ္မာ ဝိညာဏံ အာဇာဓာယ သံဝတ္တတိ၊ န စ လတ္တတိ ဝိညာဏေ 'စံ မေ ဝိညာဏံ ဟောတု၊
စံ မေ ဝိညာဏံ မာ အဟောသီ'တိ။

"ရဟန်းတို့၊ ဝိညာဉ်တရားသည် စင်စစ်မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါသော 'အနတ္တ သဘော' ရှိချေသောကြောင့်၊ ဝိညာဉ်တရားသည် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ပါပဲ) နာကျင် ခြင်းငှါ ဖြစ်၏။ 'ငါ၏ဝိညာဉ်သည် ဤသို့ဖြစ်ပစေ၊ ငါ၏ဝိညာဉ်သည် ဤသို့ မဖြစ်စေလင့်'-ဟူ၍ ဝိညာဉ်တရား၌ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း) ပြောဆိုပိုင်ခွင့် မရနိုင်ချေ။

"But, monks, since consciousness is not soul, so it (consciousness) leads to affliction (sickness); and no one can say to (one's) conscious-

ness: 'Let my consciousness be thus. Let my consciousness not be thus'.

၁၃။ * (1-a) "တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ-ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ'တိ--
'အနိစ္စံ ဘန္တေ။ ။ 'ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝါ သုခံ ဝါ'တိ -- 'ဒုက္ခံ ဘန္တေ။ ။

"ရဟန်းတို့၊ ငါဘုရား၏ အမေးစကားကို သင်တို့အဘယ်သို့ မှတ်ထင်ကြ သနည်း။ 'ရုပ်တရားသည် မြဲသလော၊ မမြဲသလော' - (ရုပ်တရားသည်) မမြဲပါ ဘုရား။ ။ 'မမြဲသော ထိုရုပ်တရားသည် ဆင်းရဲသလော၊ ချမ်းသာသလော' - ဆင်းရဲရိုးအမှန်ပါဘုရား။

"Monks, what do you think? Is matter (form) permanent or impermanent?" -- 'Impermanent, Venerable Sir'. ။ ။ 'Now, what is impermanent, is it suffering (unsatisfactory) or happiness?' -- 'Suffering (Unsatisfactory), Venerable Sir'.

၁၄။ * (1-b) "ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိတာမဓမ္မံ-ကလ္လံ န တံ သမနုပဿိတံ
'ဓတံ မမ, ဒေသာဟမသိ, ဒေသာ ဓေ အတ္တာ'တိ--'ဓော ဝဟတံ ဘန္တေ။ ။

"မမြဲသော, ဆင်းရဲသော, ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲတတ်သည့် သဘောရှိသော ထိုရုပ်တရားကို 'ဤရုပ်တရားသည် ငါပိုင်ပစ္စည်းတည်း (တဏှာဖြင့်)၊ ဤရုပ် တရားသည် ငါဖြစ်၏=ငါပင်တည်း (မာနဖြင့်)၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏(အလိုသို့ လိုက်ပါသော) အတ္တာတည်း (ဒိဋ္ဌိဖြင့်)'-ဟူ၍ (တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့်) စွဲလမ်း- မှတ်ထင်-ရှုမြင်ခြင်းငှါ သင့်လျော်ပါမည်လော'-- 'ဤသို့ စွဲလမ်း-မှတ်ထင်- ရှုမြင်ခြင်းသည် မသင့်လျော်ပါဘုရား။

"Then, what is impermanent, suffering and transitory (corruptible)- is it fit to be perceived thus (by craving, pride & heresy): 'This is mine (by craving). This is I (by conceit). This is my soul (by heresy)?'-- 'Not fit, Venerable Sir'.

၁၅။ ■ (2-a) "ဝေဒနာ နိစ္စာ ဝါ အနိစ္စာ ဝါ'တိ--'အနိစ္စာ ဘန္တေ။" ■ 'ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝါ သုခံ ဝါ'တိ--'ဒုက္ခံ ဘန္တေ။"

"ဝေဒနာ-ဝေဒနာတရားသည် မြဲသလော၊ မမြဲသလော' -- (ဝေဒနာတရားသည်) မမြဲပါဘုရား။ ■ 'မမြဲသော ထိုဝေဒနာတရားသည် ဆင်းရဲသလော၊ ချမ်းသာသလော' -- 'ဆင်းရဲရိုးအမှန်ပါ ဘုရား။" ■

"Is feeling permanent or impermanent?" -- 'Impermanent, Venerable Sir'. ■ ■ 'Now, what is impermanent, is it suffering (unsatisfactory) or happiness?' -- 'Suffering (Unsatisfactory), Venerable Sir'.

၁၆။ ■ (2-b) "ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိကာမဓမ္မံ ကလ္လံ န သမနုပဿိတံ- 'ဧတံ မမ, ဧသောဟမသိ, ဧသော မေ အတ္တာ'တိ--'ဒနာ ဟေတံ ဘန္တေ။"

"မမြဲသော, ဆင်းရဲသော, ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲတတ်သည့် သဘောရှိသော ထိုဝေဒနာတရားကို 'ဤဝေဒနာတရားသည် ငါပိုင်ဥစ္စာတည်း (တဏှာဖြင့်)၊ ဤဝေဒနာတရားသည် ငါဖြစ်၏-ငါပင်တည်း (မာနဖြင့်)၊ ဤဝေဒနာတရားသည် ငါ၏ (အလိုသို့လိုက်ပါသော) အတ္တာတည်း (ဒိဋ္ဌိဖြင့်)'-ဟူ၍ (တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိ တို့ဖြင့်) စွဲလမ်း-မှတ်ထင်-ရှုမြင်ခြင်းငှါ သင့်လျော်ပါမည်လော' -- 'ဤသို့ စွဲလမ်း-မှတ်ထင်-ရှုမြင်ခြင်းသည် မသင့်လျော်ပါ ဘုရား။" ■

"Then, what is impermanent, suffering and transitory (corruptible) -- is it fit to be perceived thus (by craving, conceit & heresy): 'This is mine (by craving). This is I (by conceit). This is my soul (by heresy)?' -- 'Not fit, Venerable Sir'.

၁၇။ ■ (3-a) "သညာ နိစ္စာ ဝါ အနိစ္စာ ဝါ'တိ--'အနိစ္စာ ဘန္တေ။" ■ 'ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝါ သုခံ ဝါ'တိ--'ဒုက္ခံ ဘန္တေ။"

"မှတ်သားမှု-သညာတရားသည် မြဲသလော၊ မမြဲသလော' -- 'မမြဲပါ

ဘုရား။ ။ 'မမြဲသော ထိုသညာသည် ဆင်းရဲသလော၊ ချမ်းသာသလော' --
'ဆင်းရဲရိုးအမှန်ပါ ဘုရား။ ။

"Is perception permanent or impermanent?" -- 'Impermanent, Venerable Sir'. ။ ။ 'Now, what is impermanent, is it suffering (unsatisfactory) or happiness?' -- 'Suffering (Unsatisfactory), Venerable Sir'.

၁၈။ ။ (3-b) "ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိတာမဓမ္မံ ကလ္လံ န သမနုပဿိတံ-
'ဧတံ မမ, ဧသောဟမသ္မိ, ဧသော မေ အတ္တာတိ--'နော ဟေတံ ဘန္တေ။"

"မမြဲသော, ဆင်းရဲသော, ပေါက်ပြန်-ပြောင်းလဲတတ်သော ထိုသညာတရားကို 'ဤသညာသည် ငါပိုင်ဥစ္စာတည်း (တဏှာဖြင့်)၊ ဤသညာသည် ငါပင်တည်း (မာနဖြင့်)၊ ဤသညာသည် ငါ၏ (အလိုသို့လိုက်ပါသော) အတ္တာတည်း (ဒိဋ္ဌိဖြင့်)' - ဟူ၍ (တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့်) စွဲလမ်း-မှတ်ထင်-ရှုမြင်ခြင်းငှါ သင့်လျော်ပါမည်လော' -- 'ဤသို့ စွဲလမ်း-မှတ်ထင်-ရှုမြင်ခြင်းသည် မသင့်လျော်ပါ ဘုရား။"

"Then, what is impermanent, suffering and transitory (corruptible) -- is it fit to be perceived thus (by craving, conceit & heresy): 'This is mine (by craving). This is I (by conceit). This is my soul (by heresy)?' -- 'Not fit, Venerable Sir'.

၁၉။ ။ (4-a) "သင်္ခါရာ နိစ္စာ ဝါ အနိစ္စာ ဝါတိ--'အနိစ္စာ ဘန္တေ။ ။ 'ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝါ သုခံ ဝါတိ--'ဒုက္ခံ ဘန္တေ။"

"ပြုပြင်စီရင်မှု-သင်္ခါရတရားတို့သည် မြဲကုန်သလော, မမြဲကုန်သလော' -- 'မမြဲကုန်ပါဘုရား။ ။ 'မမြဲသော သင်္ခါရတရားသည် ဆင်းရဲသလော, ချမ်းသာသလော' -- 'ဆင်းရဲရိုးအမှန်ပါ ဘုရား။ ။

"Are mental formations permanent or impermanent?" -- 'Impermanent, Venerable Sir'. ။ ။ 'Now, what is impermanent, is it

suffering (unsatisfactory) or happiness?' -- 'Suffering (Unsatisfactory, Venerable Sir'.

၂၀။ * (4-b) "ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိကာမဓမ္မံ ကလ္လံ န သမနုပဿိတုံ-
'ဧတံ မမ, ဒေသာဟမသ္မိ, ဒေသာ မေ အတ္တာ'တိ--'နော ဟေတံ ဘန္တေ။"

"မမြဲသော, ဆင်းရဲသော, ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲတတ်သော သင်္ခါရတရားကို
'ဤသင်္ခါရတရားသည် ငါပိုင်ဥစ္စာတည်း (တဏှာဖြင့်)၊ ဤသင်္ခါရတရားသည်
ငါပင်တည်း (မာနဖြင့်)၊ ဤသင်္ခါရတရားသည် ငါ၏ (အလိုသို့လိုက်ပါသော)
အတ္တာတည်း (ဒိဋ္ဌိဖြင့်)'- ဟူ၍ (တဏှာ, မာန, ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့်) စွဲလမ်း-မှတ်ထင်-
ရှုမြင်ခြင်းငှါ သင့်လျော်ပါမည်လော' -- 'ဤသို့ စွဲလမ်း-မှတ်ထင်-ရှုမြင်ခြင်း
သည် မသင့်လျော်ပါ ဘုရား။"

"Then, what is impermanent, suffering and transitory (corruptible) --
is it fit to be perceived thus (by craving, conceit & heresy): 'This is
mine (by craving). This is I (by conceit). This is my soul (by heresy)?'
-- 'Not fit, Venerable Sir'.

၂၁။ * (5-a) "ဝိညာဏံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ'တိ--'အနိစ္စံ ဘန္တေ။ ။ 'ယံ ပနာနိစ္စံ
ဒုက္ခံ ဝါ သုခံ ဝါ'တိ--'ဒုက္ခံ ဘန္တေ။"

"သိမှု=ဝိညာဉ်တရားသည် မြဲသလော, မမြဲသလော'-- 'မမြဲပါဘုရား။ ။
'မမြဲသော ထိုဝိညာဉ်တရားသည် ဆင်းရဲသလော, ချမ်းသာသလော' -- 'ဆင်းရဲရိုး
အမှန်ပါ ဘုရား။ ။"

"Is consciousness permanent or impermanent?' -- 'Impermanent.
Venerable Sir'. ။ ။ 'Now, what is impermanent, is it suffering
(unsatisfactory) or happiness?' -- 'Suffering (Unsatisfactory), Venerable Sir'.

၂၂။ * (5-b) "ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိကာမဓမ္မံ ကလ္လံ န တံ သမနုပဿိတုံ-
'ဧတံ မမ, ဒေသာဟမသ္မိ, ဒေသာ မေ အတ္တာ'တိ--'နော ဟေတံ ဘန္တေ။"

“မမြဲသော၊ ဆင်းရဲသော၊ ဖေါက်ပြန်-ပြောင်းလဲတတ်သော ဝိညာဉ်တရားကို ‘ဤဝိညာဉ်တရားသည် ငါပိုင်ဥစ္စာတည်း (တဏှာဖြင့်)၊ ဤဝိညာဉ်တရားသည် ငါပင်တည်း (မာနဖြင့်)၊ ဤဝိညာဉ်တရားသည် ငါ၏ (အလိုသို့လိုက်ပါသော) အတ္တာတည်း (ဒိဋ္ဌိဖြင့်)’- ဟူ၍ (တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့်) စွဲလမ်း-မှတ်ထင်-ရှုမြင်ခြင်းငှါ သင့်လျော်ပါမည်လော’ --- ‘ဤသို့ စွဲလမ်း-မှတ်ထင်-ရှုမြင်ခြင်း သည် မသင့်လျော်ပါ ဘုရား။’

“Then, what is impermanent, suffering and transitory (corruptible) -- is it fit to be perceived thus (by craving, conceit & heresy): ‘This is mine (by craving): This is I (by conceit). This is my soul (by heresy)?’ -- ‘Not fit, Venerable Sir’.

၂၃။ ■ (1) “တသ္မာတိယ ဘိက္ခုဝေ ယံကိဉ္စိ ‘ရူပံ’ အတိတာနာဂတ.ပစ္စုပ္ပန်၊ အစ္စတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓံ ဝါ၊ ဩဋ္ဌာရိကံ ဝါ သုဓမံ ဝါ၊ ယံ ဒုဗေ ဝါ သန္တိကေ ဝါ- သဗ္ဗံ ရူပံ ‘နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေ သော အတ္တာ’တိ ဝေမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။”

“ရဟန်းတို့၊ ထို (မမြဲ-ဆင်းရဲ-အလိုသို့မလိုက်သည့် သဘောရှိသော)ကြောင့် -- ‘အတိတ်-အနာဂတ်-ပစ္စုပ္ပန် (ကာလ၃-ပါး)၌ဖြစ်သော၊ မိမိ၏အတွင်းသန္တာန် - (သုတပါးတို့၏) အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော၊ ကြမ်းတမ်းသော-သိမ်မွေ့သော၊ ယုတ်ညံ့သော-မြင့်မြတ်သော၊ အဝေး၌ဖြစ်သော-အနီး၌ဖြစ်သော’--- (ထို)ရုပ်တရား ဟူသမျှအလုံးစုံကို - ‘ဤရုပ်တရားသည် ငါပိုင်ဥစ္စာမဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါမဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏(အလိုသို့လိုက်သော)အတ္တာမဟုတ်’-ဟူ၍ ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း (ထိုးထွင်းသိမြင်သော) ကောင်းမြတ်-မှန်ကန်သည့် ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်-ရှုမြင်-မှတ်ယူအပ်၏။

“So, monks, whatever matter (form) - whether past, future or

present, whether in oneself or in others; whether gross or subtle; whether inferior or superior; whether far or near' -- all that matter (form) should truly, with right (insight-) knowledge, be understood (regarded) thus: 'This is not mine. This is not I. This is not my soul'.

၂၄။ * (2) (တသ္မာတိဟ ဘိက္ခုဝေ)ယာ ကာဓိ ဝေဒနာ-အတိတာနာဂတ. ပစ္စုပ္ပန်, အစ္စတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓံ ဝါ, ဩဋ္ဌာရိကံ ဝါ သုရမာ ဝါ, ဟိနာ ဝါ ပထိတာဝါ, ယာ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ- သဗ္ဗာ ဝေဒနာ 'နေတံ မမ, နေသော ဟမသိ, န မေ သော အတ္တာ'တိ ဧဝမေတံ ယထာတူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဉ္စ။

• (ရဟန်းတို့၊ ထို့ကြောင့်) -- 'အတိတ်-အနာဂတ်-ပစ္စုပ္ပန် (ကာလ၃-ပါး)၌ ဖြစ်သော, မိမိ၏အတွင်းသန္တာန်-(သူတပါးတို့၏) အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော, ကြမ်းတမ်းသော-သိမ်မွေ့သော, ယုတ်ညံ့သော-မြင့်မြတ်သော, အဝေး၌ဖြစ်သော-အနီး၌ ဖြစ်သော'-- (ထို)ဝေဒနာတရားဟူသမျှအလုံးစုံကို - 'ဤဝေဒနာတရားသည် ငါပိုင် ဥစ္စာမဟုတ်, ဤဝေဒနာတရားသည် ငါမဟုတ်၊ ဤဝေဒနာတရားသည် ငါ၏ (အလိုသို့လိုက်သော)အတ္တာမဟုတ်'-ဟူ၍ ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း (ထိုးထွင်းသိမြင်သော) ကောင်းမြတ်-မှန်ကန်သည့် 'ဝိပဿနာ' ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်-ရှုမြင်-မှတ်ယူအပ်၏။

• "(So, monks,) whatever feeling -- whether past, future or present; whether in oneself or in others; whether gross or subtle, whether inferior or superior; whether far or near' -- all that feeling should truly, with right (insight-) knowledge, be understood (regarded) thus: 'This is not mine. - This is not I. This is not my soul'.

၂၅။ * (3) (တသ္မာတိဟ ဘိက္ခုဝေ)ယာ ကာဓိ သညာ-အတိတာနာဂတ. ပစ္စုပ္ပန်, အစ္စတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓံ ဝါ, ဩဋ္ဌာရိကာ ဝါ သုရမာ ဝါ, ဟိနာ ဝါ ပထိတာ ဝါ, ယာ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ- သဗ္ဗာ သညာ 'နေတံ မမ,

နေသောဟမသို့၊ န မေ သော အတ္တာတိ စေမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

“(ရဟန်းတို့၊ ထို့ကြောင့်) -- ‘အတိတ်-အနာဂတ်-ပစ္စုပ္ပန် (ကာလ၃-ပါး)၌ ဖြစ်သော၊ မိမိ၏အတွင်းသန္တာန်-(သူတပါးတို့၏) အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော၊ ကြမ်းတမ်းသော-သိမ်မွေ့သော၊ ယုတ်ညံ့သော-မြင့်မြတ်သော၊ အဝေး၌ဖြစ်သော-အနီး၌ ဖြစ်သော’-- (ထို)သညာတရားဟူသမျှအလုံးစုံကို - ‘ဤသညာတရားသည် ငါပိုင် ဥစ္စာမဟုတ်၊ ဤသညာတရားသည် ငါမဟုတ်၊ ဤသညာတရားသည် ငါ၏ (အလိုသို့ လိုက်သော)အတ္တာမဟုတ်’-ဟူ၍ ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း (ထိုးထွင်းသိမြင်သော) ကောင်းမြတ်-မှန်ကန်သည့် ‘ဝိပဿနာ’ ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်-ရှုမြင်-မှတ်ယူအပ်၏။

“(So, monks.) whatever perception -- whether past, future or present; whether in oneself or in others; whether gross or subtle; whether inferior or superior; whether far or near’ -- all that perception should truly, with right (insight-) knowledge, be understood (regardad) thus: ‘This is not mine. This is not I. This is not my soul’.

၂၆။ * (4) “(တသ္မာတိဟ ဘိက္ခုဝေ)ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ-အတိတာနာဂတ. ပစ္စုပ္ပန်, အစ္စတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓံ ဝါ, ဩဋ္ဌာရိကံ ဝါ သုဓမာ ဝါ, ဟိနာ ဝါ ပထိတာဝါ, ယာ ဒူရေ သန္တိကေ တိ- သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ‘နေတံ မမ, နေသောဟမသို့ န မေ သော အတ္တာတိ စေမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

“(ရဟန်းတို့၊ ထို့ကြောင့်) -- ‘အတိတ်-အနာဂတ်-ပစ္စုပ္ပန် (ကာလ၃-ပါး)၌ ဖြစ်သော၊ မိမိ၏အတွင်းသန္တာန်-(သူတပါးတို့၏) အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော၊ ကြမ်းတမ်းသော-သိမ်မွေ့သော၊ ယုတ်ညံ့သော-မြင့်မြတ်သော၊ အဝေး၌ဖြစ်သော-အနီး၌ ဖြစ်သော’-- (ထို)သင်္ခါရတရားဟူသမျှအလုံးစုံကို - ‘ဤသင်္ခါရတရားသည် ငါပိုင် ဥစ္စာမဟုတ်၊ ဤသင်္ခါရတရားသည် ငါမဟုတ်၊ ဤသင်္ခါရတရားသည် ငါ၏

(အလိုသို့လိုက်သော)အတ္တာမဟုတ်-ဟူ၍ ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း (ထိုးထွင်းသိမြင်သော) ကောင်းမြတ်-မှန်ကန်သည့် 'ဝိပဿနာ' ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်-ရှုမြင်-မှတ်ယူအပ်၏။

“(So, monks,) whatever mental formations -- whether past, future or present, whether in oneself or in others; whether gross or subtle; whether inferior or superior; whether far or near’ -- all those mental formations should truly, with right (insight-) knowledge, be understood (re garded) thus: ‘This is not mine. This is not I. This is not my soul’.

၂၇။ ● (5) “(တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ)ယံ ကိဉ္စိ ဝိညာဏံ--အတိတာနာဂတ. ပစ္စယန္တံ, အစ္စတ္တံ ဝါ ဗဟိန္တံ ဝါ, ဩဋ္ဌာရိကံ ဝါ သုဓမံ ဝါ, ဟိန် ဝါ ပထိတံ ဝါ, ယံ ခူရေ သန္တိကေ ဝါ-- သဗ္ဗံ ဝိညာဏံ ‘နေတံ မမ, နေသောဟမသိန္နိ, န မေ သော’ အတ္တာတိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဧဋ္ဌံ။”

“(ရဟန်းတို့၊ ထို့ကြောင့်) -- ‘အတိတ်-အနာဂတ်-ပစ္စယန် (ကာလ၃-ပါး)၌ ဖြစ်သော, မိမိ၏အတွင်းသန္တာန်-(သူတပါးတို့၏) အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော, ကြမ်းတမ်းသော-သိမ်မွေ့သော, ယုတ်ညံ့သော-မြင့်မြတ်သော, အဝေး၌ဖြစ်သော-အနီး၌ ဖြစ်သော’-- (ထို)ဝိညာဉ်တရားဟူသမျှအလုံးစုံကို - ‘ဤဝိညာဉ်တရားသည် ငါပိုင် ဥစ္စာမဟုတ်, ဤဝိညာဉ်တရားသည် ငါမဟုတ်၊ ဤဝိညာဉ်တရားသည် ငါ၏ (အလိုသို့လိုက်သော)အတ္တာမဟုတ်-ဟူ၍ ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း (ထိုးထွင်းသိမြင်သော) ကောင်းမြတ်-မှန်ကန်သည့် 'ဝိပဿနာ' ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်-ရှုမြင်-မှတ်ယူအပ်၏။

“(So, monks,) whatever consciousness -- whether past, future or present; whether in oneself or in others; whether gross or subtle; whether inferior or superior; whether far or near’ -- all that consciousness should truly, with right (insight-) knowledge, be understood (regarded) thus: ‘This is not mine. This is not I. This is not my soul’.

၂၈။ အစေ့ဝယ် ဘိက္ခုဝေ သုတဝါ အရိယသဘာဝကော ဂ္ဂပသ္မိဝိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊
 ဝေဒနာယဝိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ သညာယဝိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ သင်္ခါရေသုဝိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ ဝိညာဏ-
 သ္မိဝိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ နိဗ္ဗိန္ဒ ဝိရစ္ဆတိ၊ ဝိရာဂါ ဝိမုစ္ဆတိ၊ ဝိမုတ္တသ္မိ ဝိမုတ္တနိတိ
 ဉာဏံ ဟောတိ၊ ဒိဏာ ဓာတိ၊ ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ကတံ ကရဏိယံ၊
 နာပရံ ဣတ္ထတ္ထာယာတိ ပဓာနာတိ။

“ရဟန်းတို့၊ ဤသို့ (ဟောကြားသည့်အတိုင်း) (ခန္ဓာငါးပါး၌ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-
 အနတ္တသဘောတို့ကို) ဆင်ခြင်သိမြင်လေသော်၊ အကြားအမြင်ရှိသော (ငါဘုရား၏)
 တပည့်မြတ်သည် ‘စွပ်တရား၌လည်း (အနှစ်သာရမတွေ့ပဲ) ငြီးငွေ့၏၊ ဝေဒနာ
 တရား၌လည်း ငြီးငွေ့၏၊ သညာတရား၌လည်း ငြီးငွေ့၏၊ သင်္ခါရတရားတို့၌
 လည်း ငြီးငွေ့၏၊ ဝိညာဉ်တရား၌လည်း ငြီးငွေ့၏၊ ငြီးငွေ့လေသော် တပ်မက်မှု-
 တဏှာ ကင်းပြတ်လေ၏၊ တဏှာကင်းပြတ်မှုကြောင့် (ကိလေသာဝဋ်ကြီးမှ)
 လွတ်မြောက်လေ၏၊ (ထိုသို့) လွတ်မြောက်လေသော်- (ငါ)လွတ်မြောက်လေပြီ’
 -ဟု ဆင်ခြင်သိမြင်သော (ပစ္စဝေက္ခဏာ)ဉာဏ်သည် ဖြစ်လေ၏၊ ‘နောင်တဖန်
 ဘဝသစ် ဖြစ်ရမှုသည် ကုန်ဆုံးလေပြီ၊ မြတ်သော ‘မဂ္ဂင်’အကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီး
 လေပြီ၊ ပြုဖွယ် ‘မဂ်ကိစ္စ’ကို ပြုကျင့်ပြုလေပြီ၊ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ=ခန္ဓာအစဉ်မှ
 တပါးသောဘဝ=ခန္ဓာအစဉ်သည် မရှိတော့ပြီ’-ဟူ၍ ဆင်ခြင်-သိမြင်လေ၏။

“Seeing thus (three characteristics of five aggregates), monks, the
 learned or wise noble disciple (of the Buddha) becomes weary also of
matter or form, weary also of **feeling**, weary also of **perception**, weary
 also of **mental formations**, weary also of **consciousness**. Being weary,
 he becomes detached; being detached, he becomes free (from the cycle
 of defilements); being free (thus), the (retrospective) knowledge arises
 (in him thus), ‘I am free’; and also he knows; “Rebirth is no more (for

me); I have lived the holy life (or I have practised the holy practice); I have done what is to be done (i-e the practice for Path Knowledge); (for me) there is no more (existence) beyond this present existence'.

၂၉။ * ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ။ အတ္တမနာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒု။ ဣမသ္မိံ စ ပန ဝေယျာကရဏသ္မိံ ဘညမာနေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဘိက္ခုနံ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တာနိ ဝိပုဇ္ဈိသ္မိံတိ။

(အနတ္တလက္ခဏသုတ္တံ နိဋ္ဌိတံ)

“မြတ်စွာဘုရားသည် ဤ (အနတ္တာ)တရားစကားကို ဟောတော်မူလေ၏။ ပဉ္စဝဂ္ဂိရဟန်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရား၏ ဟောကြားတော်မူအပ်သော (အနတ္တလက္ခဏသုတ်) တရားတော်ကို နှစ်သက်ကြလေကုန်၏။ ဤတရားတော်ကို ရှင်းပြ-ဟောကြားတော်မူပြီးသည်ရှိသော်၊ ပဉ္စဝဂ္ဂိရဟန်းတို့၏ စိတ်တို့သည် (ဓမ္မာငါးပါးတို့၌) တပ်မက်-စွဲလမ်းခြင်းမရှိတော့ပဲ၊ (နောင်အပန်ဖန် ပဋိသန္ဓေနေရခြင်းကို ဖြစ်စေသော) အာသဝေါတရားတို့မှ လွတ်ကင်းသွားကြလေကုန်၏။

(အနတ္တလက္ခဏသုတ် ပြီး၏)

“This is what the Blessed One said. The five-group monks were delighted and rejoiced at what the Blessed One said. And when this discourse was delivered, the minds of the Five-group monks were freed from defilements (the causes of future existences) without clinging (to the five aggregates).

[The End]

Buddha the Practical Teacher

The Super-human --- Among the founders of religions the Buddha was the only **practical teacher** who did not claim to be other than a human being, pure and simple. Other teachers were either God, or his incarnations in different forms, or inspired by him. The Buddha was not only a human being; he claimed no inspiration from any God or external power either. He attributed all his realization, attainments and achievements to human endeavour and human intelligence. A man and only a man (not god) can become a Buddha. Every man has within himself the potentiality of becoming a Buddha, if he so wills it and endeavours (practising the ten perfections, '*Pāramīs*', during his existences in countless aeons). We call the Buddha a man *per excellence* or '**super-human**'.

Reliance on oneself --- Man's position, according to Buddhism, is supreme. **Man is his own master**, and there is no higher being or power that sits in judgement over his destiny.

'One is one's own refuge; who else can be the refuge?' (Dhp.), said the Buddha. He admonished His disciples to 'be refuge to themselves', and never seek refuge in or help from anybody else (i.e. God, etc.). He taught, encouraged and stimulated each person to develop himself and to work out his own emancipation, for man has the power to liberate himself from all bondage through his own personal effort and intelligence. The Buddha says: "You should do your work, for the Buddhas only teach the way" (Dhp.). The Buddha can be called a '**saviour**', only in the sense that

He discovered and showed the Path to Liberation, Nibbāna; but we must tread the Path ourselves, (practising good works as instructed by Him). **“No pain, no gain”**.

It is on this principle of individual responsibility that the Buddha allows freedom to His disciples. The **freedom of thought** allowed by the Buddha is unheard of elsewhere in the history of religions. This freedom of thought is necessary because, according to the Buddha, man's emancipation depends on his own realization of Truth, and not on the benevolent grace of a god or any external power as a reward for his obedient good behaviour or devotion to him (God). **“Be not enslaved to God”**.

*** Think over whatever others say ---** The Buddha once visited a small town called Kesaputta in the Kingdom of Kosala. The inhabitants of this town called Kesaputtiya, commonly known as **Kālāmas**, told the Buddha who visited there: “Sir, the recluses and brāhmins who visit Kesaputta explain and illumine only their own doctrines, and condemn others' doctrines. Then come other recluses and brāhmins, and they, too, in their turn, explain and illumine only their own doctrines and condemn others' doctrines. But, for us, Sir, we have always doubt and perplexity as to who among them spoke the truth, and who spoke falsehood.

Then the Buddha gave them this advice, unique in the history of religions: “Yes, Kālāmas, it is proper that you have doubt and perplexity, for a doubt has arisen in a matter which is doubtful. Now, look, you Kālāmas, *** do not be led by reports, or tradition, or hearsay. * Be not led**

by the authority of religious texts, * nor by mere logic or inference, * nor by considering appearances, * nor by the delight in speculative opinions, * nor by seeming possibilities, * nor by idea: 'this is our teacher'. But, O Kālāmas, 1. when you know for yourselves that certain things (*dhammas*) are unwholesome (*akusala*), and wrong and bad, then give them up. --- and 2. when you know for yourselves that certain things are wholesome (*kusala*), and right (true) and good, then accept them and follow them".

The Buddha went even further. He told the monks that a disciple should examine even the Buddha Himself (and His teaching), so that he (the disciple) might be fully convinced of the true value of the teacher (and His teaching) that he followed.

In Buddhism, doubt that arises in the doubtful things is not sin, unlike in other religions; there must be doubt as long as one does not understand or see clearly. As long as there is doubt, perplexity, wavering, no progress is possible, and so in order to progress further, it is absolutely necessary to get rid of doubt. To get rid of doubt one has to see clearly. If one wants to proceed, one must resolve or clear this doubt. It should be borne in mind that to force oneself to believe and to accept a thing without understanding is not spiritual or intellectual.

The Buddha was always eager to **dispel doubt**. Even just a few minutes before His death, He requested His disciples several times to ask Him if they had any doubts about His teaching, and not to feel sorry later that they could not clear those doubts. But the disciples were silent. What

He said then was touching: "If it is through respect for the Teacher that you do not ask anything, let even one of you inform his friend (to ask the question on the other's behalf").

A seeker of Truth should accept and follow whatever teaching that is helpful to understand Truth, and it is not necessary even to know whether the teaching comes from the Buddha, or from anyone else. (It is not necessary to inquire whose teaching it is.) What is essential is to understand and see Truth. If the medicine is good, the disease will be cured. It is not necessary to know who prepared it or where it came from.

* **Seeing, not believing** --- Almost all religions are built on faith, rather **'blind' faith** it would seem. But in Buddhism emphasis is laid on 'seeing, knowing and understanding, and not on faith, or belief. In Buddhist texts there is a word '*saddhā*' which is usually translated as 'faith' or 'belief'. But '*saddhā*' is not faith as such, but rather **'confidence'** born out of conviction (the state of feeling certain). (*Saddhā* and *Paññā*, 'understanding' must be balanced or interdependent and go together). In popular Buddhism and also in ordinary usage in the texts the word '*saddhā*' has an element of 'faith' in the sense that it signifies devotion to the Buddha, Dhamma, and Saṅgha. But 'faith' or 'belief' as understood by most religions has little to do with Buddhism. The question of 'belief' arises when there is no seeing. The moment you see, the question of 'belief' disappears. If I tell you that I have a gem hidden in the folded palm of my hand, the question of 'belief' arises because you do not see it yourself. But

if I unclench my fist and show you the gem, then you see it for yourself, and the question of 'belief' does not arise.

A disciple of the Buddha named Musila tells another monk: "Friend Savitṭha, without devotion, faith or belief -----, I know and see that the cessation of becoming is Nibbāna" (Samyutta). And the Buddha says: "Monks, I say that the destruction of defilements and impurities of mind is (meant) for a person who knows and who sees, and not for a person who does not know and does not see". **Blind faith is dangerous**, because it is a great obstacle to one's thought (thinking-power) and spiritual progress.

• **Buddhism the practical religion** --- In Buddhism, it is always a question of knowing and seeing, and not that of believing. The teaching of the Buddha is qualified as '*ehi-passika*', inviting you to '**come and see**', **but not to come and believe**. And the expressions used everywhere in Buddhist texts referring to persons who realized Truth are: "The dustless and stainless eye of Truth (*dhamma.cakkhu*) has arisen". "He has seen Truth, has attained Truth, has known Truth, has penetrated into Truth, has crossed over doubt, is without wavering". "Thus with right wisdom he sees it as it is (*yathā.bhūtam*)". With reference to His own enlightenment, the Buddha said: "The eye (of Truth) was born, knowledge was born, wisdom was born, insight-knowledge was born, light (of wisdom) was born". It is always 'seeing' through wisdom (*nāṇa-dassana*), and not 'believing' through faith.

The brāhmins insisted on believing and accepting their ancient holy scriptures, regarding which they come to the absolute conclusion: "This alone is Truth, and everything else is false". Once a group of learned and well-known brāhmins went to see the Buddha and asked what His opinion was about the above-mentioned conclusion of the brāhmins. The Buddha replied: "A man may believe what he likes, and he may say 'I believe this'. So far he respects truth, and he is not to be blamed. But because of his belief, if he says 'what he believes is alone Truth and everything else is false', he is said to commit a great sin--clinging to one's own views.

No clinging even to Truth --- Once the Buddha explained the doctrine of **cause and effect** to His disciples, and they saw it and understood it clearly. Then the Buddha said: "Monks, even this teaching, which is so pure and clear, if you cling to it, if you fondle it, if you treasure it, if you are attached to it, then you do not understand that the teaching is similar to a raft which is for crossing over, and not for getting hold of it and carrying on one's back or head. The **simile of raft** is thus --

A man going on a journey comes to a vast stretch of water. On this side the shore is dangerous, but on the other it is safe and without danger. So he makes a raft, and with the help of that raft crosses over safely to the other side, exerting himself with his hands and feet. Having crossed over and got to the other side, but it would be wrong if he should think: 'This raft was of great help to me. It would be good if I carry this raft on my back or head wherever I go'. Rather, he should think thus: 'It

would be good if I beached this raft on the shore, or moored it and left it afloat, and then went away on my way wherever it may be'. Acting in this way would that man act properly with regard to that raft. In the same manner, monks, I have taught a doctrine similar to a raft-- it is for crossing over, and not for carrying (lit: getting hold of). You monks, who understand that the teaching is similar to a raft should give up even good things (*dhammas*); how much more then should you give up evil things (*adhammas*).

From this parable, it is quite clear that the Buddha's teaching is meant to carry man to safety, peace, happiness, tranquility, the attainment of Nibbāna. The whole doctrine taught by the Buddha leads to an end. He did not say things just to satisfy intellectual curiosity. He was a **practical teacher** and taught only those things which would bring peace and happiness to man.

* **Teaching only beneficial things** — The Buddha was once staying in a *Siṃsapā* forest in Kosambī (near Allahabad). He took a few leaves into his hand, and showing them to the monks, He said: "Monks, very few are the leaves in my hand, but the leaves in the *Siṃsapā* forest are indeed very much more abundant. Even so, monks, of what I have known, I have told you only a little; what I have not told you is very much more. And why have I not told you (those things)? Because they are not useful — not leading to Nibbāna. That is why I have not told you those things.

* **Unbeneficial questions to be neglected** — The Buddha was not interested in discussing unnecessary metaphysical questions which are purely speculative and which create imaginary problems. He considered them as a 'wilderness of opinions'. It seems that there were some among His own disciples who did not appreciate this attitude of His. For, we have the example of one of them, Māluṅkya.putta by name, who put to the Buddha ten questions on metaphysical problems and demanded answers: -

One day, **Māluṅkya.putta** went to the Buddha and said: "Sir, (1) is the universe eternal or (2) is it not eternal, or (3) is the universe finite or (4) is it infinite, (5) is soul the same as body or (6) is soul one thing and body another thing, (7) does a being exist after death, or (8) does he not exist after death, or (9) does he both (at the same time) exist and not exist after death, or (10) does he both (at the same time) not exist and not not-exist. These problems the Buddha does not explain to me. I do not appreciate this (attitude). If the Buddha explains them to me, then I will continue to lead the holy life under Him. If the Buddha knows whether the universe is eternal or not eternal etc., then please explain it to me. If the Buddha does not know about them, then please say to me, 'I do not know. I do not see'.

The Buddha's reply to Māluṅkya.putta should do good to many millions in the world today who are wasting valuable time on such metaphysical questions and unnecessarily disturbing their peace of mind. The Buddha frankly replied: "I did never tell you, Māluṅkya.putta, 'Come, lead

the holy life under me; I will explain these questions to you'. And you did not tell me, either, 'I will lead the holy life under the Buddha, and the Buddha will explain these questions to me'. Under these circumstances, you foolish one, who refuses whom? Māluṅkya.putta, if anyone says: 'I will lead the holy life under the Buddha until He explains these questions', then he may die with these questions unanswered by the Buddha".

The Buddha continued: "The holy life does not depend on these views. Whatever opinion one may have about these problems, there is birth, old age, decay, (disease), death, sorrow, lamentation, pain, grief, distress, 'the Cessation of which (i.e. Nibbāna)' I declare in this very life. Therefore, Māluṅkya.putta, bear in mind what I have explained as explained, and what I have not explained as unexplained. (1) What are the things I have not explained? -- Whether the universe is eternal or not, etc. (those ten opinions). Why have I not explained? Because it is not useful, it is not fundamentally connected with the spiritual holy life, it is not conducive to aversion (disgust), detachment, cessation, tranquility, deep penetration, full realization, Nibbāna. That is why I have not told you about them. (2) Then, what are the things I have explained? - I have explained *dukkha*, the cause of *dukkha*, the cessation of *dukkha*, and the way leading to the cessation of *dukkha*. Why have I explained them? Because it is useful, is fundamentally connected with the spiritual holy life, is conducive to aversion, detachment, cessation, tranquility, deep penetration, full realization, Nibbāna. Therefore I have explained them". [It is said that later Māluṅkya.putta

approached the Buddha again for instruction (to be practised), following which he became an Arahat.]

Now it will be quite clear that the Buddha is a **Practical Teacher** because He has taught us only practical and beneficial (not imaginary) doctrines that will help us to get rid of craving (*taṇhā*), the cause of *dukkha* and to attain to the cessation of *dukkha* or Nibbāna, as He has done in His first two well-known sermons, called the 'Wheel of Dhamma' and the 'No-soul', the full explanation of which will be given as follows.

I. Buddha's First Sermon: 'The Wheel of Dhamma' (Dhamma.cakka.pavattana Sutta)

The heart of the Buddha's teaching lies in the Four Noble Truths which He expounded in His very first sermon to the Five-group monks in the Deer-park at Isipatana (Sarnath) near Benares. In this sermon, these Four Noble Truths are given briefly. But there are innumerable places in the early Buddhist scriptures where they are explained again and again, with greater detail and in different ways. If we study the Four Noble Truths with the help of these references and explanations, we get a fairly good accurate account of the essential teachings of the Buddha according to the original texts. The Four Noble Truths are: 1. **Dukkha** = Suffering, 2. **Samudaya** = the Cause of Suffering, 3. **Nirodha** = the Cessation of Suffering, 4. **Magga** = the Way leading to the Cessation of Suffering.

1. The Noble Truth of Suffering

(Dukkha.Ariya.sacca)

The Pali word '*dukkha*' is generally translated by almost all scholars as 'suffering', and it is interpreted to mean that life, according to Buddhism, is nothing but suffering and pain. Both translation and interpretation are highly unsatisfactory and misleading, and so many people have been misled into regarding Buddhism as **passimistic**.

It is true that the Pali word *dukkha* in ordinary usage means 'suffering, pain, sorrow, misery', as opposed to the word '*sukha*' meaning 'happiness, comfort, or ease'. But the term '*dukkha*' which represents the Buddha's view of life and the world, has a deeper philosophical meaning and connotes enormously wider senses. The term '*dukkha*' contains not only the ordinary meaning of 'suffering', but it also includes deeper ideas such as 'imperfection, impermanence, emptiness, insubstantiality'. It is difficult therefore to find one word to embrace the whole conception of the term '*dukkha*', and so, it is better to leave it untranslated, than to translate it as 'suffering or pain'.

The Buddha does not deny happiness in life when he says there is suffering. On the contrary, He admits different forms of happiness, both mental and physical. But all these are included in '*dukkha*'. Even the very high pure spiritual states of 'dhyāna or jhāna' (absorption) attained by the practice of higher mental culture or meditation, are included in '*dukkha*', because, the Buddha says, all sorts of the spiritual (jhānic) happiness are

impermanent, *dukkha*, and subject to change. It is *dukkha*, not because there is 'suffering' in the ordinary sense of the word, but because 'whatever is impermanent is *dukkha* (*yad-aniccam tam dukkham*).

But it is regrettable that many people who do not understand the true teaching of the Buddha regard Buddhism as pessimistic. Actually **Buddhism is neither pessimistic nor optimistic; it is realistic**, for it takes a realistic view of life and of the world. It looks at things objectively or as they truly are (*yathā-bhūtam*). It does not falsely lull you into living in a fool's paradise, nor does it frighten and agonize you with all kinds of imaginary fears and sins. It tells you exactly and objectively what you are and what the world around you is, and shows you the (right) way to perfect or final freedom, peace, tranquility and happiness. "It is wisdom that overcomes all kinds of suffering"; this is the essence of Buddhism, which enlightens you.

• **Buddha the best spiritual physician** --- There are many physicians in the world. Among them, 1. one physician may gravely exaggerate an illness or a disease, and give up hope altogether. 2. Another may ignorantly declare that there is no illness and that no treatment is necessary, thus deceiving the patient with a false consolation. You may call the first one **pessimistic** and the second **optimistic**. Both are equally dangerous. 3. But a third physician diagnoses the symptoms-carefully and correctly, understands the cause and nature of the illness or disease, sees clearly that it can be cured, and courageously administers a course of treatment, thus

saving his patient. The Buddha is like the third physician. He is the wise and scientific (spiritual) doctor for the ills of the world.

The Buddha is realistic and objective. He says, with regard to life and the enjoyment of sensual pleasures, that one should clearly understand three things: 1. attraction or enjoyment (*assāda*), 2. evil consequence or danger or unsatisfactoriness (*ādmava*), and 3. freedom or liberation (*nissaraṇa*). To explain them fully, 1. when you see a pleasant, charming and beautiful person, you like him (or her), you are attracted, you enjoy seeing that person again and again, you derive pleasure and satisfaction from that person. This is enjoyment (*assāda*). It is a fact of enjoyment. 2. But this enjoyment is not permanent, just as that person and all his (or her) attractions are not permanent either. When this situation changes, when you cannot see that person, when you are deprived of this enjoyment, you become sad, you may become unreasonable and unbalanced, you may even behave foolishly. This is the evil, unsatisfactory and dangerous side of the picture or worldly life (*ādmava*). This, too, is a fact of experience. 3. Now if you have no attachment to that person, if you are completely detached, that is freedom, liberation (*nissaraṇa*). These three things are true with regard to all enjoyments in life. So "attachment is the root cause of suffering, and detachment is the bliss" — this is the right way to look at life and the world, according to Buddhism.

From this it is evident that it is no question of pessimism or optimism, but that we take account of the pleasures of life as well as of its

pains and sorrows, and also freedom from them in order to understand life completely and objectively. Only then true liberation (through wisdom) is possible.

Three aspects of dukkha --- The conception of *dukkha* may be viewed from three aspects: 1. *dukkha* as ordinary suffering (*dukkha-dukkha*). 2. *dukkha* as produced by change (*vipariṇāma-dukkha*), and 3. *dukkha* as conditioned states (*saṅkhāra-dukkha*).

1. All kinds of suffering in life like birth, old age, sickness (disease), death, association with unloved persons and pleasant things, separation from beloved ones and pleasant things, not getting what one desires, grief, lamentation, pain, distress -- all such forms of physical and mental suffering, which are universally accepted as suffering or pain, are included in *dukkha* as ordinary suffering (*dukkha-dukkha*).

2. A happy life, a happy condition of life, is not permanent, transitory, not ever-lasting. It changes sooner or later. When it changes, it produces pain, suffering, unhappiness. This vicissitude is included in *dukkha* as suffering produced by change (*vipariṇāma-dukkha*).

It is easy to understand these two forms of suffering (*dukkha*), mentioned above, because they are a common experience in our daily life.

3. But the third form of *dukkha* as conditioned states (*saṅkhāra-dukkha*) is very difficult to understand; it is the most important philosophical aspect of the First Noble Truth, and it requires some analytical explanation of what we consider as a 'being'. What we call a 'being', according to

Buddhist philosophy, is only a combination of ever-changing physical and mental forces or energies, which may be divided into five aggregates (*pañca-kkhandha*), namely, matter, feelings, perceptions, mental formations and consciousness. The Buddha says: "In short these five aggregates (which are the objects) of clinging are *dukkha*." Here it should be clearly understood that *dukkha* and the five aggregates are not two different things; the five aggregates (which constitute the so-called being) themselves are *dukkha*.

• **A wonderful machine** made of 5 Aggregates --- (1) The body of a being, made of four Great Material Elements (*rūpa*), is equipped with five material sense-organs or sense-doors and also with mind-door to contact with and experience the six kinds of objects in the whole external world, that is, the eye-door to see the visible form, the ear-door to hear the sound, the nose-door to smell odour, the tongue-door to taste the taste, the body-door to touch or feel the tangible object, and the mind-door to think the mental objects. Through the contact of these (internal) six organs or doors with their corresponding six kinds of (external) objects, (2) there arise the six kinds of consciousness (*viññāṇa*) which are, as a reaction or response, aware of the six kinds of (external) objects; (3) then there arise the six kinds of perceptions (*saññā*) that recognize the objects whether physical or mental, and (4) six kinds of sensations or feelings (*vedanā*) - pleasant, or unpleasant or neutral-which we experience, and (5) through attachment to these sensations, we do all volitional actions (*saṅkhāra*) - good and bad, also called '**Kamma**' which (by its force) creates different forms or classes of beings.

The living being (or machine) works continuously and uninterruptedly, his five constituents doing incessantly their respective works. According to Buddhist philosophy, there is no permanent, unchanging spirit which can be considered 'Self' or 'Soul' or 'Ego', (*attā*), apart from these ever-changing aggregates; and consciousness also should not be taken as spirit, and so it is a wrong notion that consciousness is a sort of Self or Soul that continues as a permanent substance through life. The Buddha declared that consciousness depends on matter, perception, sensation and mental formations (volitional actions), such as will (*chanda*), confidence (*saddhā*), energy (*vīriya*), concentration (*samādhi*), wisdom (*paññā*), desire or lust (*rāga*), hatred (*patigha*), ignorance (*avijjā*), conceit (*māna*), etc., that can produce karmic effects; and that it cannot exist independently of them. So it should be clearly understood that what we call a 'being', is only a conventional name or a label given to a combination of these five aggregates, which are all impermanent, all constantly changing.

'Whatever is impermanent is *dukkha*'. This is the true meaning of the Buddha's words: "In brief the five aggregates of clinging are *dukkha*". They are ever-changing, not the same for two consecutive moments; and they are in a flux of momentary arising and disappearing. One thing disappears, conditioning the arising of the next in a series of cause and effect. There is no unchanging substance in them. There is nothing behind them that can be called a permanent Self. When these five aggregates, mental and physical, which are interdependent are working together in combination-

as a physio-psychical or psycho-physical machine, we get the idea of 'being'. There is no other 'being' standing behind these five aggregates, who experiences *dukkha*. It is said in *Vis*: --

"Mere suffering exists, but no sufferer is found;
The deeds are, but no doer is found".

A true Buddhist understands that **life is *dukkha***. This does not at all make the life of a Buddhist melancholy or sorrowful, as some people wrongly imagine. On the contrary, a true Buddhist is the happiest of beings. He has no fears or anxieties. He is always calm and serene and cannot be upset or dismayed by changes or calamities, because he (as taught by the Buddha) sees things as they truly are. And there are two ancient Buddhist texts called the *Thera.gāthā* and *Therī.gāthā*, which are full of the joyful utterances of the Buddha's disciples, both male and female, who found peace and happiness in life through His teaching.

2. The Noble Truth of the Cause of Suffering (*Dukkha.samudaya-Ariya.sacca*)

The definition of 'thirst' (*taṇhā*), the cause of Suffering (*dukkha*) runs as follows: "It is this thirst or craving which produces re-existence and re-becoming (*pono.bhavikā*), and which is bound up with passionate greed (*nandī.rāga-sahagatā*), and which finds fresh delight now here and now there (*tatra.tatrābhinandini*), namely, 1. thirst for sensual pleasures (*kāma.taṇhā*), 2. thirst for existence and becoming (*bhava.taṇhā*), and 3. thirst for non-existence or self-annihilation (*vibhava.taṇhā*).

It is this thirst or craving that gives rise to all forms of (life and) suffering and the continuity of beings. But it should not be taken as the first cause, for there is not first cause possible as, according to Buddhism, everything is relative and inter-dependent. Even this 'thirst' (*taṇhā*) which is considered as the cause or origin of *dukkha*, depends for its arising on something else which is sensation (*vedanā*), and sensation arises depending on contact (*phassa*), and so on and so forth goes on the circle which is known as Conditioned Genesis (*paṭicca.samuppāda*).

So 'thirst' is not the first or the only cause of the arising of *dukkha*. But it is the immediate and principal cause, and the all-pervading thing, among other mental impurities and defilements that produce *dukkha*, such as, ignorance (*avijjā*), false idea of Self (*atta.ditṭhi*) etc. Here 'thirst' includes not only desire for, and attachment to, sensual pleasures, wealth and power, but also desire for, and attachment to, ideas, views, opinions, theories and beliefs (*dhamma.taṇhā*). According to the Buddha's analysis, all the troubles and strife in the world, from little personal quarrels in families to great wars between nations and countries, arise out of this selfish 'thirst'. All economic, political and social problems and all evils in the world are rooted in this selfish 'thirst'. Hence the Buddha says: "The world ---- is enslaved to 'thirst' (*taṇhā.dāsa*). This is easy to understand.

But it is very difficult to understand how this 'thirst' can produce re-existence and re-becoming. Here we have to discuss the deeper philosophical side-the theory of *kamma* and rebirth. It is due to this 'thirst' for

sensual pleasures and re-existence that people do volitional actions (i.e. actions done through volition, '*cetanā*', which is also called (*kamma*), either good (*kuṣāla*) or bad (*akusāla*), which produce their corresponding effects, good or bad, by virtue of which they are re-born in their proper existences. According to the Buddha, 'volition' is *kamma*, because all effective actions (*kamma*) are done through volition; and thus it has a very great force to continue in the existences, good or bad.

* **The theory of Kamma** is the theory of cause and effect, of action and re-action; it is natural law. Every volitional action produces its effects. If a good action produces good effects and a bad action bad effects, this is in virtue of its own nature, its own law. According to the **Kamma** theory, the effects of a volitional action may continue to manifest themselves even in a life after death. Here we have to explain what death is according to Buddhism.

A being is nothing but a combination of physical (material) and mental forces or energies. What we call death is the total non-functioning of **material forces** contained in the physical body, but the **mental forces** do not die and are still functioning. Will, volition, desire, thirst to exist and to continue in existence, is a tremendous force that moves whole lives, whole existences. This is the greatest force, the greatest energy in the world. According to Buddhism, this force does not stop with the non-functioning of the body, which is death; but it continues manifesting itself in another form, producing re-existence which is called rebirth.

Here, one may ask: "If there is no permanent, unchanging entity like Self or Soul (*attā*), what is it that can re-exist or be reborn after death?". Before we go on to 'life after death', let us consider what this life is, and how it continues now. What we call life, is the combination of the Five Aggregates, or physical and mental energies. These are constantly changing; they do not remain the same for two consecutive (mind-) moments. Every moment they are born and die. It is said: "When the Aggregates arise, decay and die, O monk, every moment you are born, decay and die". (= *Khandhesu jāya.mānesu jīya.mānesu mīya.mānesu ca khaṇe khaṇe tvam bhikkhu jāyase ca jīyase ca mīyase ca*). Thus, even now during this life time, every moment we are born and die, but we continue (due to our kammic force, etc.), and so those forces themselves can continue without a Self or Soul behind them after the non-functioning of the physical body.

When this physical body is no more capable of functioning, (mental) forces do not die with it, but continue to take some other form, which we call another life. Mental energies and physical energies born therefrom, which constitute the so-called 'being' have within themselves the power to take a new form, and grow gradually and gather force to the full.

As there is no permanent, unchanging substance, nothing passes from one moment to the next, and so nothing permanent or unchanging can pass or transmigrate from one life to the next. It is a series that continues unbroken, but changes every moment (according to the natural law). It is like a **flame** that burns through the night, it is not the same flame nor is it

another. A child grows up to be a man of sixty. Certainly, the man of sixty is not the same as the child of sixty years ago, nor is he another person. Similarly, a person who dies here and is born elsewhere is neither the same person nor another (*na ca so, na ca añño*). It is the continuity of the same series. The last thought-moment (or death-consciousness) in this life conditions the first thought-moment (or rebirth-consciousness) in the so-called next life, which, in fact, is the continuity of the same series. During this life itself, too, one thought-moment (preceding consciousness) conditions the next thought-moment (or consciousness). So from the Buddhist point of view, the question of life after death is not a great mystery.

As long as there is this 'thirst' to be and to become, the cycle of continuity (of mental and physical energies) (*samsāra*) goes on. It can stop only when its driving force, this 'thirst' is cut off through (Path-and Fruition-) wisdom which sees Truth, Nibbāna.

3. The Noble Truth of the Cessation of Dukkha

(*Dukkha.nirodha - Ariya.sacca*)

This Noble Truth is that there is emancipation, liberation, freedom from (continuity of) suffering, 'dukkha'; this is called *Nibbāna* (Skt. *nirvāna*), which originally means the extinction of 'thirst', the driving force of existences and *dukkha*. To eliminate *dukkha* completely one has to eliminate the main root of *dukkha*, which is 'thirst' (*taṇhā*); and therefore, Nibbāna is known also by the term '*Taṇhakkhaya*' (Extinction of Thirst).

Then, what is Nibbāna? This question can never be answered completely and satisfactorily in words, because human language (created and used by human beings only for worldly things experienced by their sense organs and their mind) cannot fully express the real nature of Nibbāna, which is a supramundane (unworldly) experience. Nevertheless, we cannot do without language. But if Nibbāna is to be expressed and explained in positive terms, we are likely to misunderstand it (or its nature), and so it is generally (to be) expressed in **negative terms**, such as, '*taṇha.kkhaya*' (extinction of thirst), '*rāga.kkhaya*' (extinction of desire), '*dosa.kkhaya*' (extinction of hatred), '*moha.kkhaya*' (extinction of delusion or ignorance), '*asaṅkhata*' (unconditioned), '*bhava-nirodha*' (the cessation of continuity of existence or of Five Aggregates), * '*dukkha-nirodha*' (cessation of *dukkha* -born out of Five Aggregates). So, it may be roughly understood that if 'thirst', the main cause of life ceases, its result, 'life' or '*dukkha*' born therefrom, also ceases. The Buddha or an Arahant, after attaining enlightenment (which eradicates thirst and other defilements which produce life and *dukkha*), knows "Finished is birth, --- there is no more beyond this life".

Because Nibbāna is thus expressed in negative terms, there are many who have got a wrong notion that it is negative and expresses self-annihilation. Nibbāna is definitely no annihilation of self, because there is no self to annihilate. Moreover, it is incorrect to say that Nibbāna is negative or positive. The ideas of '**negative**' and '**positive**' are relative, and are within the realm of duality. These terms cannot be applied to Nibbāna, which is beyond duality and relativity.

A negative word need not necessarily indicate a negative state. The Pali word for health is *ārogya*, a negative term, which literally means 'absence of illness'. But *ārogya* does not represent a negative state. The word '*amata*' (Immortal), which also is a synonym for Nibbāna, is negative, but it does not denote a negative state. One of the well-known synonyms for Nibbāna is '*Mutti*' (Freedom), or '*Vimutti*' (Absolute Freedom) which is not negative. So Nibbāna is freedom (absolute freedom) from all evil, such as craving, hatred, ignorance, etc., and freedom from all terms of duality, relativity, time and space.

And regarding the death of the Buddha, the word '*parinibbuta*' is used in the Pali texts. '*Parinibbuta*' (which is wrongly translated as 'the Buddha entered into (*pari-nibbāna*) actually means 'fully or completely passed away or extinct, because the Buddha or an Arahāt has no re-existence after his death. Now another question arises: "What happens to the Buddha or an Arahāt after his death, *parinibbāṇa*?" This comes under the category of unanswered questions (*abyākata*). Even when the Buddha spoke about this, he indicated that no words in our vocabulary could express what happens to an Arahāt after his death. Moreover, an Arahāt after his death is often compared to a **fire gone out** when the supply of wood is over, or to the flame of a lamp gone out when the wick and oil are finished. Here it should be clearly understood that what is compared to a flame or a fire gone out is not Nibbāna, but the 'being' composed of the Five Aggregates who realized Nibbāna. Nibbāna is never compared to a fire or a lamp gone out.

Nibbāna is beyond all terms of duality and relativity. It is therefore beyond our conceptions of existence and non-existence etc. The word 'sukha' (happiness) or 'santi-sukha' (peaceful bliss) is used to describe Nibbāna, but it has an entirely different sense here. Sāriputta once said: "O friend, Nibbāna is happiness! Nibbāna is happiness!" Then Udāyi asked: "But, friend Sāriputta, what happiness can it be if there is no sensation?" Sāriputta's reply was highly philosophical and beyond ordinary comprehension: "That there is no sensation itself is happiness".

Nibbāna is beyond logic and reasoning (*a.takkāvacara*). However much we may engage, often as a vain intellectual pastime, in highly speculative discussions regarding Nibbāna, we shall never understand it that way. Nibbāna is 'to be realized by the wise within themselves (*paccattam veditabbo viññāhi*). If we follow the Path leading to Nibbāna patiently and diligently, train and purify ourselves earnestly, and attain the necessary development, we may one day realize it within ourselves, (and then only we will well understand what Nibbāna is). "No good practice, no perfect knowledge".

4. The Noble Truth of Path leading to the Cessation of Dukkha (*Dukkha.nirodha.gāminī Paṭipadā Ariyā.sacca*)

This Noble Truth is known as the 'Middle Path' (*Majjhimā Paṭipadā*), because it avoids two extremes (bearing craving and pain or distress): "1. one extreme (of craving) being the search for happiness through

the sensual pleasures, which is low, common, ignoble, unprofitable and the way or practice of ordinary people; 2. the other extreme (of pain or distress) being the search for happiness through self-mortification in different forms of asceticism, which is painful, ignoble and unprofitable". Having himself first tried these two extremes (before and after his renunciation), and having himself found them to be useless to attain to enlightenment, the Buddha discovered through personal experience the Middle Path, 'which gives vision and knowledge, which leads to Calm, Insight, Enlightenment, Nibbāna (extinction of thirst and *dukkha*)'. This Middle Path is generally referred to the Noble Eightfold Path (*Ariya-Aṭṭhaṅgika-magga*), because it is composed of eight constituents or categories, namely.

1. **Sammā.ditṭhi** = Right view. 2. **Sammā.saṅkappa** = Right thought, 3. **Sammā.vācā** = Right speech, 4. **Sammā.kammanta** = Right action, 5. **Sammā.ājīva** = Right livelihood, 6. **Sammā.vāyāma** = Right effort, 7. **Sammā.sati** = Right mindfulness, 8. **Sammā.samādhi** = Right concentration.

Practically the whole teaching of the Buddha, to which He devoted Himself during 45 years, deals in some way or other with this Path. He explained it in different ways and in different words to different people, according to the capacity of each individual. They are all linked together and each helps the cultivation of the others.

These 8 factors aim at promoting and perfecting the three essentials of Buddhist training and discipline, namely, 1. **Sīla** = Morality or Ethical

conduct, **II. Samādhi** = Concentration or Mental development, and **III. Paññā** = Insight or Penetrative Wisdom. It will therefore be more helpful for a better understanding of the 8 factors of the Path, if we group them and explain them according to these three heads.

Morality or Ethical conduct (*sīla*), according to Buddhism, is built on the vast conception of universal love (*mettā*) and compassion (*karuṇā*) for all living beings, on which the Buddha's teaching is based. The Buddha gave His teaching for the good of many, for the happiness of many, out of compassion for the world or mankind (*bahu.jana.hitāya bahu.jana.sukhāya lokānukampāya*).

According to Buddhism, for a man to be perfect there are two qualities that he should develop equally: 1. *Mettā-karuṇā* = Universal love or Good-heartedness and Compassion, and 2. *Paññā* = Wisdom. Here, 1. *mettā-karuṇā* represent charity, love or universal love, kindness, sympathy, forgiveness, tolerance, and such other noble qualities on the emotional side or qualities of heart, while 2. *Paññā* would stand for the intellectual side or qualities of brain, that knows how to do good for oneself and others. 1. If one develops only the emotional (side) neglecting the intellectual, one may become a good-hearted fool (*bāla*), 2. while to develop only the intellectual side neglecting the emotional may turn one into a bad-hearted (cunning) intellect (*dujjana*) without feeling for others. Therefore, to be perfect, one has to develop both equally. That is the aim of the Buddhist way of life; in it love-and-compassion and wisdom are inseparably linked together.

I. Sila = Morality or Ethical conduct

In Morality or Ethical conduct, based on love-and-compassion, are included three factors of the Noble Eightfold Path, namely, Right speech, Right action and Right livelihood (Nos. 3, 4 and 5 in the list).

1. Right speech means abstention a- from telling lies (that may bring about ruin to others), b- from back-biting and slanderous talk that may bring about hatred, enmity, disunity and disharmony among individuals or groups of men, c- from harsh, rude, impolite, malicious and abusive language, and d- from idle, useless and foolish babble and gossip. When one abstains from these forms of wrong and harmful speech, one naturally has to speak the truth, has to use words that are friendly and benevolent, pleasant and gentle, meaningful and useful. One should not speak carelessly; speech should be at the right time and place. If one cannot say something useful, one should keep 'noble silence'.

2. Right action aims at promoting moral, honourable and peaceful conduct. It admonishes us that one should abstain from killing others, from stealing (and robbing), from illegitimate or unlawful sexual intercourse (and from taking intoxicating drinks and drugs).

3. Right livelihood means that one should abstain from making one's living by an evil and unjust means of livelihood that brings harm to others, such as trading in arms and lethal weapons, intoxicating drinks and drugs, poisons, raising birds and animals to be slaughtered, etc. Instead, one should live by a profession which is honourable, blameless and unharmed to others.

As described above, it is clear that the Buddhist ethical and moral conduct, consisting of the above-said three factors aims at promoting a happy and harmonious life both for the individual and for society. This moral conduct is considered as the dispensable foundation for all higher spiritual attainments. No spiritual development is possible without this moral basis.

II. Samādhi = Concentration or Mental development

It consists of three other factors of the Noble Eightfold Path, namely, Right effort, Right mindfulness and Right concentration (Nos. 6, 7 and 8 in the list).

4. Right effort is to try (endeavour) **a-** to prevent evil and unwholesome things from arising in oneself and **b-** to get rid of such evil and unwholesome things that have already arisen within oneself, and also **c-** to cause to arise, good and wholesome things not yet arisen in oneself, and **d-** to develop and to bring to perfection the good and wholesome things already arisen (present) in oneself.

5. Right mindfulness or attentiveness is to be diligently aware, mindful and attentive with regard to **a-** the activities of the body (*kāya*), **b-** sensations or feelings (*vedanā*), **c-** the activities or functions of mind (*citta*), and **d-** ideas, thoughts, conceptions, and mind-objects (*dhamma*).

a- The practice of concentration on in-and-out breathing (*ānāpāna-sati*) is one of the well-known (mental) exercises, connected with the body, for mental development. There are several other ways of developing mindfulness or attentiveness in relation to the body-as modes of meditation.

b- With regard to **sensations** and feelings, one should be clearly aware of all forms of feelings and sensations, pleasant, unpleasant, and neutral, of how they appear and disappear within oneself.

c- With regard to the activities of **mind**, one should be aware whether one's mind is lustful or not, given to hatred or not, deluded or not, distracted or concentrated, etc. In this way one should be aware of all movements of mind; how they arise and disappear.

d- As regards ideas, thoughts, conceptions and **mind-objects**, one should know their nature, how they arise and disappear, how they are developed, how they are suppressed, and destroyed, and so on.

These four forms of mental culture or meditation are treated in detail in the *Sati.paṭṭhāna sutta* (Setting up of Mindfulness).

6. **Right concentration** (or Mental Discipline) is that which leads to the four stages of absorption (*jhāna*). Having attained all Jhānas, all sensations, even of happiness and unhappiness, of joy and sorrow, disappear, only pure equanimity and concentration remaining.

Thus, the mind is trained and cultivated and developed through Right effort, Right mindfulness and Right concentration.

III. Paññā = Insight or Penetrative wisdom

It consists of the remaining two factors, namely, Right thought and Right view (Nos. 1 and 2 in the list.)

7. **Right view** or understanding is the understanding of things as they truly are. According to Buddhism, there are two sorts of understand-

ing. a- What we generally call understanding is knowledge, an accumulated memory, an intellectual grasping of a subject according to certain data. This is called 'book-knowledge' or 'knowing accordingly' (*anubodha*); and it is not very deep. b- Real deep understanding is called 'penetration' or 'penetrative wisdom' (*pañivedha*), seeing a thing in its true nature, without name and label. This penetration or insight-knowledge is possible only when the mind is free from all mental defilements and is fully developed (or concentrated) through meditation.

8. **Right thought** denotes, a- the thoughts of selfless renunciation or detachment (*nekkhamā*), b- thoughts of non-hatred or good-will or loving-kindness (*a-byāpāda*), and c- thoughts of non-violence (*a-vihimsā*) which are extended to all beings. It is due to right wisdom that thoughts of selfless detachment, good-will and non-violence can arise in oneself; and all thoughts of selfish desire, ill-will, hatred and violence resulting from lack of right understanding can be destroyed.

From this brief account of the Right Path (*sammā.magga*), one may see that it is a true way of life to be followed, practised and developed by each individual. It is self-discipline in body, word and mind, self-development and self-purification. It has nothing to do with belief, prayer, worship or ceremony. In that sense, it has nothing which may popularly be called 'religious'. It is a true Path leading to the realization of Ultimate Reality or Nibbāna, to the cessation of thirst and *dukkha* caused by thirst, to complete freedom from all evils and ills of life, to peaceful bliss through **moral, mental and intellectual perfection.**

With regard to the Four Noble Truths, we have four functions to perform:

1. The First Noble Truth is **Dukkha**, the nature of life, its suffering, its sorrows, its impermanence, unsatisfactoriness and unsubstantiality. With regard to this, our function is to understand it as a fact, clearly and completely (*pariññeyya*). 2. The Second Noble Truth is the **Cause of Dukkha**, which is 'thirst' accompanied by all other defilements and impurities of mind. A mere understanding of this fact is not sufficient. Here our function is to discard it, to eliminate it, to destroy and eradicate it (*pahātabba*). 3. The third Noble Truth is the **Cessation of Dukkha**, Nibbāna, the Unconditioned, the Ultimate Reality. Here our function is to realize it, by the Path-and-Fruition (Supramundane) wisdom (*sacchi-kātabba*). 4. The Fourth Noble Truth is the **Path leading to the realization of Nibbāna**, the cessation of thirst and *dukkha*. In this case, our function is to practise it and to develop it (*bhāvetabba*).

II. Buddha's Second Sermon: 'The No-Soul' (Anatta.lakkhaṇa Sutta)

[**Introduction** --- What is generally suggested by Soul, Self, Ego (P. attā; S. ātman) is that in man there is a permanent, everlasting and absolute entity, which is unchanging substance behind the changing material and

mental elements. According to some religions, each individual has a separate soul which is created by God, and which, finally after death, lives eternally either in hell or heaven, its destiny depending on the judgement of its creator. According to others, it (individual or little soul) goes through many lives till it is completely purified and becomes finally united with God or Brahman, Universal (or Great) Soul or Ātman, from which it originally emanated. This soul or self in man is the thinker of thoughts, feeler of sensations, and receiver of rewards and punishments for all its actions, good and bad. Such a conception is called the idea of self.

Two ideas are psychologically deep-rooted in man: self-protection and self-preservation. 1. For **self-protection**, man (out of fear) has created God, on whom he depends for his own protection, safety and security. 2. For **self-preservation**, man (out of craving) has conceived the idea of an immortal soul or ātman, which will live eternally. In his ignorance, weakness, fear, and desire (craving), man needs these two things to console himself. Hence he clings to them deeply and fanatically.

The Buddha's teaching does not support this ignorance, weakness, fear and desire, but aims at making man enlightened by removing and destroying them, striking at their very root. According to Buddhism, the ideas of God and Soul (together with his creation of the world) are false and empty. These ideas are so deep-rooted in man, and so dear and near to him, that he does not wish to hear and to understand any teaching (like that of the Buddha) against them.

The Buddha knew quite well that His teaching (like that of the 'No-Soul') was against man's ignorance and selfish desire. The doctrine of 'Anattā' or 'No-Soul' is the natural result of, or the corollary to, the analysis of the five aggregates. What we call a being or an individual is composed of the five aggregates, and when these are analysed and examined, there is nothing behind them which can be taken as self or soul, or any unchanging abiding substance.

It is to be noted that there are two kinds of truths (*sacca*): conventional truth (*sammuti-sacca*) and ultimate truth (*paramattha.sacca*). 1. When we use such expressions in our daily life as 'I', 'you', 'being', 'individual' etc., we speak a truth conforming to the convention of (the people in) the world. 2. But the ultimate truth is that there are only five aggregates which constitute a 'being', and that there is no such thing as 'I', 'being', 'person' in reality. The Buddha totally denied the eternal existence of any kind of soul-- a pretty individual self (with a small 's'), or the Great or Universal Self (with a capital 'S').

Hence Buddhism stands unique in the history of human thought in denying the existence of such a Soul or Self or Attā. According to the Buddha's teaching, the idea of self is an imaginary, false belief, and it produces harmful thoughts of 'I' ('me') and 'mine', selfish desire, craving, hatred, ill-will, conceit, pride, egoism, and other defilements, impurities and problems. It is the source of all the troubles in the world, from personal conflicts to wars between nations.]

Brahmanism --- Before Buddha appeared in the world, **Brahmanism** which was later to be called **Hinduism**, prevailed in India. Brahmanism teaches the doctrine of the existence of *attā* (Skt. *ātman*), which is usually translated as soul or self or ego. When Buddha appeared, He claimed that there is no *attā* (*ātman*). The term '*attā*' has a wide range of meanings, as described in the two famous books of Hindu scripture, the Upanishads and the Bhagavad Gita. Many views of '*attā*' are found in the Buddhist *Brahmajāla Sutta*.

The meaning of attā (ātman) --- (1) *Attā* is the inner core of anything. The inner core of a tree is the hardest part, the best part, or the essence, and thus the core of something can imply permanency or enduring. (2) Another implication of *attā* is that of authority, which is ability to make others follow orders, or the power to exercise authority over the nature of things. (3) In addition, *attā* is not subject to any other authority: it is the highest authority (*sayam-vasī*), one who is his own master. (4) It is like a lord or owner (*sāmī*). *Attā* is the lord of ourselves. (5) It is distinct from ourselves and abides in ourselves. It is the dweller (*nivāsī*) which is no part of the five aggregates.

(6) *Attā* is also the agent of action, a doer (*kāraka*) and it is *attā* which actually does everything, good or bad. (7) *Attā* is that by which we act, we suffer, or enjoy or we know (*vadagū*, Skt. *vedaka*). In ignorance we identify ourselves with the body and ego, forgetting that we are really *attā*. When we do something, it is really at the command of *attā*, but we

ignorantly believe that we as individuals actually control our lives. *Attā* is thus a director or an experiencer.

(8) Another meaning of *attā* is that of soul, a spiritual entity inside of all people. The soul is the **individual self** (called *ātman* in Hindu scriptures) and it is identical with the **Universal Soul, the Supreme Being** (*mahātman*), called *Brahman*. *Ātman* resides in everyone and in every living being. Like *Brahman*, *ātman* is eternal. When the body dies, *ātman* moves to another body, and make that body its new home. In this way, it moves from one body to another, discarding the worn-out body and taking a new one. Liberation is, according to Hinduism, the realization that *ātman* is identical with the Universal *Ātman* or *Brahman*, or that the individual *ātman* is part of *Brahman*.

(9) *Ātman* is eternal -- no one can kill or wound *ātman*. In *Bhagavad Gita*, Kṛṣṇa, one incarnation of the God Vishṇu, has this in mind when he instructs the great warrior, Arjuna, to go into battle, telling him that no weapon can cut *ātman*, no fire can burn *ātman*. Even if you kill someone, you kill only the body -- 'The Eternal in man cannot kill; the Eternal in man cannot die. He is never born, and he never dies. He is in eternity: he is forever more'.

There are many terms used by psychologists to give the meanings of the word *attā*, such as, soul, core, ego, self, personality, psyche, mind. These psychological terms correspond to some of the terms used in Buddhism to deal with the conventional life of sentient beings. These terms are

just labels which are, in the ultimate sense (*paramattha*), mere designations, worldly usages or terms, conventional terms, which have only an illusory reality.

In Pali, we have the (conventional) terms *satta* (living being), *puggala* (individual or individuality, person or personality), *jīva* (life, vital principal) and *attā* (self, soul) to describe the conventional psychology of beings.

• **Buddhism the true religion** --- All of the various conceptions of psychology and religion regarding a self or soul or any kind were indeed denied existence, in the ultimate sense, by the Buddha. But we may use terms such as self and being to describe a particular arrangement of the five aggregates or *Khandhas* which give the illusory appearance of an individual. As Sister Vajirā, an Arahāt, at the time of the Buddha, said: -

“When all constituent parts are there,
The designation ‘cart’ is used,
Just so, where the five aggregates exist,
Of ‘living being’ do we speak”.

The existence of self or ego is accepted by all other major religions except Buddhism, namely, Christianity, Islam (Muslim), Judaism, Hebrew, Greek religion, Zoroastrian, Hindu, Egyptian, Mosopotamian, Chinese, Japanese. According to Christian, Islam, Judaism, each soul will be judged at the end of the world. --- It is the soul which will determine whether the individual is punished by hell or rewarded by eternal life in heaven. As we see, Buddhism is the only major religion that denies the existence of a metaphysical entity which is usually called a (permanent) self or soul.

Buddha denied the *ātman* theory. According to Buddha, there is nothing we can call an inner core which is eternal and blissful. There is also nothing we can call upon to exercise authority over the nature of things. In Buddhism, there is no doer apart from doing, and no experiencer apart from experiencing. There is nothing or no one which is omnipotent because everything is subject to arising and dissolution according to the natural law of ever-changing conditioned things.

Only five aggregates --- Buddha taught us that in reality there are only five-aggregates in this existence: matter (*rūpa*), feelings (*vedanā*), perceptions (*saññā*), mental formations (*saṅkhāra*) and consciousness (*viññāṇa*); these five can be reduced into two: mind or *nāma* (for the latter four) and matter (*rūpa*). Apart from the five aggregates or mind and matter, there exists nothing whatsoever that we can call *attā*. The only thing that exists outside the realm of mind and matter is the unconditioned (*asaṅkhata*) Nibbāna, Absolute Truth, but even Nibbāna is *anattā*, no-soul. Again, in the Abhidhamma, it is explained that 89 kinds of consciousness (*citta* or *viññāṇa*), 52 kinds of mental factors (*cetasika* - which represent the middle three aggregates), and material properties (*rūpa*), are three groups of absolute realities. Here too, there is no abiding mind substance or *attā*, but only the interdependent workings of the constituents of these three groups. Now it is easy to see that nothing which can be called *attā* can be found in the workings of mind and matter.

Buddha taught that there are only five aggregates in this existence. We are a compound of five aggregates, and after we analyze and observe

them one by one with the deep insight of meditation, we will realize that there remains nothing: no soul, no self, apart from the aggregates. The combination of the five aggregates is what we call a person, a being, a man, or a woman. There is nothing apart from the five aggregates which are interacting and dependent upon each other. No director, no doer, no experiencer, and no essence (no soul) can be found. *Attā* is merely an idea (of the ignorant) which has no corresponding reality whatsoever.

And Buddha explained to Saccaka, a very famous scholar, thus: The five aggregates or mind and matter are not *attā* because they are subject to the laws of impermanence (*anicca*), suffering (*dukkha*) and no-soul (*anattā*). Either mind or matter is not *attā*; it is not master and ruler of itself, and it is subject to affliction. Many people believe that mind and soul are identical or inter-related, and they define mind and / or soul as part of a person which gives life and consciousness to the physical body, and they further believe that, as such, it is spiritual and psychological center of the person. But mind, like matter, according to the Buddha, is not *attā* or is in no way to be understood as an abiding mind substance or as anything that can be called *attā*. Buddha treats mind and matter equally, and they are mutually dependent upon each other.

The controversy over the *anattā* (no-soul) doctrine seems to be based on a deep fear of the denial of the existence of a soul. People are often very attached to their lives, so they like to believe that there exists something ever-lasting, eternal, and permanent inside them. When someone comes

along and tells them that there is nothing permanent inside them, nothing by which they will continue eternally, such as a soul, they may become frightened. They wonder what will become of them in future— they have the fear of extinction. Buddha understood this, as we see in the story of **Vacchagotta**, who, like many other people, was frightened and confused by the *anattā* doctrine.

Vacchagotta, an ascetic, once went to the Buddha and asked Him: "Is there *attā*?" Buddha remained silent. Vacchagotta then asked, "Is there no *attā*?" But Buddha again remained silent. After Vacchagotta went away, Buddha explained to Ananda that Vacchagotta was very confused in his thinking about *attā*, and that (1) if He were to respond that there did exist *attā*, then He would be expounding the **eternalist view** (*sassata ditthi*), the eternal soul theory, with which He did not agree. (2) But if He were to say that *attā* did not exist, then Vacchagotta might think that He was expounding the **annihilationist view** (*uccheda ditthi*), the view that a person is nothing but psycho-physical organism which will be completely annihilated at death. Since this latter view denies *kamma*, rebirth and dependent origination (or cause and effect), Buddha did not agree with this.

Buddha teaches, in fact, that people are reborn with rebirth-consciousness (in the next existence) which does not transmigrate from the previous existence, but which comes into existence by means of conditions such a *kamma* included in the previous existences. Thus a reborn person is not the

same as the one who has died, nor is the reborn person entirely different from the one who has died (*na ca so, na ca añño*). Most importantly, no metaphysical entity, no soul, and no kind of spiritual self continues from one existence to another in Buddha's teaching.

But this teaching, *anattā*, was too difficult for Vacchagotta, and Buddha wanted to wait for a time when Vacchagotta would mature in intellect. Buddha taught according to circumstances and temperaments (or faculties) of the people, for their benefit. As it happened, Vacchagotta advanced spiritually through *Vipassanā* meditation, which allowed him to realize the impermanent, suffering and no-soul nature of all things, and he later became an Arahāt (who reached the highest stage of enlightenment), for whom there is no problem whether there is soul or not.

• **'No-soul' the most important doctrine** --- The *anattā* doctrine is of primary importance to a Buddhist. In fact, *anattā* can only be understood when there is a Buddha and Buddha's teaching in the world. No one but a Buddha can penetrate into the *anattā* nature of things because only through *Vipassanā* meditation discovered by Buddha, can the insight into *anattā* be reached. Even though great and profound thinkers are around, they still cannot penetrate into *anattā*, and other kinds of meditation, such as *samatha* (Tranquility), may give you psychic powers (*abhijñā*) or higher states of (*jhānic*) consciousness, but they cannot lead you to the insight into *anattā*.

The belief in a soul (*attā*) was described by the Buddha as a major cause of suffering. The belief in *attā* of any kind, whether belief in a

personal (small) ego or in a spiritual (great) self, is the cause of all *dukkhas* in this round of rebirth; the belief in *attā* is the root of greed, hatred, and delusion. The idea of *attā* is very hard to conquer, but still we must try because realization of *anattā* is the way to deliverance, while the persistence of the idea of *attā* is a major cause of misery.

Rev. Nyānatiloka explains the importance of *anattā* doctrine (or nature of all things): "Whosoever has not penetrated the impersonality (*anattā*) of all existence, and does not comprehend that in reality there exists only this continually self-consuming process of arising and passing bodily and mental phenomena, and that there is no separate ego-entity within or without this process, he will not be able to understand Buddhism, i.e., the teaching of the Four Noble Truths --- in the right light. He will think that it is his ego, his personality (*attā*), that experiences suffering, his personality that performs good and evil actions and will be reborn according to these actions, his personality that will enter Nibbāna, his personality that walks on the Eightfold Path".

So, we can certainly say that there is no *attā* or self which realizes Nibbāna. What realizes Nibbāna is insight-wisdom, *Vipassanā-paññā*. It is not the property of a personal or universal self (little or great ego), but is rather a power (wisdom) developed through meditative penetration of phenomena. Thus it should be concluded that not only for the actual realization of the goal of Nibbāna, but also for a theoretical understanding of it, it is an indispensable preliminary condition to grasp fully the truth of

anattā, the egolessness and insubstantiality of all forms of existence. Without such an understanding, one will necessarily misconceive Nibbāna -- according to one's either materialistic or metaphysical learnings -- either as annihilation (*uccheda*) of an ego or an eternal state (*sassata*) of existence into which an ego or self enters or with which it merges. Hence it is said in Visuddhimagga:-

"Mere suffering exists, no sufferer is found;
The deed is, but no doer of the deed is there;
Nibbāna is, but not the man who enters it;
The path is, but no traveller on it is seen".

* **Mis-interpretation of the the word 'attā'** --- Some (Non-Buddhist) scholars who have written on Buddhism had a great respect for the Buddha, liked His teachings, revered Him, and honoured Him, but they could not imagine that such a profound thinker (Buddha) had actually denied the existence of a soul. Consequently, they have tried to find apparent loopholes in the Buddha's teachings through which they have tried to insert the affirmation of *attā* by the Buddha.

Two modern scholars, Ānanda K. Coomaraswāmy and I. B. Horner, for example, have devoted much of their book to the idea that Buddha taught a doctrine of **two selves**: 1. the Great Self, also called Brahman or Creator or God, (spelled with a capital 'S') to signify the spiritual or (Supreme) self or soul, and 2. a small self, the individual or personal self (spelled with a small 's'). They claim that Buddha denied only this personal (small) self

or ego when He spoke of *anattā*. These scholars base their ideas on mistranslations of Pali terms, to demonstrate that Buddha affirmed the existence of *attā*. They argue that Buddha did indeed claim that the five aggregates are not *attā*, but there is something apart from the five aggregates. Whenever they see the (Pali) word *attā*, they try to imagine that it means *eternal self or soul*.

[In fact, the Pali word *attā* is used in two meanings in the Pali texts, according to the context. Buddha uses the word *atta* (*attā*) in the sense of 'eternal self', when He speaks with reference to wrong view, as described in Brāhmanism, but in other cases, *attā*, is used simply as a reflexive pronoun, like 'oneself, himself, myself etc.]

1. One of the passages these scholars point to is found in *Dhammapada* (verse 160): "*Attā hi attano nātho*". They translate it as "Self is the lord of self". They say that it means that the big (Supreme, Universal) Self is the lord of the little (personal) self. Actually, it means, "One is one's own lord or refuge." Here, the word '*attā*' does not mean 'self, soul or eternal self, in the Hindu sense, but it is simply a part of a reflexive pronoun like 'himself, yourself, or myself'. And, as the second line of the verse reads "*Ko hi nātho paro siyā*" (= who else can be lord or refuge?), it is clear that *attā* means oneself, not soul. Buddha urges people to rely on themselves, on their own effort, and not to rely on others in their spiritual practice.

2. Another passage, which they misinterpreted is from the *Mahā parinibbāna Sutta*: "*Atta.dipā viharatha attā.saraṇā anaṇṇa.saraṇā*". Here

also, they interpret *atta* to mean 'soul or eternal soul', and they claim that Buddha was instructing us to make the soul our island or refuge. But the actual meaning is, "Dwell having yourself as an island, having yourself as a refuge, and not anyone else as a refuge", because in the next line, Buddha says, "*Dhamma.dīpā viharatha dhamma.saraṇā anaṇṇa.saraṇā*", which means, "Dwell having the Dhamma (Buddha's teachings) as an island, having the Dhamma as a refuge, nothing else as a refuge". So it is clear that Buddha is instructing his followers to rely (not even on the Buddha Himself but) on their own effort and on the (Buddha's) teachings, especially as He was to be gone from the earth. Buddha went on to say, "How is the monk to dwell making himself an island?", and so saying, He urged the monks to practise the four foundations of mindfulness (*Satipaṭṭhāna* meditation-contemplation of the body, feelings, mind and dhamma objects) as their refuge. Here too, the idea of *attā* as a soul is completely foreign to his passage.

3. Another passage mistranslated by them is one found in *Visuddhimagga*: "*buddhattā ---- buddho*". They translated it as, "Buddha is awakened Self", taking the word '*buddhattā*', as '*buddha+attā*'. But the word '*buddhattā*' must correctly be taken as, '*buddha+tta* (abstract noun-forming suffix, which is 'tva' in-Skt) + ā (ablative termination), and so the correct translation of the above passage, is "He is the Buddha because he knows or has known"; its literary translation is, 'He is Buddha, because of the state of being one who knows'.

There are many places in the Pali canon where *attā* is denied by Buddha. For example, Buddha once said: "I do not see a soul theory which, if accepted, does not lead to the arising of grief, lamentation, suffering, distress, and tribulations". Buddha also said: "Since neither self nor anything pertaining to self can truly found, is not the speculative view that the universe is *attā* wholly and completely foolish?" (M. 22). Buddha teaches that belief in *attā* is a wrong view (*micchā.ditthi*) which will lead to misery. Wrong views must be rejected because they are a source of wrong and evil aspirations and conduct.

In M. 72, Buddha describes the belief in *attā* as an idea which (comes out of attachment to oneself and) leads to selfishness and pride: "The Perfect One is free any theory (*ditthi.gata*), for the Perfect One has seen what corporeality (feeling, perception, mental formations, consciousness), is, and how it arises and passes away. Therefore I say that the Perfect One has won complete deliverance through the extinction, ---- and casting out of all imaginings and conjectures, of all inclinations to the vain-glory of 'I' and 'mine'".

In the famous '*Brahma.jālo Sutta*', where wrong views are clearly explained, Buddha describes and classifies all conceivable wrong views and speculations about reality. One of those wrong views is the belief that there exists an **eternal soul**. Buddha says of this view: "Therein monks, when those recluses and brāhmins who are **eternalists** proclaim on four grounds the self and the world to be eternal -- that is only agitation and vacillation

of those who do not know and do not see, --- of those who are immersed in craving”.

In *Dhammapada* and some other canonical texts, the Buddha said:
 * “*Sabbe saṅkhārā aniccā*” (All conditioned things are impermanent);
 * ‘*Sabbe saṅkhārā dukkhā*’ (All conditioned things are suffering); * ‘*Sabbe dhammā anattā*’ (All things, conditioned or unconditioned [= Nibbāna], are *anattā*, are void of self and soul). This last sentence means that even Nibbāna, unconditioned, is not *attā*, or void of *attā*. This statement unequivocally denies *attā* of any kind, even in Ultimate Truth and Enlightenment, even in Nibbāna.

Only by Vipassanā meditation --- The *anattā* doctrine is very important to Buddhists, and extremely difficult to comprehend. One may acquire the knowledge of *anattā* by listening to a lecture or by reading, and one may also ponder over it more deeply in contemplation. But one can only really penetrate it during *Vipassanā* meditation. No realization of Truth can occur with the (superficial) knowledge of *anattā* (no-soul) nature of things. To realize Truth, one must practise *Vipassanā* meditation, during which the (deep and penetrative) knowledge of *anattā* must arise. One needs the knowledge of *anicca* (impermanence), *dukkha* (suffering), and *anattā* (the no-soul) nature of things. *Vipassanā* (insight) meditation deals directly with these characteristics, and only when one experiences directly these characteristics during meditation, one can be said to make progress. Now it is necessary to explain what conceals the three characteristics from perception during meditation.

1. Impermanence is concealed by continuity. If one looks at a **candle flame**, one may think that it is the same flame from moment to moment. Actually the flame constantly disappearing and arising again every second. We have the illusion of one flame because of the idea and appearance of continuity. But this illusion of one flame would disappear, if we could take a moving picture of the process, watch it at a slow motion, and see the individual parts (sparks) of the flame.

2. The nature of suffering is concealed by changing into different postures. When we are sitting and feel some pain, we change posture and the pain goes away. Actually, we are changing postures constantly at every moment of our lives, whenever a tiny unpleasant sensation is felt. So, yogis must sit still during meditation to observe closely and know thoroughly what pain they feel in the body.

3. The characteristic of no-soul is concealed by the perception that things are compact and solid. We look at things and at ourselves as solid, compact things. Only when we can break through the false perception that we are compact, we will see the no-soul nature of things. So, during meditation, yogis must contemplate the primary qualities of the four great elements -- **earth** is characterized by hardness or softness, **water** by fluidity or cohesion, **fire** by heat (or cold), and **air** by extending or supporting. If we can have the sight into phenomena as being composed of elements and their characters, the idea of compactness will be weakened. We think that we are substantial, but if we (by means of concentration of

microscope) have insight into our real nature of being composed of "mental and material" elements and forces mutually dependent and interacting with each other, then the idea of a coherent, abiding, substantial self is weakened, and nothing we can call a self is found.

When yogis practise meditation, they keep themselves aware of everything. When they see something, there are two things: the **mind** which sees and the **object** seen; apart from these, there is nothing. More specifically, **seeing** is a process which arises depending on four things: the eye, the visible object, light, and attention to the object. If one of these conditions is lacking, no seeing occurs. If one does not have eyes, no *attā* or no agent like *attā* can make one see.

Likewise, when yogis note themselves 'thinking' during meditation, they find only thinking and the mind which notes it. In this process of thought, yogis can see: 'one thought comes, then goes; another thought comes and goes, and this goes on and on. They directly see the impermanence of thought. They can also notice the impermanence of material things, such as physical pain, by noticing the arising and disappearing -- the impermanent nature -- of the pain in the body. Unwisely, we desire for things to be permanent, yet we realize that we have no power to make impermanent things permanent, and that we have no control or authority over things. No *attā*, no inner core, can be found in every observed phenomena -- mental and physical.

*** Summary of the Discourse on the Characteristic of No-Soul**

'Form or matter, feeling, perception, mental formations, and consciousness' -- these five aggregates have all the nature of impermanence, suffering and no-soul. Let us take form as an example : -

1. **Form is not soul.** If form were the soul, then this form would not tend to affliction, and one could say to (one's) form: "Let my form be thus. Let my form be not thus".

2. But since form is not soul, so it leads to affliction, and no one can say to (one's) form: "Let my form be thus. Let my form be not thus".

3. **Form is not impermanent** (because it comes into being and then vanishes). What is impermanent is suffering, (because it is constantly oppressed by arising and dissolution).

4. What is impermanent, suffering or painful and transitory -- is not fit to be conceived thus: "This is mine (by craving). This is I (by conceit). This is my soul (by heresy)".

5. Whatever form, whether past, future or present, whether in oneself or in others, whether gross or subtle, whether inferior or superior, whether far or near -- all that form should truly, with right (insight-) knowledge, be understood or regarded thus: "This is not mine. This is not I. This is not my soul", because it constantly arises and vanishes according to its natural law of impermanence and we cannot have any control over its ever-changing natural processes. (Likewise, other aggregates are to be treated and understood).

6. Seeing thus (the three characteristics of form which are beyond our control), the learned or wise disciple becomes weary of or disgusted with form (by his knowledge of aversion -- *nibbindati*) -- Being weary of form, he becomes detached to it or his passion fades out (at the moment of Path consciousness -- *virajjati*). Being detached, he is liberated from defilements (at the moment of Fruition consciousness -- *vimuccati*).

7. When he is liberated, this (retrospective) knowledge (= *paccavekkhaṇa.ñāṇa*) arises in his mind, thus: "I have become liberated (from the defilements). Rebirth for me is no more (This is my last birth). I have lived the holy life (or I have practised the holy practice). I have done what is to be done. There is no more beyond this existence (I have no more rebirth)".

8. When the discourse was delivered, the Five-group monks were delighted and rejoiced at, what the Blessed One said, and the minds of the Five-group monks were liberated from defilements without clinging to the five aggregates or mind and matter, that is, the Five-group monks became Arahats.

■ ■ ■ ■ ■

“ဗုဒ္ဓ-လက်တွေ့ အသုံးချတရားကို ဟောကြားသူ”

မဟာလူသား --- ‘ဘာသာဝါဒ’များကို တည်ထောင်သူတို့တွင် ‘ဗုဒ္ဓ’သည် လက်တွေ့အသုံးချတရားကိုသာ ဟောကြားသူ ဆရာတစ်ဆူဖြစ်၏။ ထိုဗုဒ္ဓသည် စင်ကြယ်သန့်ရှင်း-ရိုးရိုးလေးဖြစ်သော (မဟာ) လူသားမှတစ်ပါး အခြားသောပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဖြစ်၏-ဟု မတောင်းဆို-မကြေညာခဲ့ချေ။ အခြား ‘ဘာသာရေး’ဆရာတို့ကား ‘ထာဝရ ဘုရားသခင်=နတ်ဘုရား’ဆိုသူ၊ (ဝါ) ဘဝ-ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် ထို‘ထာဝရဘုရား= နတ်ဘုရား’ဆိုသူ၏ ဝင်စားသူများ (ဝါ) ‘ထာဝရဘုရား=နတ်ဘုရား’ဆိုသူက လွှမ်းမိုး ထား-တန်ခိုးသွင်းပေးထားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ‘ဗုဒ္ဓ’သည် လူသားစစ်စစ် ဖြစ်သည်သာမဟုတ်။ မည်သည့်‘ထာဝရဘုရားသခင်’ဆိုသူ (ဝါ) ပြင်ပတန်ခိုးရှင်ကမှ လွှမ်းမိုးထား-တန်ခိုးသွင်းပေးထားသူအဖြစ်လည်း မတောင်းဆို-မကြေညာခဲ့ပေ။ ထို ဗုဒ္ဓသည် ‘မိမိရရှိထားသည့် ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်မှု၊ ဈာန်သမာပတ်များ၊ မဂ်ဉာဏ်-ဖိုလ်ဉာဏ် များသည် လူသား၏ ကြိုးစားအားထုတ်မှု-လူသား၏အသိဉာဏ်ဖြင့် ရရှိနိုင်၏’-ဟု မိန့်ဆိုခဲ့ပေ၏။ လူသားသည် (ဝါ) လူသားအစစ်သည်သာ (နတ်ဘုရားမဟုတ်) ‘ဗုဒ္ဓ’ ဖြစ်လာနိုင်၏။ လူသားတိုင်းမှာ သူ၏အတွင်းသန္တာန်ထဲ၌ ဗုဒ္ဓဖြစ်လာနိုင်သည့် (သန္ဓေပါ) အစွမ်းသတ္တိပါရှိ၏။ သူသည် ထိုသို့ (ဗုဒ္ဓဖြစ်ရန်) ဆန္ဒရှိပြီး၊ မရေမတွက်နိုင်အောင် များလှ သည့် ကပ်=ကမ္မာများ၌ဖြစ်သော သူ၏ဘဝများအတွင်းမှာ ပါရမီဝ-ပါးတို့ကို ဖြည့်ကျင့်လျက် ကြိုးစားအားထုတ်လျှင် (ဗုဒ္ဓဖြစ်လာနိုင်၏)။ ‘ဗုဒ္ဓ’ကို အမြင့်မြတ်ဆုံး သော လူသား (ဝါ) မဟာလူသား-ဟု ကျွန်ုပ်တို့ ခေါ်ဆိုသည်။

မိမိကိုယ်ကို မှီခို-အားထားမှု --- ဗုဒ္ဓဘာသာအလိုအရ လူသား၏ အဆင့် အတန်း-အခြေအနေသည် အမြင့်မြတ်ဆုံး ဖြစ်၏။ လူသားသည် မိမိ၏အရှင်သခင် ဖြစ်၏။ ထိုလူသား၏ ကံကြမ္မာ-အနာဂတ်ဘဝကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ဘို့ ထိုင်နေသော တန်ခိုးရှင် (ဝါ) သာလွန်မြင့်မြတ်သည့် သတ္တဝါမျိုး-ဟူသည် မရှိချေ။

“မိမိသည် မိမိ၏အားထားရာ-ခိုလှုံရာ ဖြစ်၏။ အခြားမည်သူသည် ခိုလှုံရာ ဖြစ်နိုင်အံ့နည်း” (ဓမ္မပဒ)-ဟူ၍ ဗုဒ္ဓက မိန့်တော်မူခဲ့၏။ ဗုဒ္ဓသည် မိမိ၏တပည့်သာဝက တို့အား ‘မိမိတို့ကိုယ်ကိုသာ ခိုကိုး-ခိုလှုံ-အားထားရာ ဖြစ်ကြရန်၊ (ထာဝရဘုရား-နတ်ဘုရားကဲ့သို့သော) အခြားသူတဦး၌ ခိုလှုံ-အားထားမှု (ဝါ) အခြားသူတဦးထံမှ အကူအညီကို ဘယ်တော့မှ မရှာကြရန် သွန်သင်ဟောကြားခဲ့ပေသည်။ ဗုဒ္ဓသည် လူတိုင်း လူတိုင်းအား ‘မိမိကိုယ်ကို တိုးတက်အောင်လုပ်ရန်၊ မိမိ၏ လွတ်မြောက်မှုကို ပြီးစီးအောင် လုပ်ဆောင်ရန်’ သွန်သင်ပြသ-အားပေး-တိုက်တွန်း-လှုံ့ဆော်ခဲ့ပေသည်။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် လူသားမှာ ‘မိမိ၏ကိုယ်တိုင်(ပိုင်) အားထုတ်မှု၊ အသိဉာဏ်အားဖြင့် အနှောင်အဖွဲ့အားလုံးမှ မိမိကိုယ်ကို လွတ်မြောက်စေနိုင်သည်’ တန်ခိုးစွမ်းအား ပါရှိသောကြောင့် တည်း။ “သင်တို့သည် မိမိတို့ (ဓမ္မ)အလုပ်ကို လုပ်ကြလော့၊ ဗုဒ္ဓတို့သည် ကျင့်စဉ်-လမ်းကို သွန်သင်-ပြသပေးသူများသာ ဖြစ်၏” (ဓမ္မပဒ)-ဟူ၍ ဗုဒ္ဓက မိန့်ဆိုထား၏။ ‘ဗုဒ္ဓသည် နိဗ္ဗာန်-ဟူသော လွတ်မြောက်မှုသို့ ပို့ဆောင်သည့် ကျင့်စဉ်-လမ်းကို တွေ့ရှိပြီး ၍၊ (ကျွန်ုပ်တို့အား) ပြပေးခဲ့၏’-ဟူသော အဓိပ္ပါယ်မျိုးဖြင့်သာ ဗုဒ္ဓကို ‘ကယ်တင်ရှင်’ ဟု ခေါ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် (ထိုဗုဒ္ဓက ညွှန်ကြား-ပြသသည့်အတိုင်း ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို ပြုကျင့်လျက်) ထိုကျင့်စဉ်-လမ်းကို ကိုယ်တိုင်ပင် လျှောက်လှမ်း သွားရမည်။ “အပင်ပန်းမခံ-အလုပ်မလုပ်လျှင်၊ ဘာမျှမရ”။

‘ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း တာဝန်ရှိမှု’-ဟူသော ဤကျင့်စဉ်-နည်းဥပဒေသအပေါ်မှာ အခြေခံ ၍၊ ဗုဒ္ဓသည် မိမိ၏တပည့်သာဝကတို့အား လွတ်မြောက်မှုကို ခွင့်ပြုပေးသည်။ ဗုဒ္ဓက ခွင့်ပြုခဲ့သော ‘လွတ်လပ်စွာ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု’ မျိုးကို ဘာသာဝါဒများသမိုင်း၌ အခြား မည့်သည့်နေရာမှာမှ မကြားရချေ။ ဤ‘လွတ်လပ်စွာ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှု’သည် အလွန်ပင် လိုအပ်၏။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဗုဒ္ဓအလိုအရ ‘လူသား၏ လွတ်မြောက်မှုသည် သစ္စာတရားကို ကိုယ်တိုင်သိမှုအပေါ်၌ မူတည်၍၊ ထာဝရဘုရားသခင်-နတ်ဘုရား (ဝါ) ပြင်ပတန်ခိုးရှင်တဦးဦးက ‘မိမိအား စကားနားထောင် ကောင်းစွာပြုမူပေးမှု၊ ယုံကြည်

ကိုးကွယ်မှု'အတွက် ဆုလာဘ်အနေဖြင့် ပေးသံနားအပ်သော' သနားကြင်နာ ချီးမြှောက်
မစေမှုမျိုးအပေါ်၌ မှမတည်သောကြောင့်တည်း။ "ထာဝရဘုရား-နတ်ဘုရားအား ကျွန်ုပ်မခံလင့်"။

သူတပါးတို့ ပြောဆိုသမျှကို စဉ်းစားဆင်ခြင်ပါ --- တချိန်က ဗုဒ္ဓသည်
ကောသလနိုင်ငံအတွင်း၌ရှိသော 'ကောသပုတ္တ'ခေါ် မြို့ငယ်တစ်ခုသို့ ကြွရောက်ခဲ့၏။ 'ကာလာမ'
လူမျိုးများ-ဟု အများအားဖြင့် ခေါ်အပ်သော 'ကောသပုတ္တိယ'ခေါ် ဤမြို့နေလူတို့က
ထိုအရပ်သို့ ကြွရောက်လာသည့် ဗုဒ္ဓအား (ဤသို့) လျှောက်ကြားကြလေ၏- "အရှင်ဘုရား၊
'ကောသပုတ္တ' မြို့သို့ လာရောက်ကြသည့် ရသေ့-ရဟန်းများနှင့် ပုဏ္ဏားများသည် သူတို့
၏ တရားများကိုသာ ရှင်းပြ-ထွန်းပစေပြီး၊ သူတပါးတို့၏ တရားများကို ရှုံ့ချပြောဆို
ကြ၏။ ထိုနောက် အခြားသော ရသေ့-ရဟန်းများ၊ ပုဏ္ဏားများရောက်လာ၍၊ သူတို့က
လည်း သူတို့၏ တရားများကိုသာ ရှင်းပြ-ထွန်းပစေပြီး၊ သူတပါးတို့၏ တရားများကို
ရှုံ့ချပြောဆိုကြပြန်၏။ သို့ရာတွင်၊ အရှင်ဘုရား၊ ထိုသူများတွင် ဘယ်သူတွေသည်
အမှန်ကိုပြောသနည်း၊ ဘယ်သူတွေသည် အမှားကိုပြောသနည်း-ဆိုတာနှင့် ပတ်သက်
၍၊ တပည့်တော်မှာ ယုံမှားမှု၊ စိတ်ရွတ်ထွေးမှု အမြဲရှိကြပါသည်ဘုရား"- (ဟူ၍)။

ထိုအခါ ဘာသာဝါဒများ၌ သမိုင်း၌ အလွန်ထူးခြားသည့် ဤအကြံပြုမှုမျိုးကို
ဗုဒ္ဓက သူတို့အား ဤသို့ ပေးလေ၏- "ဟုတ်ပေ၏၊ ကာလာမတို့၊ ယုံမှားမှုသည် ယုံမှား
ဘွယ်ဖြစ်သည့် အရာမျိုး၌ ဖြစ်ပေါ်သောကြောင့်၊ ယုံမှားမှု-စိတ်ရွတ်ထွေးမှု သင်တို့မှာ
ရှိကြတာသည် သင့်မြတ်ပေ၏။ အသင် 'ကာလာမ'တို့၊ ယခုကြည့်ကြလော့။ ၁- သူတပါး
တို့ ပြောစကားမျှဖြင့်လည်း (မှန်၏-ဟု) မယူကြလင့်ဦး၊ ၂- အစဉ်အဆက် စကားမျှ
ဖြင့်လည်း မယူကြလင့်ဦး၊ ၃- ဤသို့ ဖြစ်ဘူးသတိ-ဟူသော စကားမျှဖြင့်လည်း
မယူကြလင့်ဦး၊ ၄- ပိဋကတ်စာပေနှင့် ညီညွတ်၏-ဟူ၍လည်း မယူကြလင့်ဦး၊ ၅- ကြံဆ
တွေးတောယူခြင်းမျှဖြင့်လည်း မယူကြလင့်ဦး၊ ၆- နည်းမှီယူခြင်းမျှဖြင့်လည်း မယူကြ
လင့်ဦး၊ ၇- အချင်းအရာ-အသွင်အပြင်ကို စဉ်းစားခြင်းမျှဖြင့်လည်း မယူကြလင့်ဦး။
၈- ငါတို့ ကြံစည်နှစ်သက်၍ ယူထားသည့်အယူနှင့် တူညီ၏-ဟူ၍လည်း မယူကြ

လင့်ဦး၊ ၉- မှတ်ယူထိုက်သော သဘောမျှဖြင့်လည်း မယူကြလင့်ဦး၊ ၁၀- ငါတို့ ဆရာ
 ၏ စကားဟူ၍ သဘောထားခြင်းဖြင့်လည်း မယူကြလင့်ဦး။ သို့ရာတွင် အို ကာလာမတို့၊
 ၁- အချို့သောတရားတို့သည် အကုသိုလ်ဖြစ်၏၊ မှား၏၊ မကောင်း-ဟူ၍ သင်တို့
 ကိုယ်တိုင် သိကြသည့်အခါ၊ ထိုတရားတို့ကို စွန့်ပယ်ကြလော့။ ၂- အချို့သော တရား
 တို့သည် ကုသိုလ်ဖြစ်၏၊ မှန်၏၊ ကောင်း၏-ဟူ၍ သင်တို့ကိုယ်တိုင် သိကြသည့်အခါ၊
 ထိုတရားတို့ကို လက်ခံ၍ လိုက်နာကျင့်သုံးကြလော့။” (ဟူ၍)

ဗုဒ္ဓသည် ထပ်မံ၍ပင် (ဤသို့) ဆက်လက်မိန့်ကြားလေ၏ - “တပည့်သာဝက
 တဦးသည် မိမိလိုက်နာနေသည့် ဆရာဖြစ်သူ ဗုဒ္ဓ (ထိုဗုဒ္ဓ၏တရားတော်)၏ တန်ဖိုး
 အမှန်ကို အပြည့်အဝ သိမြင်နားလည်နိုင်ရန်အလို့ငှါ၊ ဗုဒ္ဓကိုယ်တိုင် (နှင့် ထိုဗုဒ္ဓ၏ တရား
 တော်)ကိုပင် ဆန်းစစ်ဝေဘန်သင့်၏”-ဟူ၍ ဗုဒ္ဓက ရဟန်းတို့ကို မိန့်ကြားခဲ့ပေ၏။

ဗုဒ္ဓဘာသာ၌ ယုံမှားတွယ်အရာများ၌ ယုံမှားခြင်းသည် (အခြားဘာသာဝါဒများ
 မှာလို မဟုတ်ပဲ) အပြစ်မဟုတ်ပေ၊ တစ်တဦးသည် ရှင်းလင်းစွာမသိ-မမြင်သေးမျှ ယုံမှားမှု
 ရှိရမည်။ ယုံမှားမှု၊ စိတ်ရှုတ်ထွေး (မဝေခွဲနိုင်)မှု၊ သို့လော-သို့လော တွေးတောယုံမှားမှု
 ရှိနေသမျှ၊ တိုးတက်မှုသည် မဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့သို့ တိုးတက်သွားရန်အလို့ငှါ၊
 ယုံမှားမှုကို ပယ်ဖျောက်ရန် လုံးဝလိုအပ်၏။ ယုံမှားမှုကို ပယ်ဖျောက်ဘို့ရန်၊ ရှင်းလင်းစွာ
 သိ-မြင်ရသည်။ ရှေ့သို့ဆက်လက် တိုးသွားလိုလျှင်၊ ဤယုံမှားမှုကို ဖယ်ရှား-ရှင်းလင်း
 ပစ်ရမည်။ မိမိအား အရာတခုကို အတင်းအကြပ် ယုံကြည်ခိုင်း-လက်ခံခိုင်းခြင်းသည်
 ဘာသာဝါဒနှင့်မဆိုင်-သဘောဉာဏ်နှင့် မဆိုင်ချေ။

ဗုဒ္ဓသည် ယုံမှားမှုကို ပယ်ဖျောက်ရန် အမြဲစိတ်အားသန်ခဲ့၏။ ဗုဒ္ဓသည် မိမိ
 ပရိနိဗ္ဗာန်မစံမီ မိနစ်ပိုင်းအချိန်မှာပင် ရဟန်းတို့အား “မိမိ၏ တရားတော်နှင့် ပတ်သက်၍
 ယုံမှားသံသယများ ရှိကြသလော၊ ‘ထိုယုံမှုများကို ငါတို့ မရှင်းလင်းနိုင်ခဲ့’-ဟူ၍ နောက်မှ
 နောင်တမဖြစ်ကြရန်”-အတွက် မိမိအား မေးမြန်းကြရန် ကြိမ်ဖန်များစွာ ပန်ကြားလေ၏။
 သို့ရာတွင် တပည့်သာဝကတို့သည် ဆိတ်ဆိတ်နေကြကုန်၏။ ထိုအခါ ဗုဒ္ဓပြောဆိုသော

စကားသည် စိတ်ကိုထိမှိတ်-တုန်လှုပ်စေသွယ်ဖြစ်၏ - “ဆရာဗုဒ္ဓကို ရိုသေခြင်းကြောင့်၊ တစ်စုံတစ်ရာကို သင်တို့ မမေးမြန်းကြလျှင်၊ သင်တို့အထဲက တဦးဦး သည် (မိမိကိုယ်စား မေးခွန်းကို မေးမြန်းရန်) မိမိ၏ မိတ်ဆွေရဟန်းအား ပြောကြား ပါစေ” (ဟူ၍) ‘

အမှန်တရားကို ရှာဖွေသောသူသည် အမှန်တရားကို သိနားလည်ဘို့ရန် အသုံးဝင် - ကျေးဇူးပြုသော မည်သည့်တရားကိုမဆို လက်ခံ၍-လိုက်နာကျင့်သုံးသင့်၏။ တရား တော်သည် ဗုဒ္ဓထံမှ လာသလော၊ အခြားသူတဦးဦးထံမှ လာသလော-ဆိုတာကို သိရန် ပင် မလိုအပ်ပေ။ (အဘယ်သူ၏ တရားဖြစ်သည်-ဆိုတာကို စုံစမ်းရန် မလိုအပ်ပေ)။ အမှန်တကယ် လိုအပ်သောအရာကား အမှန်တရားကို သိ-မြင်ရန်ပင် ဖြစ်၏။ ဆေးသည် ကောင်းလျှင်၊ ရောဂါသည် ပျောက်ကင်းလိမ့်မည်။ ထိုဆေးကို ဘယ်သူဖော်စပ်သနည်း။ ထိုဆေးသည် ဘယ်(နိုင်ငံ)က လာသနည်း-ဆိုတာကို သိရန်မလိုအပ်ပေ။

■ သိမြင်ခြင်းသာ၊ ယုံခြင်းမဟုတ် --- ဘာသာဝါဒ အားလုံးနီးပါးသည်

‘ယုံခြင်း (ဝါ) အကန်းယုံ=မျက်စိမှိတ်ယုံခြင်း’အပေါ်၌ တည်ဆောက်ထားသည်။ သို့ရာ တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ၌ ‘သိခြင်း၊ မြင်ခြင်း၊ နားလည်ခြင်း’အပေါ်၌ အလေးထားပြီး၊ ‘ယုံခြင်း’ အပေါ်၌ အလေးမထားချေ။ ဗုဒ္ဓဘာသာကျမ်းစာများ၌ ‘ယုံကြည်မှု’-ဟု ထုံးစံအားဖြင့် ဘာသာပြန်အပ်သော ‘သဒ္ဓါ’-ဟူသော ဝေါဟာရပါရှိ၏။ သို့ရာတွင် ‘သဒ္ဓါ’သည် ထိုကဲ့ သို့သော ‘ယုံကြည်မှု’မျိုး မဟုတ်ပဲ၊ ‘သိမှု-သဘောကျမှု’မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ‘စိတ်ချ- ယုံကြည်မှု’မျိုး ဖြစ်၏။ (‘သဒ္ဓါ=ယုံကြည်မှုနှင့် ပညာ=သိမြင်မှု’တို့သည် ညီမျှစွာထားရှိ- အချင်းချင်း မှီတင်းနေရပြီး၊ အတူ=ပြိုင်တူသွားနေရမည်)။ အများသိ-ဗုဒ္ဓဘာသာ၌၎င်း၊ ကျမ်းစာများထဲပါ သာမန်-အသုံးအနှုံး၌၎င်း၊ ‘သဒ္ဓါ’မှာ ‘ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ (ရတနာ သုံးပါး) ယုံကြည်-ဆည်းကပ်မှု’-အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် ‘ယုံကြည်မှု’အတွင်းသဘော ပါရှိ၏။ သို့ရာတွင် (အခြား) ဘာသာဝါဒအများစုက သိနားလည်ထားသည့်အတိုင်းဖြစ်သော ‘ယုံကြည်မှု’သည် ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဆက်စပ်မှု သိပ်မရှိချေ။ ‘ယုံကြည်မှု’-ဟူသော ပြဿနာ သည် ‘မြင်မှု’မရှိသေးသောအခါမှာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ‘မြင်’လိုက်ရသော ခဏမှာ ‘ယုံကြည်မှု’

ပြဿနာ မရှိတော့ချေ။ 'ကျွန်ုပ်မှာ ကျွန်ုပ်၏ လက်ခေါက်-လက်ဆုပ်ထဲ၌ ကွယ်ဝှက်
နေသည့် ကျောက်မျက်ရတနာတလုံး ရှိ၏'-ဟု သင့်ကို ပြောခဲ့လျှင်၊ ထိုရတနာကို သင်
ကိုယ်တိုင် မမြင်ရသေးသောကြောင့်၊ 'ယုံကြည်မှု'-ပြဿနာ ဖြစ်ပေါ်၏။ သို့သော် ကျွန်ုပ်
သည် ကျွန်ုပ်၏လက်ဆုပ်ကို ဖြေ၍ ထိုရတနာကို သင့်အားပြလိုက်လျှင်၊ ထိုအခါ ထို
ရတနာကို သင်ကိုယ်တိုင်မြင်ရ၍၊ 'ယုံကြည်မှု'-ပြဿနာ မဖြစ်တော့ချေ။

ဗုဒ္ဓ၏ 'မုသိလ'အမည်ရှိ ရဟန်းတပါးက 'အခြားတပါးအား-- "အဆွေ 'သဝိဋ္ဌ'၊
'ဘဝဖြစ်မှု၏ ရပ်စဲ-ပြတ်စဲသွားမှုသည် နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏'-ဟူ၍ 'ယုံကြည်မှု'မပါဝဲ၊ ကျွန်ုပ်
(ဉာဏ်ဖြင့်) သိ-မြင်ပါ၏"-ဟူ၍ ပြောပြလေ၏ (သံယုတ်)။ ထိုပြင် ဗုဒ္ဓက "ရဟန်းတို့၊
စိတ်၏အညစ်အကြေး=ကိလေသာတို့ကို ပယ်ဖျောက်(သတ်)မှုသည် ဉာဏ်ဖြင့် သိ-
မြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဖြစ်၏။ မသိ-မမြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် မဟုတ်-မဖြစ်"-
ဟူ၍ မိန့်တော်မူထား၏။ ('အကန်းယုံ=မျက်စိမှိတ်ယုံမှု'သည် တစုံတဦး၏ စဉ်းစား
ဆင်ခြင်မှုစွမ်းအားနှင့် စိတ်ပိုင်း=ဓမ္မပိုင်းဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုအတွက် ကြီးမားသည့် အဟန့်
အတား ဖြစ်သောကြောင့်၊ ဘေးအန္တရာယ် ကြီးမား-များပြားလှ၏)။

• ဗုဒ္ဓဘာသာသည် လက်တွေ့အသုံးချဘာသာ --- ဗုဒ္ဓဘာသာ၌ 'သိ-မြင်မှု'
သည်သာ အမြဲဖြည့်ဆေး ဖြစ်၏။ 'ယုံကြည်မှု' ပြဿနာ မဖြစ်။ ဗုဒ္ဓ၏ တရားတော်
ကို 'ဗဟိ ပသီက' (= 'လာ၍ကြည့်လော့'-ဟု ဖိတ်ခေါ်သော၊ 'လာ၍ယုံလော့'-ဟု
မဖိတ်ခေါ်သော) စကားဖြင့် အထူးပြုထားပေသည်။ 'သစ္စာ'ကို ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်ကြ
ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ရည်ညွှန်း၍ ဗုဒ္ဓကျမ်းစာများ၌ နေရာတိုင်းမှာ အသုံးပြုထားသော
စကားတို့ကား- "ဓမ္မက္ခယမြူကင်းစင်-အညစ်အကြေးကင်းစင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိ ဖြစ်ပေါ်
လေပြီ။" "သူသည် သစ္စာကို သိမြင်လေပြီ၊ သစ္စာကို ရရှိလေပြီ၊ သစ္စာကို သိလေပြီ၊
သစ္စာကို ထိုးထွင်းသိလေပြီ၊ ယုံမှားမှုကို လွန်မြောက်လေပြီ၊ သို့လော သို့လော တွေးတော
ယုံမှားမှု မရှိတော့ပြီ"။ "ယထာဘူတံ=မှန်ကန်သောဉာဏ်ဖြင့် ဤသို့ ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ
သိမြင်ပြီ"တို့ ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓသည် မိမိ၏ ဗောဓိဉာဏ်နှင့် ပတ်သက်၍- "ဓက္ခု=ဉာဏ်

မျက်စိသည် ဖြစ်ပေါ်လေပြီ၊ ဉာဏ်=အသိဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လေ၏၊ စညာ=အပြားအားဖြင့် သိသော ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လေပြီ၊ ဝိစ္စာ=ထိုးထွင်းသိမြင်သည့် ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လေပြီ၊ အာလောကော=ဉာဏ်အလင်းရောင်သည် ဖြစ်ပေါ်လေပြီ-ဟူ၍ မိန့်ဆိုခဲ့ပေသည်။ ဤသို့လျှင် 'ဉာဏ.ဒဿန=ဉာဏ်ပညာအားဖြင့် သိမြင်မှု'သာ အမြဲပါရှိပြီး၊ 'ယုံကြည်မှုအားဖြင့် ယုံမှတ်မှု' မျိုး မပါရှိချေ။

ပုဏ္ဏားတို့သည် မိမိတို့၏ ဓမ္မကျမ်းစာ (ဝေဒကျမ်း)များကို အတင်းအကြပ် ယုံကြည်-လက်ခံကြ၏။ ယင်းကျမ်းများနှင့် ပတ်သက်၍ "ဤသည်သာ အမှန်ဖြစ်၏၊ အခြားသော အရာအားလုံးသည် မှားယွင်း၏"-ဟူ၍ တထစ်ချ ဆုံးဖြတ်ချက်ချထားကြသည်။ ထင်ရှားကျော်စောသော ပညာရှိပုဏ္ဏားတစ်စုသည် တခါက ဗုဒ္ဓထံသွားပြီး၊ ပုဏ္ဏားတို့၏ ဖော်ပြပါဆုံးဖြတ်ချက်ချမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဗုဒ္ဓ၏အမြင်ကို မေးမြန်းခဲ့ကြ၏။ ဗုဒ္ဓက ဖြေကြားခဲ့သည်မှာ-"လူတစ်ဦးသည် သူနစ်သက်-သဘောကျတာကို ယုံကြည်နိုင်၏၊ ဤဟာကို ငါယုံ၏-ဟု သူပြောနိုင်၏၊ ယင်းကာလအထိ၊ သူသည် အမှန်တရားကို လေးစားသည်ဖြစ်၍၊ အပြစ်တင်ဘွယ်မရှိ။ သို့သော် သူသည် မိမိ၏ယုံကြည်မှုကြောင့် 'မိမိယုံကြည်ထားသည့် အရာသာ အမှန်ဖြစ်၏၊ အခြားသော အရာအားလုံးသည် မှား၏'-ဟု ပြောဆိုလျှင်၊ 'မိမိ၏ အမြင်များကို စွဲလမ်း-တွယ်ကပ်မှု'-ဟူသော အပြစ်ကြီးကို ကျူးလွန်သည်ဟု ဆိုအပ်၏။" (ဟူ၍)

* သစ္စာတရားကိုပင် မတွယ်တာရ --- အခါတပါး၌ ဗုဒ္ဓသည် မိမိ၏ တပည့် ရဟန်းတို့အား 'အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်နွယ်ပုံ' (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)တရားတော်ကို ရှင်းလင်းဟောကြားလေရာ၊ ထိုတရားတော်ကို ထိုရဟန်းတို့ ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်-နားလည်ကြ၏။ ထိုအခါ ဗုဒ္ဓက ဤသို့မိန့်ကြားလေ၏- "ရဟန်းတို့၊ အလွန်သန့်ရှင်း-စင်ကြယ်သော ထိုတရားတော်ကိုပင် သင်တို့ စွဲလမ်း-တွယ်ကပ်နေလျှင်၊ နစ်သက်နေလျှင်၊ သိုမှီးထားနေလျှင်၊ တပ်မက်နေလျှင်၊ 'ဗုဒ္ဓ၏ တရားတော်သည် ဖေါင်နှင့်တူ၏'-ဟူ၍ သင်တို့နားမလည်ကြကုန်။ ထိုဖေါင်သည် တဘက်ကမ်းသို့ ကူးမြောက်သွားဘို့

အတွက်သာ ဖြစ်၏။ ထိုဖေါင်ကို စွဲကိုင်-ဆုပ်ကိုင်ထားဘို့အတွက် မဟုတ်၊ မိမိ၏ ကျောကုန်း-ဦးခေါင်းပေါ်တင်၍ သယ်ဆောင်သွားဘို့အတွက် မဟုတ်။ 'ဖေါင်ဥပမာ'ကား ဤသို့ ဖြစ်၏-

“ခရီးရှည်သွားနေသည့် လူတဦးသည် ရေပြင်ကျယ်ကြီးတခုသို့ ရောက်ရှိသွား ၏။ ဤဘက်ကမ်းမှာ ဘေးအန္တရာယ်များ၏။ ထိုဘက်ကမ်းမှာမူကား လုံခြုံ-ဘေးကင်း ၏။ ထို့ကြောင့် သူသည် ဖေါင်တခုကို ပြုလုပ်၍၊ မိမိ၏ လက်-ခြေများဖြင့် အားထုတ် လျက် ထိုဖေါင်၏အကူအညီဖြင့် ထိုဘက်ကမ်းသို့ ဘေးကင်းစွာ ကူးဖြတ်သွား၏။ ကူးဖြတ်၍ ထိုဘက်ကမ်းသို့ ရောက်သွားပြီးလေသော်၊ 'ဤဖေါင်သည် ငါ့အား အလွန် အကူအညီပေး-ကျေးဇူးပြုခဲ့၏။ ငါသည် ဤဖေါင်ကို ငါ့သွားလေရာမှာ ငါ့ကျောပေါ်- ခေါင်းပေါ်တင်၍ သယ်ဆောင်သွားလျှင် ကောင်းမည်'-ဟု သူစဉ်းစားလျှင် မှားလိမ့်မည်။ ထိုသို့မဟုတ်ပဲ၊ 'ငါသည် ဤဖေါင်ကို ကမ်းခြေပေါ်၌ တင်ထားခဲ့ပြီး၍၊ သို့မဟုတ်- ဤဖေါင်ကို မြဲစွာချည်ကာ ရေပေါ်၌ ပေါလော့မျော ပစ်ထားခဲ့ပြီး၍ ငါ့သွားလိုရာခရီးသို့ ထွက်သွားလျှင် ကောင်းမည်'-ဟု သူစဉ်းစားသင့်၏။ ဤနည်းအတိုင်း ပြုလုပ်လျှင်၊ ထိုလူသည် ထိုဖေါင်နှင့်ပတ်သက်၍ မှန်ကန်-သင့်တော်စွာ ပြုလုပ်သည်မည်၏။ ရဟန်း တို့၊ ထိုနည်းအတူပင် ဖေါင်နှင့်တူလှသည့် တရားတော်ကို ငါဘုရား ဟောကြားခဲ့ပြီ။ ထိုတရားတော်သည် ထိုဘက်ကမ်းသို့ ကူးမြောက်ဘို့အတွက် ဖြစ်၏။ စွဲကိုင်-သယ် ဆောင်သွားဘို့အတွက် မဟုတ်။ တရားတော်သည် ဖေါင်နှင့်တူ၏-ဟု သိနားလည်ကြ သည့် သင်ရဟန်းတို့သည် 'ဓမ္မ' = သူတော်ကောင်းတရားများကို စွန့်ပယ်သင့်၏။ 'အဓမ္မ- မကောင်းသောတရားများကို စွန့်ပယ်သင့်ရန်မူကား အဘယ်မှာ ဆိုဘွယ်ရှိအံ့နည်း' (ဟူ၍)။

'ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်သည် လူသားကို ဘေးကင်း-လုံခြုံခြင်း၊ စိတ်အေးငြိမ်းခြင်း၊ စိတ်ချမ်းမြေ့ခြင်း၊ စိတ်ငြိမ်သက်ခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ခြင်းသို့ ပို့ဆောင်ရန် ရည်ရွယ် ကြောင်း'-ဤ(အထက်ပါ) ဥပမာစကားရပ်မှ လွန်စွာထင်ရှားပေသည်။ ဗုဒ္ဓဟောကြား

အပ်သော တရားတခုလုံးသည် (နိဗ္ဗာန်-ဟူသော) ပန်းတိုင်အဆုံးသို့ ပို့ဆောင်ပေးသည်။ ဗုဒ္ဓသည် သိမြင်နားလည်လိုစိတ်ကို ကျေနပ်စေရန်မျှသာ တရားတော်များကို မဟောကြားခဲ့ပေ။ ဗုဒ္ဓသည် လက်တွေ့ 'အသုံးချ' တရားကို ဟောကြားသူ ဖြစ်၍၊ လူသားထံသို့ စိတ်အေးငြိမ်းခြင်း၊ စိတ်ချမ်းမြေ့ခြင်း(ကို) ယူလာပေးမည့် တရားတော်များကိုသာ ဟောကြားခဲ့ပေသည်။

*** အကျိုးရှိသည့် တရားများကိုသာ ဟောကြားခြင်း** --- ဗုဒ္ဓသည် အခါတပါး၌ ကောသမ္မိပြည် (ယခု 'အလ္လဟာဘတ်'အနီး)၌ 'သိသပါ'တောအုပ်မှာ သီတင်းသုံးနေစဉ်၊ သစ်ရွက်အနည်းငယ်ကို မိမိလက်ဖြင့် ဆွဲသပ်ယူပြီး၊ ရဟန်းတို့အားပြလျက် ဤသို့ မိန့်တော်မူခဲ့၏ - "ရဟန်းတို့၊ ငါဘုရား၏ လက်ထဲ၌ရှိသော သစ်ရွက်တို့သည် လွန်စွာနည်းလှ၏။ သို့သော် 'သိသပါ'တောအုပ်ထဲ၌ရှိသည့် သစ်ရွက်တို့ကား ထိုထက် ပို၍ အလွန်အလွန်များပြားကုန်၏။ ထိုအတူပင် ရဟန်းတို့၊ ငါဘုရား သိမြင်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့တွင် သင်တို့အား အနည်းငယ်ကိုသာ ငါဘုရားဟောကြားခဲ့၏။ သင်တို့အား ငါဘုရား မဟောကြားခဲ့သည့် တရားတို့ကား အလွန်အလွန် ပိုများလှ၏။ သင်တို့အား ထိုတရားများကို အဘယ့်ကြောင့် ငါဘုရား မဟောကြားခဲ့သနည်း-ဟုမူ၊ ထိုတရားတို့သည် အသုံးမကျ-အကျိုးမရှိ၊ နိဗ္ဗာန်သို့ မပို့ဆောင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သင်တို့အား ထိုတရားများကို ငါဘုရား မဟောကြားခဲ့ချေ။" (ဟူ၍)

လစ်လျူရှုရမည့် အကျိုးမရှိသော မေးခွန်းများ --- ဗုဒ္ဓသည် 'တွေးဆယူခြင်း' သာ ဖြစ်သော၊ စိတ်ကူးယဉ်ပြဿနာများကို ဖန်တီးသော-မလိုလားအပ်သည့် စိတ်ကူးယဉ် မေးခွန်းများကို ဆွေးနွေးရာ၌ စိတ်မဝင်စားခဲ့ပေ။ ဗုဒ္ဓသည် စိတ်ကူးယဉ်မေးခွန်းများကို 'စိတ်ကူးယဉ် ထင်မြင်ယူဆချက်များ၏ တောအုပ်ကြီး'-ဟု ယူဆခဲ့ပေသည်။ ဗုဒ္ဓ၏ ဤစိတ်သဘောထားကို ကောင်းစွာနားမလည်-မနှစ်သက်ကြသည့် တပည့်ရဟန်းတချို့ ရှိခဲ့ပုံပေါ်၏။ အကြောင်းမှာ- 'စိတ်ကူးယဉ်ပြဿနာများနှင့်ဆိုင်သော မေးခွန်းများကို ဗုဒ္ဓအား မေးမြန်း၍ အဖြေများကို တောင်းဆိုခဲ့သော 'မာလုံကျပုတ္တ' အမည်ရှိ ရဟန်းတပါး၏ နမူနာတခုရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏ --

“တနေ့သ၌ ‘မာလုံကျပုတ္တ’သည် ဗုဒ္ဓထံသွား၍ ဤသို့ မေးမြန်းလေ၏-
 “မြတ်စွာဘုရား၊ (၁) ကမ္ဘာလောကကြီးသည် မြဲသလော၊ (၂) ကမ္ဘာလောကကြီးသည်
 မမြဲသလော၊ (၃) ကမ္ဘာလောကကြီးသည် အဆုံးအပိုင်းအခြား ရှိသလော၊ (၄) ကမ္ဘာ
 လောကကြီးသည် အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသလော၊ (၅) အတ္တ=ဝိညာဉ်သည် ခန္ဓာကိုယ်
 နှင့် ထပ်တူ တူသလော၊ (၆) အတ္တသည် တခြား၊ ခန္ဓာကိုယ်သည် တခြားလော၊
 (၇) သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက်၌ ဖြစ်သလော၊ (၈) သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက်
 မဖြစ်သလော၊ (၉) သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက်၌ ဖြစ်လည်းဖြစ်-ဖြစ်လည်းမဖြစ်
 သလော၊ (၁၀) သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်သည်လည်းမဟုတ်-မဖြစ်သည်လည်း
 မဟုတ်သလော။ မြတ်စွာဘုရားသည် ဤအမေးပြဿနာများကို တပည့်တော်အား ရှင်းမပြ
 သေးပါ။ မြတ်စွာဘုရား၏ ဤသဘောထားကို တပည့်တော်မနှစ်သက်ပါ။ မြတ်စွာဘုရား
 က ယင်းမေးခွန်းများကို တပည့်တော်အား ရှင်းပြပေးလျှင်၊ တပည့်တော်သည် မြတ်စွာ
 ဘုရားထံ၌ ရဟန်းဘဝကို ဆက်လက်နေပါမည်။ ‘ကမ္ဘာလောကသည် မြဲသလော၊ မမြဲ
 သလော’-စသည်တို့ကို မြတ်စွာဘုရားသိလျှင်၊ တပည့်တော်အား ရှင်းပြပေးတော်မူပါ။
 မသိလျှင် ‘ငါမသိ၊ ငါမမြင်’-ဟု တပည့်တော်အား မိန့်တော်မူပါဘုရား” (ဟူ၍)။

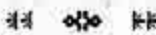
‘မာလုံကျပုတ္တ’အား ဗုဒ္ဓ၏ဖြေကြားချက်သည် ‘မလိုအပ်ပဲ စိတ်၏အေးငြိမ်းမှုကို
 နောက်ယှက်ကြသော၊ ထိုကဲ့သို့သော စိတ်ကူးယဉ်ပြဿနာများနှင့် ပတ်သက်၍၊ အဘိုးတန်
 သည် အချိန်ကို ဖြုန်းတီးနေကြသော ယနေ့ကမ္ဘာမှာရှိသည့် သန်းပေါင်းများစွာသော
 လူတို့အား ကောင်းကျိုးပြုပေလိမ့်မည်။ ဗုဒ္ဓက ဤသို့ပွင့်လင်းစွာ ဖြေကြားလေ၏-
 “မာလုံကျပုတ္တ၊ ငါသည် သင့်အား ‘လာလော့၊ ငါ့အထံ၌ ရဟန်းဘဝဖြင့် နေလော့၊
 သင့်အား ဤမေးခွန်းများကို ရှင်းပြမည်’-ဟူ၍ ဘယ်တုန်းကမျှ မပြောခဲ့ချေ။ သင်က
 လည်း ငါ့အား ‘မြတ်စွာထံ၌ ရဟန်းဘဝဖြင့် ငါနေမည်၊ မြတ်စွာဘုရားက ဤမေးခွန်း
 များကို ငါ့အား ရှင်းပြလိမ့်မည်’-ဟူ၍ မပြောခဲ့ချေ။ ဤအကြောင်းအချက်များကြောင့်၊
 အိုအချည်းနိုး-မိုက်မဲသူ! ဘယ်သူက ဘယ်သူကို ငြင်းပယ်သနည်း၊ ‘မာလုံကျပုတ္တ၊ တစ်

တဦးသည် 'ဤမေးခွန်းများကို ဗုဒ္ဓက ရှင်းပြပေးသည့်အခါကျမှသာ ဗုဒ္ဓထံ၌ ရဟန်းဘဝ
ဖြင့် နေမည်'-ဟု ဆိုငြားအံ့။ ထိုသူသည် ဗုဒ္ဓက ဖြေကြားမပေးအပ်သော ဤမေးခွန်းများ
နှင့်အတူ စုတေ-သေလွန်သွားရာ၏" (ဟူ၍)။

ဗုဒ္ဓက ဤသို့ ဆက်လက် မိန့်ကြားလေ၏ - "ရဟန်းဘဝသည် ဤအယူအဆ
များ အပေါ်၌ မှီတည်မနေချေ။ ဤအမေးပြဿနာများနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့်
အယူအဆရှိနေ-နေ၊ ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း၊ အိုရခြင်း၊ နာရခြင်း၊ သေရခြင်း၊ ဝမ်းနည်းခြင်း၊
ပူဆွေးခြင်း၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ လွန်စွာစိတ်ပန်းခြင်း' (ဟူသော ဆင်းရဲ
မျိုးစုံ)တို့သည် ရှိသည်သာတည်း။ ယင်းဆင်းရဲမျိုးစုံ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ 'နိဗ္ဗာန်'ကို ဤဘဝ
၌ပင် ရရှိရန် ငါဘုရား ဟောကြားထား၏။ ထို့ကြောင့်၊ မာလုံကျပုတ္တာငါဘုရား ရှင်းပြ
သည့် အရာကို ရှင်းပြသည့်အတိုင်း၊ ငါဘုရား ရှင်းမပြသည့်အရာကို ရှင်းမပြသည့်
အတိုင်း စိတ်ထဲ၌ စွဲမှတ်ထားလော့။ (၁) ငါဘုရား ရှင်းမပြသည့် အရာတို့ကား- 'ကမ္ဘာ
လောကသည် မြဲသလော၊ မမြဲသလော'-စသည် (ထိုထင်မြင်ယူဆချက် ၁၀-ပါး)တို့
တည်း။ အဘယ့်ကြောင့် ငါဘုရား ရှင်းမပြသနည်း-ဟူမူ အကျိုးမရှိ-အသုံးမကျသော
ကြောင့်၊ အခြေခံအားဖြင့် တရား=ဓမ္မအလုပ်လုပ်ရန်ဖြစ်သည့် ရဟန်းဘဝနှင့် မဆက်စပ်
သောကြောင့်၊ (ဘဝကို) ငြီးငွေ့ခြင်း၊ မတပ်မက်ခြင်း၊ ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ စိတ်ငြိမ်သက်
ခြင်း၊ နက်ရှိုင်းစွာ ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း၊ ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်-မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်
(ဝဋ်ရကွချုပ်ငြိမ်းခြင်း)-တို့ကို မဖြစ်စေသောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် ထိုမေးခွန်းများ
နှင့် ပတ်သက်၍ သင့်အား ငါဘုရား မပြောပြခြင်းဖြစ်၏။ (၂) ငါဘုရား ရှင်းပြခဲ့သည့်
အရာတို့ကား အဘယ်နည်း-'ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခ၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်း
ခြင်းသို့ ပို့ဆောင်ပေးသည့်လမ်း'တို့ကို ငါဘုရား ရှင်းပြခဲ့ပြီ။ ယင်းတို့ကို အဘယ့်ကြောင့်
ငါဘုရား ရှင်းပြခဲ့သနည်း-ဟူမူ၊ အကျိုးရှိ-အသုံးကျသောကြောင့်၊ အခြေခံအားဖြင့်
တရား=ဓမ္မအလုပ်လုပ်ရန်ဖြစ်သည့် ရဟန်းဘဝနှင့် ဆက်စပ်သောကြောင့်၊ (ဘဝကို)
ငြီးငွေ့ခြင်း၊ မတပ်မက်ခြင်း၊ (ဒုက္ခ)ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ စိတ်ငြိမ်သက်ခြင်း၊ နက်ရှိုင်းစွာ

ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း၊ ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်-မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ နိဗ္ဗာန် (ဝဋ်ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းခြင်း) -တို့ကို ဖြစ်စေသောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် ထိုအရာများကို ငါဘုရား ရှင်းပြခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏” (ဟူ၍)။ | နောင်သောအခါ၊ ‘မာလုံကျပုတ္တ’သည် (ကျင့်ကြံအားထုတ်ရန်) လမ်းညွှန်မှုအတွက် တဖန် ဘုရားရှင်ထံ ချဉ်းကပ်လေရာ၊ ယင်းလမ်းညွှန်ချက်ကို လိုက်နာကျင့်ကြံသဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်သွားခဲ့၏-ဟု ဆိုလေ၏။ |

အောက်တွင် အပြည့်အစုံ ရှင်းပြပေးသွားမည့် ‘ဓမ္မစကြာ’ နှင့် ‘အနတ္တာ’ ဟူသော ထင်ရှား-ကျော်ကြားသည့် တရားဦး ၂-ပုဒ်ထဲ၌ ဗုဒ္ဓဟောကြားခဲ့သည့်အတိုင်း၊ ဆင်းရဲ ဒုက္ခ၏ အကြောင်းရင်း=တဏှာကို ပယ်သတ်ရန်၊ ဝဋ်ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာ=နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရှိ ရန် ကျွန်ုပ်တို့အား ကူညီပေးမည်၊ လက်တွေ့အသုံးကျသော အကျိုးရှိသော (စိတ်ကူးယဉ် မဟုတ်သော) တရားတော်များကို ကျွန်ုပ်တို့အား ဗုဒ္ဓက ဟောကြားခဲ့လေသောကြောင့် ‘ဗုဒ္ဓသည် လက်တွေ့-အသုံးချတရားကို ဟောကြားသူ’-ဖြစ်သည်မှာ ယခု အလွန် ရှင်းသွားပါလိမ့်မည်။

I. ဗုဒ္ဓ၏ ပထမတရားတော် (ဓမ္မစကြာ) (ဓမ္မစက္ကပဓမ္မောနု သူတိ)

ဗုဒ္ဓဟောကြားသည့် တရားတော်၏ ဗဟိုချက်=အနှစ်သာရသည်-‘ဗာရာဏသီ ပြည်အနီး ‘ဣသိပတန (သာရ်နသ်)အရပ်ရှိ မိဂဒါဝန်တော၌ ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်း ၅-ပါးတို့အား ‘ပထမဦးဆုံး တရားတော်(ဓမ္မစကြာ)မှာ ဟောကြားအပ်သော’-အရိယာသစ္စာလေးပါး၌ တည်ရှိ၏။ ဤတရားတော်၌ ဤအရိယာသစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောကြား ပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် ရှေးဦးဗုဒ္ဓကျမ်းစာများ၌ ယင်းအရိယာသစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို

နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ပို၍အသေးစိပ်ကာ၊ ထပ်ခါထပ်ခါ ရှင်းလင်းဟောကြားထားရာ နေရာ
မြောက်မြားစွာ ရှိနေကြသည်။ ဤအကိုးသာဓက=ကျမ်းညွှန်းများနှင့် ရှင်းပြချက်များ၏
အကူအညီဖြင့် အရိယာသစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို လေ့လာလျှင်၊ မူရင်းကျမ်းစာများအရ ဗုဒ္ဓ၏
အရေးပါသည့် တရားတော်များအကြောင်း အတော်ပင်တိကျလှသော အကျယ်ဖော်ပြချက်
ကို ရရှိသည်။ အရိယာသစ္စာ ၄-ပါးတို့ကား --- ၁။ ဒုက္ခ=ဆင်းရဲခြင်း၊ ၂။ သမုဒယ=
ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်း၊ ၃။ နိရောဓ=ဆင်းရဲချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ၄။ မဂ္ဂ=ဆင်းရဲချုပ်ငြိမ်းခြင်း
သို့ ပို့ဆောင်သောလမ်း=ကျင့်စဉ်။

၁။ ဆင်းရဲခြင်းအမှန် အရိယာသစ္စာ
(ဒုက္ခ.အရိယ.သစ္စာ)

‘ဒုက္ခ’-ဟူသော ပါဠိဝေါဟာရကို ပညာရှင်အားလုံးနီးပါးက ‘ဆင်းရဲခြင်း’ဟု
အများအားဖြင့် ဘာသာပြန်၍၊ ‘ဗုဒ္ဓဘာသာအရ၊ ၁၀-ဟူသည် (ကိုယ်စိတ် ၂-ပါး)
ဆင်းရဲခြင်းသာ ဖြစ်၏’-ဟု ဆိုလိုကြောင်း အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူထားသည်။ ယင်းဘာသာပြန်
နှင့် အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူမှုတို့သည် အလွန်ပင် ကျေနပ်ဖွယ်မရှိ-အဓိပ္ပါယ်ကောက် မှားစေ
သောကြောင့်၊ ‘ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အဆို၅၀၁၅’-ဟု လူများစွာတို့အား တလွဲယူဆ-မှတ်ယူ
သွားစေခဲ့သည်။

‘ဒုက္ခ’ဟူသော ပါဠိစကားသည် သာမညအသုံးအနှုံးအားဖြင့် ‘ကိုယ်စိတ် ၂-ပါး
ချမ်းသာမှု=သုခ’၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်ဖြင့် ‘ကိုယ်ဆင်းရဲ-စိတ်ဆင်းရဲ-ဟူသော ဆင်းရဲ
ခြင်း’ကို ဆိုလိုသည်မှာ မှန်ပါ၏။ သို့ရာတွင် ‘ဘဝနှင့် ကမ္ဘာလောကအပေါ် ဗုဒ္ဓ၏အမြင်ကို
ဖော်ပြသည့် ‘ဒုက္ခ’ဟူသော ဝေါဟာရမှာ ပို၍နက်ရှိုင်းသည့် အဘိဓမ္မာ=ဒဿနအဓိပ္ပါယ်
ပါရှိပြီး၊ အလွန်အလွန်ပို၍ ကျယ်ပြန့်သည့် အနက်အဓိပ္ပါယ်များ ပါဝင်ပေသည်။ ‘ဒုက္ခ’
ဟူသော စကားသည် ‘ဆင်းရဲမှု’၏ သာမညအဓိပ္ပါယ်မျှသာမက၊ ‘မပြည့်မစုံခြင်း၊ မမြဲခြင်း၊
(အနှစ်သာရ)မရှိခြင်း၊ မခိုင်ခံ့ခြင်း’-ကဲ့သို့သော ပို၍နက်ရှိုင်းသည့် အယူအဆများလည်း
ပါဝင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဒုက္ခ’-ဟူသော ဝေါဟာရ၏ သဘောအဓိပ္ပါယ်တစ်ခုလုံးကို

မြင့်ပါဝင်စေသည့် ဝေါဟာရတစ်ခုကို ရှာဖွေရရှိရန် ခဲယဉ်းလှ၏။ သို့ဖြစ်၍ ထို 'ဒုက္ခ' ဟူသော စကားကို 'ဆင်းရဲခြင်း' - ဟု ဘာသာပြန်ခြင်းထက်၊ ဘာသာမပြန်ပဲ ထားခြင်းက ပို၍ ကောင်း၏။

'ဆင်းရဲခြင်းရှိ၏' - ဟု ဗုဒ္ဓက ဆိုသောအခါ၊ ဘဝ၌ရှိသည့် ချမ်းသာခြင်းကို မပစ်ပယ်ချေ။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် (ထိုသို့ မပစ်ပယ်ပဲ) 'ကိုယ်-စိတ် ၂-ပါး ချမ်းသာမှု ပုံစံအမျိုးမျိုး (ရှိသည်) ကိုပင် ဗုဒ္ဓက ဝန်ခံထားပေးသည်။ သို့ရာတွင် ဤချမ်းသာမှု အလုံးစုံကို 'ဒုက္ခ' ထံ၌ ထည့်သွင်းထားသည်။ ပို၍အဆင့်မြင့်သည့် 'စိတ်ကိုလှေကျင့် ပွားများမှု' = ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကျင့်ကြံခြင်းဖြင့် ရရှိအပ်သော အလွန်အလွန် စင်ကြယ်လှသည့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဈာန်တရားများကိုပင် 'ဒုက္ခ' ထံ၌ ထည့်သွင်းထား၏။ အကြောင်းမှာ- 'စိတ်ချမ်းသာမှု=ဈာန်ချမ်းသာမျိုး အလုံးစုံသည် 'မမြဲကုန်, ဆင်းရဲကုန်, ပြောင်းလဲသည့်သဘော ရှိကုန်၏' - ဟု ဗုဒ္ဓက ဆိုထားသောကြောင့်တည်း။ 'ဒုက္ခ-ဟူသော စကား၏ သာမညအဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် 'ဆင်းရဲခြင်း' ရှိသောကြောင့် 'ဒုက္ခ' - မည်သည်မဟုတ်၊ 'မမြဲသောအရာ ဟူသမျှသည် ဒုက္ခ=ဆင်းရဲခြင်းဖြစ်၏' (=ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ) - ဟူသောကြောင့် 'ဒုက္ခ' မည်၏။

သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓ၏ အစစ်အမှန်တရားတော်ကို နားမလည်ကြသော လူများစွာတို့က 'ဗုဒ္ဓဘာသာကို အဆိုးရွားဆိုးမြင်ဝါဒ' - ဟု ယူဆကြသည်မှာ ဝမ်းနည်းဘွယ် ဖြစ်၏။ အမှန်အားဖြင့် 'ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အဆိုးမြင်ဝါဒလည်း မဟုတ်၊ အကောင်းမြင်ဝါဒလည်း မဟုတ်၊ အမှန်မြင်ဝါဒသာ ဖြစ်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဟူမူ- ထိုဗုဒ္ဓဘာသာသည် ဘဝနှင့် ကမ္ဘာလောကကြီးကို အမှန်အတိုင်း ရှုမြင်သောကြောင့်တည်း။ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် အရာဝတ္ထု=ရုပ်နာမ်တရားတွေကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ (ယထာဘူတံ)- ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျကျ ရှုမြင်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် သင်တို့အား 'လူအ-လူမိုက်၏ သုခဘုံနန်း' ၌ နေရမှုဖြင့် နှစ်သိမ့်၍လည်း မထား၊ စိတ်ကူးယဉ် ကြောက်ဖွယ်တွေ- အပြစ်တွေမျိုးစုံတို့ဖြင့် ခြောက်လှန့်- နှိပ်စက်၍လည်း မပြုချေ။ 'သင်သည် ဘယ်လိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဖြစ်သည်ကို၎င်း၊ သင့်ဝန်းကျင်ရှိ လောကကြီးသည် ဘယ်လိုအရာမျိုး ဖြစ်သည်ကို၎င်း' ဗုဒ္ဓဘာသာက သင့်အား ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်

ကျကျ- တိကျစွာ ပြောပြ၍၊ ပြည့်စုံကုံလုံ-အဆုံးစွန်ဖြစ်သော လွတ်မြောက်မှု-အေးငြိမ်းမှု-
စိတ် ငြိမ်သက်မှု-စိတ်ချမ်းမြေ့မှုသို့ ရောက်ကြောင်းလမ်းကို သင့်အား ပြသပေသည်။
ဆင်းရဲ ဒုက္ခမျိုးစုံကို လွန်မြောက်ကျော်လွှားနိုင်သည့် တရားကား အသိ-ဉာဏ်ပင် ဖြစ်၏။
ဤကား သင့်အား အမှန်ကိုသိမြင်အောင် အသိဉာဏ်ပွင့်လင်းစေ(ဖွင့်ပေး)သော ငုဒ္ဓဘာသာ
၏ အနှစ်သာရပေတည်း။

၂။ ဗုဒ္ဓ-အကောင်းမြတ်ဆုံးသော စိတ်ရောဂါကု သမားတော်ကြီး --- ကမ္ဘာ
လောက၌ ဆေးဆရာ(ဆရာဝန်)တွေ များစွာရှိကြ၏။ ထိုသူတွင် ၁- ဆေးဆရာ=ရမ်းကု
တဦးက (လူနာ၏)ရောဂါကို လွန်ကဲစွာ ချဲ့ကားပြောဆိုပြီး၊ (ကု၍ရမှု) မျှော်လင့်ချက်ကို
လုံးဝစွန့်လွှတ်လိုက်၏။ ၂- အခြားဆေးဆရာ=ရမ်းကုတဦးက 'ဘာရောဂါမျှ မရှိ၊ ဆေး
ကုသဘို့ မလို' -ဟု မသိ-မိုက်မဲစွာ ပြောဆိုကာ၊ လူနာအား မှားယွင်းသည့် နှစ်သိမ့်မှုဖြင့်
လှည့်ဖြား(လိမ်ညာ)လေ၏။ ပထမဆေးဆရာကို 'အဆိုဘက်ရှင်သူ' -ဟု၎င်း၊ ဒုတိယ
ဆေးဆရာကို 'အကောင်းဘက်ရှင်သူ' -ဟု၎င်း ခေါ်နိုင်သည်။ ထိုသူ ၂-ဦးစလုံးသည် အတူတူ
ပင် အန္တရာယ်များလှ၏။ ၃- သို့ရာတွင် တတိယဆေးဆရာကမူ ရောဂါ၏လက္ခဏာများ
ကို စေ့စေ့စပ်စပ်-မှန်ကန်စွာ စိစစ်ကြည့်ရှုကာ၊ အနာရောဂါ၏ အကြောင်းရင်းနှင့် သဘော
သဘာဝကို သိနားလည်၍၊ 'ထိုရောဂါကို ကုသ၍ ရနိုင်၏' -ဟု ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်သဖြင့်
ရဲဝံ့စွာ ဆေးပတ်လည်အောင် ဆေးပေးကုသလေ၏။ ဤသို့အားဖြင့် မိမိ၏ လူနာကို
(အသက်ဘေးမှ) ကယ်တင်ပေးလေ၏။ ဗုဒ္ဓသည် တတိယသမားတော်ကြီးနှင့် တူ၏။
တလောကလုံး၏ ဆင်းရဲဒုက္ခများကို ကုစားပေးသည့် သိပ္ပံနည်းကျ-ပညာရှိ(စိတ်ရောဂါ
ကု) သမားတော်ကြီး ဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓသည် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်နည်းကျ-အမှန်အတိုင်းသိမြင်သူ ဖြစ်၏။ ၁၀-ဟုသမျှ၊
ကာမဂုဏ်တွေကို ခံစားမှုနှင့် ပတ်သက်၍၊ ဗုဒ္ဓက "တစ်တဦးသည် (ဖေါ်ပြပါ)အချက်
၃-ချက်တို့ကို ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်သင့်သည်" -ဟု ဆိုထား၏-- ၁- ဖြားယောင်း
သွေးဆောင်သည့် နှစ်သက်ဖွယ်နှင့် သာယာခံစားမှု (အသာဓ)၊ ၂- (ထိုနှစ်သက်ဖွယ်-

သာယာခံစားမှု၏ ဆိုးကျိုး-ဘေးအန္တရာယ်- 'သာယာဖွယ်မရှိ' ဆင်းရဲမှု (အာဒီနဝ)၊
 ၃- (ထိုဆင်းရဲမှုမှ) ထွက်မြောက်-လွတ်မြောက်မှု (နိဿရဏ)။ ထိုအချက် ၃-ချက်တို့ကို
 ပြည့်စုံစွာ ရှင်းပြရလျှင် -- ၁- သင်သည် နှစ်သက်ဖွယ်-စွဲမက်ဖွယ်-လှပသော ပုဂ္ဂိုလ်
 တဦးကို မြင်သောအခါ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို သင် နှစ်သက်-စွဲမက်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ခဏခဏ
 ရှုကြည့်ခြင်းကို သင်ခံစား၏။ ပျော်ရွှင်ချမ်းမြေ့မှု-နှစ်သက်ကျေနပ်မှုကို ထိုပုဂ္ဂိုလ်မှ သင်
 ရယူ၏။ ဤကား ပျော်ရွှင်ခံစားမှု (အဿာဒ)ဖြစ်၏။ ယင်းသည် အမှန်တကယ်
 ပျော်ရွှင်ခံစားမှုပင် ဖြစ်၏။ ၂- သို့ရာတွင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၎င်း၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ စွဲမက်ဖွယ်
 အလှအပတို့သည်၎င်း မမြဲသကဲ့သို့ပင်၊ ဤပျော်ရွှင်ခံစားမှုသည်လည်း မမြဲချေ။ ဤ
 (ကောင်းမွန်သည့်) အခြေအနေ ပြောင်းလဲသွားသောအခါ၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို သင်မမြင်ရနိုင်
 သောအခါ၊ ဤပျော်ရွှင်ခံစားမှု သင့်မှာ မရှိတော့သောအခါမှာ သင်သည် ဝမ်းနည်းပူဆွေး
 ရပြီး၊ သင်သည် ဆင်ခြင်တဲ့ တရားမရှိ-စိတ်တည်ငြိမ်မှု မရှိတော့ပဲ၊ မိုက်မဲစွာပင် (ဗရမ်းဗတာ)
 ပြုလုပ်ရာ၏။ ဤကား လောကီဘဝ၏ နှစ်သက်ကျေနပ်ဖွယ်မရှိ-ဘေးအန္တရာယ်
 များလှသော မကောင်းသည့် ဘက် (အာဒီနဝ)ပင် ဖြစ်၏။ ဤသည်လည်း အမှန်တကယ်
 တွေ့ကြုံရမှုပင် ဖြစ်၏။ ၃- ယခု ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား တပ်မက်မှု သင့်မှာမရှိလျှင်၊ သင်သည်
 လုံးဝ မတပ်မက်တော့လျှင်- ယင်း(မတပ်မက်မှု)သည် ထွက်မြောက်-လွတ်မြောက်ခြင်း
 (နိဿရဏ)ပင် ဖြစ်၏။ ဤအချက် ၃-ချက်တို့ကား ဘဝ၌ ပျော်ရွှင်ခံစားမှု အလုံးစုံနှင့်
 ပတ်သက်၍ အမှန်တွေချည် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် "တပ်မက်ခြင်းသည် ဆင်းရဲဒုက္ခ၏
 အကြောင်းရင်းဖြစ်၍၊ မတပ်မက်ခြင်းသည် (စိတ်)ချမ်းသာမှု သုခပေတည်း"။ ဤသည်
 ကား ဗုဒ္ဓဘာသာအလိုအားဖြင့် (လောကီ)ဘဝနှင့် လောကကြီးကို ရှုမြင်ရန် နည်းမှန်
 လမ်းမှန်ပေတည်း။

ဤပြဆိုချက်အရ၊ "ဗုဒ္ဓဘာသာအတွက်) အဆိုးမြင်ဝါဒ-အကောင်းမြင်ဝါဒ
 ပြဿနာတစ်ခုတရာ မရှိတော့ပဲ၊ ဘဝကို ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျကျ-လုံးဝပြည့်စုံ သိနားလည်ရန်
 အလို့ငှါ၊ ၁- ဘဝကြီး၏ ချမ်းသာမှုတွေကို၎င်း၊ ၂- ဆင်းရဲမှု-ပူဆွေးရမှုတွေကို၎င်း၊

၃- ထိုဆင်းရဲပူဆွေးမှုတွေမှ ထွက်မြောက်-လွတ်မြောက်မှုကို၎င်း ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်မှာ ထင်ရှားလှပေသည်။ ထိုအခါမှသာလျှင် (အသိ-ပညာအားဖြင့်) စစ်မှန်သော ထွက်မြောက်-လွတ်မြောက်မှုသည် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

* ဒုက္ခ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာ ၃-ပါး --- 'ဒုက္ခ'အယူအဆကို သွင်ပြင်လက္ခဏာ ၃-မျိုးမှ စွဲမြင်နိုင်၏ - ၁- သာမည-အများသိ 'ဒုက္ခ' (ဒုက္ခ.ဒုက္ခ)၊ ၂- ပြောင်းလဲ-မမြဲမှုကြောင့်ဖြစ်သော 'ဒုက္ခ' (ဝိပရိတာမ.ဒုက္ခ)၊ ၃- အကြောင်းတရားတို့က ပြုစီရင်မှု 'ဒုက္ခ' (သင်္ခါရ.ဒုက္ခ)။

၁- 'ပဋိသန္ဓေနေရခြင်း၊ အိုရခြင်း၊ နာရခြင်း၊ သေရခြင်း၊ မချစ်-မနှစ်သက်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ-မနှစ်သက်ဖွယ်အရာဝတ္ထုများနှင့် အတူတကွနေရခြင်း၊ ချစ်-နှစ်သက်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ-နှစ်သက်ဖွယ်အရာဝတ္ထုများနှင့် ကွေကွင်းရခြင်း၊ အလိုရှိအပ်သော အရာကို မရရှိခြင်း၊ သောက=စိုးရိမ်ခြင်း၊ ပရိဒေဝ=ငိုကြွေးခြင်း၊ ဒုက္ခ=ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း၊ ဒေါမနဿ =စိတ်ဆင်းရဲခြင်း'-ကဲ့သို့သော၊ တလောကလုံးက 'ဆင်းရဲဒုက္ခ'ဟု လက်ခံထားအပ်သော ထိုကဲ့သို့သော ကိုယ်စိတ် ၂-ပါး ဆင်းရဲမှုအသွင်-ပုံစံတွေ အလုံးစုံတို့သည် 'သာမည-အများသိ ဒုက္ခ' (ဒုက္ခ.ဒုက္ခ)ထဲ၌ ပါဝင်ကြကုန်၏။

၂- ပျော်ရွှင်-ချမ်းမြေ့သောဘဝ၊ ဘဝ၏ ပျော်ရွှင်ချမ်းမြေ့သော အခြေအနေသည် မမြဲချေ၊ ပြောင်းလဲသွားတတ်ပြီး၊ အစဉ်အမြဲ မတည်ရှိချေ။ ထိုအခြေအနေသည် အနားနှင့်အမြန် ပြောင်းလဲသွားတတ်၏။ ထိုအခြေအနေသည် ပြောင်းလဲသွားသည့်အခါ၊ ကိုယ်ဆင်းရဲ-စိတ်ဆင်းရဲ-စိတ်မချမ်းမြေ့မှုတွေကို ဖြစ်စေ၏။ ဤ(ကောင်းလိုက်-ဆိုးလိုက်) လောကဓံတရားသဘောသည် 'ပြောင်းလဲမှုက ဖြစ်စေအပ်သော ဒုက္ခမျိုး' (ဝိပရိတာမ.ဒုက္ခ)ထဲ၌ ပါဝင်သည်။

အထက်က ဖော်ပြအပ်သော 'ဒုက္ခ-ဆင်းရဲ'မျိုး၏ သွင်ပြင်ပုံစံ ၂-မျိုးတို့သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ နေ့စဉ်ဘဝ၌ အများသူငါ တွေ့ကြုံတွေ့ ဖြစ်သောကြောင့်၊ သိမြင်နားလည်ရန် လွယ်ကူပါ၏။

၃- သို့ရာတွင် 'အကြောင်းတရားတို့က ပြုစီရင်မှု-ဒုက္ခမျိုး' (သင်္ခါရဒုက္ခ)-
 ဟူသော တတိယဒုက္ခမျိုး၏ အသွင်-ပုံစံမူကား သိနားလည်ရန် အလွန်ခဲယဉ်းလှ၏။
 ထိုဒုက္ခမျိုးသည် 'ပထမအရိယသစ္စာ'၏ အရေးအပါဆုံးသော အဘိဓမ္မာ-ဒဿနဆိုင်ရာ
 သွင်ပြင်-လက္ခဏာဖြစ်၍၊ (ဤနေရာ၌) 'သတ္တဝါ'-ဟု ကျွန်ုပ်တို့ မှတ်ယူထားသည့်
 အရာကို ခွဲစိတ်-ဝေဘန် ရှင်းလင်းတို့ လိုအပ်ပေသည်။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ-ဒဿနအမြင်အရ
 'သတ္တဝါ'-ဟု ခေါ်ဆိုသောအရာသည် အမြဲပြောင်းနေသည့် ရုပ်-နာမ်တရား အစွမ်းသတ္တိ-
 စွမ်းအားများ၏ (ကို) စုပေါင်း-ဖွဲ့စည်းထားသည့် အရာမျှသာ ဖြစ်၏။ ယင်းရုပ်-နာမ်
 စွမ်းအားများကို 'ရုပ်, ဝေဒနာ=ခံစားမှု, သညာ=မှတ်ယူမှု, သင်္ခါရ=ပြုစီရင်မှု, ဝိညာဏ=
 အာရုံကို သိတဲ့စိတ်'-ဟူသော ဓန္ဒာ ၅-ပါး (ပဉ္စက္ခန္ဓ) အဖြစ် ခွဲစိတ်နိုင်သည်။ "အချုပ်
 အားဖြင့် တပ်မက်-စွဲလမ်းမှုဆိုင်ရာ (၏ အာရုံများဖြစ်သော) ဤဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့ (ရှိနေခြင်း)
 သည် ဆင်းရဲမှု-ဒုက္ခသာ ဖြစ်၏"-ဟူ၍ ဗုဒ္ဓက မိန့်ဆိုထား၏။ ဤနေရာ၌ 'ဒုက္ခနှင့်
 ဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့သည် မတူ-ကွဲပြားခြားနားသည့်အရာ ၂-မျိုး မဟုတ်။ (သတ္တဝါ-ဟု
 ခေါ်ဆိုနေသည့်အရာ ပါဝင်သော) ဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့ ကိုယ်တိုင်ပင် 'ဒုက္ခ'ဖြစ်နေကြသည်။

ဓန္ဒာ ၅-ပါးဖြင့် ဖွဲ့စည်းပြုလုပ်အပ်သော 'အံတွယ်စက်ယန္တရား' --- (၁) ပြင်ပရှိ
 တလောကလုံးမှာရှိသည့် အာရုံ ၆-မျိုးကို တွေ့ထိ-ခံစားနိုင်တို့ရန်အတွက် အခြေခံ -
 မဟာဘုတ်ရုပ်-ဓာတ်ကြီး ၄-ပါး (ဣပ)ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပြုလုပ်ထားအပ်သော 'သတ္တဝါ၏
 ကိုယ်ဓန္ဒာ'မှာ အကြည်ရုပ်ခေါ် 'ရုပ်တံခါးပေါက်' ၅-ခုဖြင့်၎င်း၊ 'မနောဒွါရ'ခေါ် 'စိတ်တံခါး
 ပေါက်'ဖြင့်၎င်း (တံခါး ၆ပေါက်)ဖြင့် တပ်ဆင်ထားသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အဆင်း=ဣပါရုံကို
 မြင်နိုင်ရန် မျက်စိတံခါးပေါက်, အသံ=သဒ္ဓါရုံကို ကြားနိုင်ရန် နားတံခါးပေါက်, အနံ့=
 ဂန္ဓာရုံကို အနံ့ခံနိုင်ရန် နှာခေါင်းတံခါးပေါက်, အရသာ=ရသာရုံကို လျှက်နိုင်ရန်
 လျှာတံခါးပေါက်, တွေ့ထိဖွယ်=ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ထိတွေ့နိုင်ရန် ကိုယ်တံခါးပေါက်, စိတ်၏
 အာရုံ=ဓမ္မာရုံကို ကြံစည်နိုင်ရန် စိတ်တံခါးပေါက် ရှိ၏။ (၂) အတွင်းတံခါးပေါက် ၆-ခု
 (-ဒွါရ-အာယတန)နှင့် ယင်းတို့ (အသီးသီး)ဆိုင်ရာ အပြင်အာရုံ ၆-မျိုးတို့ ထိခိုက်မှု

(ဖဿ)ကြောင့်၊ တုံပြန်မှုအနေဖြင့် ထို ပြင်ပအာရုံ ငါးမျိုးကို သိကြသော ဝိညာဏ် -စိတ် ငါးမျိုး(ဝိညာဏ)တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ (၃) ထိုနောက် ထိုရုပ်-နာမ် အာရုံ ငါးမျိုး တို့ကို မှတ်သားသော မှတ်သားမှု ငါးမျိုး (သညာ)တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ (၄) ထိုနောက် ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့ကြုံခံစားကြရသည့် 'ကောင်း-မကောင်း-အလယ်အလတ်' ဖြစ်သည့် ခံစားမှု ငါးမျိုး(ဝေဒနာ)တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ (၅) ဤခံစားမှု-ဝေဒနာများကို တပ်မက်မှု(တဏှာ)ကြောင့်၊ ကျွန်ုပ်တို့သည် 'ကံ'-ဟုလည်း ခေါ်ဆိုအပ်သော၊ ကောင်း -မကောင်းသော စေတနာပါရှိသည် အမှုကံတွေ(သင်္ခါရ)အားလုံးကို ပြုလုပ်ကုန်၏။ ထိုကံသည် (မိမိ၏ အစွမ်းသတ္တိ-စွမ်းအားဖြင့်) သတ္တဝါတွေ၏ အသွင်-ပုံစံ အမျိုးမျိုး၊ အတန်းအစားအမျိုးမျိုးကို ပြုလုပ် (ဖန်ဆင်း)လေသည်။

ထိုသက်ရှိသတ္တဝါ (=စက်ရုပ်)သည် အဆက်မပြတ်-မပြတ်မစဲ (မရပ်မနား) အလုပ်လုပ်လေရာ၊ သူ၏ (သူ့အထဲမှာ ပါရှိသည့်) ခန္ဓာ=အစိတ်အပိုင်း ၅-မျိုးတို့ကလည်း မိမိတို့ဆိုင်ရာ အလုပ်တွေကို လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြသည်။ ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာ=ဒဿနအမြင်အရ၊ အမြဲပြောင်းနေသည့် ဤခန္ဓာ ၅-ပါးတို့မှတစ်ပါး၊ 'အတ္တဓါတ်' (အတ္တာ)-ဟု မှတ်ယူနိုင် သော၊ အမြဲတည်နေ၍ ပြောင်းလဲမှုမရှိသည့် 'ဝိညာဉ်ဓါတ်'မျိုး မရှိပေ။ အာရုံကို သိတဲ့စိတ် (ဝိညာဏ)ကိုလည်း (ထိုသို့သော မပြောင်းမလဲ-အမြဲတည်ရှိသည့်) ဝိညာဉ်ဓါတ်မျိုး-ဟု မယူသင့်ပေ။ ထို့ကြောင့် 'ဝိညာဏ=အာရုံသိစိတ်'သည် ဘဝတလျှောက်လုံး မပြောင်း မလဲ=အမြဲတည်နေသော 'ဓါတ်တမျိုး'အဖြစ် ဆက်လက်ဖြစ်နေသော 'အတ္တဓါတ်တမျိုး' ဖြစ်၏-ဟု ထင်မှတ်ယူဆလျှင် မှား၏။ 'သိစိတ်' (ဝိညာဏ)သည် ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ (ဆန္ဒ=စိတ်အလို၊ သဒ္ဓါ=ယုံကြည်မှု၊ ဝိရိယ=အားထုတ်မှု၊ သမာဓိ=စိတ် တည်ကြည်မှု၊ ပညာ=ထိုးထွင်းသိမှု၊ ရာဂ=တပ်မက်မှု၊ ပဋိယ=မုန်းတီးမှု၊ အဝိဇ္ဇာ=မသိမှု၊ မာန=ထောင်လွှားခက်ထန်မှု-စသည်ကဲ့သို့သော၊ ကံ၏အကျိုးတရားများကို ဖြစ်စေသည့်) သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ မှီတည် (၍ ဖြစ်)၏။ ထိုတရားတို့နှင့် ကင်း၍မဖြစ်-ဟူ၍ ဗုဒ္ဓက မိန့်ကြားလေသည်။ ထို့ကြောင့် 'သတ္တဝါ'-ဟု ကျွန်ုပ်တို့ ခေါ်ဆိုသော အရာသည် ဤခန္ဓာ

၅-ပါး အစုအဖွဲ့အား ပေးထားသည့် 'တီထွင်-သမုတ်ထားသောအမည် (ဝါ) တပ်ပေးထားသော အမှတ်တံဆိပ်မျှသာ ဖြစ်၏-ဟူ၍ ရှင်းလင်းစွာ သိနားလည်သင့်၏။ ယင်းခန္ဓာ ၅-ပါးလုံးတို့သည် မမြဲကုန်၊ အစဉ်ပြောင်းနေကုန်၏။

“မမြဲသောအရာ ဟူသမျှသည် ဒုက္ခပင်တည်း”။ ဤသည်ကား “အချုပ်အားဖြင့် စွဲလမ်း-တပ်မက်ဘွယ် (စွဲလမ်းမှု၏ အာရုံဖြစ်)သော ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့သည် ဒုက္ခပင်တည်း” -ဟူသော ဗုဒ္ဓဟောစကားများ၏ အဓိပ္ပါယ်မှန် ဖြစ်၏။ ယင်းခန္ဓာ ၅-ပါးတို့သည် အမြဲပြောင်းနေပြီး၊ စဉ်လိုက် (ဆက်တိုက်)ဖြစ်သည့် စိတ္တက္ခဏ ၂-ချက်တိုင်အောင် တမျိုးတည်း မဖြစ်ကြပဲ၊ ခဏကလေးမျှသာကြာသည့် 'ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း'အားဖြင့် အမြဲမပြတ်ပြောင်းလဲနေကြသည်။ 'အကြောင်းနှင့်အကျိုး'-စဉ်တန်းဖြစ်မှုဖြစ်စဉ်၌ (ရှေ့ကဖြစ်သော) တရားတခုသည် နောက်ကတရားတခု၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ဖြစ်စေကာ၊ ချုပ်ပျောက်သွားပေသည်။ ယင်းခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၌ မပြောင်းမလဲ-အမြဲတည်သော အရာမျိုး (ဓမ္မမျိုး) ဟူသည် မရှိ၊ ယင်းခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၏ နောက်ကွယ်၌ 'တည်မြဲသည့် အတ္တာဓိတိ'-ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သော အရာတမျိုး (ဓမ္မတမျိုး)သည် မရှိချေ။ အချင်းချင်းကို မှီ၍ ဖြစ်ကြရသည့် နာမ်-ရုပ်ဖြစ်သော ဤခန္ဓာ ၅-ပါးတို့သည် 'နာမ်ရုပ်ဖြင့် လုပ်ထားသည့် စက်ရုပ်= သတ္တဝါ' အဖြစ်ဖြင့် ပူးပေါင်း၍ အတူတကွ လုပ်ဆောင်ကြသည့်အခါမှာ၊ 'သတ္တဝါ'-ဟူသော ယူဆ-ထင်မှတ်မှုကို ရရှိကြသည်။ ဤခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၏ နောက်ကွယ်၌ 'ဒုက္ခ'ကို တွေ့ကြုံ-ခံစားသော (အတ္တာ-ခေါ်) သတ္တဝါမျိုး မရှိချေ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ ဤသို့ ဆိုထား၏ -

“ဆင်းရဲမှု=ဒုက္ခမျှသာ ရှိ၏။ သို့ရာတွင် ထိုဒုက္ခကို ခံစားသူကို မတွေ့ရချေ။

ပြုအပ်သည့်အမှု=ကံတို့သည်ရှိ၏။ သို့ရာတွင် ထိုအမှုပြုသူကို မတွေ့ရချေ။”

စစ်မှန်သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တဦးသည် “ဘဝ-ဟူသည် ဒုက္ခ”-ဟူ၍ သိရှိနားလည်၏။ ဤသိနားလည်မှုသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တဦး၏ ဘဝကို စိတ်ညစ်အောင်-စိတ်ဆင်းရဲအောင် လုံးဝမပြုလုပ်နိုင်ချေ။ စစ်မှန်သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တဦးသည် သတ္တဝါတို့တွင် စိတ်အချမ်းသာဆုံးဖြစ်၏။ သူသည် အမြဲပင် အေးငြိမ်း-တည်ငြိမ်-စိတ်ကြည်လင်

နေပြီး၊ သူသည် ပြောင်းလဲမှုများ၊ ဘေးဒုက္ခများကြောင့် စိတ်အနောက်အယှက်-ကြောက်
 လန့်မှု မဖြစ်နိုင်ပေ။ အကြောင်းကား- သူသည် (ဗုဒ္ဓက သွန်သင်ပြသခဲ့သည့်အတိုင်း)
 ရုပ်နာမ်အစု-အရာဝတ္ထုတွေကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ထားသောကြောင့်တည်း။ 'ထေရ
 ဂါထာ၊ ထေရီဂါထာ'-ဟု ခေါ်သော ရှေးဟောင်းဗုဒ္ဓကျမ်းစာ ၂-ခုရှိရာ၊ ယင်းကျမ်းတို့သည်
 'ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်အားဖြင့် စိတ်အေးငြိမ်း-ချမ်းမြေ့မှုတို့ကို တွေ့ရှိကြသော၊ ဗုဒ္ဓ၏ တပည့်
 ယောက်ျား-တပည့်မတို့က' ဝမ်းသာ-ပျော်ရွှင်စွာ ရွတ်ဆိုကြသည့် ဥဒါန်းစကားများဖြင့်
 ပြည့်နေပေသည်။

၂။ 'ဆင်းရဲခြင်း၏အကြောင်းရင်း'အမှန် အရိယသစ္စာ
 (ဒုက္ခ.သမုဒယ-အရိယ.သစ္စာ)

'ဒုက္ခ-ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော 'တဏှာ=တပ်မက်ခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်
 ပေါ်ပြချက်သည် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ် (ဆိုထား)၏ -- "ပေါ်နေဘဝိကာ=တဖန်ဖြစ်ခြင်း
 =တဖန်ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေသော၊ နန္ဒိ.ရာဂ.သဟဂတာ=တပ်မက်တတ်သည့် 'ရာဂ'နှင့်
 တကွဖြစ်သော၊ တတြ.တတြာဘိနန္ဒိနိ=ထိုထိုဘုံဘဝတို့၌ မွေ့လျော်မှုအသစ်ကို ရှာဖွေ
 တတ်သော'-ဤတဏှာပင်တည်း။ ထိုတဏှာသည် ၁- ကာမ.တဏှာ=ကာမဂုဏ်တွေကို
 တပ်မက်သည့် တဏှာ၊ ၂- ဘဝ.တဏှာ=ဘုံဘဝကို တပ်မက်သည့်တဏှာ၊ ၃- ဝိတဝ.
 တဏှာ=ဘဝပြတ်စဲခြင်းကို တပ်မက်တတ်သည့်တဏှာ (၃-မျိုး)တို့ပင် ဖြစ်၏။

ဤတဏှာသည် (ဘဝနှင့်) ဒုက္ခ-ပုံစံ အလုံးစုံကို၎င်း၊ သတ္တဝါတို့၏ ဆက်လက်
 ဖြစ်နေမှုကို၎င်း ဖြစ်စေတတ်၏။ သို့ရာတွင် ထိုတဏှာကို ပထမအကြောင်းရင်းအဖြစ်
 မယူသင့်ပေ။ အကြောင်းမှာ- ဗုဒ္ဓဘာသာအလိုအားဖြင့်၊ အရာရာတိုင်းသည် အချင်းချင်း
 ဆက်နွှယ်-အချင်းချင်းကို မှီ၍ ဖြစ်ရသဖြင့်၊ ပထမအကြောင်းရင်း-ဟူသည် မဖြစ်နိုင်သော
 ကြောင့်တည်း။ 'ဒုက္ခ၏အကြောင်းရင်း'အဖြစ် ယူဆအပ်သော ဤ'တဏှာ'သည်ပင် ၎င်း
 ဖြစ်ပေါ်ဘို့အတွက် 'ဝေဒနာ=ခံစားမှု'-ဟူသော အခြားတရားတပါးအပေါ်၌ မှီတည်သည်။

ယင်း 'ဝေဒနာ'သည်လည်း 'စဿ=အာရုံနှင့်စိတ် တွေ့ဆုံမှု'အပေါ်၌ မှီတည်၍ ဖြစ်၏ ။
ဤသို့စသည် 'ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်=အကြောင်းတရားကို မှီတည်၍ အကျိုးတရားဖြစ်ခြင်း'-
ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော 'ကြောင်း-ကျိုး၊ ကျိုး-ကြောင်း' လှည့်ပတ်ဖြစ်မှု 'သဘာဝစက်ဝိုင်း'
အတိုင်း ဆက်ခါဆက်ခါ ဖြစ်နေရသည်။

ထို့ကြောင့် 'တဏှာ'သည် 'ဒုက္ခ'၏ ပထမဆုံး-တခုတည်းသောအကြောင်း
မဟုတ်ပေ။ သို့ရာတွင် 'အဝိဇ္ဇာ=အမှန်တရားကို မသိမှု၊ အတ္တဒိဋ္ဌိ=(ခန္ဓာ ၅-ပါး၌) အတ္တာ
ခါတ်တမျိုး ရှိသေး၏-ဟု ယူမှတ်မှားမှု'-စသည်ကဲ့သို့သော၊ အခြားသော စိတ်၏ အညစ်
အကြေး တရားများ၊ ကိလေသာတရားများထဲတွင်၊ ထို 'တဏှာ'သည် နီးကပ်သော၊
အဓိကကျသော အကြောင်း၊ နေရာတိုင်းမှာ ပြန့်နှံ့နေသည့်တရားမျိုး ဖြစ်၏ ။ ဤနေရာ၌
'တဏှာ'သည် 'ကာမဂုဏ်တွေ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ တန်ခိုးအာဏာတွေကို လိုချင်-တပ်မက်မှုမျိုး'
သာမက၊ 'ဓမ္မတဏှာ=စဉ်းစားစိတ်ကူးမှုတွေ၊ အယူအဆတွေ၊ ထင်မြင်မှုတွေ၊ အဆိုပြုချက်
တွေ၊ ယုံကြည်မှုတွေကို တက်မက်မှုမျိုး'လည်း ပါဝင်သည်။ ဗုဒ္ဓ၏ ခွဲစိတ်ဝေဘန်မှုအရ
'မိသားစုများ၌ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ပဋိပက္ခ-ရန်ဖြစ်မှု အသေးအဖွဲကိစ္စများမှစ၍ 'လူမျိုးတွေ-
နိုင်ငံတွေ (အချင်းချင်း) အကြား၌ စစ်မက်ကြီးဖြစ်ပွားမှုများ'အထိ၊ ကမ္ဘာမှာ ဖြစ်သမျှသော
ဘေးဒုက္ခတွေ-ဘက်ပြိုင်အားထုတ်မှုတွေ အလုံးစုံတို့သည် ဤ 'ကိုယ်ကျိုးရှာ-တဏှာ'မှ
ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏ ။ စီးပွားရေး-နိုင်ငံရေး-လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာအားလုံးတို့သည်
၎င်း၊ ကမ္ဘာမှာရှိနေသည့် မကောင်းမှု=ဒုစရိုက်မှုတွေ အားလုံးတို့သည်၎င်း ဤ 'ကိုယ်ကျိုးရှာ
-တဏှာ'၌ အကြောင်းခံ-အရင်းခံ(၍ ဖြစ်) ကြကုန်၏ ။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓက-"(သတ္တ)
လောကကြီးသည် တဏှာကျွန်ဖြစ်နေ၏ (=တဏှာဒါသ)"-ဟူ၍ မိန့်ဆိုလေ၏ ။ ဤ
အချက်ကား နားလည်ရန် လွယ်ကူပါ၏။

သို့ရာတွင် 'ဤတဏှာသည် တဖန်(ဘဝ)ဖြစ်ခြင်း၊ တဖန်ဘဝသစ်ကို ဘယ်လို
ဖြစ်စေနိုင်တယ်'-ဆိုတာကို သိနားလည်ရန် အလွန်ခဲယဉ်းလှ၏ ။ ဤနေရာ၌ 'ကံနှင့်ဘဝ
သစ် ဖြစ်ပုံ အယူအဆ'-ဟူသော ပို၍ နက်ရှိုင်းသည့် အဘိဓမ္မာ=ဒဿနအမြင်ပိုင်းကို

ကျွန်ုပ်တို့ ဆွေးနွေးရမည်။ ကာမဂုဏ်တွေကို၊ တဖန်ဘဝသစ်ကို တပ်မက်မှု= 'တဏှာ' ကြောင့်၊ စေတနာပါရှိသည့် ကောင်း-မကောင်းသော အမှုကံတွေ (=ကံ-ဟုခေါ်ဆိုအပ်သော 'စေတနာ'ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော အမှုကံတွေ)ကို သတ္တဝါတို့=လူတို့ ပြုလုပ်ကြလေရာ၊ ထိုအမှုကံတို့က သူတို့ဆိုင်ရာ ကောင်း-မကောင်းသော အကျိုးတရားများကို ပေးကြ= ဖြစ်စေကြသဖြင့်၊ သူတို့သည် ယင်းကံ၏ အကျိုးတရားများနှင့် သင့်လျော်သော ဘုံဘဝများ၌ ပြန်လည်ဖြစ်ကြရသည်။ ဗုဒ္ဓအလိုအားဖြင့်၊ အကျိုးကို ဖြစ်စေသည့် အမှုကံ (ကမ္မ) အလုံးစုံကို 'စေတနာ'အားဖြင့် ပြုအပ်သောကြောင့်၊ 'စေတနာသည် ကမ္မ=ကံမည်၏။' သို့ဖြစ်၍ ထိုကံမှာ ကောင်း-မကောင်းသော ဘုံဘဝများ၌ ဆက်လက်ဖြစ်စေနိုင်သည့် အလွန်ကြီးမားသော တန်ခိုးသတ္တိ-စွမ်းအားပါရှိလေသည်။

• 'ကမ္မဝါဒ'-ဟူသည် 'အကြောင်းနှင့်အကျိုး' (ဝါ) ပြုမှုနှင့် တုံ့ပြန်မှုတို့ ဆက်စွယ်မှု ရှိပုံကိုပြသည့် အယူဝါဒ ဖြစ်၏။ ယင်းသဘောကား 'သဘာဝနိယာမ=ဓမ္မတာသဘော' ပင် ဖြစ်၏။ စေတနာပါရှိသော အမှုကံဟူသမျှသည် မိမိ၏အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏။ ကောင်းသော အမှုကံသည် ကောင်းကျိုးများကို၎င်း၊ မကောင်းသောအမှုကံသည် မကောင်းကျိုးများကို၎င်း၊ ပေးခြင်း=ဖြစ်စေခြင်းသည် ယင်းကံ၏ ပင်ကိုယ်သဘော၊ ပင်ကိုယ်နိယာမသဘောကြောင့် ဖြစ်၏။ 'ကမ္မဝါဒ'-အလိုအားဖြင့်၊ စေတနာပါရှိသည့် အမှုကံ၏ အကျိုးတရားတို့သည် သေပြီးနောက်ဘဝ(သစ်)မှာပင် ထင်ရှားစွာ ပြကြ-ပြကြကုန်၏။ ဤနေရာ၌ 'သေခြင်း-ဟူသည် ဘယ်အရာမျိုးဖြစ်သည်'-ဆိုတာကို ဗုဒ္ဓဘာသာအလိုအရ ရှင်းပြရမည်။

'သတ္တဝါ'-ဟူသည် ရုပ်-နာမ်(ဓန္ဒာ)စွမ်းအင်-အစွမ်းသတ္တိတို့၏(ကို) စုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားခြင်း ဖြစ်၏။ 'သေခြင်း'-ဟု ခေါ်နေသည့် အရာကား- ရုပ်ဓန္ဒာကိုယ်ထဲ၌ ပါရှိသော ရုပ်စွမ်းအားများ၏ လုံးဝအလုပ်မလုပ်တော့ခြင်း ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် 'နာမ်စွမ်းအားများ'ကား မသေပဲ၊ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေတုန်းပင် ဖြစ်၏။ (ဘဝ၌) တည်ရှိလို-ဘဝ၌ ဆက်လက်ဖြစ်လိုသော 'အလို-ဆန္ဒ-တဏှာ-လောဘ'ခါတ်သည် ဘဝတွေတစ်ခုလုံးကို

လှုပ်ရှား-သွားနေစေသည့် အလွန်အလွန် ကြီးမားလှသော စွမ်းအားဖြစ်၏။ လောက၌ အကြီးမားဆုံးသော အစွမ်းသတ္တိ(တန်ခိုး)-စွမ်းအား ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာအလိုအားဖြင့်၊ ဤ(တဏှာ)စွမ်းအားသည် 'သေခြင်း'ခေါ် ရုပ်ခန္ဓာကိုယ် အလုပ်မလုပ်တော့ခြင်းနှင့်အတူ၊ ရုပ်ဆိုင်း-ရုပ်နားမသွားပဲ၊ 'ပဋိသန္ဓေ'-ခေါ် တဖန်ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေကာ၊ အခြားရုပ်သွင်-ပုံသဏ္ဍာန်အနေဖြင့် ဆက်လက်၍ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ဤနေရာ၌ "မပြောင်းမလဲ-အမြဲတည်ရှိသည့် 'အတ္တာ'-ကဲ့သို့သော ဓါတ်မျိုး မရှိလျှင်၊ သေပြီးနောက် (ဘဝတမျိုးအဖြစ်) ပြန်ဖြစ်နိုင်သော အရာသည် အဘယ်နည်း"-ဟူ၍ မေးနိုင်ပါ၏။ 'သေပြီးနောက်ဘဝ'-အကြောင်းသို့ ဆက်မသွားမီ၊ 'ဤဘဝသည် အဘယ်နည်း၊ ဤဘဝသည် ယခု ဘယ်လိုဆက်ဖြစ်နေသနည်း'-ဆိုတာကို စဉ်းစားကြည့် ကြစို့။ ဘဝ-ဟု ကျွန်ုပ်တို့ ခေါ်နေတဲ့အရာသည် ရုပ်-နာမ်စွမ်းအားများ (ဝါ) ခန္ဓာ၅-ပါး တို့ကို စုပေါင်းထားခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ဤရုပ်နာမ်-ခန္ဓာတို့သည် အမြဲမပြတ် ပြောင်းလဲ နေကြပြီး၊ ဆက်တိုက်ဖြစ်သည့် စိတ္တက္ခဏ ၂-ချက်တိုင်အောင် ထပ်တူဖြစ်မနေကြချေ။ ယင်းတို့သည် ခဏတိုင်းခဏတိုင်း ဖြစ်ပေါ်၍ ချုပ်ပျောက် (မွေးပြီးသေ)နေကြ၏။ "အို ရဟန်း! ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်ကြ-ဆွေးမြေ့(အို)ကြ-သေကြသည့်အခါ၊ သင်သည် ခဏတိုင်းခဏတိုင်း မွေးဖွား-အိုမင်း-သေရ၏ (ခန္ဓေသု ဓာယမာနေသု ဝိယမာနေသု ဝိယမာနေသု စ ခဏေ ခဏေ တံ တိက္ခု ဓာယသေ စ ဝိယသေ စ ဝိယသေ စ)"- ဟူ၍ ဆိုထားပေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ဤ'ဘဝတာ' (ပဝတ္တိကာလ)အတွင်းမှာ ယခုပင်လျှင်၊ ခဏတိုင်းခဏတိုင်း ကျွန်ုပ်တို့ မွေးကြ-သေနေကြသော်လည်း၊ (ကျွန်ုပ်တို့၏ 'ကံ'အစွမ်း သတ္တိ-စွမ်းအားကြောင့်) ကျွန်ုပ်တို့ ဆက်လက်ဖြစ်နေကြ၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ခန္ဓာကိုယ်ကြီး အလုပ်မလုပ်(နိုင်)တော့သည့်နောက်မှာ ထိုစွမ်းအားများ ကိုယ်တိုင်သည် မိမိတို့ နောက်ကွယ်၌ 'အတ္တဓါတ်'မျိုး မပါရှိပဲ၊ ဆက်လက်ဖြစ်နေနိုင်ကြသည်။

ဤခန္ဓာကိုယ်ကြီး နောက်ထပ် ဆက်လက် အလုပ်မလုပ်နိုင်သည့်အခါမှာ၊ နာမ် စွမ်းအားတို့သည် ထိုခန္ဓာကိုယ်ကြီးနှင့်အတူ သေမသွားပဲ၊ 'အခြားနောက်ဘဝ'-ဟု ကျွန်ုပ်

တို့ ခေါ်နေသည့် အခြားရုပ်သွင်သဏ္ဍာန်တစ်ခုခုကို ယူရန် ဆက်လက်ဖြစ်နေကြသည်။
'သံတ္တဝါ'-ဟု ခေါ်ဆိုသောအရာ ပါဝင်သော၊ နာမ်စွမ်းအားများနှင့် ယင်းတို့မှ(ကြောင့်)
ဖြစ်ပေါ်ကြသည့် ရုပ်စွမ်းအားများမှာ ယင်းတို့အတွင်း၌ 'ဘဝပုံစံသစ်'တမျိုးကို ယူနိုင်သည့်
'တန်ခိုးသတ္တိစွမ်းအား'မျိုး ပါရှိကြပြီး၊ တဖြေးဖြေး တိုးပွား-ကြီးထွားလာပြီး၊ စွမ်းအားကို
ပြည့်သွားသည့်အထိ စုဆောင်းကြကုန်၏။

မပြောင်းမလဲ-အမြဲတည်ရှိသည့်ဓါတ်မျိုး အလျဉ်းမရှိသောကြောင့် မပြောင်း
မလဲ-အမြဲတည်ရှိသည့် မည်သည့်အရာမျှ ခဏတခုမှ နောက်ခဏသို့ ကူးပြောင်း-
ရွှေ့ပြောင်းသွားသည်မရှိချေ။ ဘဝ-ဟူသည် မပြတ်မစဲ-ဆက်လက်ဖြစ်နေပေမဲ့-(သဘာဝ
နိယာမအရ) ခဏတိုင်းခဏတိုင်း အမြဲပြောင်းလဲနေသည့် (ရုပ်နာမ်)အစဉ်အတန်းမျှသာ
ဖြစ်၏။ ယင်းသည် တညလုံး တောက်လောင်နေသည့် မီးလျှံ နှင့် တူလှ၍၊ (ရှေ့မီးလျှံနှင့်
နောက်မီးလျှံသည်) ထပ်တူတူသည်လည်း မဟုတ်၊ တခြားစီလည်း မဟုတ်ပေ။ ကလေး
တဦးသည် အသက် ၆၀-အရွယ်ရှိ လူကြီးဖြစ်ရန် ကြီးထွားလာသည် (ဆိုပါစို့)။ အမှန်
စင်စစ် အသက် ၆၀-ရှိ လူကြီးသည် လွန်ခဲ့သည့် အနှစ် ၆၀-က ကလေးနှင့် ထပ်တူ
တူသည်လည်း မဟုတ်၊ တခြားစီလည်းမဟုတ်ပေ။ ထို့အတူပင် ဤဘဝ၌ စုတေသွားပြီး
တခြားတနေရာ(ဘဝ)၌ ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တဦးသည် (ရှေးဘဝက ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်) ထပ်တူ
တူသည်လည်း မဟုတ်၊ တခြားစီလည်းမဟုတ်ပေ (န စ သော၊ န စ အညော)။
ယင်းသည် တမျိုးတစားတည်းဖြစ်သည့် ရုပ်နာမ်အစဉ်တို့၏ ဆက်လက်ဖြစ်နေမှုသာ
ဖြစ်၏။ ဤဘဝ၌ဖြစ်သော နောက်ဆုံး 'နတ်စိတ်'သည် နောက်ဘဝ၌ (တမျိုးတစားတည်း
ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်အစဉ်တို့၏ ဆက်လက်ဖြစ်မှုသာ ဖြစ်သော) 'ဝဋ်သဗ္ဗစိတ်'ကို ဖြစ်စေ၏။
ဤမျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် ရှေ့စိတ်တခုသည် နောက်စိတ်တခုကို ဖြစ်စေသည်။ ထို့ကြောင့်
ဗုဒ္ဓဘာသာအမြင်၌ထောင့်မှကြည့်လျှင်၊ 'သေပြီးနောက်-ဘဝ' ပြဿနာသည် အလွန်
နက်နဲခက်ခဲသည် ပြဿနာ မဟုတ်ပေ။

'ဘဝ၌ ဖြစ်လိုသည် ဤတဏှာ' ရှိနေသမျှကာလပတ်လုံး၊ 'သံသာရ-ဘဝ
သံသရာ' ခေါ် ရုပ်နာမ်စွမ်းအားတို့၏ ဆက်လက်-လှည့်ပတ် ဖြစ်မှုသည် ဆက်လက်

သွားနေမည်သာတည်း။ နိဗ္ဗာန်-ဟူသော အမှန်တရားကို သိမြင်သော (မဂ်-ဖိုလ်)ဉာဏ် အားဖြင့် 'ဘဝစက်ကြီး'ကို မောင်းနှင်နေသည့် စွမ်းအားဖြစ်သော ဤ 'တဏှာ'ကို ပယ်သတ် ပြီးသောအခါမှသာ၊ ထို 'ဘဝစက်ကြီး' ရပ်သွားနိုင်ပေသည်။

၃။ 'ဆင်းရဲခြင်းချုပ်ရာ'အမှန် အရိယသစ္စာ
(ဒုက္ခ.နိရောဓ-အရိယ.သစ္စာ)

ဤ 'အရိယာသစ္စာ'ကား ဒုက္ခ=ဆင်းရဲခြင်း(၏ ဆက်လက်ဖြစ်မှု)မှ ထွက်မြောက် -လွတ်မြောက်မှုပင် ဖြစ်၏။ ဤအရိယသစ္စာကို 'နိဗ္ဗာန်'-ဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်သည် မူရင်းအဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် 'ဘဝတွေ့, ဆင်းရဲမှုတွေ့အား (ဖြစ်အောင်) မောင်းနှင်-ဖန်တီးနေ သည့် စွမ်းအားကြီးဖြစ်သော 'တဏှာချုပ်ငြိမ်းမှု'ကို ဆိုလိုသည်။ ဒုက္ခကို အဆုံးသတ်- ပယ်ဖျောက်ဘို့ရန် 'ဒုက္ခ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သည့် တဏှာကို အကြွင်းမဲ့(အဖြစ်ပါ) ပယ်သတ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို 'တဏှ-က္ခယ=တဏှာချုပ်ငြိမ်းခြင်း'-ဟူသော ဝေါဟာရဖြင့်လည်း သိအပ်-ခေါ်ဆိုအပ်၏။

သို့ဖြစ်လျှင်၊ 'နိဗ္ဗာန်-ဟူသည် အဘယ်နည်း?'-ဤမေးခွန်းကို ဝေါဟာရ- စကားလုံးတို့ဖြင့် ကျေနပ်လောက်အောင်-ပြည့်စုံကုံလုံစွာ ဘယ်တော့မှ ဖြေဆို၍ မရနိုင်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် (လူတွေက မိမိတို့၏ ရုပ်ဒွါရ=ဣန္ဒြေများ)နှင့် စိတ်အားဖြင့် တွေ့ကြုံ-ခံစားအပ်သော လောကီဆိုင်ရာ အရာဝတ္ထုတွေအတွက် တီထွင်-ဖန်တီးပြုလုပ် အပ်, အသုံးပြုအပ်သော) လူ့ဘာသာစကားသည် လောကီနှင့်မဆိုင်-လောကုတ္တရာနှင့် ဆိုင်သည့် တွေ့သိခံစားရသည့် တရားမျိုးဖြစ်သော 'နိဗ္ဗာန်'၏ သဘော-သဘာဝအမှန်ကို အပြည့်အဝ ဖော်မပြနိုင်ပေ။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ဘာသာစကားမပါပဲနှင့် မပြုလုပ် နိုင်ပေ။ သို့သော် နိဗ္ဗာန်ကို (ဒြစ်သဘောအားဖြင့်) 'ထင်ရှားရှိမှုပြ'-ဝေါဟာရစကားတို့ဖြင့် ရှင်းလင်း-ဖော်ပြခဲ့လျှင်၊ ထိုနိဗ္ဗာန်၏ သဘော-သဘာဝအမှန်ကို မှားယွင်းစွာ သိနားလည် သွားဘွယ် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် 'တဏှ.က္ခယ=တဏှာကုန်ခမ်းချုပ်ငြိမ်းခြင်း, ရာဂ.တ္တထ

=တဏှာ-ရာဂချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ဒေါသ.က္ခယ=အမျက်ဒေါသချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ဇောဟ.က္ခယ=မသိမှု-မောဟချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ အသင်္ခတ=အကြောင်းတရားတို့က မပြုပြင်-မစီရင်အပ်သော တရားမျိုး၊ ဘဝ.နိရောဓ=ဘဝ'ခေါ် ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့ ဆက်လက်ဖြစ်နေမှု (၏) ရပ်စဲ-ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်း၊ ဒုက္ခ.နိရောဓ=(ခန္ဓာ ၅-ပါးကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော)ဆင်းရဲ ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းခြင်း'—အစရှိသည့် 'မရှိ-မဖြစ်မှုပြ'ဝေါဟာရစကားလုံးတို့ဖြင့် ယေဘုယျအားဖြင့် ရှင်းလင်းဖော်ပြရလေသည်။ ထို့ကြောင့် 'ဘဝ၏အကြောင်းရင်းဖြစ်သည့် 'တဏှာ' ချုပ်ငြိမ်းသွားလျှင်၊ ထိုတဏှာမှ(ကြောင့်) ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ အကြောင်း'တဏှာ'၏ အကျိုးတရားဖြစ်သော ဘဝ=ဒုက္ခသည်လည်း ပြတ်စဲ-ချုပ်ငြိမ်းသွားရ၏'—ဟူ၍ အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် ထိုနိဗ္ဗာန်ကို နားလည်ထားနိုင်သည်။ ဘုရား၊ ရဟန္တာတို့သည် (ဘဝနှင့် ဒုက္ခကို ဖြစ်စေသည့် တဏှာနှင့် အခြားကိလေသာ=စိတ်၏ အညစ်အကြေးတို့ကို ပယ်သတ်ပစ်သော) ဗောဓိဉာဏ်ကို ရရှိပြီးသောအခါ၊ 'ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေသည် ကုန်ဆုံးလေပြီ၊ --- ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှတစ်ပါး-နောက်ထပ် အခြားဘဝ-မရှိတော့ပြီ"—ဟူ၍ သိမြင်သွားလေသည်။

'နိဗ္ဗာန်'ကို 'မရှိ-မဖြစ်မှုပြ' ဝေါဟာရစကားတို့ဖြင့် ဤကဲ့သို့ ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသောကြောင့် 'ထိုနိဗ္ဗာန်သည် (ဘာမျှ) မရှိ-မဖြစ်သောတရားဖြစ်ပြီး၊ အလိုလိုချုပ်ပျောက်ခြင်း (အတ္တခါတ်ချုပ်ပျောက်ခြင်း?)ကို ဖော်ပြသည့်-ဟု မှားယွင်းစွာ ထင်မှတ်သူတွေ များစွာရှိကြ၏။ နိဗ္ဗာန်-ဟူသည် 'အတ္တခါတ်ချုပ်ပျောက်မှုမျိုး'မဟုတ်သည်မှာ သေချာ၏။ အကြောင်းကား ချုပ်ပျောက်စေရန် အတ္တခါတ်မျိုး လုံးဝမရှိသောကြောင့်တည်း။ ထိုပြင် "နိဗ္ဗာန်-ဟူသည် (ဘာမျှ)မရှိ-မဖြစ်မှု'လည်း မဟုတ်ပေ၊ (ခြိမ်သဘောအားဖြင့်) 'ထင်ရှားရှိမှု'လည်း မဟုတ်ပေ။ 'ထင်ရှားရှိမှုနှင့် ထင်ရှားမရှိမှု'-ဟူသော ထင်မြင်-ယူဆမှုတို့သည် (အချင်းချင်း) ဆက်နွယ်နေကြ၍၊ ဒွိတ္တ.ဝါဒ(=ဆန့်ကျင်ဘက်တရား ၂-မျိုးကို လက်ခံသောအယူ)၏ နယ်ပယ်အတွင်း၌ ဖြစ်နေပေသည်။ ဤဝေါဟာရတို့ကို နိဗ္ဗာန်အတွက် အသုံးမပြုနိုင်ချေ၊ အကြောင်းမှာ နိဗ္ဗာန်သည် 'ဒွိတ္တ'သဘောနှင့် (အချင်းချင်း) 'ဆက်နွယ်မှု'=သမ္ပန္နသဘောကို ကျော်လွန်=လွန်မြောက်နေသောကြောင့်တည်း။

'မရှိ-မဖြစ်မှုပြ' ဝေါဟာရသည် (ဘာမျှ)မရှိ-မဖြစ်မှု'သဘောကို အမှန်တကယ် ဖော်ပြဘွယ် မရှိချေ။ ကျန်းမာခြင်း'အတွက် ပါဠိဝေါဟာရသည် 'အာရောဂျ' ဖြစ်ရာ၊ ယင်းသည် သဒ္ဒတ္ထ=မူရင်းအနက်အားဖြင့် 'အနာရောဂါမရှိ(ကင်း)ခြင်း'ကို ဆိုလိုသော 'မရှိ-မဖြစ်မှုပြ' ဝေါဟာရဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် 'အာရောဂျ'သည် 'မရှိ-မဖြစ်မှု'သဘောမျိုးကို မဖော်ပြချေ။ ဒိဗ္ဗာန'ပုဒ်အတွက် အဓိပ္ပါယ်တူပုဒ်တစ်ခုလည်းဖြစ်သော 'အမတ' (မသေသော) ပုဒ်သည် 'မရှိ-မဖြစ်ပြ' ပုဒ်ဖြစ်သော်လည်း၊ 'မရှိ-မဖြစ်ပြ' သဘောမျိုးကို မဖော်ပြချေ။ 'ဒိဗ္ဗာန'အတွက် အသိများ-ထင်ရှားလှသော ပုဒ်များအနက် ပုဒ်တစ်ခုသည် 'ဗုတ္တိ= လွတ်မြောက်ခြင်း' (ဝါ) 'ဝိဗုတ္တိ=လုံးဝလွတ်မြောက်ခြင်း'-ဟုဖြစ်ရာ၊ ယင်းသည် 'မရှိ-မဖြစ်မှု' သဘောမျိုး မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် 'ဒိဗ္ဗာန'-ဟူသည် 'တဏှာ၊ ဒေါသ၊ အဝိဇ္ဇာ'- စသည် မကောင်းသည့်တရားအလုံးစုံမှ လွတ်မြောက်မှု (လုံးဝလွတ်မြောက်မှု)မျိုး ဖြစ်၍၊ 'ဒွိတ္တသဘော၊ သမ္ပန္နသဘော၊ အချိန်ကာလနှင့် (ဒြပ်ဝတ္ထုမရှိရာ) ကွက်လပ်'-နှင့် ဆိုင်သည့် ဝေါဟာရတွေ အလုံးစုံမှ လွတ်မြောက်မှု ဖြစ်၏။

ထို့ပြင်၊ 'ဗုဒ္ဓ၏ ကွယ်လွန်သွားခြင်း'နှင့် ပတ်သက်၍ ပါဠိကျမ်းများ၌ 'ပရိနိဗ္ဗတ'- ဟူသော ပုဒ်ကို သုံးစွဲထား၏။ ("ဗုဒ္ဓသည် 'ပရိနိဗ္ဗာန်'သို့ စံဝင်သွားပြီ"-ဟု မှားယွင်းစွာ ဘာသာပြန်ဆိုထားအပ်သော) 'ပရိနိဗ္ဗတ'-ပုဒ်သည် အမှန်အားဖြင့် 'လုံးဝဥဿုံ ချုပ်ငြိမ်း သွားပြီ'-ဟု ဆိုလိုသည်။ အကြောင်းမှာ- ဗုဒ္ဓ (ဝါ) ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မှာ စုတေသွားပြီးနောက် တဖန်ဘဝသစ်ဖြစ်မှု မရှိတော့သောကြောင့်တည်း။ "စုတေသွားပြီးနောက် (ပရိနိဗ္ဗာန) ဘုရား၊ ရဟန္တာအား ဘာဖြစ်သွားသနည်း"-ဟူသော မေးခွန်း ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ဤ မေးခွန်းသည် မဖြေကြားအပ်သော (အဗျာကတ)မေးခွန်းမျိုးထဲမှာ ပါဝင်သည်။ ဗုဒ္ဓသည် ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ မိန့်ဆိုသည့်အခါမှာပင်၊ "အဘိဓာန်ဝေါဟာရများထဲပါ မည်သည့် ဝေါဟာရများကမှ 'စုတေသွားပြီးနောက် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား ဘာဖြစ်သွားသည်'-ဆိုတာကို ဖော်မပြနိုင်'-ဟူ၍ မိန့်ဆိုခဲ့ပေသည်။ ထို့ပြင် 'လောင်စာထင်း ဖြည့်ဆည်းမှု မရှိတော့သော အခါ၊ ငြိမ်းသွားသည့်မီးနှင့်ငင်း၊ 'မီးစာနှင့်ဆီ ကုန်သွားသောအခါ၊ ငြိမ်းသွားသည့်မီးလျှံ'

နှင့်၎င်း စုတေသွားပြီးနောက် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို မကြာခဏ နှိုင်းယှဉ်ပြလေ့ရှိ၏။ ဤနေရာ၌ “ငြိမ်းသွားသည်မီး၊ မီးလျှံနှင့် နှိုင်းယှဉ် ပြသောအရာသည် နိဗ္ဗာန်-မဟုတ်ပဲ။ နိဗ္ဗာန်ကို (မဂ်-ဖိုလ်)ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်=မျက်မှောက် ပြုပြီးသော၊ ဓန္ဒာ ၅-ပါးဖြင့် ပေါင်းစုဖွဲ့ထား (၍) ချုပ်ငြိမ်းသွား)သော ပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ)သာ ဖြစ်၏”-ဟူ၍ ရှင်းလင်းစွာ သိနားလည် သင့်သည်။ နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်းသွားသော မီး၊ မီးလျှံနှင့် ဘယ်တော့မှ နှိုင်းယှဉ်မထားပေ။

နိဗ္ဗာန်သည် ‘ဒွိတ္တသဘော၊ သမ္ပန္နသဘော’-ပြ ဝေါဟာရတွေ အလုံးစုံကို ကျော်လွန်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်သည် ‘ဘဝရှိမှု၊ ဘဝမရှိမှု’-ဟူသော ထင်မြင်ယူဆ မှုတို့ကို ကျော်လွန်သွားပေသည်။ ‘နိဗ္ဗာန်သဘောကို ရှင်းပြဖော်ပြဘို့အတွက် ‘သုခ=ချမ်းသာ -ချမ်းမြေ့မှု၊ ‘သန္တိသုခ=အေးငြိမ်းချမ်းသာမှု’-ဟူသော ဝေါဟာရကို အသုံးပြုထားသော် လည်း ဤနေရာ၌ ယင်းဝေါဟာရမှာ လုံးဝခြားနားသည့် အဓိပ္ပါယ်ပါရှိနေသည်။ အရှင် သာရိပုတ္တရာက- “အို မိတ်ဆွေ၊ နိဗ္ဗာန်သည် ချမ်းသာလှ၏။ နိဗ္ဗာန်သည် ချမ်းသာလှ၏”- ဟူ၍ တခါတုန်းက ကျူးရင့်-ပြောဆိုခဲ့၏။ ထိုအခါ အရှင်ဥဒါယိက “မိတ်ဆွေသာရိပုတ္တရာ၊ သို့ရာတွင် ခံစားမှုမရှိလျှင်၊ အဘယ်ချမ်းသာမှုသည် ဖြစ်နိုင်အံ့နည်း”-ဟု မေးလိုက်၏။ ထိုအခါ “ခံစားမှုမရှိကာသည်ပင် ချမ်းသာခြင်း(အစစ်) ဖြစ်၏”-ဟူသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ ၏ အဖြေစကားသည် အလွန်ပင် အဘိဓမ္မာ=ဒဿနသဘော ပါရှိပြီး၊ သာမန်သိနားလည် မှုကို ကျော်လွန်သွားပေ၏ --

နိဗ္ဗာန်သည် ‘တက္ကဗေဒ၊ ယုတ္တိဗေဒ (နည်းဖြင့် ထင်မြင်ယူဆမှု)ကို ကျော်လွန် သွား၏ (အ.တက္ကာဝစရ)။ အချည်းနှီးဖြစ်သော၊ အသိဉာဏ်ဆိုင်ရာ အပျင်းဖြေ- အချိန်ဖြုန်း ကစားမှုအနေဖြင့် နိဗ္ဗာန်နှင့်ပတ်သက်၍ တွေးဆ-ဆင်ခြင် ဆွေးနွေးမှုတွေကို မည်မျှပင် ထပ်ခါထပ်ခါ ကျွန်ုပ်တို့အား ထုတ်ပြုလုပ်ကြပေမဲ့၊ ထိုနိဗ္ဗာန် (အကြောင်း)ကို ထိုနည်းဖြင့် ဘယ်တော့မှ နားလည်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်။ နိဗ္ဗာန်ကို ပညာရှိ (အရိယာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကသာ မိမိတို့သန္တာန်အတွင်း၌ ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်-မျက်မှောက်ပြုရလေသည် (=ပစ္စုတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညာဏံ)။ ကျွန်ုပ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်ပေးသည့် မဂ္ဂင်-

ကျင့်စဉ်လမ်းကို သည်းခံစိတ်ရှည်စွာဖြင့် ခွဲလှဲလကြီးစွာဖြင့် လိုက်နာ-ကျင့်ကြံအားထုတ်
 ၍၊ မိမိတို့ကိုယ်ကို စိတ်ပါလက်ပါစွာဖြင့် (စိတ်ခါတ်တိုးတက်အောင်) လေ့ကျင့်ကာ-
 စိတ်စင်ကြယ်အောင် ပြုလုပ်၍၊ လိုအပ်သော စိတ်တိုးတက်မှုကို ရရှိခဲ့လျှင်၊ တနေ့နေ့မှာ
 ကျွန်ုပ်တို့သန္တာန်အတွင်း၌ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်-မျက်မှောက်ပြုနိုင်ရာ၏ (ထိုအခါ
 ကျမှသာ၊ 'နိဗ္ဗာန်သည် အဘယ်သဘောရှိသည်'-ဆိုတာကို ကျွန်ုပ်တို့ ကောင်းစွာ
 သိနားလည်ကြပါလိမ့်မည်)။ "ကောင်းကောင်း မကျင့်ကြံ-အားမထုတ်လျှင်၊ ပြည့်စုံ
 ကောင်းမွန်သည့် အသိဉာဏ် မဖြစ်နိုင်"။

၄။ 'ဒုက္ခဈုပ်ငြိမ်းရာ(နိဗ္ဗာန်)သို့ ပို့ဆောင်သော လမ်းစဉ်'အမှန် အရိယသစ္စာ
 (ဒုက္ခ-နိရောဓ-ဂါမိနီ ပဋိပဒါ အရိယ.သစ္စာ)

ဤအရိယသစ္စာသည် (တဏှာနှင့် ကိုယ်စိတ် ၂-ပါး ဆင်းရဲမှု-ဒုက္ခကို ဖြစ်စေ
 သည့်) အစွန်းရောက်ကျင့်စဉ် ၂-ပါးကို ရှောင်ရှားသောကြောင့်၊ 'အလယ်အလတ်ကျင့်စဉ်'
 (မဇ္ဈိမ.ပဋိပဒါ)-ဟု ခေါ်တွင်သည်။ အစွန်းရောက်ကျင့်စဉ် ၂-ပါးကား ၁- ကာမဂုဏ်တွေ
 (ခံစားမှုနည်း)အားဖြင့် စိတ်ချမ်းသာမှုကို ရှာခြင်း-ဖြစ်သော (တဏှာပွားမှုကို ဖြစ်စေသည့်)
 'လျော့လွန်းသော'-အစွန်းရောက်ကျင့်စဉ်တမျိုး။ ယင်းကျင့်စဉ်သည် 'ယုတ်ညံ့၏၊ ရွာသူတို့
 ၏ (ဘုံ)အကျင့်ဖြစ်၏၊ မမြင့်မြတ်၊ အကျိုးမရှိ-ကောင်းကျိုးမပြု၊ သာမန်ပုထုဇဉ်တို့၏
 အကျင့်ဖြစ်၏ ။ ၂- (ကျင့်နည်းအမှန်ကိုမသိ၍) ပြင်းထန်သည့် 'တပအကျင့်' ပုံစံအမျိုးမျိုး
 ရှိသော၊ (တဏှာ-မဖြစ်အောင်ဆိုပြီး) မိမိကိုယ်ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနည်းအားဖြင့် စိတ်
 ချမ်းသာကို ရှာခြင်းဖြစ်သော (ကိုယ်စိတ် ၂-ပါး ဆင်းရဲမှုကို ဖြစ်စေသည့်) 'တင်းလွန်းသော'
 -အစွန်းရောက်ကျင့်စဉ်တမျိုး။ ယင်းကျင့်စဉ်သည် 'ကိုယ်စိတ် ၂-ပါး ဆင်းရဲမှုကို ဖြစ်စေ၏၊
 မမြင့်မြတ်၊ အကျိုးမရှိ-ကောင်းကျိုးမပြုချေ'။ ဗုဒ္ဓသည် (တောထွက်ခင်က 'တဏှာပွား-
 ကျင့်စဉ်'နှင့် တောထွက်ပြီးနောက် 'မိမိကိုယ်ကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်-ကျင့်စဉ်'-ဟူသော)
 ဤ'အစွန်းရောက်ကျင့်စဉ်' ၂-မျိုးလုံးကို ကိုယ်တော်တိုင်ပင် ရှေးဦးစွာ ကျင့်ကြံအားထုတ်

ခဲ့ပြီးဖြစ်၍၊ 'ယင်းကျင့်စဉ်တို့သည် ဗောဓိဉာဏ်ကို ရရှိတို့ရန် အသုံးမကျကုန်'-ဟု ကိုယ်တော်တိုင်ပင် တွေ့ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သောကြောင့်၊ ဗုဒ္ဓသည် ကိုယ်တိုင်တွေ့ကြုံ-ခံစားခဲ့ရမှု အားဖြင့် 'မလော့လွန်း-မတင်းလွန်းသော အလယ်အလတ်ကျင့်စဉ်'ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့၏။

ယင်းကျင့်စဉ်သည် 'ဉာဏ်အမြင်ကို ဖြစ်စေ၏။ အေးငြိမ်းမှု-ထိုးထွင်းသိမှု-(သစ္စာသိတဲ့) ဗောဓိဉာဏ်နှင့် (ဘဝနှင့် ဒုက္ခချုပ်ငြိမ်းရာ) နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်ပေး၏။ ဤ 'မဇ္ဈိမပဋိပဒါ-ကျင့်စဉ်'ကို 'အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိ မြတ်သောကျင့်စဉ် (အရိယ.အဋ္ဌကိက.မဂ္ဂ)-ဟု အများအားဖြင့် ညွှန်းဆိုထား၏။ အကြောင်းကား-ယင်းကျင့်စဉ်သည် (အောက်ဖော်ပြပါ) အင်္ဂါ-အမျိုးအစား ၈-မျိုးဖြင့် ပေါင်းစပ်-ဖွဲ့စည်းထားသောကြောင့်တည်း။

- ၁- သမ္မာဒိဋ္ဌိ=မှန်ကန်စွာသိမြင်မှု၊ ၂- သမ္မာသင်္ကပ္ပ=မှန်ကန်စွာကြံစည်မှု၊
- ၃- သမ္မာဝါစာ=မှန်ကန်စွာပြောဆိုမှု၊ ၄- သမ္မာကမ္မန္တ=မှန်ကန်စွာပြုလုပ်မှု၊ ၅- သမ္မာအာဇီဝ=မှန်ကန်စွာအသက်မွေးမှု၊ ၆- သမ္မာဝါယာမ=မှန်ကန်စွာအားထုတ်မှု၊ ၇- သမ္မာသတိ=မှန်ကန်စွာသိမှတ်မှု၊ ၈- သမ္မာသမာဓိ=မှန်ကန်စွာ(ကောင်းသောအရာ၌) စိတ်တည်ကြည်မှု။

၄၅-နှစ်အတွင်း ဗုဒ္ဓကိုယ်တော်တိုင် စွဲမြဲစွာ-စူးစိုက်ဟောကြားခဲ့သော 'ဗုဒ္ဓ၏ တရားတော်တရလုံးသည် လက်တွေ့အားဖြင့် ဤကျင့်စဉ်ကို 'တနည်းမဟုတ်-တနည်းဖြင့်' (တနည်းနည်းဖြင့်) ရှင်းလင်းဟောကြားလေသည်။ ဗုဒ္ဓသည် မိမိဟောကြားသည့် တရားကို နားလည်-လိုက်နာ-ကျင့်သုံးနိုင်သည့် လူ၏ ဉာဏ်စွမ်းနှင့် စိတ်ဓါတ်တိုးတက်မှုတို့၏ အဆင့်အတန်းအရ၊ လူအမျိုးမျိုးတို့အား စကားလုံးအမျိုးမျိုး၊ နည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ယင်းကျင့်စဉ်ကို ရှင်းလင်းဟောကြားခဲ့ပေသည်။ သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓစာပေကျမ်းဂန်များ၌ ပြန့်ကြဲပါရှိနေသည့် ထိုတရားတော် ထောင်ပေါင်းများစွာ၏ အနှစ်သာရကို 'အင်္ဂါ ၈-ပါးရှိ အရိယာမဂ္ဂင်'ထဲ၌ တွေ့ရှိရသည်။

မဂ္ဂင်-ကျင့်စဉ်ထဲပါ အင်္ဂါ(တရား)၈-ပါးတို့ကို အထက်ပါ စဉ်နေကျစာရင်းထဲ၌ ပေးထားသည့်အတိုင်း နိပါတ်စဉ်အားဖြင့် တခုပြီးမှတခု လိုက်နာ-ကျင့်သုံးသင့်သည်-

ဟု မယူဆရပေ။ သို့ရာတွင် ယင်းမဂ္ဂင် ၈-ပါးတို့ကို ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၏ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုအရ ဖြစ်နိုင်သမျှ အနည်းနှင့်အများ (နည်းများမဆို) ကျင့်ကြံအားထုတ်-ပွားများရသည်။ ယင်း မဂ္ဂင် ၈-ပါးလုံးသည် အတူတကွ ဆက်နွယ်နေ၍၊ တရားတခုသည် အခြားသောတရား များ ပွားများခြင်းကို ကူညီပေးလေသည်။

ဤမဂ္ဂင် ၈-ပါးတို့သည် **I. သီလ**-အကျင့်သီလ၊ **II. သမာဓိ**-စိတ်တည်ကြည် တည်ငြိမ်မှု၊ စိတ်၏တိုးတက်မှု၊ **III. ပညာ**-ထိုးထွင်းသိမြင်သည့် ဉာဏ်ပညာ"-ဟူသော ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ (စိတ်)လေ့ကျင့်မှု-ကျင့်ကြံဆုံးမမှု၌ အထူးလိုအပ်-အရေးပါ သည့် အချက် ၃-ရပ်တို့ကို မြင့်မားသွားအောင်-ပြည့်စုံကောင်းမွန်သွားအောင် အားထုတ် ခြင်းကို ရည်ရွယ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကျင့်စဉ်ထဲပါ မဂ္ဂင် ၈-ပါးတို့ကို ဤခေါင်းစဉ် ၃-ခု အရ စုပေါင်း၍ ရှင်းပြလျှင်၊ ယင်းတို့ကို ပိုနားလည်ဘို့အတွက် ပို၍အထောက်အကူ ပါလိမ့်မည်။

'အကျင့်သီလ'သည် ဗုဒ္ဓဘာသာအရ၊ **'ဗုဒ္ဓ၏တရားတော် အခြေခံထားရာ'**- ဖြစ်သော၊ သတ္တဝါတွေအားလုံးကို ချစ်ခင်မှု (**မေတ္တာ**)နှင့် သနားကြင်နာမှု (**ကရုဏာ**)- ဟူသော ကျယ်ပြန့်လှသည့် အယူအဆ-သဘောအပေါ်၌ တည်ဆောက်ထားလေသည်။ ဗုဒ္ဓသည် လူ့လောကကို သနားကြင်နာမှုကြောင့်၊ လူများစွာတို့၏ အကျိုးစီးပွားအတွက်၊ လူများစွာတို့၏ ချမ်းသာမှုအတွက် မိမိ၏တရားတော်ကို ဟောကြားခဲ့ပေသည်။ (**ဗဟုဇန ဟိတာယ ဗဟုဇန သုခါယ လောကာနုကမ္မာယ**)

ဗုဒ္ဓဘာသာအရ၊ လူတိုင်းအဘို့ ပြည့်စုံကောင်းမွန်ဘို့ရန် အညီအမျှ တိုးတက် အောင် ပွားများအားထုတ်သင့်သည့် ဤတရားကောင်း ၂-ပါးရှိပေသည်။ ၁- **မေတ္တာ-ကရုဏာ**=သတ္တဝါတွေအားလုံးသို့ ထားရှိသည့် ချစ်ခြင်း=မေတ္တာ၊ စိတ်နှလုံးကောင်း ထားမှုနှင့် သနားကြင်နာခြင်း=ကရုဏာ။ ၂- **ပညာ**=အသိပညာ။ ဤနေရာ၌ ၁- **'မေတ္တာ ကရုဏာ'**-သည် **'စိတ်နှလုံး'**၏ ဂုဏ်များ(ဝါ)စိတ်လှုပ်ရှား-ခံစားမှုဘက်၌ ပါဝင်သော 'ပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်း၊ သတ္တဝါတွေအားလုံးကို ချစ်ခင်ခြင်း၊ သနားကြင်နာခြင်း၊ ကိုယ်ချင်း စာခြင်း၊ ခွင့်လွှတ်ခြင်း၊ သည်းခံခြင်းနှင့် ထိုကဲ့သို့ မြင့်မြတ်သည့် အခြားသောတရား

ကောင်းများကို ကိုယ်စားပြုသည်။ ၂- 'ပညာ'သည် မိမိအတွက်၊ သူတပါးတို့အတွက် အကျိုးစီးပွားကို ဘယ်လိုလုပ်ဆောင်ရမည်ကို သိမြင်သော 'အသိပညာပိုင်း' (၀၁) 'ဥပဏာန်-ဉာဏ်'၏ ဂုဏ်များကို ကိုယ်စားပြုသည်။ ၁- တစ်စုံတစ်ယောက်သည် 'အသိဉာဏ်ဘက်'ကို လစ်လျူရှုပြီး၊ 'စိတ်လှုပ်ရှားခံစားမှုဘက်'ကို တိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်လျှင်၊ သူသည် 'စိတ်နှလုံးကောင်းသော လူမိုက်-လူအ(ဗာလ)မျိုး ဖြစ်သွားနိုင်၏။ ၂- 'စိတ်လှုပ်ရှားခံစားမှုဘက်'ကို လစ်လျူရှုပြီး၊ 'အသိဉာဏ်ဘက်'ကိုသာ တိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်လျှင် သူတပါးတို့အတွက် ခံစားမှုမရှိသော 'နှလုံးသား=စိတ်ထားဆိုးသော (ကောက်ကျစ်သော) ဉာဏ်ရှိသူ' (၃၅၄)မျိုး ဖြစ်သွားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် လူတိုင်းသည် ဘက်စုံကောင်းမွန်ရန် အတွက် ဤ(မေတ္တာ-ကရုဏာနှင့်ပညာ) ၂-မျိုးစလုံးကို ညီမျှစွာ တိုးတက်အောင် လုပ်ရသည်။ ယင်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ 'ဘဝနေထိုင်နည်း'၏ ရည်မှန်းချက်ဖြစ်၏။ ယင်း 'ဘဝနေထိုင်နည်း'၌ မေတ္တာ-ကရုဏာနှင့် အသိဉာဏ်တို့သည် ခွဲမရနိုင်လောက်အောင် အတူတကွ ယှက်လျက်-ဆက်နွယ်လျက် ရှိကြပေသည်။

I. သီလ-အကျင့်သီလ

မေတ္တာနှင့် ကရုဏာအပေါ်၌ အခြေခံထားသော အကျင့်သီလ၌ 'ကောင်းစွာ ပြောဆိုခြင်း၊ ကောင်းစွာပြုလုပ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာအသက်မွေးခြင်း-ဟူသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး' ထဲပါ အင်္ဂါ ၃-ပါး ပါဝင်သည်။ (စာရင်းထဲပါ- အမှတ် ၃, ၄, ၅)။

၁- 'သမ္မာဝါစာ-မှန်ကန်စွာပြောဆိုခြင်း'-ဟူသည် "က-(သူတပါးတို့အား ပျက်စီးမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သော) မုသားစကားပြောဆိုခြင်းမှရှောင်၊ ၂- 'ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများ အကြား၌ မုန်းတီးမှု၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု၊ ကွဲပြားမှု၊ မညီညွတ်မှုကို ဖြစ်စေနိုင်သော' ဂုံးချော-ဂုံးတိုက်ခြင်း၊ အတင်းပြောဆိုခြင်း'မှရှောင်၊ ၃- ရန်ရှင်း-ကြမ်းတမ်း-မယဉ်ကျေး-မနာလိုဆဲရေးသောစကားကို ပြောဆိုခြင်း'မှရှောင်၊ ၄- အသုံးမကျ-အချည်းနှီး-မိုက်မဲသော ပြန်ဖျင်းစကား-စကားဖျင်းများကို ပြောဆိုခြင်း'မှရှောင်- ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ တစ်စုံတစ်ယောက်သည် မှားယွင်းသော၊ ထိခိုက်နစ်နာစေသော ဤစကားမျိုးတွေမှ ရှောင်ကြဉ်

သောအခါ၊ သဘာဝအားဖြင့် မှန်သောစကားကို ပြောဆိုရ၏။ မိတ်ဆွေဆန်သော၊ အကျိုး
လိုလားသော၊ သာယာဘွယ်သော၊ နူးညံ့သော၊ အဓိပ္ပါယ်ပါရှိသော၊ အသုံးဝင်(ကျ)သော
စကားလုံးများကို သုံးစွဲရသည်။ တစ်စုံတစ်ယောက်သည် သတိကင်းမဲ့ (လက်လွတ်)စွာ
မပြောဆိုသင့်ပေ။ စကားကို သင့်လျော်တဲ့အချိန်နှင့် နေရာမှာ ပြောဆိုသင့်၏။ အသုံးဝင်
(ကျ)သည့် စကားတစ်ခုတစ်ရာကို မပြောဆိုနိုင်လျှင်၊ မြင့်မြတ်သော နှုတ်ဆိုတ်နေမှုကို
ကျင့်သုံးသင့်သည်။

၂- 'သမ္မာကမ္မန္တ-မှန်ကန်စွာပြုလုပ်ခြင်း'-သည် 'ကောင်းမြတ်သော၊ ဂုဏ်အသရေ
ရှိသော၊ အေးငြိမ်းသော ပြုလုပ်မှု'ကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ 'တစ်စုံတစ်ယောက်သည်
သူတပါးတို့ကို သတ်ခြင်း၊ ခိုးယူ-တိုက်ယူ-လုယူခြင်း၊ တရားဥပဒေနှင့် မညီသော မေထုန်
မှုမှုဒင်း (မူးယစ်စေသည့် အရက်သေစာနှင့် မူးယစ်ဆေးများကို သုံးစွဲခြင်းမှုဒင်း) ရှောင်ကြဉ်
သင့်၏' -ဟု ကျွန်ုပ်တို့အား သွန်သင်ထားပေသည်။

၃- 'သမ္မာအာဇီဝ-မှန်ကန်စွာအသက်မွေးခြင်း'-ဟူသည် 'လက်နက်များ၊ သေစေ
နိုင်သည့် လက်နက်များ၊ မူးယစ်စေတတ်သည့် အရက်သေစာ-မူးယစ်ဆေးများ၊ အဆိပ်
များ ရောင်းဝယ်ခြင်း၊ သတ်တို့အတွက် ကြက်ငှက်တိရစ္ဆာန်များ မွေးမြူခြင်း'-စသည်ကဲ့သို့
သော သူတပါးတို့အား ထိခိုက်နစ်နာစေသည့် မကောင်း-ယုတ်မာ-မတရားသော အသက်
မွေးမှုကို ပြုလုပ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်သင့်သည်' -ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုကဲ့သို့ အသက်မွေးမှု
ပြုမည့်အစား^(မုဒ်) ဂုဏ်အသရေရှိ-မြင့်မြတ်သော၊ အပြစ်ကင်းသော၊ သူတပါးတို့အား
မထိခိုက်-မနစ်နာစေသော လုပ်ငန်းများဖြင့် အသက်မွေးသင့်သည်။

အထက်က ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း၊ 'အထက်ကပြဆိုအပ်သော အင်္ဂါ ၃-ပါး ပါဝင်
သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာ အကျင့်သီလမျိုးနှင့်ဆိုင်သော ပြုကျင့်မှုသည် ပုဂ္ဂိုလ်တဦးအတွက်၊
အဖွဲ့အစည်းအတွက် ပျော်ရွှင်ဘွယ်ကောင်းသော၊ ညီညွတ်(သာယာ)သော ဘဝမျိုးကို
မြှင့်တင်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။ 'ဤအကျင့်သီလသည် ပိုအဆင့်မြင့်
သည့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အားထုတ်ရရှိမှု (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်)တွေ အားလုံးအတွက် မရှိမဖြစ်

-မပါမပြီး အထူးလိုအပ်သော အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်၏-ဟု မှတ်ယူအပ်၏။ ဤအကျင့် သီလမပါရှိပဲ မည်သည့်စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုမျှ မဖြစ်နိုင်ပေ။

II. သမာဓိ-စိတ်၏တည်ကြည်မှု၊ စိတ်ကို တိုးတက်အောင် ပြုကျင့်မှု

ယင်းသမာဓိသည် 'ကောင်းစွာအားထုတ်မှု၊ ကောင်းစွာသတိကပ်-ရှုမှတ်မှု၊ ကောင်းစွာစိတ်တည်ကြည်မှု'-ဟူသော မဂ္ဂင် ၈-ပါးထဲပါ အခြားသောအင်္ဂါ ၃-ပါး ပါဝင်သည်။ (စာရင်းထဲပါ နံပါတ် ၆, ၇, ၈)

၄- 'သမ္မာဝါယာမ-မှန်ကန်စွာအားထုတ်မှု'-ဟူသည် "က- မိမိသန္တာန်၌ မကောင်းသော အကုသိုလ်တရားတွေကို ဖြစ်ခြင်းမှ ဟန့်တားရန်၎င်း၊ ခ- မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ထိုကဲ့သို့ မကောင်းသောအကုသိုလ်တရားတွေကို ပယ်ဖျောက်ပစ်ရန်၎င်း၊ ဂ- မိမိသန္တာန်၌ မဖြစ်ပေါ်သေးသော ကောင်းသောကုသိုလ်တရားတွေကို ဖြစ်ပေါ်စေရန်၎င်း၊ ဃ- မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်ပြီး (ထင်ရှားရှိ)သော ကောင်းသောကုသိုလ်တရားတွေကို တိုးပွား၍ ပြည့်စုံကောင်းမွန်စေရန်၎င်း"-အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

၅- 'သမ္မာသတိ-မှန်ကန်စွာသတိကပ်ရှုမှတ်မှု'-ဟူသည် 'က- ကာယ-ဓန္ဒာကိုယ်၏ လှုပ်ရှားမှုများ၊ ခ- ဝေဒနာ-ကိုယ်စိတ် ၂-ပါးဆိုင်ရာ ခံစားမှုများ၊ ဂ- စိတ္တ-စိတ်၏လှုပ်ရှား-လုပ်ဆောင်မှုများ၊ ဃ- ဓမ္မ-စဉ်းစား-ကြံစည်-စိတ်ကူးမှုများနှင့် စိတ်၏ အာရုံ-ဓမ္မာရုံများ နှင့် ပတ်သက်၍ သတိကပ်-ရှုမှတ်-အာရုံစိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

က- အာနာပါန-ဝင်လေ-ထွက်လေ ရှု-ရှိက်မှု၌ စူးစိုက်ရှုမှတ်မှုကို အားထုတ်ခြင်းသည် စိတ်၏တိုးတက်မှုအတွက် 'ဓန္ဒာကိုယ်'နှင့်ဆိုင်သော ထင်ရှား-ကျော်စောသည့် (စိတ်)လှေကျင့်မှုများတွင် တခုအပါအဝင်ဖြစ်၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုမှတ်မှုနည်းများအနေဖြင့်၊ ဓန္ဒာကိုယ်နှင့်ပတ်သက်၍ သတိကပ်-ရှုမှတ်မှုကို တိုးတက်စေသည့် အခြားနည်းလမ်းများစွာရှိကြ(သေး)သည်။

ခ- ဝေဒနာ-ကိုယ်စိတ် ၂-ပါး' ခံစားမှုများနှင့် ပတ်သက်၍၊ တစုံတယောက်သည် ကောင်း-မကောင်း-အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ခံစားမှု-ဝေဒနာအမျိုးအစား

အားလုံးကို၎င်း၊ မိမိသန္တာန်၌ ထိုဝေဒနာတွေ ဘယ်လိုဖြစ်ပေါ်လာပြီး ချုပ်ပျောက် သွားကြသည်တို့ကို ၎င်း ရှင်းလင်းစွာ (သိအောင်) ရှုမှတ်နေသင့်သည်။

ဂ- စိတ္တ-စိတ်၏လှုပ်ရှား လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍၊ တစ်စုံတစ်ယောက် သည် 'မိမိ၏စိတ်သည် တပ်မက်မှု 'တဏှာ' ရှိနေသလော-မရှိသလော၊ အမျက် 'ဒေါသ' ရှိနေသလော-မရှိသလော၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' ရှိနေသလော-မရှိသလော၊ ယုံ့လွင့်နေ သလော-တည်ကြည်နေသလော'-စသည်တို့ကို သိမှတ်နေသင့်သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် စိတ်၏လှုပ်ရှားလုပ်ဆောင်မှု အလုံးစုံကို၎င်း၊ ထိုစိတ်တွေ ဘယ်လိုဖြစ်ပေါ်လာပြီး ချုပ်ပျောက်သွားကြသည်ကို၎င်း' သိမှတ်နေသင့်သည်။

ဃ- ဓမ္မ-စဉ်းစား-ကြစည်-စိတ်ကူး-စိတ်၏အာရုံများနှင့်ပတ်သက်၍၊ တစ် တယောက်သည် ယင်းတို့၏ သဘောသဘာဝကို၎င်း၊ ယင်းတို့သည် ဘယ်လိုဖြစ်ပေါ် လာပြီး ချုပ်ပျောက်သွားကြသည်ကို၎င်း၊ ယင်းတို့သည် ဘယ်လိုတိုးတက်လာကြသည် ကို၎င်း၊ ယင်းတို့ကို ဘယ်လိုနှိပ်ကွပ်နှိပ်နင်းထားသည်-ပယ်ဖျောက်ပစ်သည်ကို၎င်း'- စသည်ဖြင့် သိနေသင့်သည်။

ဤစိတ်ကို ယဉ်ကျေးအောင်ပြုလုပ်ခြင်း (ဝါ) ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုပွားခြင်း ၄-မျိုးကို 'သတိပဋ္ဌာနသုတ်'ထဲ၌ အသေးစိတ် ရှင်းပြထားသည်။

င- သမ္မာသမာဓိ-မှန်ကန်စွာစိတ်တည်မှု-ဟူသည် ဈာန် ၄-ပါးကို ဖြစ်စေသော စိတ်တည်ကြည်မှုမျိုး ဖြစ်၏။ ဈာန်အားလုံးကို ရရှိပြီးသော်၊ ခံစားမှု-ဝေဒနာတွေ အားလုံး သည်၎င်း၊ စိတ်ချမ်းသာမှု-မချမ်းသာမှု၊ ပျော်ရွှင်မှု-ဝမ်းနည်းမှု'-ဆိုင်ရာ ဝေဒနာများပင်၎င်း ချုပ်ပျောက်သွားကြပြီး၊ စင်ကြယ်လှသော စိတ်တည်ငြိမ်မှုနှင့် စိတ်တည်ကြည်မှုတို့သာ ကြွင်းကျန်ကြတော့သည်။

ဤသို့အားဖြင့် 'သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ'-တို့ဖြင့် စိတ်ကို လေ့ကျင့်-ပြုပြင်-တိုးတက်အောင် ပြုလုပ်ရလေသည်။

III. ပညာ=ထိုးထွင်းသိမြင်သော ပညာ=ဉာဏ်

ယင်းပညာသည် 'မှန်ကန်စွာသိမြင်မှု၊ မှန်ကန်စွာကြံစည်မှု'-ဟူသော ကျန်မဂ္ဂင် ၂-ပါး ပါဝင်သည်။ (စာရင်းထဲပါ နံပါတ် ၁, ၂)

၇- 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ-မှန်ကန်စွာသိမြင်ခြင်း'-ဟူသည် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာအလိုအရ၊ သိနားလည်မှု ၂-မျိုးရှိ၏-- က- 'သိနားလည်ခြင်း'-ဟု ယေဘုယျအားဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ ခေါ်ဆိုနေကြသည့် သိနားလည်မှုမျိုးသည် 'မှတ်သားသိရှိခြင်း (သညာသိ), ဆည်းပူးစုဆောင်းထားအပ်သော မှတ်မိမှု, အချက်အလက်များအရ ဘာသာရပ်တစ်ခုကို မှတ်ဉာဏ်ဖြင့် မှတ်သားထားမှုမျိုး ဖြစ်၏။ ယင်းသိမှုမျိုးကို 'စာဆိုအတိုင်းသိမှု, ကျမ်းဂန်အားလျော်စွာသိမှု (အနုဇောစ)'-ဟု ခေါ်၏။ ထိုသိမှုမျိုးသည် မနက်ရှိုင်းချေ။ ခ- 'တကယ်နက်ရှိုင်းစွာ သိမှုမျိုး'ကို 'အမည်, အမှတ်အသား တံဆိပ်မပါပဲ၊ (ရုပ်-နာမ်)တရားတစ်ခုကို ယင်း၏သဘောအမှန်အတိုင်း သိမြင်သော ထိုးထွင်းသိမြင်သည့်ဉာဏ် (ပဋိဝေဓ)' ဟု ခေါ်၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုပွားမှု ပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် စိတ်သည် စိတ်၏အညစ်အကြေး တရားတွေအားလုံးမှ ကင်းစင်ပြီး၊ အပြည့်အဝ တိုးတက်-တည်ကြည်နေသည့်အခါမှသာ၊ ဤထိုးထွင်းသိမြင်သည့်ဉာဏ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။

ခ- 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ-မှန်ကန်စွာ ကြံစည်မှု'-ဟူသည် က- သတ္တဝါအားလုံးအထိ တိုးချဲ့-ဖြန့်ထားအပ်သော 'ကိုယ်ကျိုးမဘက်သော စွန့်လွှတ်မှု (ဝါ) တပ်မက်ခြင်းမရှိမှု'-အကြောင်းကို ကြံစည်မှု (နေက္ခမ)၊ ခ- 'ရန်ငြိုးမထားမှု, ကောင်းသောစိတ်ထား, ချစ်ခင်-ကြင်နာမှု (အဗျာပါဒ)၊ ဂ- မကျူးလွန်-မနှိပ်စက်-မပြစ်မှားမှု (အဝိဟီသာ)'-တို့ကို ဖော်ပြပါဝင်စေသည်။ 'ကိုယ်ကျိုးမဘက်-မတပ်မက်မှု, ကောင်းသောစိတ်ထား, မကျူးလွန်-မနှိပ်စက်-မပြစ်မှားမှု'ကို ကြံစည်ခြင်းတို့သည် မှန်ကန်စွာသိမြင်မှုကြောင့် တစ်တစ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ မှန်ကန်စွာသိမြင်မှု ကင်းမဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော 'ကိုယ်ကျိုးတွက်လိုချင်မှု, မကောင်းသည့်စိတ်ထား, မုန်းတီးမှု-ကျူးလွန်-ပြစ်မှား-နှိပ်စက်မှု'-ကို ကြံစည်ခြင်းတို့ကို (သမ္မာသင်္ကပ္ပ-က) ဖျက်ဆီးပစ်နိုင်သည်။

ဤမှန်ကန်သော ကျင့်စဉ်လမ်း (သမ္မာ.မဂ္ဂ)အကြောင်း အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြချက်မှာ 'ယင်းကျင့်စဉ်လမ်းသည် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း လိုက်နာ-ကျင့်ကြံ-ပွားများအားထုတ်ရန် စစ်မှန်သော ဘဝနေထိုင်နည်းဖြစ်ကြောင်း'-သိမြင်နိုင်သည်။ ယင်းကျင့်စဉ်ကား ကိုယ်-နှုတ်-

စိတ်အားဖြင့် မိမိကိုယ်ကို လှေကျင့်ဆုံးမခြင်း၊ တိုးတက်အောင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ စင်ကြယ်အောင် ပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်၏။ ယင်းကျင့်စဉ်သည် 'ယုံကြည်မှု၊ ဆုတောင်းမှု၊ ရှိခိုး-ပူဇော်ဆည်းကပ်မှု၊ ဘာသာရေးအခန်းအနား' ဖြင့် ပြုလုပ်ဖွယ် တစ်ခုတရာ မပါရှိချေ။ ဘာသာရေးယုံကြည်မှု-ဟု အများက ခေါ်ဆိုကြသည့် အရာမျိုး မပါရှိချေ။ ယင်းသည် ဤအဓိပ္ပာယ်အရ 'အကျင့်သီလ၊ စိတ်ဓာတ်၊ အသိဉာဏ်'တို့ကို ပြည့်စုံကောင်းမွန်အောင် ပြုကျင့်မှုအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ တဏှာနှင့်တဏှာကြောင့် ဖြစ်ရသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ဘဝနှင့်ဆိုင်သည့် မကောင်းမှုတွေ-ဒုက္ခတွေအားလုံးမှ လုံးဝလွတ်မြောက်မှု၊ အေးငြိမ်းသောချမ်းသာမှု'-တို့သို့ ပို့ဆောင်ပေးသော ကျင့်စဉ်လမ်းအမှန်ဖြစ်ပေသည်။

အရိယာသစ္စာ ၄-ပါးနှင့် ပတ်သက်၍၊ ပြုလုပ်ရန်ကိစ္စ ၄-မျိုး ရှိသည် --

၁- 'ပထမအရိယာသစ္စာ'-ကား 'ဘဝ၏ ပင်ကိုယ်သဘော၊ ဘဝ၏ ကိုယ်စိတ်

၂-ပါး ဆင်းရဲမှု၊ မမြဲမှု၊ ကျေနပ်ဖွယ်မရှိမှု၊ မတည်မမြဲ-မခိုင်ခံ့မှု'-ဟူသော 'ဒုက္ခ'ပင်တည်း။

ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍၊ ကျွန်ုပ်တို့ ပြုလုပ်ရန်ကိစ္စကား- ယင်းဒုက္ခကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ၊

ရှင်းလင်းစွာ၊ ပြည့်စုံစွာ သိနားလည်ရန် (ပရိညေယျ)ဖြစ်၏။ ၂- 'ဒုတိယအရိယာသစ္စာ'

ကား စိတ်၏ အခြားသောအညစ်အကြေး-ကိလေသာတရားတွေ အားလုံးနှင့်တကွဖြစ်သော၊

'တဏှာ'-တည်းဟူသော 'ဒုက္ခ၏အကြောင်းရင်း' ဖြစ်၏။ ဤအချက်ကို သိနားလည်မှုသည်

မလုံလောက်ချေ။ ဤနေရာ၌ ကျွန်ုပ်တို့၏ ပြုလုပ်ရန်ကိစ္စကား- ထို'တဏှာ'ကို စွန့်ပယ်

-ပယ်ဖျောက်-ပယ်သတ်-အမြစ်ပါဖြတ်ပစ်ရန် (ပဟာတဗ္ဗ) ဖြစ်၏။ ၃- 'တတိယ အရိယာ

သစ္စာ'-ကား 'အသစ်တခါတ်၊ မြတ်နိဗ္ဗာန်'-ဟူသော 'ဒုက္ခ၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်း (ချုပ်ငြိမ်းရာ)'

နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏။ ဤ၌ ကျွန်ုပ်တို့ ပြုလုပ်ရန်ကိစ္စကား-(လောကုတ္တရာ)မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့်

မျက်မှောက် ပြုရန် (သန္တိတာတဗ္ဗ) ဖြစ်၏။ ၄- 'စတုတ္ထအရိယာသစ္စာ'-ကား တဏှာနှင့်ဒုက္ခ

တို့ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်ပေးသည့် ကျင့်စဉ်-မဂ္ဂ ဖြစ်၏။ ဤအရာ၌ ကျွန်ုပ်တို့

ပြုလုပ်ရန်ကိစ္စကား ယင်းကိုကျင့်ကြံအားထုတ်-ပွားများရန် (ဘာဝေတဗ္ဗ) ဖြစ်၏။

The truth meaning of Soul (Atta)

“ဗုဒ္ဓ၏ ဒုတိယမြောက်တရားစတင် - ‘အနတ္တ’ (အနတ္တလက္ခဏ သုတ္တ)

✓ (၂) နိဒါန်း --- ‘အတ္တာ’ (S. အာတွန်)-ဟူသော ဝေါဟာရက ယေဘုယျ အားဖြင့် အကြံပြု-အဆိုပြုထားသည့်အရာ (သဘော)ကား “လူသန္တာန်ထဲ၌ ပြောင်းလဲနေသည့် ရုပ်ဓါတ်-နာမ်ဓါတ်များ၏ နောက်ကွယ်၌ မပြောင်းမလဲ (အမြဲတည်ရှိ)သော၊ နိစ္စထာဝရ တည်ရှိသော အမှန်တကယ်ရှိသည့် ဓါတ်တစ်ခုရှိ၏”-ဟူသည်ပင် ဖြစ်၏။ အချို့သော ဘာသာဝါဒများအရ “ပုဂ္ဂိုလ်-သတ္တဝါတဦးစီမှာ ထာဝရဘုရား (နတ်ဘုရား)က ဖန်ဆင်းအပ်သော၊ သေပြီးနောက် အဆုံး၌ ငရဲမှာဖြစ်စေ၊ ကောင်းကင်ဘုံမှာဖြစ်စေ အစဉ်ထာဝရအသက်ရှင်-နေထိုင်ရသော သီးခြား ‘အတ္တာဓါတ်’=ဝိညာဉ်တမျိုး ရှိ၏။ အကြောင်းမှာ- ထိုအတ္တာ၏လားရာ ‘ဂတိ’သည် အတ္တာကို ဖန်ဆင်းသူ (ထာဝရဘုရား)၏ တရားစီရင်မှုအပေါ်၌ တည်သောကြောင့် ဖြစ်၏”-(ဟု ဆို၏)။ အခြားဘာသာဝါဒများအရ “သတ္တဝါထဲရှိ အတ္တာ (ဝါ) အငယ်စား ‘အတ္တာ’သည် (တဖြေးဖြေး) လုံးဝစင်ကြယ်သွားပြီး၊ နောက်ဆုံးတွင် မူလက ၎င်းစတင်ဖြစ်ပေါ်လာရာ ‘စကြာဝဠာဆိုင်ရာ အကြီးစား ‘အတ္တာ’=ထာဝရဘုရား=ဗြဟ္မာနှင့် ပေါင်းစည်းသွားသည့် ကာလတိုင်အောင်၊ ဘဝများစွာ တလျှောက် ဖြတ်သန်းသွားရသည်”(ဟု ဆို၏)။ ဤလူသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အတ္တာ’သည် အကြံ-အတွေးများကို စဉ်းစားသူ၊ ခံစားမှု=ဝေဒနာတွေကို ခံစားသူ၊ မိမိ၏ ကောင်း-မကောင်းသော အမှုကံတွေအတွက် ဆုလာဘ်များ-အပြစ်ဒဏ်များကို လက်ခံရသူ ဖြစ်၏”(ဟု ဆို၏) ထိုကဲ့သို့သော အယူအဆမျိုးကို ‘အတ္တာ-အယူဝါဒ’-ဟု ခေါ်၏။

အယူအဆ ၂-မျိုးသည် စိတ်ပညာအားဖြင့် လူသားသန္တာန်၌ နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေ၏-- မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုနှင့် မိမိကိုယ်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း (ရှင်သန်နေမှု) ၂-မျိုးဖြစ်၏။ ၁- မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ဘို့အတွက်၊ လူသားသည် (အကြောက်တရားကြောင့်) မိမိကိုယ်ပိုင် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်-ဘေးကင်း-လုံခြုံ

မူအတွက် မိမိမိုခိုအားထားရာ 'ထာဝရဘုရား (နတ်ဘုရား)ကို ဖန်ဆင်းလေသည်။
၂- မိမိကိုယ်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း (ရှင်သန်နေမှု)အတွက်၊ လူသားသည် (တပ်မက်
တတ်သည့် 'တဏှာ'ကြောင့်) အစဉ်ထာဝရ အသက်ရှင်နေမည့် 'မသေသည့်သဘော
ရှိသော အတ္တါဓါတ်မျိုး ရှိ၏'-ဟူသော အယူအဆကို ကြံစည်စိတ်ကူးလေသည်။ လူသား
သည် မိမိ၏ 'မသိမှု-အဝိဇ္ဇာ, အားနည်းမှု, ကြောက်ရွံ့မှု, လိုချင်-တပ်မက်ခြင်း 'တဏှာ'
တို့ကြောင့် မိမိကိုယ်ကို နှစ်သိမ့်ဘို့ရန် ဤအရာ ၂-မျိုးကို လိုအပ်နေပေသည်။

ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်သည် ဤ'မသိ-မိုက်မဲမှု, အားနည်းမှု, ကြောက်ရွံ့မှု, လိုချင်-
တပ်မက်မှု'တွေကို မထောက်ခံပဲ၊ ယင်းတို့ကို အမြစ်ရင်း၌ ထုရိုက်ခုတ်ဖြတ်၍၊ ဖယ်ရှား-
ဖျက်ဆီးခြင်းဖြင့် လူသားအား ထိုးထွင်းသိမြင်တဲ့ အသိဉာဏ် ဖွင့်ပေးခြင်းကို ရည်ရွယ်
သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာအရ 'ထာဝရဘုရားနှင့် အတ္တာကြီး' (ကမ္ဘာကြီးကို သူက ဖန်ဆင်း
ခြင်းနှင့်အတူတကွ)-အယူအဆတို့သည် မှားယွင်းပြီး၊ အနှစ်ဗလား=အချည်းနှီးဖြစ်၏။
ဤအယူအဆတို့သည် လူသားသန္တာန်ထဲ၌ နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်တွယ်နေ-လွန်စွာမြတ်နိုး
စုံမက်-မိမိနှင့် နီးကပ်နေသောကြောင့်၊ ယင်းတို့ကို ဆန့်ကျင်သော၊ (ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်
ကဲ့သို့သော) တရားမျိုးကို သူက မကြားချင်-မသိချင် ဖြစ်ရပေသည်။

ဗုဒ္ဓကလည်း "('အနတ္တာ'တရားတော်ကဲ့သို့သော) မိမိ၏တရားတော်သည်
လူသား၏ မသိမှု, ကိုယ်ကျိုးကြည့်-တပ်မက်မှုတို့နှင့် ဆန့်ကျင်၏"-ဟူ၍ အလွန်
ကောင်းစွာ သိရှိခဲ့၏။ 'အနတ္တာ=အတ္တာဓါတ်မျိုးမရှိ'-ဟူသော တရားတော်သည် ဓန္ဒာ
၅-ပါးကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းမှ သဘာဝအရ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ရလဒ်ဖြစ်၏။ 'သတ္တဝါ,
ပုဂ္ဂိုလ်'-ဟု ခေါ်ဆိုသောအရာကား ဓန္ဒာ ၅-ပါးကို ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားသည့် အရာမျိုး
ဖြစ်၏။ ဤဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍-စိစစ်လိုက်သောအခါ၊ ယင်းတို့၏
နောက်ကွယ်၌ 'အတ္တါဓါတ်' (ဝါ) မပြောင်းမလဲ-အမြဲတည်နေ (နေထိုင်)သည့် ဓါတ်
ပစ္စည်းမျိုးအဖြစ် ယူနိုင်သောအရာမျိုး ဘာမျှမရှိချေ။

'သဏ္ဍတိသစ္စ'တီထွင်သမုတ်အပ်သောအမှန်တရား'နှင့် 'ပရမတ္ထသစ္စ=ပရမတ္ထ သဘောအားဖြင့် အဆုံးစွန်-အမှန်တကယ်ရှိသော အမှန်တရား'-ဟူသော 'သစ္စ-အမှန် တရား' ၂-မျိုးရှိ၏-ဟု မှတ်သားရာ၏။ ၁- 'ကျွန်ုပ်, သင်, သတ္တဝါ, ပုဂ္ဂိုလ်'-စသည် ကဲ့သို့သော နေ့စဉ်ဘဝ၌ ဖော်ပြပြောဆိုမှုတွေကို အသုံးပြုသည့်အခါ၊ လောက-လူသား တို့၏ အကျင့်လေ့နှင့် လျော်ညီသော 'မှန်ကန်မှု'ကို အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်၏။ ၂- သို့ရာတွင် 'ပရမတ္ထသဘောအားဖြင့် အဆုံးစွန်-အမှန်တကယ်ရှိသော အမှန်တရား'-ဟူသည် 'ဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့သာရှိပြီး၊ 'ကျွန်ုပ်, သတ္တဝါ, ပုဂ္ဂိုလ်'-ကဲ့သို့သော အရာမျိုးသည် အမှန်တကယ် အားဖြင့် မရှိ'-ဟူသည်ပင် ဖြစ်၏။ ('အ=အ'-အသေးဖြင့် ရေးအပ်သော) ပုဂ္ဂိုလ်-သတ္တဝါ ဆိုင်ရာ 'အတ္တါ-အငယ်စား'နှင့် ('A=အ'-အကြီးဖြင့် ရေးအပ်သော) တလောကလုံးဆိုင်ရာ 'အတ္တါ-အကြီးစား'- ၂-မျိုးစလုံး၏ နိစ္စ-ထာဝရအမြဲတည်နေမှုမျိုးကို ဗုဒ္ဓက လုံးဝ ငြင်းပယ် ထားပေသည်။

ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ထိုကဲ့သို့သော (အမြဲတည်ရှိနေသည့်) 'အတ္တါခါတ် မျိုး တည်ရှိမှုကို ငြင်းပယ်ရာ၌ 'လူသားတို့ တွေးခေါ်မြော်မြင်မှု-သမိုင်း'မှာ ထူးခြားစွာ ရပ်တည်နေပေသည်။ ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်အရ၊ 'အတ္တါဝါဒ-အယူအဆ'သည် စိတ်ကူးယဉ် သော, မှားယွင်းသောအယူဖြစ်ပြီး၊ 'ငါ, ငါ့ဟာ-ငါ့ဥစ္စာ, ကိုယ်ကျိုးကြည့်-လိုချင်တပ်မက် မှု, မုန်းတီး-ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု, မကောင်းတဲ့စိတ်ထား, ထောင်လွှားခြင်း, မာနကြီးခြင်း, ကိုယ်ကျိုးကိုသာကြည့်ခြင်းနှင့် အခြားသော စိတ်အညစ်အကြေးများ, ပြဿနာများ'- ဟူသော အန္တရာယ်များ-အကျိုးယုတ်စေသည့် စဉ်းစားမှုတွေကို ဖြစ်စေသည်။ ယင်း 'အတ္တါဝါဒ'သည် 'ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ ပြိုင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်မှုများမှစ၍ လူမျိုးတွေအကြား စစ်တိုက်မှုတွေအထိ'-ကမ္ဘာလောက၌ ရှိသမျှသော ဘေးဒုက္ခတွေအားလုံး ဖြစ်ပေါ်ရာ တရားမှားကြီး ဖြစ်ပေသည်။]

ဗြာဟ္မဏဝါဒ --- လောက၌ ဗုဒ္ဓမပွင့်ပေါ်မီက၊ နောင်တွင် 'ဟိန္ဒူဝါဒ' ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဗြာဟ္မဏဝါဒ'သည် အိန္ဒိယပြည်၌ ပြန့်ပွားခေတ်စားခဲ့သည်။ ဗြာဟ္မဏ

ဝါဒသည် 'ထုံးစံအားဖြင့် အတ္တါ=ဝိညာဉ်'-ဟု ဘာသာပြန်အပ်သော 'အတ္တာဂေါတ-တည် ရှိမှု'-ဟူသော အယူဝါဒတရားကို ဟောကြားသည်။ ဗုဒ္ဓသည် (လောက၌) ပွင့်ပေါ်လာ သောအခါ၊ (ထိုကဲ့သို့သော) 'အတ္တါဂေါတမိုးမရှိ'-ဟု အခိုင်အမာ မိန့်ဆိုလေ၏။ 'အတ္တာ'- ဟူသော ဝေါဟာရမှာ 'ဥပနိသျှဒ်ကျမ်း၊ ဘဂဝဒ်-ဂီတာကျမ်း'-ဟူသော ကျော်ကြားလှ သည့် ဟိန္ဒူကျမ်း ၂-ခု၌ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း၊ ကျယ်ဝန်းများပြားသည့် အဓိပ္ပါယ် တွေ ပါရှိသည်။ 'အတ္တာ'-ဆိုင်ရာ အယူအဆများစွာတို့ကို 'ဗြာဟ္မဇာလသုတ်'ခေါ် ဗုဒ္ဓ ကျမ်းစာထဲ၌ တွေ့ရှိရသည်။

အတ္တာ (S. အာတွန်)၏ အဓိပ္ပါယ်များ --- (၁) 'အတ္တာ'-သည် တစုံတခု၏ 'အတွင်းအနှစ်သာရ' ဖြစ်၏။ သစ်ပင်၏ အတွင်းအနှစ်သာရ (အနှစ်ပိုင်း)သည် အမာ ကျောဆုံး-အကောင်းဆုံးသောအပိုင်း (ဝါ) အနှစ်သာရ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ 'တစုံတခု၏ အနှစ်သာရ'သည် အမြဲတည်နေမှု၊ ခိုင်ခံ့မှုကို ဆိုလိုနိုင်သည်။ (၂) 'အတ္တာ'၏ အခြား အဓိပ္ပါယ်တခုကား၊ 'အခြားသူတို့အား (မိမိ၏) အမိန့်များကို လိုက်နာစေနိုင်သည့် အစွမ်း သတ္တိ (ဝါ) 'ရုပ်နာမ်အစု-အရာဝတ္ထု'တို့၏ သဘာဝအပေါ်၌ အစိုးရမှု=အာဏာကို အသုံး ပြုနိုင်သည့် တန်ခိုး'-ဟူသော 'အစိုးရမှု'အဓိပ္ပါယ် ဖြစ်၏။ (၃) ထို့ပြင် 'အတ္တာ'သည် အခြားသော အစိုးရမှု=တန်ခိုးအာဏာ၏ လက်အောက်ခံမဟုတ်၊ အရှင်သခင်ဖြစ်သူ- အမြင့်ဆုံးအစိုးရသူ-အာဏာပိုင် ဖြစ်၏။ (သယံဝသီ)။ (၄) ယင်း 'အတ္တာ'သည် အရှင် သခင်-ပိုင်ရှင်နှင့်တူ၏။ (သာမီ)။ 'အတ္တာ'သည် ကျွန်ုပ်တို့၏ (သတ္တဝါတို့၏) အရှင်သခင် ဖြစ်၏။ (၅) ယင်း 'အတ္တာ'သည် ကျွန်ုပ်တို့မှ ကွဲပြားခြားနားပြီး၊ ကျွန်ုပ်တို့ (တို့၏) အတွင်းသန္တာန်)အထဲ၌ နေထိုင်၍၊ ခန္ဓာ ၅-ပါး၏ အစိတ်အပိုင်းမဟုတ်သော နေထိုင်သူ ဖြစ်၏။ (နိဝါသီ)။

(၆) 'အတ္တာ'သည် အလုပ်အမှုကို ပြုသူလည်း (ကာရက)ဖြစ်၍၊ ကောင်း- မကောင်းသော အရာဟူသမျှကို အမှန်တကယ်ပြုလုပ်တာသည် 'အတ္တာ'ပင် ဖြစ်၏။ (၇) 'အတ္တာ'ဟူသည် ကျွန်ုပ်တို့ အမှုကိစ္စကိုပြုကြောင်း၊ ဆင်းရဲ-ချမ်းသာကို ခံစား-

စံစားကြောင်း၊ သိဘွယ်ကိုသိကြောင်း (ဝေဒဂူ၊ S. ၈၀၃က)ဖြစ်သော ဓါတ်တခု ဖြစ်သည်။
 “ကျွန်ုပ်တို့သည် အမှန်တကယ်ပင် ‘အတ္တာ’ ဖြစ်သည်”-ဆိုတာကို ကျွန်ုပ်တို့ မသိမှုကြောင့်
 မေ့နေလျက်၊ မိမိတို့ကိုယ်ကို ‘ခန္ဓာကိုယ်၊ အတ္တာ’နှင့် ထပ်တူတူကြောင်း မှတ်ယူကြသည်။
 ကျွန်ုပ်တို့သည် တစ်ခုတခုကို ပြုသည့်အခါ၊ အမှန်အားဖြင့် ‘အတ္တာ’၏ အမိန့်အရ ပြုခြင်း
 ဖြစ်သော်လည်း၊ “ကျွန်ုပ်တို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့၏ အသက်များ-ဘဝ
 များကို အမှန်တကယ် ကွပ်ကဲအုပ်ချုပ်ကြသည်”-ဟူ၍ မသိပဲနှင့် ယုံမှတ်နေကြသည်။
 ဤသို့အားဖြင့် ‘အတ္တာ’သည် ညွှန်ကြားစေခိုင်းသူ၊ တွေ့ကြုံခံစားသူ ဖြစ်ပေသည်။

(၈) ‘အတ္တာ’၏ အခြားအဓိပ္ပါယ်တခုကား “လူ-သတ္တဝါအားလုံးတို့၏ အတွင်း
 ၌ ရှိသော စိတ်-ဝိညာဉ်ဆိုင်ရာ ဓါတ်ပစ္စည်းတခု”-ဟူသော အဓိပ္ပါယ် ဖြစ်၏။ အတ္တာ
 -ဝိညာဉ်သည် ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အတ္တာဓါတ်မျိုး (အငယ်စား)ဖြစ်ပြီး၊ ယင်းသည် ‘ဗြဟ္မန်-
 ဗြဟ္မာ’-ဟုခေါ်သော ‘မဟာဘွန်-မဟတ္တာ’-အမြင့်မြတ်ဆုံးသောသတ္တဝါ-တလောကလုံး
 ဆိုင်ရာ အတ္တာ (အကြီးစား)နှင့် ထပ်တူတူပေသည်။ ‘ဗြဟ္မန်-ဗြဟ္မာ’ကဲ့သို့ပင် ‘အတ္တာ’
 သည် နိစ္စထာဝရ-အမြဲတည်ရှိ၏။ ခန္ဓာကိုယ် သေဆုံးသွားသောအခါ၊ ‘အတ္တာ’သည်
 အခြားခန္ဓာကိုယ်တခုသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားပြီး၊ ထိုခန္ဓာကိုယ်အား မိမိ၏အိမ်နေရာအသစ်
 ပြုလုပ်လေသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ယင်း‘အတ္တာ’သည် ဆွေးမြေ့သည့်ခန္ဓာကိုယ်ကို စွန့်
 ပယ်၍၊ (အခြား) ခန္ဓာကိုယ်အသစ်ကိုယူလျက် ခန္ဓာကိုယ်တခုမှ အခြားခန္ဓာကိုယ်တခုသို့
 ရွှေ့ပြောင်းသွားလေသည်။ ဟိန္ဒူဘာသာအရ ‘လွတ်မြောက်မှု’-ဟူသည် “ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ
 ‘အတ္တာ’ (အငယ်စား)သည် ‘ဗြဟ္မန်-ဗြဟ္မာ’ခေါ် တလောကလုံးဆိုင်ရာ ‘အတ္တာ’ (အကြီးစား)
 နှင့် ထပ်တူတူ၏”-ဟူ၍၎င်း၊ “ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ ‘အတ္တာ’ (အငယ်စား)သည် ‘ဗြဟ္မန်-ဗြဟ္မာ’
 (အတ္တအကြီးစား)၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်၏”-ဟူ၍၎င်း ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။

(၉) ‘အတ္တာ’သည် နိစ္စထာဝရ တည်ရှိ၏ --- မည်သူကမျှ ‘အတ္တာ’ကို မသတ်
 နိုင်-အနာတရ မဖြစ်စေနိုင်ချေ။ ‘ဘဂဝဒ်-ဂီတ’ကျမ်းထဲ၌၊ ‘ဝိရဏ’-နတ်ဘုရား၏ ဘဝ
 ပြောင်း-ဝင်စားသူတဦးဖြစ်သော ‘ကရိရှိဏာ (=ကဏှာ)’သည် ‘စစ်ဘုရင်ကြီး-အဇ္ဈန’

အား 'မည်သည့်လက်နက်ကမျှ 'အတ္တာ'ကို မခုတ်ဖြတ်နိုင်၊ မည်သည့်မီးကမျှ 'အတ္တာ'ကို မလောင်ကျွမ်းစေနိုင်"-ဟူ၍ ပြောပြလျက်၊ စစ်ပွဲသို့သွားရန် ညွှန်ကြားပြောဆိုသောအခါ၊ ဤ (နိစ္စထာဝရတည်ရှိမှု)သဘော သူ့စိတ်ထဲမှာ ရှိခဲ့သည်။ သင်သည် တစ်စုံတစ်ခုကို သတ်သော်မှပင်၊ သင်သည် ခန္ဓာကိုယ်ကိုသာ သတ်နိုင်၏။ 'လူသတ္တဝါထံရှိ နိစ္စထာဝရ တည်နေသော 'အတ္တာ'က မသတ်နိုင်၊ လူသတ္တဝါထံ၌ နိစ္စထာဝရတည်ရှိသော 'အတ္တာ' သည် မသေနိုင်။ သူ (အတ္တာ)သည် ဘယ်တော့မှ မမွေးဖွား၊ ဘယ်တော့မှ မသေ၊ နိစ္စ ထာဝရ အမြဲတည်ရှိနေ၏။ နောင်လဲပဲ အစဉ်ထာဝရ တည်ရှိ၏။

'အတ္တာ'၏ အဓိပ္ပါယ်များကို ပေးဘို့ရန် စိတ်ပညာရှင်များ အသုံးပြုအပ်သော 'ဝိညာဉ်၊ အနှစ်သာရ၊ အတ္တာဝါတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ နာမ်ဝိညာဉ်၊ စိတ်'-ကဲ့သို့သော ဝေါဟာရ တွေ များစွာရှိ၏။ ဤစိတ်ပညာဆိုင်ရာ ဝေါဟာရတို့သည် 'သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ တီထွင် သမုတ် အများလက်ခံထားသည့် အသက်-ဘဝကို ရှင်းပြဘို့ရန်' ဗုဒ္ဓဘာသာ၌ အသုံးပြု ထားသည့် ဝေါဟာရတချို့နှင့် ကိုက်ညီကြသည်။ ဤဝေါဟာရတို့သည် 'ပရမတ္ထ-အဆုံး စွန် ဖြစ်သော အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်' မှောက်မှားစေ-အထင်မြင်လွဲစေသည့် အမှန်တရား (သမ္မုတိ၊ သစ္စ)မျိုးသာ ပါရှိသော၊ အမည်ပညတ်များ၊ လောကီလူသားတို့ သုံးစွဲသည့် ဝေါဟာရများ၊ တီထွင်သမုတ် အများလက်ခံထားသည့် ဝေါဟာရများ၊ ချိတ်ဆွဲထား သည့် အမှတ်တံဆိပ်များသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

ပါဠိဘာသာ၌၊ 'သတ္တဝါတွေအကြောင်း တီထွင်သမုတ် အများလက်ခံထား သည့် စိတ်ပညာကို ရှင်းပြဘို့ရန် 'သတ္တ=သတ္တဝါ၊ ပုဂ္ဂလ=ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဧဝံ=အသက် (အသက် ဝါတ်)၊ အတ္တာ=ဝိညာဉ်အတ္တ'-ဟူသော ဝေါဟာရတွေ ပါရှိကြသည်။)

(ဗုဒ္ဓဘာသာသည် စစ်မှန်သော ဘာသာ --- 'အတ္တာ၊ ဝိညာဉ်'-အမျိုးအစား ဟူသမျှနှင့် ပတ်သက်၍၊ စိတ်ပညာ၊ ဘာသာအယူဝါဒဆိုင်ရာ အယူအဆအမျိုးမျိုးတွေ အားလုံး 'အမှန်တကယ် မတည်ရှိကြောင်း'ကို ဗုဒ္ဓက ပရမတ္ထအနက် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ငြင်းမယ်ထားပေသည်။ သို့ရာတွင် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတိုင်း၏ မှောက်မှားစေတတ်သည့်

buddhism and Antta doctrine

အသွင်အပြင်ကိုပေးသော၊ ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၏ ထူးခြားစွာ စီစဉ်-စီမံထားမှုကို ရှင်းပြဘို့ရန် 'အတ္တာ=ဝိညာဉ်, သတ္တဝါ'ကဲ့သို့သော ဝေါဟာရတွေကို ကျွန်ုပ်တို့ အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဗုဒ္ဓလက်ထက်က 'ဝစီရာ' အမည်ရှိ ရဟန္တာထေရ်မက ဤသို့ဆိုထားလေသည် ---

“အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းတွေအားလုံး (စုစည်း)ထားရှိသောအခါ၊

'လှည်း'-ဟူသော အမည်နာမကို အသုံးပြု၏။

ထို့အတူပင် ခန္ဓာ ၅-ပါး တည်ရှိသောနေရာမှာ၊

'သက်ရှိသတ္တဝါ'အကြောင်းကို ကျွန်ုပ်တို့ ပြောဆိုကြသည်။”

'အတ္တာ=ဝိညာဉ်ခါတ်၏ တည်ရှိမှု'ကို ဗုဒ္ဓဘာသာမှတစ်ပါး အခြားဘာသာတွေ အားလုံးက လက်ခံထားသည်။ ယင်းဘာသာကြီးတို့ကား- 'ခရစ်ယန်, အစ္စလာမ် (မူဆလင်), ဂျူး (ရဟူဒီ)ဘာသာ, ဟိဗရူ, ဂရိတ်ဘာသာ, ဓိရိစထရ-ဘာသာ, ဟိန္ဒူ, အိဂျစ်ဘာသာ, မိုဆိုပထေးမီးယားဘာသာ, တရုတ်, ဂျပန်ဘာသာဝါဒ'တို့ ဖြစ်၏။ 'ခရစ်ယန်, အစ္စလာမ်, ဂျူး (ရဟူဒီ)ဘာသာများ'အရ၊ “အတ္တာ=ဝိညာဉ်အသီးသီးသည် ဤကမ္ဘာကြီး ကုန်ဆုံးသောအခါ တရားစီရင်ခံရလိမ့်မည်။ --- ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါတစ်ဦးကို ငရဲဖြင့် အပြစ် ပေးသလော၊ ကောင်းကင်ဘုံနန်း၌ ထာဝရတပ်ဖြင့် ဆုပေးသနားသလော-ဟူသည်ကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ပေးမှာသည် ယင်းအတ္တာ=ဝိညာဉ်ပင် ဖြစ်၏။” ကျွန်ုပ်တို့ သိမြင်ကြသကဲ့သို့၊ ထုံးစံအားဖြင့် (ထာဝရတည်မြဲသည့်) အတ္တာ=ဝိညာဉ်-ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော၊ စိတ်ကူးယဉ် ခါတ်ပစ္စည်းမျိုး တည်ရှိမှုကို ငြင်းပယ်သည့် တရုတ်တည်းသော အဓိကဘာသာကြီးကား ဗုဒ္ဓဘာသာပင် ဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓသည် အတ္တာဝါဒကို ငြင်းပယ်ခဲ့၏ --- ဗုဒ္ဓအလိုအရ၊ နိစ္စထာဝရ တည်ရှိ သော, ချမ်းသာသူနှင့် ပြည့်စုံသော 'အတွင်းအနှစ်သာရ'-ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည့် အရာမျိုး လုံးဝမရှိချေ။ 'ရုပ်နာမ်အစု-အရာဝတ္ထုတို့၏ သဘာဝအပေါ်၌ အုပ်စိုးကွပ်ကဲမှုအာဏာကို ပြုလုပ်ရန် ကျွန်ုပ်တို့ တောင်းဆိုနိုင်သည့် အရာမျိုးလည်း မရှိချေ။ ဗုဒ္ဓဘာသာ၌ ပြုလုပ် ခြင်းမှတစ်ပါး ပြုလုပ်သူ'မရှိ၊ 'တွေ့ကြုံခံစားမှုမှတစ်ပါး 'တွေ့ကြုံခံစားသူ' မရှိချေ။ ရုပ်နာမ်

အစု-အရာဝတ္ထုဟူသမျှသည် အမြဲပြောင်းလဲနေသော၊ အကြောင်းတရားတို့က ပြုစီရင်
အပ် (ပြုစီရင်မှဖြစ်ပေါ်)သော ရုပ်နာမ်အစု-အရာဝတ္ထုတို့၏ 'သဘာဝနိယာမ'အရ အမြဲ
ဖြစ်ပေါ်-ချုပ်ပျောက်သည့်သဘော ရှိသောကြောင့်၊ အနန္တတန်ခိုးနှင့် ပြည့်စုံသည့်အရာမျိုး
-ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး လုံးဝမရှိချေ။

ဓန္ဒာ ၅-ပါးသာရှိ၏ --- "ဤဘဝထဲ၌ 'ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ,
ဝိညာဉ်=စိတ်'ဟူသော ဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့သာလျှင် အမှန်တကယ်အားဖြင့် ရှိကြ၏"-ဟူ၍
ကျွန်ုပ်တို့အား ဗုဒ္ဓက ဟောကြားခဲ့၏။ ဤဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့ကို (နောက် ၄-မျိုးအတွက်)
နာမ် နှင့် **ရုပ်** ၂-မျိုးအဖြစ် လျှော့ပစ်နိုင်၏။ ဤဓန္ဒာ ၅-ပါး (ဝါ) နာမ်-ရုပ်မှတစ်ပါး၊
'အတ္တာ'-ဟု ကျွန်ုပ်တို့ခေါ်ဆိုနိုင်သော မည်သည့်အရာမျိုးမျှ မတည်ရှိချေ။ နာမ်-ရုပ်၏
နယ်ပယ်အပြင်ဘက်၌ တည်ရှိသည့် တစ်ခုတည်းသောအရာကား 'အကြောင်းတရားတို့က
မပြုပြင်မစီရင်အပ်သော 'နိဗ္ဗာန်'တရားသာ ဖြစ်၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်သည်ပင် 'အနတ္တာ' ('အတ္တာ'
မဟုတ်) ဖြစ်၏။ တဖန်- အဘိဓမ္မာ၌၊ 'စိတ် ၈၉-ပါး, (အလယ်ဓန္ဒာ ၃-ပါးကို ပေါ်ပြ
သော) စေတသိက် ၅၂-ပါး, ရုပ် ၂၈-ပါး'တို့သည် အမှန်တကယ်ရှိသည့် ပရမတ္ထတရား
တို့၏ အုပ်စု ၃-ခု ဖြစ်ကြ၏။ ဤနေရာ၌လည်း 'အတ္တာ'ခေါ် အမြဲတည်တံ့သည့် 'နာမ်-
ဝိညာဉ်ခါတ်မျိုး'မရှိပဲ၊ ဤအုပ်စု ၃-ခုထဲပါ တရားတို့၏ အချင်းချင်းမှီတည်၍ လုပ်ဆောင်
မှုတွေသာ ရှိသည်။ "နာမ်-ရုပ်တို့၏ လုပ်ဆောင်မှုများထဲ၌ 'အတ္တာ'-ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည့်
အရာမျိုး လုံးဝမတွေ့နိုင်"-ဟု သိမြင်တို့ရန် ယခုလွယ်သွားပေသည်။

"ဤဘဝထဲ၌ ဓန္ဒာ ၅-ပါးသာရှိသည်"-ဟူ၍ ဗုဒ္ဓက ဟောကြားခဲ့၏။ ကျွန်ုပ်တို့
သည် ဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့ကို စုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် အရာမျှသာ ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာ
ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုမှု-ဟူသော နက်ရှိုင်းစွာ ထိုးဖောက်(ထွင်း)သိမြင်သည့်ဉာဏ်ဖြင့် ယင်းဓန္ဒာ
၅-ပါးတို့ကို တစ်ချင်းခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ စိစစ်ကြည့်ပြီးသောအခါ၊ "ဓန္ဒာ ၅-ပါးမှအပ
မည်သည့်အရာမျိုးမျှ, 'အတ္တာ'ခေါ် မည်သည့်ခါတ်မျိုးမျှ ကျန်ရှိတော့သည်မဟုတ်"-ဟူ၍
ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်လာလိမ့်မည်။ ဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့ကို စုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် အရာကား

‘ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ’-ဟု ခေါ်ဆိုသောအရာပင် ဖြစ်၏။ အချင်းချင်းကို မှီတည်၍-အပြန်အလှန်ပြုပြင်-ကျေးဇူးပြုနေကြသော ခန္ဓာ ၅-ပါးမှအပ အခြား မည်သည့်အရာမျိုး-ခါတ်မျိုးမျှ မရှိချေ။ ‘ညွှန်ကြား-စေခိုင်းသူ၊ ပြုလုပ်သူ၊ တွေ့ကြုံ-ခံစားသူ၊ အနှစ်သာရ(အတ္တာခါတ်)မျိုး လုံးဝမရှိချေ။

‘သစ္စက’ အမည်ရှိ အလွန်ထင်ရှားကျော်စောသည့် ပညာရှင်ကြီးအား ဗုဒ္ဓက ဤသို့ရှင်းပြ ဟောကြားခဲ့၏- “ခန္ဓာ ၅-ပါး (ဝါ) နာမ်-ရုပ်တရားတို့သည် ‘မမြဲသည့် အနိစ္စသဘော၊ ဆင်းရဲသည့် ဒုက္ခသဘော၊ အစိုးမရသည့် အနတ္တသဘောများ ရှိကြသော ကြောင့်၊ ‘အတ္တာ’ (မိမိကိုယ်ကို အစိုးရမှု)မဟုတ်ကုန်။ နာမ်သော်၎င်း၊ ရုပ်သော်၎င်း ‘အတ္တာ’ မဟုတ်ချေ။ (အစိုးမရ)။ မိမိ၏အရှင်သခင်-စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူလည်း မဟုတ်ချေ။ နှိပ်စက်ခြင်းသဘောသာ ရှိချေ၏။ လူများစွာတို့သည် “စိတ်=ဝိညာဉ်နှင့် အတ္တာခါတ်တို့ သည် ထပ်တူတူကြ၍ အချင်းချင်းဆက်နွယ်ကြ၏”-ဟု ယုံကြည်ကြ၏။ “စိတ်-အတ္တာ ခါတ်သည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်၍၊ ၎င်း(စိတ်၊ အတ္တာခါတ်)က ရုပ်ခန္ဓာ ကိုယ်အား အသက်နှင့်အသိစိတ်ကို ပေး၏”-ဟု အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူကြ၏။ “၎င်း (စိတ်၊ အတ္တာခါတ်)သည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ စိတ်ပိုင်း-နာမ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အလယ်ဗဟိုချက် ဖြစ်၏”-ဟူ၍လည်း ယုံကြည်ကြ၏။ သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓအလိုအရ၊ ‘ရုပ်’ကဲ့သို့ပင် ‘နာမ်-စိတ်’ သည်လည်း ‘အတ္တာ’မဟုတ်ချေ။ မပြောင်းမလဲ-အမြဲတည်နေသည့် နာမ်ခါတ်မျိုးအဖြစ် ဖြင့်၎င်း၊ ‘အတ္တာ’-ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည့် အရာမျိုးအဖြစ်ဖြင့်၎င်း သိမှတ်နိုင်သည့် အရာမျိုး-လည်း မဟုတ်ချေ။ ဗုဒ္ဓသည် ‘နာမ်နှင့်ရုပ်’ကို အညီအမျှပင် ကိုင်တွယ်ရှင်းပြထားပြီး၊ ယင်းနာမ်-ရုပ်တို့သည် တစ်ခုကိုတစ်ခု အချင်းချင်းမှီတည်၍ ဖြစ်ကြရသည်။

‘အနတ္တာ’ တရားတော်နှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုသည် ‘အတ္တာ-တည်ရှိမှု ငြင်းပယ်ခြင်း’ကို လွန်စွာကြောက်ရွံ့-စိုးရိမ်မှုအပေါ်၌ အခြေခံပုံပေါ်သည်။ လူတို့သည် မိမိတို့၏ အသက်-ဘဝများကို မကြာခဏ အလွန်ပင် တပ်မက်ကြသောကြောင့် “သူတို့ ၏ အတွင်းသန္တာန်၌ အမြဲတည်ရှိသော၊ အစဉ်ထာဝရရှိသော တစ်စုံတရာ ရှိ၏”-ဟု

ယုံကြည်လိုကြသည်။ တစ်တယောက်သည် ရောက်လာ၍၊ “သူတို့ အစဉ်ထာဝရ ဆက်လက်ဖြစ်နိုင်-နေနိုင်ကြောင်း၊ ‘အတ္တာခါတ်’ကဲ့သို့သော အရာမျိုး၊ အမြဲတည်ရှိသော အရာမျိုး သူတို့၏သန္တာန်ထံ၌ တခုမျှမရှိ-ဟူ၍ သူတို့အား ပြောပြသောအခါ၊ သူတို့သည် ကြောက်လန့်သွားနိုင်သည်။ သူတို့သည် ‘မိမိတို့အား ဘာ(ဘယ်အရာ) ဖြစ်လာမည်’- ဆိုတာကို သိလိုကြ၏။ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကို ကြောက်ရွံ့ကြ၏။ ‘ဝစ္ဆဂေါတ္တ-ဝတ္ထ’ ၌ ကျွန်ုပ်တို့ တွေ့မြင်ရသည့်အတိုင်း၊ ဗုဒ္ဓသည် ဤအချက်(သဘော)ကို သိရှိခဲ့၏။ ‘ဝစ္ဆဂေါတ္တ’သည် အခြားလူများစွာကဲ့သို့ပင် အနတ္တတရားတော်ကြောင့် ကြောက်လန့်ပြီး စိတ်ရှုတ်ထွေးသွားခဲ့သည်။

‘ဝစ္ဆဂေါတ္တ’-မည်သော ရဟန်းတပါးသည် တချိန်တ ဗုဒ္ဓထံသွား၍၊ ‘အတ္တာ ရှိသလော’-ဟု မေး၏။ ဗုဒ္ဓသည် ပြန်မပြောပဲ ဆိတ်ဆိတ်နေခဲ့၏။ ထိုနောက် ‘ဝစ္ဆဂေါတ္တ’ က ‘အတ္တာမရှိသလော’-ဟု မေး၏။ သို့သော် ဗုဒ္ဓသည် ဆိတ်ဆိတ်သာ နေပြန်၏။ ‘ဝစ္ဆဂေါတ္တ’ ထွက်ခွာသွားပြီးနောက်၊ ဗုဒ္ဓက အရှင်အာနန္ဒာအား “ဝစ္ဆဂေါတ္တသည် ‘အတ္တာ’ အကြောင်း စဉ်းစားရာ၌ အလွန်စိတ်ရှုတ်ထွေးသွားခဲ့၏”-ဟူ၍၎င်း၊ ၁- ‘အတ္တာသည် တည်ရှိ၏’-ဟု မိမိ(ဗုဒ္ဓ)က တုံ့ပြန်ပြောခဲ့ငြားအံ့၊ မိမိသဘောမတူသော ‘သဿတဒိဋ္ဌိ’-အမြဲ တည်ရှိ၏-ဟူသော အယူကို ဟောကြားတာ ဖြစ်သွားလိမ့်မည်။ ၂- ‘အတ္တာ သည် မတည်ရှိ’-ဟု မိမိ(ဗုဒ္ဓ)က ပြောဆိုခဲ့ငြားအံ့၊ မိမိ(ဗုဒ္ဓ)သည် “ပုဂ္ဂိုလ်-သတ္တဝါသည် စုတေ သွားသည့်အခါမှာ လုံးဝပျက်စီး-ပျောက်သွားမည့် ‘နာမ်-ရုပ်အဖွဲ့အစည်း’သာ ဖြစ်၏’-ဟူသော ‘ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ’-သေပြီးနောက် ပြတ်စဲ-ချုပ်ပျောက်သွား၏’-ဟူသော အယူဝါဒကို ဗုဒ္ဓဟောကြား၏”-ဟူ၍ ‘ဝစ္ဆဂေါတ္တ’က မှတ်ယူသွားနိုင်၏။ ဤဥစ္ဆေဒဝါဒသည် ‘ကံ တရား၊ တဖန် ပဋိသန္ဓေနေမှု၊ အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ပေါ်မှုသဘောတရား’တွေကို ငြင်းပယ်သောကြောင့် ယင်းအယူကို ဗုဒ္ဓက သဘောမူချေ။

စင်စစ်အားဖြင့် “လူ-သတ္တဝါတို့သည် (နောင်ဘဝ၌) ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြင့် ပြန်ဖြစ် ကြရ၏။ ယင်းပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ယခင်အတိတ်ဘဝမှ ကူးပြောင်းလာသည်မဟုတ်

သော်လည်း၊ အတိတ်ဘဝများ၌ ပါဝင်သော 'ကံ'-စသည် အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် တရားမျိုးဖြစ်၏။-ဟူ၍ ဗုဒ္ဓက ဟောကြားပေ၏။ သို့ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်-
 မွေးဖွားလာသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် စုတေလေပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ထပ်တူတူသည်လည်း
 မဟုတ်၊ စုတေလေပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်မှ လုံးဝကွဲပြားခြားနားစွာ မွေးဖွားလာသူလည်း
 မဟုတ်ပေ (န စ သော, န စ အညော)။ အရေးအကြီးဆုံး ပြောရလျှင် ဗုဒ္ဓတရား
 တော် အရ၊ မည်သည့်စိတ်ကူးယဉ် အတ္တခါတ်မျိုးမှ 'တဘဝမှ အခြားနောက်တဘဝသို့'
 ဆက်လက်ကူးပြောင်း-ဖြစ်သည် မဟုတ်ပေ။

သို့ရာတွင် ဤ'အနတ္တ'တရားတော်သည် 'ဝစ္ဆဂေါတ္တ'အတွက် (သိနားလည်ရန်)
 ခက်ခဲလွန်းနေသဖြင့်၊ 'ဝစ္ဆဂေါတ္တသည် အသိဉာဏ်အားဖြင့် ရင့်ကျက်လာမည့်အချိန်ကို
 ဗုဒ္ဓက စောင့်ဆိုင်းလိုခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓသည် လူတို့၏အကျိုးအတွက် လူတို့၏ အခြေအနေများ
 နှင့် စရိုက် (ဣန္ဒြေ)များနှင့် လျော်ညီစွာ တရားဟောကြားခဲ့၏။ ဝတ္ထုကြောင်းအရ ဖြစ်ခဲ့
 သည့်အတိုင်းပင်၊ 'ဝစ္ဆဂေါတ္တသည် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်မှုကြောင့် စိတ်ပိုင်း
 ဆိုင်ရာမှာ တိုးတက်သွားပြီး၊ နာမ်-ရုပ်အစု-အရာအားလုံး၏ 'အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ'
 သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်၍၊ ရဟန္တာဖြစ်သွားလေသော်၊ သူ့အတွက် 'အတ္တရှိသလော,
 မရှိသလော'-ဟူသော ပြဿနာ မရှိတော့ချေ။

• 'အနတ္တ'သည် အရေးအကြီးဆုံးသော တရားတော် --- 'အနတ္တ' တရားတော်
 သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းအဖို့ အရေးကြီးဆုံး ဖြစ်၏။ အမှန်အားဖြင့် 'လောက'၌
 ဗုဒ္ဓနှင့် ဗုဒ္ဓ၏ တရားတော်ရှိသည့်အခါမှသာလျှင်၊ 'အနတ္တ=အတ္တမရှိ'-သဘောကို သိ
 နားလည်နိုင်သည်။ ဗုဒ္ဓမှတစ်ပါး အခြားမည်သူကမျှ နာမ်-ရုပ်အစု အရာဝတ္ထုတို့၏
 'အနတ္တ'သဘောကို ထိုးထွင်း-ထိုးဖောက်၍ မသိနိုင်ချေ။ အကြောင်းကား- ဗုဒ္ဓ တွေ့ရှိခဲ့
 သော 'ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်ခြင်းအားဖြင့်သာလျှင်၊ အနတ္တသဘောကို ထိုးထွင်း
 သိမြင်မှု'သို့ ရောက်နိုင်သောကြောင့်တည်း။ နက်နက်နဲနဲ စဉ်းစားတွေးခေါ်သူ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး
 တွေ ထက်ဝန်းကျင်မှာ ရှိသော်မှပင်၊ သူတို့သည် 'အနတ္တ'သဘောကို ထိုးထွင်းမသိနိုင်ပဲ

ရှိနေတုန်းပင် ဖြစ်၏။ 'သမထ'ကဲ့သို့သော အခြားသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်နည်းမျိုး တို့သည် သင့်အား အတိညာဉ်-စိတ်တန်ခိုးများနှင့် ပို၍အဆင့်မြင့်သည့် ဇာန် စိတ်များကို ပေးနိုင်သော်လည်း 'အနတ္တာသဘော ထိုးထွင်းသိမြင်မှု'သို့ သင့်ကို မပို့ဆောင်နိုင်ချေ။

"အတ္တာ၌ ယုံကြည်မှု'သည် ဆင်းရဲဒုက္ခ၏ အဓိကအကြောင်းရင်း ဖြစ်၏"-ဟု ဗုဒ္ဓက ရှင်းလင်းဖော်ပြခဲ့၏။ 'ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အတ္တာ(အငယ်စား)ဖြစ်စေ၊ စိတ်ပိုင်း-နာမ်ပိုင်း (တလောကလုံး)ဆိုင်ရာ အတ္တာ(အကြီးစား)ဖြစ်စေ- 'အတ္တာမျိုး'ဟူသမျှ၌ ယုံကြည်မှုသည် ဤဘဝသံသရာထဲရှိ ဒုက္ခအလုံးစုံတို့၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်၏။ 'အတ္တာ၌ ယုံကြည်မှု' သည် 'လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ' (ဖြစ်ပေါ်မှု)တို့၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်၏။ 'အတ္တာ-အယူအဆ'ကို အောင်နိုင်ရန် အလွန်ခက်ခဲသော်လည်း၊ ကျွန်ုပ်တို့ ကြိုးစားရမည်။ အကြောင်းမှာ- 'အနတ္တာသဘောကို သိမှု'သည် လွတ်မြောက်ကြောင်းလမ်းဖြစ်ပြီး၊ 'အတ္တာ အယူအဆ ခိုင်မြဲနေခြင်း'သည် ဆင်းရဲဒုက္ခ၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

အရှင်ဉာဏတိလောကသည် 'အနတ္တာတရားတော်' (နာမ်-ရုပ်အစု အရာဝတ္ထု အားလုံး၏သဘော)၏ အရေးပါမှုကို ဤသို့ ရှင်းပြထား၏ -- "အဆက်မပြတ် အလိုလို ကုန်ခမ်းပျက်စီးနေသော၊ နာမ်ရုပ်တရားတို့၏ 'ဖြစ်ပေါ်-ပျက်စီးခြင်း'-ဟူသော ဤ ဖြစ်စဉ်သည်သာ အမှန်အားဖြင့် တည်ရှိ၏-ဟူ၍၎င်း၊ ဤဖြစ်စဉ်အတွင်း၌၎င်း၊ အပြင် ဘက်၌၎င်း သီးခြားတည်ရှိနေသည့် 'အတ္တိဓါတ်မျိုး'မရှိ-ဟူ၍၎င်း မသိနားမလည်သော၊ ဘဝဟူသမျှ၏ 'အနတ္တာသဘော'ကို ထိုးထွင်းမသိသောသူ ဟူသမျှသည် 'သစ္စာ ၄-ပါး တရားတော်'-ဟူသော ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်-ဗုဒ္ဓဘာသာကို မှန်ကန်သည့် ဉာဏ်အလင်း ရောင်ဖြင့် သိနားလည်နိုင်လိမ့်မည်မဟုတ်။ "ဆင်းရဲဒုက္ခကို တွေ့ကြုံခံစားတာသည် မိမိ၏ 'အတ္တာ' ဖြစ်၏-ဟု၎င်း၊ ကောင်း-မကောင်းသော အမှုတွေကို ပြုလုပ်၍ ထိုကံများ အရ (နောင်ဘဝ၌) ပြန်ဖြစ်ရမှာသည် မိမိ၏ 'အတ္တာ' ဖြစ်၏-ဟု၎င်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ စံဝင်မှာ သည် မိမိ၏ 'အတ္တာ' ဖြစ်၏-ဟု၎င်း၊ မဂ္ဂင်လမ်းပေါ် လျှောက်လှမ်းသွားတာသည် မိမိ၏ အတ္တာဖြစ်၏"-ဟူ၍၎င်း သူစဉ်းစား-မှတ်ယူလိမ့်မည်။

ထို့ကြောင့် “နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသည့် အတ္တာဓာတ်မျိုးမရှိ”-ဟူ၍ ဧကန်ပြောဆိုနိုင်သည်။ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသည့်အရာ (တရား)ကား ထိုးထွင်းသိမြင်သည့် ဝိပဿနာ (မဂ်)ဉာဏ်ပင် ဖြစ်၏။ ထိုဉာဏ်သည် ‘ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုင်ရာ အတ္တာ(အငယ်စား), တလောကလုံးဆိုင်ရာ အတ္တာ(အကြီးစား)၏ ပစ္စည်း=သတ္တိမဟုတ်ပဲ၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်၍-ရုပ်နာမ်သဘာဝတရားများကို ထိုးထွင်းသိမှုအားဖြင့် တိုးတက်ပွားများလာသော (ဉာဏ်)အစွမ်းသတ္တိသာ ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်သည် ‘နိဗ္ဗာန်-ပန်းတိုင်’ကို အမှန်တကယ် မျက်မှောက်ပြုဘို့အတွက်သာမက၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို (ကျမ်းဂန်)အဆိုအရ သိနားလည်မှုအတွက်လဲပဲ၊ ‘ဘဝအသွင် ပုံစံအားလုံး၏ ‘အနတ္တသဘော, မခိုင်ခံ့သည့် သဘော’အမှန်ကို အပြည့်အဝ ဆုပ်ကိုင်မိရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ရှေးဦးအခြေအနေ-အချက်တရဖြစ်၏။ တစ်စုံတယောက်သည် ထိုကဲ့သို့သော သိနားလည်မှု (ဉာဏ်)မပါပဲ-မပါလျှင်၊ ‘မိမိ၏ (အတ္တာပျက်သုံးမှု) ရုပ်ဝါဒဘက်/(အတ္တာအမြဲရှိမှု) နာမ်ဝါဒဘက် ယိမ်းယိုင်မှုများအရ နိဗ္ဗာန်ကို ဧကန်မှရ တလွဲနားလည်-မှတ်ယူသွားထိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ‘ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ကျမ်း’၌ ဤသို့ ဆိုထား၏ --

“ဆင်းရဲမှု-ဒုက္ခမျှသာ တည်ရှိ၏၊ ခံစားသူကိုကား မတွေ့ရှိရ။
 အမှုကံသည် ရှိ၏၊ ထိုအမှုကံကို ပြုလုပ်သူကား မရှိ။
 နိဗ္ဗာန်သည် ရှိ၏၊ ထိုနိဗ္ဗာန်သို့ ခံဝင်သူကား မရှိ၊
 ကျင့်စဉ်လမ်းသည် ရှိ၏၊ ထိုလမ်းပေါ်သွားသူကိုကား မမြင်ရ။”

(အတ္တာပုဒ်ကို အဓိပ္ပာယ်တလွဲကောက်ယူခြင်း --- ဗုဒ္ဓဘာသာအကြောင်း ရေးသားခဲ့ကြသော (ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မဟုတ်သည့်) ပညာရှင်အချို့တို့သည် ဗုဒ္ဓအား အလွန်လေးစားကြ၏၊ ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်များကို နှစ်သက်ကြ၏၊ ဗုဒ္ဓကို ရိုသေမြတ်နိုးကြ၏၊ ဗုဒ္ဓကို ဂုဏ်ပြုပူဇော်ကြ၏၊ သို့ရာတွင် သူတို့သည်-“ထိုကဲ့သို့ လေးနက်စွာ ကြံစည်သိမြင်သူ ‘ဗုဒ္ဓ’သည် ‘အတ္တာ၏ တည်ရှိမှု’ကို အမှန်တကယ် ငြင်းပယ်ခဲ့သည်”-ဆိုတာကို မတွေးတော-မဆင်ခြင်မိကြကုန်။ ထို့ကြောင့် သူတို့သည် ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်

Insight meditation to eliminate (destroy uproot) the belief in (Atta)

များထဲ၌ ထင်ရှားသော 'ဟာကွက်-ပျော့ကွက်'များကို ရှာဖွေရန် ကြိုးစားကြပြီး၊ 'ဗုဒ္ဓက
အတ္တာကို အတည်ပြုသည်'-ဟု ထည့်သွင်းရန် ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။

ဥပမာ- 'အာနန္ဒာ ကေ၊ ကုမာရဆွာမိ'နှင့် 'အိုင်၊ ဘီ-ဟောနား'-မည်သော
နှောင်းခေတ်ပညာရှင် ၂-ဦးတို့သည် "၁- အမြင့်မြတ်ဆုံးသော 'အတ္တာဓါတ်'ကို ဆိုလို
သည့် 'ဗြဟ္မန်=ဗြဟ္မာ' (ဝါ) 'ဖန်ဆင်းရှင် ထာဝရဘုရား (=နတ်ဘုရား)ဟုလည်း ခေါ်သော
('အ'အကြီးဖြင့်) အတ္တာ-အကြီးစား၊ ၂- ပုဂ္ဂိုလ်-သတ္တဝါဆိုင်ရာ ('အ'အငယ်ဖြင့်)
အတ္တာ-အငယ်စား"-ဟူသော 'အတ္တာ ၂-မျိုး'ဆိုင်ရာ တရားတော်ကို ဟောကြားခဲ့သည်"
-ဟူသော ယုဆချက်ကို သူတို့၏စာအုပ်၌ နေရာများစွာ ပေးခဲ့ကြသည်။ "ဗုဒ္ဓသည်
'အနတ္တာ'-အကြောင်း ဟောကြားသည့်အခါ၊ ဤပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဆိုင်ရာ 'အတ္တာ'
(အငယ်စား)ကိုသာ ငြင်းပယ်ခဲ့သည်"-ဟူ၍ သူတို့က အခိုင်အမာဆိုကြ၏။ "ဗုဒ္ဓသည်
'အတ္တာဓါတ်'တည်ရှိမှုကို အတည်ပြုခဲ့သည်"-ဟူ၍ သက်သေပြရန် ဤပညာရှင်တို့သည်
မိမိတို့၏ အယူအဆများကို ပါဠိဝေါဟာရတို့အား တလွဲအဓိပ္ပါယ် ကောက်ယူမှုများအပေါ်
အခြေခံကြသည်။ "ဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့သည် 'အတ္တာ'-မဟုတ်ကုန်-ဟု ဗုဒ္ဓက အမှန်အားဖြင့်
အခိုင်အမာဆိုခဲ့သော်လည်း၊ 'အတ္တာ၏တည်ရှိမှု'ကို ဗုဒ္ဓက ဘယ်တုန်းကမှ တိုက်ရိုက်
မငြင်းပယ်ခဲ့"-ဟူ၍ သူတို့က ဆင်ခြေပေးကြသည်။ "ဓန္ဒာ ၅-ပါးတို့သည် 'အတ္တာ'
မဟုတ်ငြားသော်လည်း၊ ဓန္ဒာ ၅-ပါးမှအပ (အခြား) တစ်တရားရှိသေး၏"-ဟူ၍ သူတို့က
အခိုင်အမာဆိုကြသည်။ သူတို့သည် 'အတ္တာ'-ဟူသော ပါဠိပုဒ်ကို တွေ့မြင်သည့်အခါတိုင်း
'ယင်းအတ္တာ-ပုဒ်သည် ထာဝရတည်ရှိသည့် 'အတ္တာဓါတ်'-ကို ဆိုလိုသည်"-ဟူ၍ ယုဆ
ရန် သူတို့က ကြိုးစားကြ၏။

[အမှန်အားဖြင့် ပါဠိပုဒ် 'အတ္တာ'-ကို သုံးစွဲထားရာ စကားစပ် (စကားအစီအစဉ်)
အရ ပါဠိကျမ်းများထဲ၌ အဓိပ္ပါယ် ၂-မျိုးဖြင့် အသုံးပြုထားသည်။ ဗုဒ္ဓသည် ဗြာဟ္မဏ
ဝါဒထဲ၌ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-အယူမှား'ကို ရည်ညွှန်း၍ ပြောဆိုသောအခါ
'အတ္တာ'ပုဒ်ကို 'ထာဝရတည်မြဲသည့် အတ္တာဓါတ်'-အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် အသုံးပြု၏။ သို့ရာတွင်

အခြားနေရာများ၌ 'အတ္တာ'ပုဒ်ကို 'မိမိကိုယ်တိုင်, သူကိုယ်တိုင်, ကျွန်ုပ်ကိုယ်တိုင်'-စသည်
ကဲ့သို့ 'မိမိ'-အနက်ဟော (Reflexive) နာမ်စားပုဒ်အဖြစ်ဖြင့်သာ အသုံးပြုထားသည်။

၁- ဤပညာရှင်တို့ ညွှန်ပြ-ထောက်ပြသည့် စာပိုဒ်များအနက် တခုကို ဓမ္မပဒ
(ဂါထာ-၁၆၀)၌ တွေ့ရှိရ၏-- "အတ္တာ ဟိ အတ္တဇော နာထော"။ ယင်းစာသားကို
သူတို့က "အတ္တာသည် အတ္တာ-၏ ကိုးကွယ်အားထားရာ-အရှင်သခင်"-ဟူ၍ ဘာသာ
ပြန်ကြ၏။ "တလောကလုံးဆိုင်ရာ 'အကြီးစား-အတ္တာ'သည် 'ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဆိုင်ရာ
'အငယ်စား-အတ္တာ'၏ အရှင်သခင်ဖြစ်၏-ဟု ယင်းစာသားက ဆိုလိုသည်"-ဟူ၍
သူတို့က ဆိုကြ၏။ အမှန်အားဖြင့် ယင်းစာသားသည် "မိမိသည် မိမိ၏ကိုးကွယ်
အားထားရာ-အရှင်သခင်"-ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤနေရာ၌ 'အတ္တာ'-ပုဒ်သည် ဟိန္ဒူဝါဒ
အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် 'တာဝရတည်ရှိသည့် အတ္တာဓါတ်'ကို မဆိုလိုပဲ၊ 'သူကိုယ်တိုင်, သင်ကိုယ်တိုင်,
ကျွန်ုပ်ကိုယ်တိုင်'-ကဲ့သို့သော နာမ်စားပုဒ်၏ 'မိမိ'အနက်ဟော ပုဒ်အစိတ်အပိုင်း တခုသာ
ဖြစ်၏။ "ကော ဟိ နာထော ပဓရာ သီယာ" (အခြား အဘယ်သူသည် ကိုးကွယ်
အားထားရာ အရှင်သခင်ဖြစ်နိုင်အံ့နည်း)-ဟူသော ဒုတိယစာကြောင်း ဆက်ပါရှိသော
ကြောင့် 'အတ္တာ'ပုဒ်သည် 'မိမိကိုယ်တိုင်'ကို ဆိုလို၍၊ 'အတ္တာဓါတ်'ကို မဆိုလိုကြောင်း-
-ထင်ရှား၏။ ဗုဒ္ဓက လူတို့အား 'တရားဓမ္မအားထုတ်ရာ၌ မိမိတို့ကိုယ်တိုင်အပေါ်, မိမိ
တို့၏ အားထုတ်မှုအပေါ်၌ မှီခိုအားထားကြရန်၊ သူတပါးတို့အပေါ်၌ မမှီခို-အားမထား
ကြရန်' တိုက်တွန်းထားသည်။

၂- ထိုပညာရှင်တို့ အဓိပ္ပါယ်တလွဲ ကောက်ယူထားသည့် အခြားစာပိုဒ်တခု
ကား မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ်မှ ဖြစ်၏ -- "အတ္တဒီပါ ဝိဟရထ အတ္တသရထာ အနည-
သရထာ"။ ဤ၌လည်း သူတို့က "အတ္တာ-သည် တာဝရတည်မြဲသည့် 'အတ္တာဓါတ်'ကို
ဆိုလို၏-ဟု အဓိပ္ပါယ်(တလွဲ) ကောက်ယူပြီး၊ "အတ္တာ-ကို မိမိတို့၏ ကျွန်းအဖြစ်, မှီခိုရာ
အဖြစ် ပြုကြရန်-ဗုဒ္ဓက ကျွန်ုပ်တို့ကို သင်ပြနေသည်"-ဟူ၍ အခိုင်အမာဆိုကြသည်။
သို့ရာတွင် အဓိပ္ပါယ်အမှန်ကား- "မိမိ(သင်)တို့ကိုယ်ကို ကျွန်းအဖြစ်, မှီခိုရာအဖြစ်

ထားရှိ၍၊ အခြားသူတပါးကို မှီခိုရာအဖြစ် မထားရှိပဲ နေထိုင်ကြလော့”-ဟူ၍ ဖြစ်၏။
 အကြောင်းကား- နောက်စာကြောင်း၌ ဗုဒ္ဓက “ဓမ္မဒီပါ ဝိဟရထ ဓမ္မသရဏာ အနည-
 သရဏာ” (=ဓမ္မ-ဟူသော ‘ဗုဒ္ဓတရားတော်’ကို ကျွန်းအဖြစ်၊ ဓမ္မ-ကို မှီခိုရာအဖြစ်ထားရှိ
 ၍၊ အခြားဘယ်အရာကိုမျှ မှီခိုရာအဖြစ် မထားရှိပဲ နေထိုင်ကြလော့)”-ဟူ၍ မိန့်ဆိုသော
 ကြောင့်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဗုဒ္ဓသည် (အထူးသဖြင့် မိမိပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော့မည် ဖြစ်သော
 ကြောင့်) သူ၏ တပည့်များအား (ဗုဒ္ဓကိုယ်တော်တိုင်အပေါ်၌ပင် မမှီခိုကြပဲ) မိမိတို့၏
 ကြိုးစားအားထုတ်မှု အပေါ်၌၊ (ဗုဒ္ဓ၏) တရားတော်အပေါ်၌သာ မှီခိုအားထားကြရန်
 ညွှန်ကြားနေသည်”မှာ ထင်ရှားပေ၏။ ထိုသို့ ပြောဆိုလျက်၊ ဗုဒ္ဓက ရဟန်းတို့အား- (‘ရုပ်၊
 ဝေဒနာ၊ စိတ်၊ ဓမ္မ-အာရုံများကို ရွှေ့မှတ်ခြင်း’-ဟူသော) ‘သတိပဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါး’ကို
 မိမိတို့၏ မှီခိုအားထားရာအဖြစ်ဖြင့် ကျင့်ကြံအားထုတ်ကြရန် တိုက်တွန်းခဲ့ပေသည်။
 ဤ၌လည်း ‘အတ္တာ’-ပုဒ်ကို ‘အတ္တာဓါတ်’အဖြစ် ယူဆမှုသည် ဤစာပိုဒ်နှင့် လုံးဝ
 မသက်ဆိုင်ချေ။

၃- ထိုပညာရှင်တို့က မှားယွင်းစွာ ဘာသာပြန်ထားသည့် အခြားစာပိုဒ်တစ်ခု
 ကား ‘ဝိသုဒ္ဓမဂ္ဂ’ကျမ်းထဲ၌ တွေ့ရှိရသည့် စာပိုဒ်ဖြစ်၏ -- “ဗုဒ္ဓတ္တာ --- ဗုဒ္ဓေါ”။
 သူတို့က ‘ဗုဒ္ဓတ္တာ’ပုဒ်ကို ‘ဗုဒ္ဓ+အတ္တာ’-ဟု ပုဒ်ခွဲယူကာ၊ “ဗုဒ္ဓသည် (အသိဉာဏ်)နိုးထ
 သော အတ္တာဓါတ်”-ဟု (မှားယွင်းစွာ) ဘာသာပြန်ကြ၏။ သို့ရာတွင် ‘ဗုဒ္ဓတ္တာ’-ပုဒ်ကို
 ‘ဗုဒ္ဓ+တ္ထ (ဘာဝဒ္ဒိတ်နာမ်ပြုပစ္စည်း = S. တွ) + အာ (ပံ-ဧ ဝိဘတ်)’-ဟု မှန်ကန်စွာ
 ပုဒ်ခွဲ၍ ယူရမည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းစာသား၏ ဘာသာပြန်အမှန်ကား “သူသည် (သိဘွယ်
 တရားတွေကို) သိသောကြောင့် (သုဒ္ဓတ္ထ=မူရင်းအနက်အရ-သိမြင်သောသူ၏ အဖြစ်
 ကြောင့်) ဗုဒ္ဓဖြစ်၏”-ဟူ၍ ဖြစ်၏။

ပါဠိတော်၌ ဗုဒ္ဓက ‘အတ္တာ’ကို ငြင်းပယ်ထားရာ နေရာတွေ များစွာရှိ၏။ ဥပမာ-
 ဗုဒ္ဓသည် တချိန်က “ယုံကြည်လက်ခံလျှင်၊ ‘သောက=စိုးရိမ်ခြင်း၊ ပရိဒေဝ=ငိုကြွေးခြင်း၊
 ဒုက္ခ=ဆင်းရဲခြင်း၊ ဒေါမနဿ=စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ ဥပါယာသ=ပြင်းစွာပူပန်ခြင်း’-တို့ကို

မဖြစ်စေသည့် 'အတ္တာဝါဒ' မျိုးကို ငါဘုရား မြင်တော်မမူ"-ဟူ၍ မိန့်ဆိုခဲ့၏။ တဖန် ဗုဒ္ဓက "အတ္တာကိုဖြစ်စေ၊ အတ္တာနှင့်ဆိုင်သည့် တစ်ခုတရားကိုဖြစ်စေ အမှန်တကယ်အားဖြင့် မတွေ့ ရှိနိုင်သောကြောင့် 'စကြာဝဠာ=လောကကြီးသည် 'အတ္တာ' ဖြစ်၏-ဟူသော စိတ်ကူးယဉ် အယူအဆသည် လုံးဝ-၂သို့ အသိဉာဏ်ကင်းမဲ့-မိုက်မဲမှုပင် မဟုတ်ပါလော"- (မဇ္ဈိမ-၂၂) ဟူ၍လည်း မိန့်ခဲ့ပေ၏။ 'အတ္တာဝါဒ ယုံကြည်မှု'သည် ဆင်းရဲဒုက္ခသို့ ပို့ဆောင်မည့် မှားယွင်းသောအယူ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ) ဖြစ်၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-အယူမှားတို့သည် မှားယွင်းသော-မကောင်းသော လိုချင်တောင့်တ-တပ်မက်မှုများနှင့် ပြုကျင့်မှုတွေ ဖြစ်ပေါ်ရာအကြောင်းရင်း ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းတို့ကို ငြင်းပယ်ရမည်။

မဇ္ဈိမနိကာယ်-သုတ်-၂၂ထဲ၌ "အတ္တာဝါဒ၌ ယုံကြည်မှုသည် (မိမိကိုယ်ကို နှစ်သက်-တပ်မက်မှုမှ ဖြစ်ပေါ်လာ၍) ကိုယ်ကိုးကြည့်မှုနှင့် မာန်ထောင်လွှားမှုကို ဖြစ်စေ သော အယူအဆ-အယူဝါဒဖြစ်၏"-ဟူ၍ ဗုဒ္ဓက ရှင်းပြထားပေသည်။ "ဗုဒ္ဓသည် အယူ ဝါဒ (ဒိဋ္ဌိဂတ) ဟူသမျှ ကင်းလွတ်၏။ အကြောင်းကား- 'ရုပ်(ဝေဒနာ, သံညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်)တရားသည် အဘယ်သဘောရှိသည်'-ကို၎င်း၊ 'ယင်း(ရုပ်တရား)သည် ဖြစ်ပေါ် ပြီး ချုပ်ပျောက်သွားသည်'-ကို၎င်း ဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် "ဗုဒ္ဓသည် 'ငါ, ငါဟာ=ငါ့ဥစ္စာ'-ဟု အချည်းနှီးဝါကြွားခြင်းသို့ စိတ်ညွတ်မှုတွေအားလုံး, စိတ်ကူးယဉ်မှု-တွေ့ဆမုန်းဆ(ရမ်းဆ)မှုတွေအားလုံးကို စွန့်ပယ်လျက်၊ --- ချုပ်ငြိမ်းမှု အားဖြင့် လုံးဝလွတ်မြောက်မှုကို ရရှိခဲ့လေပြီ"-ဟူ၍ ငါဘုရား မိန့်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်၏။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=မိစ္ဆာဝါဒ=အယူမှားတွေကို ရှင်းလင်းစွာ ရှင်းပြထားရာ၊ ကျော်ကြားလှ သည့် 'ဗြဟ္မစာလသုတ်' ထဲ၌၊ အမှန်တရားနှင့်ပတ်သက်၍ ထင်ရှားသိမြင်နိုင်သည့် မှားယွင်းသောယူဆ-တွေ့ဆမှု (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)တွေ အားလုံးကို ဗုဒ္ဓက ရှင်းပြပြီး၊ အမျိုးအစား ခွဲပြထားပေသည်။ ထိုအယူမှားများအနက် တရကား- 'ထာဝရတည်ရှိနေသည့် အတ္တာ ဓါတ်မျိုး ရှိ၏'-ဟူသော အယူဝါဒမှား ဖြစ်၏။ ဤအယူဝါဒအကြောင်းကို ဗုဒ္ဓက "ရဟန်းတို့၊ ဤနေရာ၌ 'သဿတဒိဋ္ဌိ'အယူရှိကြသည့် ရဟန်း-ပုစ္ဆားတို့သည် 'အတ္တာ

ခါတ်နှင့် လောကကြီးတို့သည် အစဉ်ထာဝရ တည်ရှိကြ၏ - ဟူ၍ အခြေခံအကြောင်းတရား ၄-ရပ်အပေါ် အခြေခံ၍ ကြေငြာကြသည်အခါ-ယင်းသို့ဖြစ်ခြင်းသည် မသိကြ-မမြင်ကြ သည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တပ်မက်ခြင်း-တဏှာ၌နှစ်မြှုပ်နေကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စိတ် တုန်လှုပ်ခြင်းနှင့် မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းသာ ဖြစ်၏ - ဟု မိန့်ဆိုထားပေသည်။

‘ဓမ္မပဒ’ကျမ်းနှင့် အခြားပိဋကဝင် ကျမ်းတချို့၌ ဗုဒ္ဓက- * **သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ**-(အကြောင်းတရားတို့က ပြုစီရင်အပ်သော) သင်္ခါရတရားအားလုံးတို့သည် မမြဲ ကုန်။ * **သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာ**=သင်္ခါရတရားအားလုံးတို့သည် ဆင်းရဲကုန်၏။ * **သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာ**=‘သင်္ခါရ’=သင်္ခတတရားအားလုံးနှင့် အသင်္ခတ=နိဗ္ဗာန်-ဟူသော တရား အားလုံးတို့သည် ‘အတ္တာ’မှ ဆိတ်သုဉ်း၍ ‘အနတ္တာ’ ဖြစ်ကုန်၏ - ဟူ၍ မိန့်ဆိုခဲ့ပေ၏။ နောက်ဆုံးဝါကျက- ‘အသင်္ခတဓာတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည်ပင် ‘အတ္တာ’မှ ဆိတ်သုဉ်း၍ ‘အနတ္တာ’ ဖြစ်၏ - ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤစကားရပ်က “ပရမတ္ထတရားနှင့် ဗောဓိဉာဏ်၌ ပင်, နိဗ္ဗာန်၌ပင် ဘယ်‘အတ္တာ’မျိုးမှ မရှိကြောင်း ငြင်းပယ်ထားသည်” မှာ သံသယမရှိချေ။

* **ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်မှုဖြင့်သာလျှင်** --- ‘အနတ္တာ’တရားတော်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များအတို့ အလွန်အရေးပါပြီး၊ သိနားလည်တို့ရန် အလွန်အလွန် ခဲယဉ်း လှ၏။ တစ်စုံတယောက်သည် ‘ဟောပြောတာကို နားထောင်ခြင်း၊ စာဖတ်ရှုခြင်းဖြင့် ‘အနတ္တာ(ကို သိမြင်သည့်) ဉာဏ်ကို ဆည်းပူးရရှိနိုင်၏။ ထို ‘အနတ္တာ’သဘောကို ရှုမှတ် ခြင်းအားဖြင့် ပို၍နက်ရှိုင်းစွာလည်း စဉ်းစားဆင်ခြင်နိုင်၏။ သို့ရာတွင် ‘ဝိပဿနာ အားထုတ်သည့်ကာလအတွင်း၌သာလျှင်၊ ထို‘အနတ္တာ’သဘောကို အမှန်တကယ် ထိုးထွင်းသိနိုင်၏။ ‘အမှန်တရားကို သိမှုသည် ရုပ်နာမ်အစု-အရာဝတ္ထုတို့၏ ‘အနတ္တာ’ သဘောကို အပေါ်ယံသိမှုဖြင့် မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။ တစ်စုံတယောက်သည် အမှန်တရားကို သိတို့ရန် ‘ဝိပဿနာ.ကမ္မဋ္ဌာန်း’ကို ကျင့်ကြံအားထုတ်ရမည်။ ယင်းကာလအတွင်း၌ သာလျှင် ‘အနတ္တာ’သဘောကို နက်ရှိုင်းစွာ ထိုးထွင်းသိသည့်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်ရမည်။ တစ်စုံတယောက်သည် ရုပ်နာမ်အစု-အရာဝတ္ထုတို့၏ ‘အနိစ္စသဘော, ဒုက္ခသဘော,

အနတ္တသဘောကို သိသည့်ဉာဏ်ကို လိုအပ်၏။ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ဤလက္ခဏာရေး ၃-ပါးကို တိုက်ရိုက်ကိုင်တွယ် လုပ်ဆောင်၍၊ ယင်းတို့ကို ဝိပဿနာအားထုတ်နေစဉ် အတွင်း၌ တိုက်ရိုက်-ကိုယ်တိုင်တွေ့ကြုံခံစားရသည့်အခါ၌သာလျှင်၊ 'တိုးတက်မှုကို ပြုလုပ်၏'-ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ယခု ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်စဉ် ကာလအတွင်း၌ "အတယ် တရားတွေက ဤလက္ခဏာရေး ၃-ပါးကို သိမြင်ခြင်းမှ (ဝါ) မသိအောင် ဖုံးကွယ်ထား သည်"-ဆိုတာကို ရှင်းပြရန် လိုအပ်လာပေသည်။

၁- အနိစ္စသဘောကို အစဉ်မပြတ်-ဆက်လက်ဖြစ်မှုက ဖုံးကွယ်ထား၏-- တစ်စုံတယောက်သည် 'မိမိလျှံ'ကို ကြည့်ရှုလျှင်၊ သူသည် "တခဏမှတခဏအထိ မီးလျှံ တမျိုးတည်းပင် ဖြစ်၏"-ဟု ထင်မှတ်နိုင်၏။ အမှန်အားဖြင့် ထိုမီးလျှံသည် စက္ကန့် (ခဏ) တိုင်းမှာ အမြဲမပြတ် ချုပ်ပျောက်ပြီး၍-တဖန် ဖြစ်ပေါ်နေပေသည်။ အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေခြင်း-ဟူသော ယူဆမှု၊ အသွင်အပြင်ကြောင့် 'မီးလျှံတခုတည်း'-ဟု ကျွန်ုပ်တို့ မှောက်မှား-အမြင်လွဲနေကြသည်။ သို့ရာတွင် ဤ'မီးလျှံဖြစ်စဉ်'ကို ရုပ်ရှင်ရိုက်ယူ၍၊ အနွေးနွေးဖြင့် ကြည့်ရှု၍ မီးလျှံ၏ အစိတ်အပိုင်းတွေ (မီးဖွားကလေးတွေ) တခုစီတခုစီကို မြင်ရလျှင် 'မီးလျှံတခုတည်း'-ဟု ဤမှောက်မှားခြင်းသည် ပျောက်ကွယ်သွားမည်။

၂- ခုက္ခသဘောကို ဣရိယာပုထ်အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲခြင်းက ဖုံးကွယ်ထား၏ --- ကျွန်ုပ်တို့သည် ထိုင်နေ၍ နာကျင်မှုတခုကို ခံစားရသည့်အခါ၊ ဣရိယာပုထ်ကို ပြောင်းလဲလိုက်၍ ထိုနာကျင်မှု ပျောက်ကွယ်သွား၏။ အမှန်အားဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် မနှစ်သက်ဖွယ် ခံစားရမှု အသေးအဖွဲကို ခံစားရသည့်အခါတိုင်း ကျွန်ုပ်တို့၏ ဘဝများ အတွင်း ခဏတိုင်းခဏတိုင်းမှာ ဣရိယာပုထ်တွေကို အမြဲမပြတ် ပြောင်း(လဲ)နေကြသည်။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ထဲ၌ နာကျင်မှုမျိုးဟူသမျှကို ယောဂီတို့ နီးကပ်စွာကြည့်ရှု၍ ကျန သေချာစွာ သိနိုင်တို့အတွက် ယောဂီတို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းထိုင်သည့် ကာလအတွင်း၌ ငြိမ်သက်စွာ ထိုင်နေရမည်။

၃- "အရာဝတ္ထုတို့သည် ကျစ်လစ်သိပ်သည်း-အနိုင်အခံဖြစ်ကြသည်"-ဟု သိမှတ်ထားမှုက အနတ္တသဘောလက္ခဏာကို ဖုံးကွယ်ထား၏ --- ကျွန်ုပ်တို့သည်

အရာဝတ္ထုများနှင့် ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်ကို အစိုင်အခဲအဖြစ်-ကျစ်လစ်သိပ်သည်းနေသည့်အရာများ အဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ 'ကျွန်ုပ်တို့သည် ကျစ်လစ်သိပ်သည်းနေ၏'-ဟူသော မှားယွင်းသည့် သိမှတ်ထားမှုကို အစိတ်စိတ်ဖျက်ဆီးပစ်နိုင်သည့်အခါ၌သာလျှင်၊ (ရုပ်နာမ်အစု) အရာဝတ္ထုတို့၏ အနတ္တသဘောကို သိမြင်လိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ယောဂီတို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်စဉ်ကာလအတွင်း၌ ဝါတ်ကြီး ၄-ပါးတို့၏ အခြေခံဂုဏ်သတ္တိတွေကို ရှုမှတ်ရမည် -- ပထဝီ(မြေ)ဓာတ် မှာ မာကျောမှုနှင့် ပျော့ပျောင်းမှု သဘောဖြင့် ထင်ရှား၏။ အာပေါ(ရေ)ဓာတ် မှာ ယိုစီးမှုနှင့် ဖွဲ့စည်းမှုသဘောဖြင့် ထင်ရှား၏။ ဧတဓော(မီး)ဓာတ် မှာ ပူမှု(အေးမှု)သဘောဖြင့် ထင်ရှား၏။ ဝါယော(လေ)ဓာတ် မှာ အလွန်မြန်မှုနှင့် ထောက်မမှု သဘောဖြင့် ထင်ရှား၏။ (ရုပ်နာမ်)သဘာဝတရားတို့သည် (ထို)ဓာတ်သဘောတွေ၊ ဂုဏ်သတ္တိတွေဖြင့် ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထား၏'-ဟု ထိုးထွင်းသိမြင်လျှင်၊ 'ကျစ်လစ် သိပ်သည်းမှု' (ရှိ၏-ဟူသော) အယူအဆသည် အားနည်းသွားလိမ့်မည်။ 'ကျွန်ုပ်တို့ သည် ခိုင်မာ-သိပ်သည်း၏'-ဟု ထင်ကြသော်လည်း အချင်းချင်းမှီတည်ဖြစ်၍၊ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ပြုပြင်နေကြသည်။ 'နာမ်-ရုပ်ဆိုင်ရာ ဝါတ်များ-စွမ်းအားများဖြင့် ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားသည့် ကျွန်ုပ်တို့၏ သဘောသဘာဝ အမှန်ကို (မှန်ဘီလူး-တည်းဟူသော သမာဓိအားဖြင့်) ထိုးထွင်းသိမြင်လျှင်၊ 'ပူးကပ် ဆက်စပ်နေသော၊ (အတွင်း၌) မှီတင်းနေထိုင်သော၊ ခိုင်ခံ့သော အတ္တာဝါတ်မျိုး ရှိ၏'-ဟူသော အယူအဆမှားသည် အားနည်းသွားပြီး၊ 'အတ္တာဝါတ်'-ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည့် အရာမျိုး ဘာမျှမတွေ့ရတော့ချေ။

ယောဂီတို့သည် (ဝိပဿနာ)ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်သည့်အခါ၊ အရာရာတိုင်းကို သိမှတ်ရသည်။ သူတို့သည် တစ်စုံတစ်ခုကို မြင်သည့်အခါ မြင်တတ်သောစိတ်နှင့် မြင်အပ်သော(အဆင်း)အာရုံ'-ဟု အရာ ၂-မျိုးရှိကြသည်။ ဤအရာ ၂-မျိုးမှတစ်ပါး ဘာမျှမရှိ။ ပို၍တိကျစွာ ပြောရလျှင်၊ မြင်ခြင်းသည် မျက်စိ၊ အဆင်း၊ အာရုံ၊ အလင်းရောင်၊ အာရုံကို နှလုံးသွင်း-အာရုံစိုက်မှု'-ဟူသော အကြောင်းတရား ၄-ပါးတွင် တစ်ပါးပါး

ချို့တဲ့လျှင်၊ မြင်မှသည် မဖြစ်ပေါ်ချေ။ တစ်စုံတစ်ခုမှာ မျက်စိများမပါရှိလျှင်၊ 'အတ္တခါတ်' ကဲ့သို့သော မည်သည့်ကိုယ်စားလှယ် (ပြုလုပ်သူ)ကမျှ သူ့အား မြင်အောင်လုပ်မပေးနိုင်ချေ။

ထို့အတူပင်၊ ယောဂီတို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုမှတ်-အားထုတ်သည့် ကာလအတွင်း၌ 'စဉ်းစားမှု'ကို မှတ်သည့်အခါ၊ 'စဉ်းစားမှုနှင့် ထိုစဉ်းစားမှုကို မှတ်သည့် စိတ်'ကိုသာ တွေ့ရှိရသည်။ ဤစဉ်းစားမှု(ဆိုင်ရာစိတ်)ဖြစ်စဉ်ထဲ၌၊ ယောဂီတို့သည် 'စဉ်းစားမှုတစ်ခု ရောက်လာ၏၊ နောက် ပျောက်သွား၏၊ နောက် စဉ်းစားမှုတစ်ခု ရောက်လာပြီး၊ ပျောက်သွား၏။ ဤသဘောသည် ဆက်လက်ဖြစ်၏' -ဟူသည်တို့ကို သိမြင်နိုင်၏။ သူတို့သည် 'စဉ်းစားမှု၏ မမြဲမှု'ကို တိုက်ရိုက်သိမြင်ရ၏။ သူတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်ထဲ၌ ဖြစ်ပေါ်သော 'နာကျင်မှု၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း-ချုပ်ပျောက်သွားခြင်း-ဟူသော မမြဲသည့်သဘောကို မှတ်သားခြင်းဖြင့် 'ကိုယ်ခန္ဓာနာကျင်မှု'ကဲ့သို့သော ရုပ်တရားတို့၏ မမြဲခြင်းသဘောကို လည်း မှတ်သားနိုင်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် မသိမိုက်မဲစွာဖြင့် ရုပ်နာမ်အစု-အရာဝတ္ထု တွေကို မြဲနေရန် အလိုရှိကြ၏။ သို့ရာတွင် 'မမြဲသည့်အရာတွေကို မြဲအောင်ပြုလုပ်ရန် တန်ခိုးအာဏာ ကျွန်ုပ်တို့မှာ မရှိ' -ဟူ၍၎င်း၊ "အရာဝတ္ထုတွေအပေါ်၌ ထိန်းချုပ်နိုင်မှု-အစိုးရမှုမျိုး ကျွန်ုပ်တို့မှာ မရှိ" -ဟူ၍၎င်း ကျွန်ုပ်တို့ သိရှိကြသည်။ သိမြင်အပ်သော 'နာမ်-ရုပ်တရား'ဟူသမျှ၌ မည်သည့်အတွင်းအနှစ်သာရ၊ အတ္တခါတ်'ကိုမျှ မတွေ့နိုင်ချေ။

■ အနတ္တလက္ခဏတရားတော် အကျဉ်းချုပ်

'ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်'-ဤခန္ဓာ ၅-ပါးအားလုံးမှာ 'အနိစ္စ သဘော၊ ဒုက္ခသဘော၊ အနတ္တာ(အတ္တမဟုတ်)သဘော'တို့ ပါရှိကြကုန်၏။ ဥပမာ အဖြစ် 'ရုပ်တရား'ကို ယူကြစို့။ --

၁- ရုပ်တရားသည် 'အတ္တာ'မဟုတ်။ ရုပ်တရားသည် 'အတ္တာ' ဖြစ်ခဲ့ငြားဆုံး၊ ဤရုပ်တရားသည် နှိပ်စက်ခြင်းကို ဖြစ်စေမည်မဟုတ်၊ "ငါ၏ရုပ်တရားသည် ဤသို့ ဖြစ်ပစေ၊ ငါ၏ရုပ်တရားသည် ဤသို့ မဖြစ်စေလင့်" -ဟူ၍ (မိမိ၏) ရုပ်တရားအား ပြောဆိုနိုင်ရာ၏။

၂- သို့ရာတွင် ရုပ်တရားသည် 'အတ္တာ'မဟုတ်သောကြောင့်၊ ထိုရုပ်တရားသည် နှိပ်စက်ခြင်းကို ဖြစ်စေ၏။ "ငါ၏ရုပ်တရားသည် ဤသို့ဖြစ်ပေစေ၊ ငါ၏ရုပ်တရားသည် ဤသို့ မဖြစ်စေလင့်"-ဟူ၍ (မိမိ၏) ရုပ်တရားအား မည်သူကမျှ မပြောဆိုနိုင်။

၃- ရုပ်တရားသည် (ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၍ ချုပ်ပျောက်တတ်သောကြောင့်) မမြဲ ဈေး။ မမြဲသောတရားသည် (ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ချုပ်ပျောက်ခြင်းတို့က အမြဲနှိပ်စက်အပ်သော ကြောင့်) ဆင်းရဲခြင်း ဖြစ်၏။

၄- မမြဲသော၊ ဆင်းရဲသော၊ ပြောင်းလဲတတ်သောတရားအား- "ဤတရား သည် (တဏှာဖြင့်) ငါ့ဟာ=ငါ့ဥစ္စာ ဖြစ်၏။ ဤတရားသည် (မာနဖြင့်) ငါဖြစ်၏။ ဤတရားသည် (ဒိဋ္ဌိဖြင့်) ငါ၏ 'အတ္တာ' ဖြစ်၏"-ဟူ၍ ချုပ်ပျောက်မှုမှတ်ယူခြင်းငှာ မသင့်ဈေး။

၅- 'အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်ဖြစ်စေ၊ မိမိသန္တာန်ရှိ- သူတပါးသန္တာန်ရှိ ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ကြမ်းတမ်းသော၊ နူးညံ့သောရုပ်ဖြစ်စေ၊ ယုတ်ညံ့သော-မြင့်မြတ်သောရုပ် ဖြစ်စေ၊ အဝေးရှိ-အနီးရှိရုပ်ဖြစ်စေ'-ထိုရုပ်တရားဟူသမျှ အလုံးစုံအား- "ဤရုပ်တရား သည် ငါ့ဟာ=ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါမဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏ 'အတ္တာ'မဟုတ်"-ဟူ၍ မှန်ကန်သော (ဝိပဿနာ)ဉာဏ်ဖြင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်- မှတ်ယူသင့်၏။ အကြောင်းကား- ထိုရုပ်တရားသည် ၎င်း၏ 'မမြဲသည့်သဘာဝနိယာမ အရ'-အမြဲမပြတ် ဖြစ်ပေါ်-ချုပ်ပျောက်တတ်ပြီး၊ ၎င်း၏အမြဲပြောင်းနေသည့် သဘာဝ ဖြစ်စဉ်များအပေါ်၌ မည်သည့်ထိန်းချုပ်နိုင်မှုမျှ ကျွန်ုပ်တို့မှာ မရှိနိုင်သောကြောင့်တည်း။ (ထိုနည်းအတိုင်းပင်၊ အခြားသော ဓမ္မာများကိုလည်း ကိုင်တွယ်-ပြုမူ၍ သိမြင်နားလည် ရာ၏။)

၆- ဤကဲ့သို့ (ကျွန်ုပ်တို့ မထိန်းချုပ်နိုင်သော 'ရုပ်တရား'၏ လက္ခဏာဈေး ၃-ပါးတို့ကို) သိမြင်သော၊ တတ်သိနားလည်-ပညာရှိသော သာဝကသည် 'နိဗ္ဗိဇ္ဇတီ' = (ဦးငွေသည် 'နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်' ဖြင့်) ရုပ်တရားကို(၌) ဦးငွေလာ၏။ ရုပ်တရားကို ဦးငွေ သောကြောင့် သူသည် 'နိဗ္ဗတီ'-(သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သည့်ခဏ၌) ထိုရုပ်၌

တပ်မက်ခြင်း=တဏှာကင်းသွား၏ (ဝါ) သူ၏ 'တဏှာ' ရှုပ်ပျောက်သွား၏။ တပ်မက်
ခြင်း ကင်းသွားသောကြောင့် သူသည် 'ဝိမုစ္ဆတီ'-(ဖိုလ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်သည့်စေတနာ) စိတ်၏
အညစ်အကြေး=ကိလေသာတရားတို့မှ လွတ်မြောက်သွား၏။

၇- သူသည် ဤသို့ လွတ်မြောက်လေသော်၊ "ငါသည် (ကိလေသာတို့မှ)
လွတ်မြောက်လေပြီ၊ ငါ့အဘို့ တဖန် ပဋိသန္ဓေနေရမှုသည် နောက်ထပ်မရှိတော့ပြီ (=ဤ
ပဋိသန္ဓေသည် ငါ၏ နောက်ဆုံးပဋိသန္ဓေ ဖြစ်၏)။ ငါသည် မြတ်သောအကျင့်ကို
ကျင့်သုံးပြီးပြီ။ ငါသည် ပြုရမည့်ကိစ္စကို ပြုပြီးပြီ။ ဤဘဝမှတစ်ပါး နောက်ထပ်ဘဝ
မရှိတော့ပြီ (ငါ့မှာ နောက်ထပ်ပဋိသန္ဓေနေရမှု မရှိတော့ပြီ)"-ဟူ၍ ပြန်လည်ဆင်ခြင်
သိမြင်သည့်ဉာဏ် (=ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ်) သည် သူ၏စိတ်ထဲ၌ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၈- ဤ(အနတ္တာ)တရားတော်ကို ဟောကြားပြီးသောအခါ၊ 'ပဉ္စဝဂ္ဂီ' ရဟန်း
၅-ပါးတို့သည် ဘုရားရှင်ဟောကြားသော တရားစကားကို နှစ်သက်-ဝမ်းမြောက်ကြကုန်
၏။ 'ပဉ္စဝဂ္ဂီ' ရဟန်းတို့၏ စိတ်တို့သည် ဓမ္မာ ၅-ပါး=ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို မတပ်မက်-
မစွဲလမ်းတော့ပဲ၊ ကိလေသာတရားတို့မှ လွတ်မြောက်သွားကြလေ၏။ ဆိုလိုသည်မှာ-
'ပဉ္စဝဂ္ဂီ' ရဟန်းတို့သည် ရဟန္တာများ ဖြစ်သွားလေကုန်၏။)

[ဤတွင် ပြီးပြီ]

